

AVRUPA ÜLKELERİNDE İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANSI ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR VE UYGULAMALAR

2020
YÜKSEK LİSANS TEZİ
İKTİSAT

Halil ŞAHİN

Dr. Öğr. Üyesi Abdulkadir ATAR

AVRUPA ÜLKELERİNDE İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANSI ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR VE UYGULAMALAR

Halil ŞAHİN

Dr. Öğr. Üyesi Abdulkadir ATAR

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İktisat Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Temmuz 2020

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER 1
TEZ ONAY SAYFASI 5
DOĞRULUK BEYANI 6
ÖNSÖZ 7
ÖZ……..……..9
ABSTRACT 10
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ 11
ARCHIVE RECORD INFORMATION……...12
KISALTMALAR 13
ARAŞTIRMANIN KONUSU 16
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ 16
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ 16
GİRİŞ……...……17
1. İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANSI……...…..19
1.1. İslam Ekonomisinin Ortaya Çıkışı……...19
1.2. İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Avrupa'da Eğitim Veren Kurumlar……..23
1.2.1. İngiltere'de İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Eğitim Veren Kurumlar……..26
1.2.1.1. Aston Business School (Aston İşletme Fakültesi)…….……..…26
1.2.1.2. Bangor Business School…….…….……...…27
1.2.1.3. Cambridge Judge Business School, University of Cambridge.....27
1.2.1.4. The University of Bolton ……27
1.2.1.5. Cardiff Metropolitan University…….……....28
1.2.1.6. Durham University Business School…….……..29
1.2.1.7. Henley Business School, the University of Reading…….…..29
1.2.1.8. İslami Finans Kalifikasyonu (IFQ)…….…….……...…30

1.2.1.9. London School of Business and Finance…….……...30

1.2.1.10. Newcastle University Business School……..……..……31

1.2.1.11. The Oxford Centre for Islamic Studies……...…….……31

1.2.1.12. University of East London's Royal Docks Business School…...….32

2. AVRUPA'DA İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANSI ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR VE UYGULAMALAR……..……...……...34

2.1. İslam Ekonomisi ve Finansının Avrupa'da Gelişimi …….…...……34

2.2. Avrupa'da İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Yazılan Bazı Makale Çalışmaları ve Uygulamaları……..…....35

2.3. İngiltere'de İslami Finansın Ortaya Çıkışı …….……..….43

2.3.1. İngiltere'de İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Yazılan Bazı Makale Çalışmaları ve Uygulamaları……..……....44

2.3.2. İngiltere'de İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Yazılan Bazı Kitap Çalışmaları……..……..……...49

2.3.3. İngiltere'de İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Yazılan Bazı Tez Çalışmaları……...…….……...55

2.3.4. İngiltere'de İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Yazılan Bazı Rapor Çalışmaları……...93

2.4. İslami Mikrofinansın Ortaya Çıkışı…….……...95

2.4.1. İngiltere'de İslami Mikrofinans Alanında Yazılan Bazı Makale Çalışmaları ve Uygulamaları…….....…96

2.4.2. İngiltere'de İslami Mikrofinans Alanında Yazılan Bazı Tez Çalışmaları……..……...…101

2.5. Avrupa'da İslami Sermaye Piyasası……..……...……106

2.5.1. Avrupa Ülkelerinde İslami Sermaye Piyasası Alanında Yazılan Bazı Çalışmalar ve Uygulamalar…….....107

2.6. Avrupa'da İslami Bankacılığın Gelişimi……..……....109

2.6.1. Avrupa'da İslami Bankacılık Alanında Yazılan Bazı Makale Çalışmaları ve Uygulamaları……..…112

2.6.2. Avrupa Ülkelerinde İslami Bankacılık Alanında Yazılan Bazı Kitap Çalışmaları……..…….....……..125

2.6.3. Avrupa Ülkelerinde İslami Bankacılık Alanında Yazılan Bazı Tez Çalışmaları……...…….…….…127

2.7. İslami Fonun Tanımı ve Gelişimi……..……142

2.7.1. İngiltere ve Hollanda'da Yayınlanan İslami Fon Alanında Yazılan Bazı Makale Çalışmaları ve Uygulamaları……...…….…..144

2.7.2. İngiltere'de İslami Fon Alanında Yazılan Bazı Tez Çalışmalar…….148

2.8. İslâm Ekonomisinde Sukûk ve Sukûk'un Tarihsel Gelişimi …….....151

2.8.1. Avrupa Ülkelerinde Sukûk Alanında Yazılan Bazı Makale Çalışmalar ve Uygulamaları…….152

2.8.2. İngiltere'de ve İsveç'te Sukûk Alanında Yazılan Bazı Tez Çalışmaları…… 162

2.9. İslâm Ekonomisinde Tekafül ve Tekafül'ün Tarihsel Gelişimi……...…...170

2.9.1. Tekafülün Klasik Sigortadan Farkı…….……..171

2.9.2. İngiltere, Hollanda ve İtalya'da Tekafül Alanında Yazılan Bazı Makale Çalışmaları……...…….…….172

2.9.3. İngiltere'de Tekafül Alanında Yazılan Bazı Tez Çalışmaları…….177

SONUÇ 180

KAYNAKÇA…. 182

TABLOLAR LİSTESİ 192

ŞEKİLLER LİSTESİ 193

EK 1.Global İslâmi Bankacılık Aktif Büyüklükleri Ülke Sıralaması (2018)……..……194

EK 2. 2018 Yılı İslami Finans Ülke Endeksleri ve Seçilen Ülkeler……...195

EK 3. Uluslararası İslam Finansı ve İktisadı Konferansı (IIFEC-2014) Konu Dağılımı……...196

EK 4. İkinci Uluslararası İslam Finansı ve İktisadı Konferansı (IIFEC-2015) Konu Dağılımı……196

EK 5. Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finans Kongresi (ICISEF-2015) Konu Dağılımı……..……..197

EK 6. Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Kongresi (IJCIEF-2016) Konu Dağılımı……...198

EK 7. Uluslararası İslam Ekonomisi, Finans ve Etik Kongresi (ISEFE-2017) Konu Dağılımı……199

EK 8. İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Gerçekleştirilmiş Sempozyum ve Kongrelerden Bazıları……...200

ÖZGEÇMİŞ 201

TEZ ONAY SAYFASI

Halil ŞAHİN tarafından hazırlanan "AVRUPA ÜLKELERİNDE İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANSI ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR VE UYGULAMALAR" başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Abdulkadir ATAR …….

Tez Danışmanı, İktisat Tarihi Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile İktisat Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 13.07.2020

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu) **İmzası**

Başkan : Doç. Dr. Ahmet OĞUZ (KBÜ) .....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Abdulkadir ATAR (KBÜ) .....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Kaya GÖKTEPE (İMÜ) .....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onaylamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ .....

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Halil ŞAHİN

İmza :

ÖNSÖZ

İçinde bulunmuş olduğumuz çağda ilim, ekonomiden sosyal hayata, eğitimden sağlığa kadar hayatımızı etkileyen ve yön veren en önemli kaynaktır. Bu nedenle ilim, akademik çalışmalarda çok önem arz etmektedir. Hayata bir bütün olarak bakan İslamiyetin getirmiş olduğu ekonomik sistem ile de onun bir hakikat yolu olduğunu görmek, idrak edebilmek adına böyle bir araştırma yapmaya niyet ettim. İslam iktisadı ve finansıyla ilgili böyle bir çalışmaya beni sevk eden sebeplerden birisi de İslamiyet'in getirmiş olduğu kaidelerin hayatın her alanına ve her yönüne bakıyor olduğu yönündeki inancımdır. Ayrıca bu alanda yapılan çalışmaların hem ülkemiz hem de uluslararası akademik çalışmalar içinde önemli ölçüde yer alıyor olmasıdır.

Genel olarak ekonomik açıdan güçlü devletlerin İslami finansa olan ilgisi ve bu alanla ilgili çalışmaların yaygınlaşmasını teorik ve pratik bir zemine oturtma fikri akademik çalışmalara başladığım günden bu yana zihnimi meşgul ediyordu. Ancak bir ekonomi yüksek lisans öğrencisi olarak bunu, devletdışı faaliyetleri sıklıkla konu edinen ve çok kıymetli açıklamalar ileri süren uluslararası ilişkiler veya hukuk alanlarında değil, İslam ekonomisi perspektifinde yapmam gerektiğini düşündüm. Böylece Avrupa'daki İslam ekonomisi ve finansının gelişim sürecini ve salt teorik tartışmalarla sınırlı kalmayacak şekilde uygulama ve yapılan modelleri araştırma konusu edinmem gerektiğine kanaat getirdim. Bu kanaatime ek olarak, İslami finansa özel ilgi de söz konusu olunca Avrupa'daki İslam ekonomisi ve finansını incelemeye karar verdim. Ayrıca Türkiye'deki ulusal tez literatüründe Avrupa'daki İslam ekonomisi ve finansına yönelik bir eser olmaması da beni bu çalışmayı yapmaya teşvik eden bir unsur oldu.

Umuyorum ki bu çalışma, akademik hayatım boyunca üreteceğim başkaca çalışmalara ve birçok kişiye de bir zemin teşkil edecektir. Bu çalışmayla ileriki süreçte yapmayı planladığım çalışmalarıma bir referans olarak kullanabileceğim bir eser ortaya koymaya çalıştım.

Çalışmamı yürüttüğüm süreçte rehberliğini benden esirgemeyen, beni güzel çalışmalara teşvik ederek ufkumu genişleten ve yüreklendiren sevgili hocam ve danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Abdulkadir Atar'a özel teşekkürlerimi sunuyorum. Yine akademik çalışmalarıma başladığım süre zarfında kendisinden ders aldığım ve zaman zaman kendisine akıl danışıp zihnimi berraklaştıran saygıdeğer hocam Doç.Dr. Ahmet Oğuz'a

derin minnetlerimi sunmak isterim. Minnettar olduğum bir diğer kişi ise buraya kadar maddi ve manevi yetişmemde desteklerini esirgemeyen kuzenim Tuncay Kaplan'a bana akademinin kapılarını açan büyüğüm olması hasebiyle ayrıca müteşekkirim. Ayrıca yardımlarından dolayı burada ismini yazamadığım arkadaşlarıma, maddi manevi desteklerini esirgemeyen aileme de çok teşekkür ederim.

ÖZ

Avrupa'da İslam ekonomisi ve finansına yönelik çalışmaların 20. yüzyılın ortalarından günümüze kadar geçen süreçte önemi artmıştır. Bu araştırma ile İslam ekonomisi ve finansı alanındaki çalışmaların ve uygulamaların Avrupa'da izlediği sürecin ortaya konulması amaçlanmıştır. Avrupa'da İslam ekonomisi ve finansı alanıyla ilgili çalışmamıza dahil olan ülkeler ise şunlardır: İngiltere, Almanya, Hollanda, İsveç, İtalya, Fransa, Litvanya ve İsviçre.

Araştırmanın birinci bölümünde Avrupa'da İslam ekonomisi ve finansı ilk olarak nerede ve nasıl ortaya çıktığı ile hangi üniversitede ilk çalışmaların başladığı incelenmiştir. Ayrıca İngiltere'deki İslam ekonomisi ve finansı alanında eğitim veren kurumlardan detaylıca bahsedilmiştir.

İkinci bölümde ise Avrupa'da İslam ekonomisi ve finansının gelişimi ile ilgili çalışma yapan kişiler, kurumlar, üniversiteler ve bu alanda yazılan makaleler, kitaplar, tezler ve raporlar ayrı başlıklar altında detaylandırılarak anlatılmıştır. Ayrıca bu bölümde literatürde yer alan çalışmalar incelenmiş ve uygulanan modeller hakkında bilgi verilerek kaynak tarama yöntemi kullanılmıştır. Özellikle Modern İslamî finansın gelişimindeki tarihsel eğilimler, mevcut bilgilere, kaynaklara ve metodolojiye dayanan kısıtlamalar ve fırsatlar bağlamında ileri sürülen öngörülerden bahsedilmektedir.

Bu araştırmada, Avrupa'da İslam ekonomisi ve finansı alanında yapılan çalışmaların akademik açıdan sayılı üniversitelerde teorik ve uygulamalı bir şekilde giderek artan bir seyir izlediği gözlemlenmiştir. Ayrıca incelenen çalışmaların içerik kısmında ampirik tespit edilen bulguların bilinçli bir şekilde anlaşılması yoluyla rollerinin nasıl iyileştirileceği konusunda stratejiler verilerek detaylı bir şekilde yazılmıştır. Gerek iktisadi kurum ve kuruluşlar gerekse akademik çevreler arasında iş birlikleri oluşturulduğu, ortak organizasyonların ve merkezlerin kurulmakta olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslam ekonomisi ve finansı, İslam iktisadı, İslam ekonomisi, Katılım bankaları, İslami finans.

ABSTRACT

The studies on Islamic economy and finance in Europe have increased in importance from the mid-20th century to the present day. With this research, it is aimed to reveal the process followed by studies and practices in the field of Islamic economics and finance in Europe. The countries included in our study on Islamic economy and finance in Europe are: England, Germany, Netherlands, Sweden, Italy, France, Lithuania and Switzerland.

In the first part of the study, where and how Islamic economy and finance emerged in Europe and in which university the first studies started. In addition, institutions providing education in the field of Islamic economy and finance in England are mentioned in detail.

In the second part, individuals, institutions, universities and articles, books, theses and reports written in this field are detailed and explained under the separate headings about the development of Islamic economy and finance in Europe. Also in this section, the studies in the literature are examined and the source scanning method is used by giving information about the applied models. In particular, historical trends in the development of modern Islamic finance, limitations and opportunities based on available information, resources and methodology are mentioned.

In this study, it has been observed that the studies in the field of Islamic economy and finance in Europe have followed an increasingly theoretical and applied course in academically numbered universities. Also, in the content part of the studies examined, strategies were given in detail on how to improve their roles through a conscious understanding of the empirical findings. It has been observed that collaborations are established between economic institutions and organizations as well as academic circles, and joint organizations and centers are being established.

Keywords: Islamic economy and finance, Islamic economy, Participation banks, Islamic finance.

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Avrupa Ülkelerinde İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Yapılan Çalışmalar ve Uygulamalar
Tezin Yazarı	Halil ŞAHİN
Tezin Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Abdulkadir ATAR
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	13 Temmuz 2020
Tezin Alanı	İktisat
Tezin Yeri	Karabük
Tezin Sayfa Sayısı	201
Anahtar Kelimeler	İslam ekonomisi ve finansı, İslam iktisadı, İslam ekonomisi, Katılım bankaları, İslami finans.

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	The Studies on Islamic Economy And Finance in Europe Countries and Applications
Author of the Thesis	Halil Şahin
Advisor of the Thesis	Asst. Prof. Dr. Abdulkadir ATAR
Status of the Thesis	Graduate
Date of the Thesis	13.07.2020
Field of the Thesis	Economics
Place of the Thesis	Karabuk University
Total Page Number	201
Keywords	Islamic economy and finance, Islamic economy, Participation banks, Islamic finance.

KISALTMALAR

AAOIFI: Accounting and Auditing Organisation for Islamic Financial Institutions (Muhasebe ve Denetim Organizasyonu için İslami Finansal Kurumlar)

AB: European Union (Avrupa Birliği)

AFA: Açımlayıcı Faktör Analizi

AIA: The Association of International Accounts (Uluslararası Muhasebeciler Derneği)

BAE: Birleşik Arap Emirlikleri

BIMB: Ban Islam Malaysia Berhad (İslami Malezya Berhad Yasağı)

BMT: Financial Cooperative (İslami Finansal Kooperatif)

BPRS: Shari'ah Rural Bank (Şeriat Kırsal Bankası)

CB: Conventional banks (Konvansiyonel bankalar)

CIMA: Chartered Institute of Management Accountants (Yeminli Yönetim Muhasebeciler Enstitüsü)

CISI: Chartered Institute for Securities & Investment (Yeminli Menkul Kıymetler veYatırım Enstitüsü)

DFA: Doğrulayıcı Faktör Analizi

DIFP: Durham Islamic Finance Program (Durham İslami Finans Programı)

DIFSS: Durham Islamic Finance Summer School (Durham İslami Finans Yaz Okulu)

DJIM: Dow Jones Islamic Market (Dow Jones İslam Pazarı)

EAF: East Asian Financial Crisis (Doğu Asya Mali Krizi)

EIIB: European Islamic Investment Bank (Avrupa İslami Yatırım Bankası)

FSA: Financial Services Authority (Finansal Hizmetler Otoritesi)

GCC: Gulf Cooperation Council (Körfez İşbirliği Konseyi)

GFC: Global Financial Crisis (Küresel Finansal Kriz)

GMM: Generalized Moments Method (Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi)

İKT: İslam Konferansı Teşkilatı

IB: Islamic banks (İslami bankalar)

IBA: Islamic Banking Act (İslami Banka Yasası)

IBB: Islamic Bank of Brunei (Brunei İslam Bankası)

IBFC: UK Islamic Banking and Finance Center (İngiltere İslami Bankacılık ve Finans Merkezi)

IBS: Islamic Banking Program (İslami Bankacılık Programı)

ICMA: International Capital Market Association Center (Uluslararası Sermaye Piyasası Birliği Merkezi)

ICISEF: International Islamic Economy and Finance Congress (Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finans Kongresi)

IDB: Islamic Development Bank (İslami Kalkınma Bankası)

IF: Islamic Finance (İslami Finans)

IFI: Islamic Financial Institutions (İslami Finansal Kurumlar)

IFP: Islamic Financial Planning (İslami Finansal Planlama)

IFS: Islamic Financial Services (İslami Finansal Hizmetler)

IFSB: Islamic Financial Services Board (İslami Finansal Hizmetler Kurulu)

IFSI: Islamic Financial Service Industry (İslami Finansal Hizmet Endüstrisi)

IFQ: Islamic Finance Qualification (İslami Finans Kalifikasyonu)

IIBI: Islamic Banking and Insurance Institute (İslami Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü)

IIFEC: International Islamic Finance and Economics Conference (Uluslararası İslam Finansı ve İktisadı Konferansı)

IMFI: Islamic Microfinance Institutions (İslami Mikrofinans Kurumları)

INCEIF: Islamic Finance Education Center (İslami Finans Eğitim Merkezi)

IsMF: Islamic microfinance (İslami mikrofinans)

IT: Information Technology (Bilgi teknolojisi)

KİK: Gulf Cooperation Council (Körfez İşbirliği Konseyi)

KSPDC: Kuwait Small Project Development Company (Kuveyt Küçük Proje Geliştirme Şirketi)

KSS: Corporate Social Responsibility (Kurumsal Sosyal Sorumluluk)

LSBF: London School of Business and Finance (Londra İşletme ve Finans Okulu)

MA: Master of Arts (Yüksek Lisans Derecesi)

MBA: Master Business Administration (İşletme Yüksek Lisansı)

MENA: Middle East and North Africa (Ortadoğu ve Kuzey Afrika)

MFI: Microfinance Institution (Mikrofinans Kurumları)

MIHE: Markfield Higher Education Institute (Markfield Yüksek Eğitim Enstitüsü)

NAV: Net Asset Value of Islamic funds (İslami fonların Net Varlık Değeri)

NPL: Non-Performing Loans (Takipteki Krediler)

NRW: Non-revenue water (Gelir Dışı Suyu)

PDP: Product Development Processes (Ürün Geliştirme Süreçleri)

RDBS: Royal Docks Business School (Royal Dock İşletme Okulu)

PLS: Profit and Loss Sharing (Kar ve Zarar Paylaşımı)

SEA: Southeast Asia (Güneydoğu Asya)

SPTF: Social Performance Task Force (Sosyal Performans Görev Gücü)

SPI: Skim Perbankan Islam (Skim Perbankan İslami)

SRI: Social Responsible Investment (Sosyal Sorumlu Yatırım)

SSB: Sharia Supervisory Boards (Şeriat Denetleme Kurulları)

SVM: Support Vector Machine Model (Destek Vektör Makinesi Modeli)

TO: Takaful Operator (Tekafül Operatörü)

TSY: Toplumsal Yönden Sorumlu Yatırım

WIEF: World Islamic Economic Form (Dünya İslam Ekonomik Formu)

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu çalışmada, Avrupa'da İslam ekonomisi ve finansı alanında yapılan çalışmalar ve uygulamalar incelenmiştir. Bu alanda çalışma yapan ekonomideki öncü kişiler ve üniversiteler üzerine literatür taraması yapılmıştır. İslam iktisadının ortaya çıkış serüvenine ve modern iktisat karşısındaki durumuna değinilmiştir. Ayrıca Avrupa'daki Kapitalist ve Marksist sistemin İslam ekonomisine yaklaşım tarzları irdelenmiştir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Faizle işleyen Kapitalist finans sisteminin kırılgan yapısına binaen, İslam iktisadı ve finansı alanında araştırmalar artmış, faizsiz piyasa düzeni adına yapılan çalışmalar teveccüh kazanmıştır. Avrupa'da İslam ekonomisi ve finansı alanıyla ilgili çalışmaya dahil olan ülkeler şunlardır: İngiltere, Almanya, Hollanda, İsveç, İtalya, Fransa, Litvanya ve İsviçre. Çalışmayla, Avrupa'da İslam ekonomisi ve finansına yönelik çalışmaların başladığı 20. yüzyılın ortalarından günümüze kadar geçen süreçte yapılan çalışmalar sınıflandırılarak Avrupa'da ülke bazlı analiz yapılmış, Türkiye'deki İslam iktisadı konusunda bir boşluğu doldurmak amaçlanmıştır.

Çalışma ile ülkemizin literatürüne ilk defa Avrupa'da İslam ekonomisi ve finansı alanında yazılan bir tez olarak kazandırılmak istenmiştir. Bu çalışma daha çok literatür taraması ve tasnif amaçlıdır. İslam ekonomisi ve finansının Avrupa'da izlediği seyir ortaya konmak istenmiştir. Konuyla ilgili Avrupa'da akademik çalışma yapan kişiler, üniversiteler ve kurumlar üzerine yapılan organizasyonlar çalışmada birleştirilmiştir. Araştırma ile İslam ekonomisi ve finansı alanındaki çalışmaların ve uygulamaların Avrupa'da izlediği sürecin ortaya konulması amaçlanmıştır. Konuyla ilgili en çok çalışma yapılan üniversiteler ve ülkeler incelenerek, gelinen nokta hakkında genel bir değerlendirme yapılarak karşılaştırılmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Avrupa'daki İslam ekonomisi ve finansıyla ilgili tarihi perspektif açısından yapılan çalışmaların ele alındığı bu tez daha çok literatür ağırlıklıdır. İslam ekonomisi ve finansı alanında yapılan öncü çalışmalar incelenmiştir. Özellikle konu üzerine Avrupa'da çalışma yapan başlıca kişilere yer verilmiştir. Konuyla ilgili en çok çalışma yapan üniversiteler, kurumlar ve ülkelerden bahsedilmiştir.

GİRİŞ

İslam ekonomisi ve finansının modern anlamdaki uygulamaları 1960'lı senelere kadar dayanmaktadır. İslam ekonomisi çalışmaları 20. asrın ikinci yarısından itibaren görülmeye başlamıştır. Avrupa'da İslami finans ve yatırım kurumları ortaya çıkmış, geleneksel anlamda faaliyet sürdüren bir çok banka farklı İslami pencereler açmak suretiyle, büyüyen pazardan pay alma çabasına girmiştir.

İslam ekonomisi ve finansı sadece İslam ülkelerinde değil, dünya çapında da geleneksel finans sektörü karşısındaki büyüme oranları ile göz önüne alınması gereken bir hususdur. 1960'lı senelere kadar Arap alimleri ile Hintli ilim adamlarının konvansiyonel ekonomi ile finans düzeninin İslami ilkelerle çeliştiğine yönelik tespitleri neticesinde İslami bir sistem kurulmasına yönelik artan teorik çalışmaları, konunun İslam alemine girmesi hususunda uygulamaya dönük çalışmaların başlamasına neden olmuştur. Türkiye açısından bakılırsa Prof. Dr. Sabahaddin Zaim'in çalışmalarının İslam ekonomisi ve finansı alanında öncü niteliğinde olduğu söylenebilir.

İslam ekonomisi ve finansı, yaşanan 2008 krizinin ardından dünya gündeminde ön plana çıkmış, özellikle Avrupa'da pek çok akademik çalışmalara konu olmuştur. Avrupa'da İslami finansın teoriden uygulamaya geçmesi noktasındaki girişim, İngiltere Müslümanlarının faizsiz sistem istemesi üzerine ağırlık kazanmıştır. Özellikle İngiltere, İslami finansal faaliyetler için bir merkez olarak kendini kanıtlamıştır.

Bu tez çalışması ile İslami finansın güncel uygulamalarının Avrupa'da izlediği sürecin ortaya konulması, tespit edilmesi üzerine çalışılacaktır. Yapılacak çalışma ile İslam ekonomisi ve finansı alanında özellikle İngiltere'deki öncü kişiler, kurumlar ve üniversiteler perspektifinden ele alınarak ampirik bir çalışma ile günümüz İslami finans uygulamaları açısından test edilecektir. Bu çerçevede oluşturulan çalışma iki bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde İslam ekonomisi terimi, ortaya çıkışı, temel ilkeleri ve Avrupa'da bu alanla ilgili eğitim veren kurumlar açıklanacaktır. Öncelikle İslam ekonomisinin ortaya çıkış serüvenine yer verilmiş, ardından İngiltere'de bu alanla ilgili eğitim veren üniversitelere raporlama çerçevesinde değinilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise İslam ekonomisi ve finansının Avrupa'da gelişimi ve bu alanla ilgili yapılan çalışmalar teorik ve pratik açısından ele alınmıştır. Bu bağlamda, öncelikle İslami ekonomi ve finans alanına giren kavramların tarihsel olarak tanımlamaları yapılarak, dayandığı ilkeler açısından değerlendirmesine yer verilmiştir. Sonuç kısmında ise Avrupa'da İslam ekonomisi ve finansı alanında çalışmalara öncülük eden çok sayıda ilim insanı, akademisyen bulunduğu ve ortak organizasyonların ve merkezlerin sayılarının giderek arttığı gözlemlenmiştir.

1. İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANSI

İslami Finans, Kapitalist ve Sosyalist sistemlere karşı ortaya çıkan İslam iktisadının bir parçası olarak görülmektedir. Günümüzde finansal sektörde kullanılan faiz sistemine karşı geliştirilen İslam Ekonomisi ve Finansı; 1980 yılından sonra hızlı bir gelişim göstererek, İslam dininin emir ve yasaklarını göz önünde bulundurarak finansal ürünler geliştirmektedir. Belirtilen bu hususlar dikkate alınarak, bu bölümde ilk olarak İslam ekonomisi terimi, ortaya çıkışı, temel ilkeleri ve Avrupa'da bu alanla ilgili eğitim veren kurumlar açıklanacaktır. Ayrıca İslam ekonomisi ve finansının Avrupa'daki durumu Şekil, Tablo ve Grafik yardımlarıyla verisel olarak analiz edilip yorumlanacakır.

1.1. İslam Ekonomisinin Ortaya Çıkışı

İslâm Ekonomisi terimi, ilk kez 1960'lı yıllarda Seyyid Ebu'l-A'la Mevdudi (1903-1979) tarafından ortaya atılmıştır. 1960'lı yıllarda gündeme getirilen modern bir terim olmakla birlikte aslında ana akım iktisada bir tepki olarak doğmuştur. İslam Ekonomisi çalışmaları 20. asrın ikinci yarısından itibaren görülmeye başlanmıştır. Başlangıçta bu ilk çalışmalar daha çok Kapitalist iktisadın verileri ve uygulamaları içinde ele alınmıştır. İslam iktisadı ifadesinin yaygınlaşması ve yerleşmesi ise İkinci Dünya Savaşı sonralarında, Hintli Müslümanların çalışmalarıyla olmuştur (Atar, 2017, s. 1030).

Hintli Müslüman alimler Arapça ve Farsça bildikleri için İslam'ın iktisadi görüşlerini klasik fıkıh kitapları dışına çıkarak, modern iktisadi kavram ve kurumlar açısından açıklamaya çalışmışlardır. İslam iktisadı kavramı daha sonra Arap literatürüne ve Arapça'ya uyarlanmıştır. Türkiye'ye *İslam iktisadı* ifadesi Hintli Prof. Dr. Muhammed Hamidullah vesilesiyle getirilmiştir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ndeki İslam Araştırmaları Enstitüsü'nde Hamidullah Hoca dersler vermeye başlamış ve "İslam İktisadı" adını taşıyan kıymetli bir eseri literatüre kazandırmıştır. 1967 yılında Prof. Dr. Sabahaddin Zaim, İstanbul Din Görevlileri aracılığıyla Kadıköy Halkevi'nde düzenlenen konferansta "Modern İktisat ve İslam" konusunu işlemiştir (Eskicioğlu, 1999, s. 8-10).

Bu tarihten sonraki zamanlarda İslam Ekonomisi alanında önemli gelişmeler olmuş ve 1976 Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi'nden sonra çalışmalar büyük bir hızla devam etmiştir. O zamandan itibaren farklı milletler arasında seminerler ve kongreler düzenlenmiştir. Kıbrıs Milletlerarası İslam Bankacılık ve İktisadı Enstitüsü'nde,

Cidde'de Melik Abdülaziz Üniversitesi'nde, İslamabat ile Malezya İslam Üniversiteleri'nde ve İslam Kalkınma Bankası'nda araştırma merkezleri kurulmuştur. Özellikle İslam bankacılığı ile finans konuları büyük ilgi görmüş ve de çok sayıda kitap ile makale yayınlanmıştır (Eskicioğlu, 1999, s. 8-10).

> Bir başka İslam iktisadı araştırmacısı Tarukullah Khan (1955-1984) seneleri arasında toplam 532 İngilizce yayın yapıldığını belirtmiştir. Bu yayınların çoğunda İslam bankacılığı konusu üzerinde yoğunlaşıldığı gözlemlenmiştir. Khan'ın araştırması sonucunda İngilizce yayınların senelere göre dağılımı şu şekildedir:

- (1955-1960) seneleri arasında İngilizce yayın sayısı (10)
- (1960-1965) seneleri arasında İngilizce yayın sayısı (19)
- (1965-1970) seneleri arasında İngilizce yayın sayısı (58)
- (1970-1975) seneleri arasında İngilizce yayın sayısı (49)
- (1975-1980) seneleri arasında İngilizce yayın sayısı (140)
- (1980-1984) seneleri arasında İngilizce yayın sayısı (256)'dır (Tabakoğlu, 2004, s. 1147).

İslam iktisadı ile ilgili araştırmalar üniversiteler içinde de ele alınmış olup yüksek lisans ve doktora seviyesindeki çalışmalar devam etmektedir. Kur'an ve Sünnet kaynaklarından yararlanarak nasıl bir İslam hukuku ortaya konulmuşsa ve günümüzde İslam'ın bir hukuk teorisi vardır diyebiliyorsak, aynı şekilde kaynaklara dayanılarak İslam'ın iktisadi doktrini ortaya çıkarıldığı zamanda İslam'ın bir iktisat teorisi vardır diyebiliriz (Eskicioğlu, 1999, s. 9).

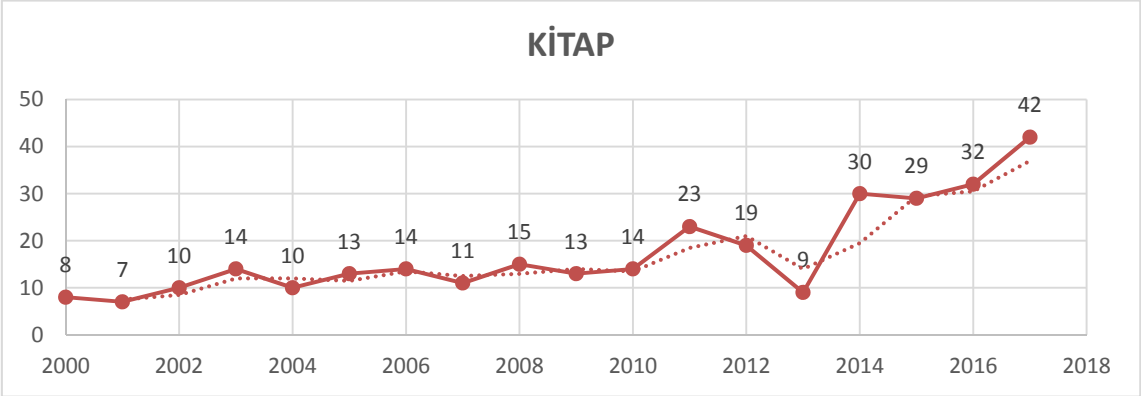
Tablo 1. İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Yazılmış Başlıca Kitap, Tez ve Makale Sayıları

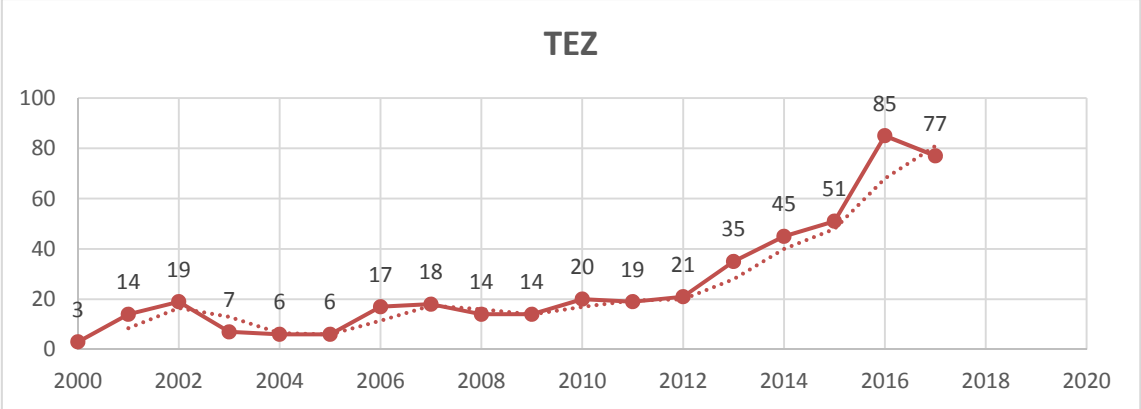
Yıllar	Kitap	Tez	Makale	Toplam
1920-1959	**10**	**0**	**8**	**18**
1960-1969	**30**	**0**	**8**	**38**
1970-1979	**38**	**2**	**4**	**44**
1980-1989	**59**	**20**	**14**	**93**
1990-1999	**109**	**108**	**11**	**228**
2000	**8**	**3**	**1**	**12**
2001	**7**	**14**	**7**	**28**
2002	**10**	**19**	**4**	**33**
2003	**14**	**7**	**24**	**45**
2004	**10**	**6**	**6**	**22**
2005	**13**	**6**	**22**	**41**
2006	**14**	**17**	**5**	**36**
2007	**11**	**18**	**6**	**35**
2008	**15**	**14**	**12**	**41**
2009	**13**	**14**	**10**	**37**
2010	**14**	**20**	**39**	**73**
2011	**23**	**19**	**11**	**53**
2012	**19**	**21**	**22**	**62**
2013	**9**	**35**	**32**	**76**
2014	**30**	**45**	**49**	**124**
2015	**29**	**51**	**51**	**131**

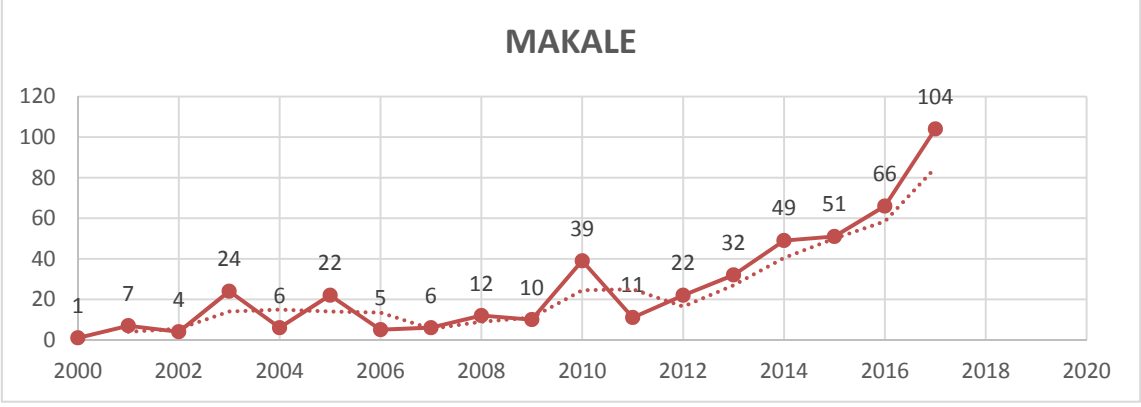
2016	**32**	**85**	**66**	**183**
2017	**42**	**77**	**104**	**223**
Toplam	**559**	**601**	**516**	**1676**

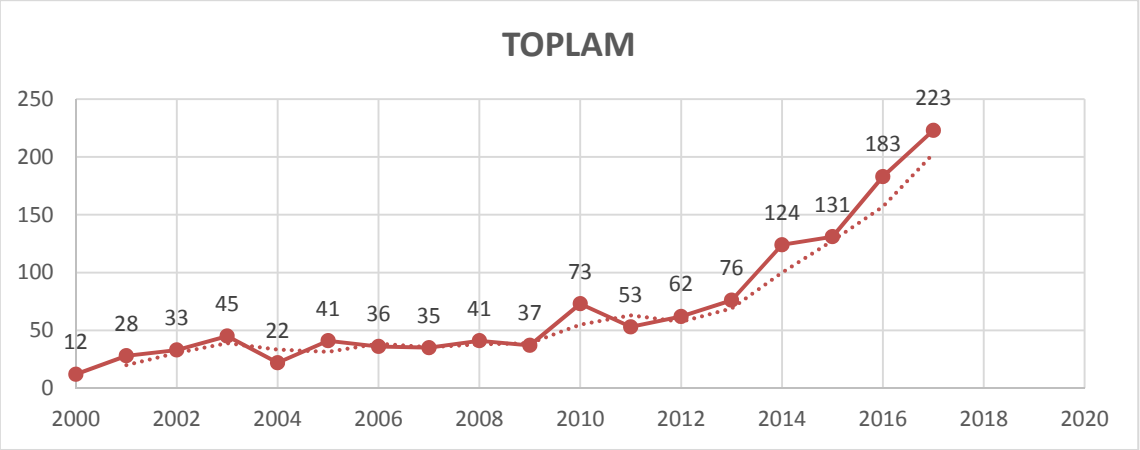
Kaynak: Ok,R.(2018). Yüksek Lisans Tezi. *Dünden Bugüne Türkiye'de İslam Ekonomisi Ve Finansı Çalışmaları, KBU*.s. 139.

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere 1920'li yıllardan 2017 senesine kadarki süre zarfında Türkiye'de yayınlanan İslam ekonomisi ve finansına yönelik kitap, tez ve makale çalışmaları her geçen gün artmaya devam etmektedir. Özellikle bu artış 2014 yılından sonra daha fazla olduğu görülmektedir.

Kaynak. Yukarıdaki Kitap, Tez, Makale ve Toplam değer grafikleri Tablo 1'deki veriler doğrultusunda tarafımca özgün bir şekilde oluşturulmuştur.

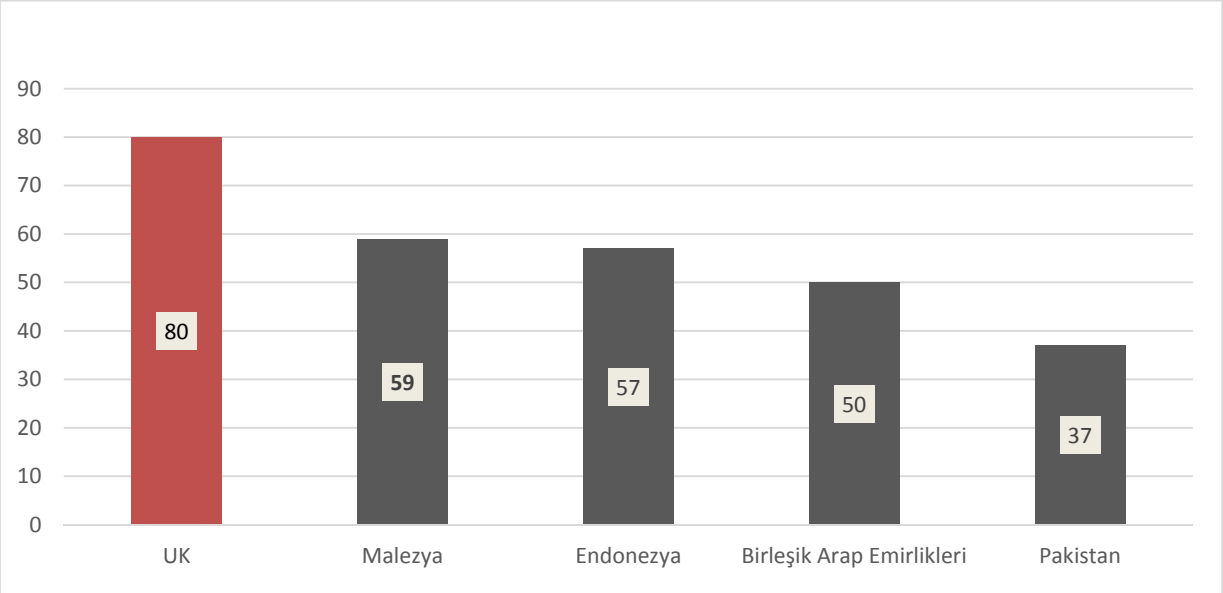
Yukarıda Tablo 1'de gösterilen bilgiler grafiksel olarak uygulamaya aktarılmıştır. Yukarıdaki grafikler incelendiği zaman 2000 yılından sonraki kitap, tez ve makale sayılarının 2020 yılına kadar olan artışında değişimler görülmektedir. İslam ekonomisi ve finansına yönelik kitap sayısında 2013 senesinde sert bir düşüş görülmektedir. Bunun nedeni ise 2013 krizindeki bilimsel çalışmalar olan makaleye ve teze doğru yönelme olabilir. Daha sonraki senelerde ise artan bir trend olduğu görülmektedir. Tez sayılarında 2000 yılından 2020 yılına kadar artışlar gözlemlenmiştir. Bu durumun gerçekleşmesine en büyük etki olarak, alanla ilgili çalışan ilim adamlarını gösterebiliriz. Buna en büyük etkiyi ise bu alanla ilgili çalışan ilim adamları oluşturmuştur. Günümüzde de İslami finans alanında yapılmaya devam eden çalışmalarda artan bir seyir izlediği görülmektedir. 2000 yılından sonra yayınlanan makale sayılarında son zamanlarda artan bir trend mevcuttur. Bunda da en büyük pay bu alanda çalışan kişiler, kurumlar ve üniversitedeki araştırmacılara aittir. Genel olarak toplam kitap, tez ve makale sayılarında artan bir seyir vardır.

1.2. İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Avrupa'da Eğitim Veren Kurumlar

İslami finans alanında bir dizi uzmanlık kursu ve nitelikleri sunan birinci sınıf akademik kurumları ile İngiltere, sektöre özgü eğitim ve araştırma alanında dünya çapında lider bir ülke konumundadır. İngiltere merkezli üniversitelerin sayısı gittikçe artmaktadır. Genellikle ülkede hukuk, İslami çalışmalar (din ve medeniyet) ve ekonomi alanlarında müfredatın bir parçası olarak İslami çalışmalar bulunmaktadır. İslami finans müstakil bir program olarak değil, genellikle işletme okullarında bir modül olarak sunulmaktadır. İngiltere'de İslami finans eğitimi sunmak için en iyi bilinen eğitim kurumu, aynı zamanda bir yaz okulu yürüten ve alanında birçok doktora öğrencisinide yetiştiren

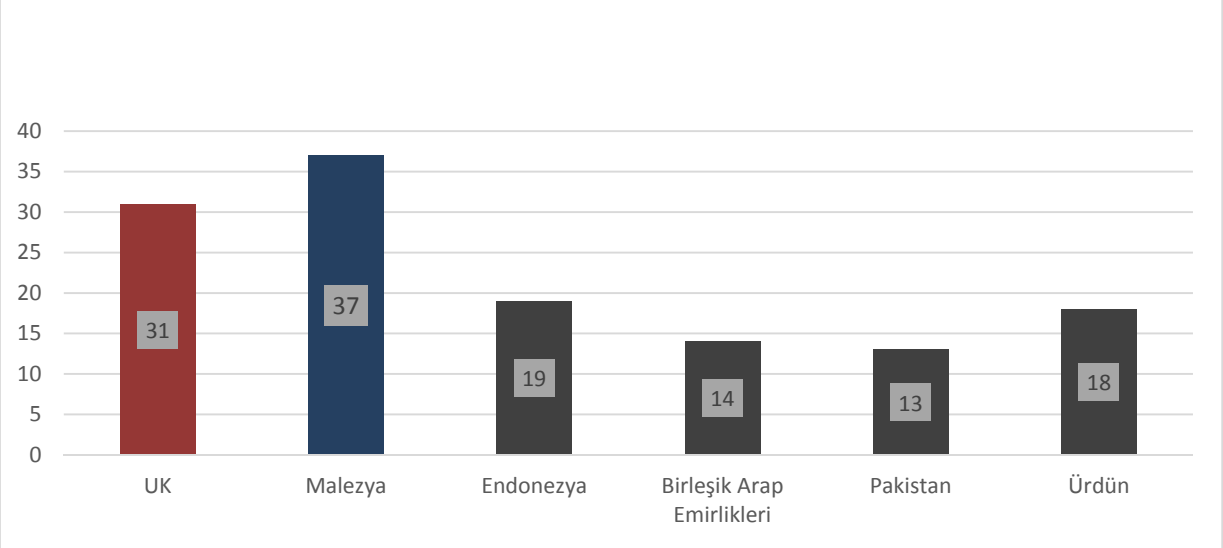
Durham Üniversitesi'dir. Ayrıca hem Oxford hem de Cambridge Üniversitesi İslami çalışmalar sunmaktadır. Fakat ağırlıklı olarak daha çok hukuk ve siyaset alanında dersler verilmektedir (UK Excellence in Islamic Finance, 2014, s. 12-13)**.**

Şekil 1. 2017 Yılı Ülkelere Göre İslami Finans Kursu Sayısı

Kaynak. Global trends in Islamic finance and the UK market 2019.

Şekil 2. 2017 Yılı Ülkelere Göre İslami Finans Lisans Kurslarının Sayısı

Kaynak. Global trends in Islamic finance and the UK market 2019.

Yukarıdaki Şekil 1 ve 2'de 2017 yılı İslami finans ve lisans kursu en fazla olan ülkenin İngiltere olduğu görülmektedir. İslami finans alanında kurslar Uluslararası Muhasebeciler Derneği (AIA), Yeminli Yönetim Muhasebeciler Enstitüsü (CIMA),

Yeminli Menkul Kıymetler ve Yatırım Enstitüsü (CISI) ve İslami Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü (IIBI) tarafından verilmektedir. Birçok üniversite ve işletme okulu İslami bir İş İdaresi Yüksek Lisans Programı (MBA) ve benzeri bir yeterlilik sunmaktadır.

Aşağıdaki Tablo 2'de Avrupa'da İslam ekonomisi ve finansı alanında eğitim veren ülkeler ve kurumlar gösterilmektedir.

Tablo 2. İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Avrupa'da Eğitim Veren Kurumlar

ÜLKE	EĞİTİM	ALAN
Fransa	Dauphine Üniversitesi (Paris)	Yönetici Yüksek Lisans Programı: İslami Finans İlkeleri ve Uygulamaları
Fransa	Em Strasbourg İşletme Okulu	İslami Finans Çift Diploma Programı
Almanya	İslami Bankacılık ve Finans Enstitüsü	İslam Ekonomisinde Temel Bilgiler ve İslami Bankacılık Araçları
Lüksemburg	IFBL Enstitüsü	İslami Finans: Vakıf Sertifikası ve Diploması
İngiltere	Aston İşletme Fakültesi	İslami Finans Doktora
İngiltere	BPP Üniversitesi	İslami Finans ve İşletme Hukuku
İngiltere	Bangor Üniversitesi	İslami Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans Programı
İngiltere	Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü (CIMA)	İslami Finans Diploması
İngiltere	Yeminli Menkul Kıymetler ve Yatırım Enstitüsü (CISI)	İslami Finans Kalifikasyonu (IFQ)
İngiltere	Durham Üniversitesi	İslami Finans Yüksek Lisans / İslami Finans Yönetimi MA
İngiltere	ICMA Center Henley İşletme Okulu	Yatırım Bankacılığı ve İslami Finans Yüksek Lisans
İngiltere	İslami Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü	İslami Bankacılık Diploması

İngiltere	Londra İşletme ve Finans Okulu (LSBF)	İslami Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans Programı
İngiltere	Markfield Yüksek Eğitim Enstitüsü (MIHE)	İslami Bankacılık, Finans ve Yönetim Yüksek Lisans Proramı
İngiltere	Bolton Üniversitesi	İslam Ekonomisinde Yüksek Lisans
İngiltere	Cambridge Üniversitesi	İslami Finans Programı
İngiltere	Dundee Üniversitesi	MSc İslam Muhasebe ve Finans
İngiltere	Doğu Londra Üniversitesi	İslami Bankacılık ve Finans Msc
İngiltere	Salford Üniversitesi	İslami Bankacılık ve Finans Msc
İngiltere	Güney Galler Üniversitesi	İslami Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans
İsviçre	Cenevre İşletme Okulu	İslami Finans

Kaynak:http://www.simplyshariahc.com/training-and-education/global-islamic-finance-education/

1.2.1.İngiltere'de İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Eğitim Veren Kurumlar

İslam ekonomisi ve finansı alanında İngiltere'de eğitim veren kurumlar açıklamalı olacak şekilde başlıklar halinde sıralanmıştır. Bunlar:

1.2.1.1. Aston Business School (Aston İşletme Fakültesi)

Birmingham'daki Aston Üniversitesi'nde "Aston Business School" aktif bir araştırma programının yanı sıra 2010 yılından bu yana lisansüstü düzeyde İslami finans alanında dersler verilmektedir. İngiltere'nin en büyük Müslüman topluluklarından birinin merkezi olan Birmingham şehri, ülkede İslami finans uygulamaları ve uzmanlığı için iyi bir konuma sahiptir. Aston Üniversitesi öğretimi ve araştırmalarının ticaret, sanayi ve hükümet ihtiyaçlarına uygulanması konularında güçlü bir geleneğe sahiptir. Bu pratik yaklaşım Aston İşletme Fakültesi'ndeki İslami finans hizmetine açıkça yansımaktadır. Öğrenciler İngiltere'de İslami finansın büyüyen ve gelişen bağlamı için gerekli olan eleştirel düşünme ve analiz becerilerini geliştirmektedir. Bu konuda uzmanlar tarafından İslami finans, bankacılık, ekonomi, hukuk ve Arapça dillerinin incelenmesini, geleneksel İngiltere finans endüstrisi pratiğinde öğretim yoluyla desteklenmektedir. Kurslar, öğrencilere finansal kuruluşlarda işe dönmek için ihtiyaç duydukları becerileri sağlamak için tasarlanmıştır. Mezunların istihdam edilebilirliği alanında yüksek bir dereceye sahip olan Aston Üniversitesi, iş ve mesleklerde gelecekteki liderleri yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Üniversite stratejisinin temel amaçlarından biri, değişen

dünyanın ihtiyaçlarına cevap vermektir. Ayrıca İslami finans ve bankacılık uygulamaları risk yönetimi konuları hakkındaki bilginin sadece bölgede uzmanlaşmak isteyenler için değil, aynı zamanda İngiltere ve dünya çapında daha geniş finans endüstrisi içinde önemli olduğu ileri sürülmektedir (UK Excellence in Islamic Finance, 2014, s. 15). Üniversitenin gelecekteki planları arasında Aston Business School'daki tüm finans programlarında İslami bir finans kolunun tanıtılmasıyla lisans ve lisansüstü çalışmaları yer almaktadır.

1.2.1.2. Bangor Business School (Bangor İşletme Okulu)

Bangor İşletme Okulu'ndaki öğrenciler önde gelen bir Avrupa merkezi olan bankacılık ve finansal hizmetler alanında, yüksek kalite ve uzmanlık konusundaki itibarı ile Bangor'a ilgi duymaktadır. Bangor İşletme Okulu İslami Bankacılık ve Finans alanındaki Yüksek Lisans, MA (Master of Arts) ve MBA (Master of Business Administration) programları teorik temelleri açısından İslami bankacılık ve finansın yapısını inceleme fırsatı sunmaktadır. MBA programı İslami ilkeler üzerinde iş yapan finansal kurumlarda yer alacak olan üst düzey yöneticiler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu tam zamanlı programların temel amacı, bankacılık yönteminin stratejik, kurumsal ve finansal yönetimine odaklanan daha güçlü bir pratik bir eğitim sunmaktır (UK Excellence in Islamic Finance, 2014, s. 16). Öğrenciler, bankacılık ve finans alanındaki çağdaş gelişmeleri kapsayan teorik ve pratik unsurların bir karışımından faydalanmaktadır.

1.2.1.3. Cambridge Judge Business School, University of Cambridge (Cambridge Üniversitesi)

Cambridge Yargıç İşletme Okulu Yönetici Eğitim programlarının amacı, profesyonel ve kişisel gelişim için çaba gösteren birçok farklı işlevden kuruluşlar, iş profesyonelleri, liderler ve yöneticiler için bir hizmet sunmaktadır. Hem özel sektörde hem de kamu sektöründe yöneticilerin ve kuruluşların mükemmel sonuçlar elde etmelerine yardımcı olmak için programlar geliştirilmiştir (UK Excellence in Islamic Finance, 2014, s. 17).Günümüzün değişen küresel ekonomik, finansal ve iş ortamında İslami finans hızlı büyüme gösteren bir alandır. Bu gelişim üniversitedeki uygulamalı derslerede yansımıştır.

1.2.1.4. The University of Bolton (Bolton Üniversitesi)

2012 yılında kurulan merkez İslami finans alanında uzman lisansüstü eğitimi ve uzmanlık imkânı sunmaktadır. Bolton üniversitesi öğretim ve araştırma yoluyla önemli

olan konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak için diğer finansal ve akademik kurumlarla işbirliği içinde çalışmaktadır. Bu üniversite Manchester ve Liverpool'un büyük şehirlerine yakın olan ünlü bir şehirdedir. Eğitimin kökleri 1824 yılına dayanan üniversite hem İngiltere'de hem de dünyada pratik deneyimlerin yanı sıra akademik nitelikler sunma geleneğine sahiptir. İngiltere'deki Müslüman öğrencilerin en büyük yüzdelerinden biri olan üniversite çeşitlilik ve değer farkını benimsemektedir. Sosyal, kültürel ve ekonomik değişime ayak uydurmak ve bunu kurslarına yansıtmak istemektedir. Yenilik, kapsayıcılık ve üniversitenin geleneksel sınırlarının ötesine bakma istekliliğinin bu kombinasyonu onu İslami finans merkezi için ideal bir yer haline getirmektedir. Özellikle doktora düzeyinde araştırma programları ve felsefe yüksek lisans dersleri sunulmaktadır. Bosna Hersek'in Saraybosna Üniversitesi ile ortak bir yüksek lisans için denklik verilmiştir. Merkezin Başkanı Profesör Mohammed Kayed Abdel-Haq sektörde pratik ve profesyonel deneyime sahiptir. Ayrıca İslami finans üzerine bir kitabın yazarı, aynı zamanda Londra'daki bir tüccar bankasının kurucu üyesidir. Muhammed, Chatham House Konseyi'nin bir üyesidir ve hükümetin İslami Finans Görev Gücü'nde görev yapmaktadır (UK Excellence in Islamic Finance, 2014, s. 18).Yönetim Kurulu, dünyanın dört bir yanından İslami finans alanında en çok beğenilen ve saygı duyulan uygulayıcılardan bazılarını içeren Uluslararası Danışma Kurulu'dur.

1.2.1.5. Cardiff Metropolitan University (Cardiff Metropolitan Üniversitesi)

İngiltere'deki Cardiff Metropolitan üniversitesi İslami bankacılık ve finans merkezi olarak Dünya genelindeki kurumların eğitim ve öğretim ihtiyaçlarını karşılamak için ortaklaşa çalışmaktadır. Cardiff Metropolitan üniversitesi güçlü bir uluslararası profile sahip bir mesleki eğitim sunmaktadır. Üniversite, uluslararası işbirliği anlaşmaları yoluyla uluslararası programlar sunmakta ve kalite standartlarını, titiz kalite kontrol süreçleriyle sürdürmektedir. İngiltere İslami Bankacılık ve Finans Merkezi (IBFC), yüksek kaliteli eğitim, ürün yapılandırması ve geliştirilmesi, şeriat uyum danışmanlığı ve finansal kurumlara, yöneticilere danışmanlık hizmeti veren Birleşik Krallık'taki İslami finans için önde gelen eğitim sağlayıcılarından biridir. Günümüzde finans sektöründeki yöneticilere ve profesyonellere, kamu ve özel bankalara, sigorta şirketlerine, merkez bankalarına, düzenleyicilere ve diğer finans kurumlarına kurslar verilmektedir. Finans sektörünün beşeri sermayesini geliştirmek, İslami finans ile bankacılık alanında kariyer seçeneklerini genişletmek için nitelikli eğitim programı sunulmaktadır (UK Excellence in Islamic Finance, 2014, s. 19). Bunlar arasında bir MSc

İslami Finansal Yönetim ve MBA yoluyla İslami finans alanında program bulunmaktadır.

1.2.1.6. Durham University Business School (Durham Üniversitesi İşletme Fakültesi)

Durham İslami Finans Programı (DIFP) İslam ekonomisi, İslami finans, bankacılık ve İslami yönetim alanlarında 25 yılı aşkın süredir bir araştırma, eğitim ve öğretim merkezi olarak dünya çapında bir üne sahiptir. Dünya'da İslami finans alanında en güçlü öğretilen programlar arasında olan Durham üniversitesi, araştırmanın yanı sıra küresel işverenler tarafından yüksek oranda aranan ileri analitik ve teknik beceriler konusunda titiz eğitim sağlamak üzere tasarlanmıştır. İslami finans şeriat uyum sürecindeki ahlaki, yasal ve düzenleyici çerçevesi ekonomi ve yönetimin karmaşıklığı hakkında ileri düzeyde bir anlayış geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu programın değeri, yıllar itibariyle gittikçe artan öğrenci sayısındaki yükselişten kanıtlanmıştır. Durham Üniversitesi İşletme Okulu İslam ekonomisi ve finans ile ilgili alanlarda doktora yapmak için ideal bir yerdir. Merkezde yürütülen çok sayıda doktora çalışmasınında gösterdiği gibi İslami finans, bankacılık, ekonomi ve yönetim alanlarında en son araştırmaların geliştirilmesine yönelik dinamik bir yaklaşım sunulmaktadır. Haftada 5 gün yoğun bir programı olan Durham İslami Finans Yaz Okulu (DIFSS) 2006'dan bu yana İslami finans alanında benzersiz bir eğitim ve öğretim programı sağlayarak başarısını arttırmıştır. Bu yaz okuluna Temmuz 2013'te dünyanın dört bir yanından 90 katılımcı dahil olmuştur (UK Excellence in Islamic Finance, 2014, s. 20). DIFSS'deki oturumlar sektördeki deneyime sahip önde gelen profesyoneller ve uzmanlar tarafından sağlanmaktadır.

1.2.1.7. Henley Business School, the University of Reading (Henley İşletme Okulu, Reading Üniversitesi)

Thames Vadisi'nde yer alan Reading Üniversitesi Londra'nın batısında ve sadece 35 dakikalık bir tren yolculuğu mesafededir. Henley Business School'un bir parçası olan ICMA (Uluslararası Sermaye Piyasası Birliği Merkezi) aracılığıyla Reading Üniversitesi, İslami finans eğitimi ve araştırmaları ile öncü bir rol üstlenmiştir. ICMA merkezi, Yatırım Bankacılığı ve İslami Finans alanında yüksek lisans programı, doktora programı ve yönetici eğitimi sunmaktadır. 2008 yılında ICMA merkezi, Malezya Kuala Lumpur'da üniversite düzeyinde bir kurum olan Uluslararası İslami Finans Eğitim Merkezi (INCEIF) ile işbirliği içinde, hem bankacılık hem de İslami Finansı (MSc

IBIF)'yi tanıtmıştır. Doktora öğrencilerinin çoğu öğretim asistanı olarak çalışmaktadır. Şu anda doktora öğrencileri tarafından araştırılan konular arasında İslami finans kurumlarının kurumsal yönetişimi ve Suudi Arabistan'a özel atıfla egemen varlıkların yönetimi için ulusal bir risk yönetimi programı bulunmaktadır. ICMA, Luxembourg Enstitüsü ile birlikte İslami finans temelinde bir yönetici eğitimi programı geliştirmiştir. İslami finans eğitimi veren akademik personelin sahada devam eden araştırma faaliyetleri vardır ve çalışmaları (toplam 20'den fazla yayın) hakemli dergilerde ve derlenmiş ciltlerde yayınlanmıştır (UK Excellence in Islamic Finance, 2014, s. 21).

1.2.1.8. İslami Finans Kalifikasyonu (IFQ)

İslami finans, finansal hizmetler sektöründeki kargaşaya rağmen son yıllarda hızla büyümektedir. Daha fazla insan bu yenilikçi alanla ilgilenmeye başladıkça hem yönetim altındaki toplam varlıklar hem de finansal kurumların sayısı artmıştır. Ortadoğu ve Güneydoğu Asya'da yoğunlaşmasına rağmen Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri ve Afrika'da büyüme gerçekleşmeye devam etmektedir. İslami Finans Kalifikasyonu (IFQ) bu büyümeyi desteklemek üzere tasarlanmıştır ve de sektöre yeni katılanlara İslami finans hakkında geniş ve pratik bir genel bakış sunmaktadır. IFQ, Lübnan'daki "L'École Supérieure des Affaires" ile ortak bir girişimde bulunulmuş ve dışarıdan küresel olarak konumlandırılmıştır. IFQ konuyu hem teknik hem de şeriat açısından kapsayan bağımsız bir yeterliliktir ve de adaylara şeriatın İslami finanstaki rolünü ve sözleşmeleri destekleyen etik kurallarını öğretmektedir. Bu yeterlilik adaylara pratik yapmaları gereken ürün ve hizmetler hakkında sağlam ve doğru bilgi verilmesine yardımcı olmaktadır. Günümüzde IFQ Arapça'nın yanı sıra İngilizce olarakta mevcut ve 40'tan fazla ülkede alınan önde gelen bir küresel karşılaştırma niteliğindedir (UK Excellence in Islamic Finance, 2014, s. 22). IFQ'nun devam eden gelişimi, destekleyici müfredattan çalışma metnine ve sınavın kendisine kadar tüm yeterlilik alanlarının incelenmesine katkıda bulunan İslami Finans Danışma Konseyi tarafından denetlenmektedir.

1.2.1.9. London School of Business and Finance (Londra İşletme ve Finans Okulu)

Londra'nın finans bölgesinin kalbinde yer alan Londra İşletme ve Finans Okulu (LSBF), küresel pazar eğilimlerini yansıtan endüstri odaklı kurslar sunmaktadır. İşletme eğitimine küresel bir yaklaşımda bulunan LSBF, Birleşik Krallık'ta İslami finansın ön saflarında bulunarak bir dizi nitelik sağlamak ve çeşitli seminer ile konferanslara ev sahipliği yapmaktadır. Yatırım varlığı yönetimi İslami finans içinde mevcut olan yatırım sınıfları için çok önemlidir. Bu iki haftalık kurs sektörde 20 yılı aşkın deneyime sahip

deneyimli bir İslami bankacılık uzmanı olan Sahar Ata tarafından verilmektedir. İslami Finans ve Bankacılık Yüksek Lisans programı İslami bankacılık sisteminin işleyişine pratik bir bakış açısı sunmaktadır. Öğrenciler dört temel finans modülüne odaklanarak, bu bilgiyi iki uzman modülle desteklemektedirler. Bunlar: İslami Bankacılık ve İslami Portföy Yönetiminin Temelleri'dir (UK Excellence in Islamic Finance, 2014, s. 23). Bu Yüksek Lisans kursları Dünya çapında 15.000'den fazla öğrencinin bulunduğu ödüllü bir e-öğrenme platformu olan *InterActive* aracılığıyla tamamen çevrimiçi olarak verilmektedir.

1.2.1.10. Newcastle University Business School (Newcastle Üniversitesi İşletme Fakültesi)

İngiltere'de İslami finans dikkate alınması gereken bir güçtür. Newcastle Üniversitesi İşletme Fakültesi'nin Finans ve İslami Finans ile Hukuk Yüksek Lisans programı hem İngiltere'de hem de uluslararası alanda İslami finansa artan ilgiye yanıt olarak kurulmuştur. Bu ilgi finansta kültürel, davranışsal ve hukuki konuların yanı sıra finansın teknik niteliksel yönlerini anlamayı geliştiren bir programa duyulan ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Program öğrencilere finansal teoriyi, yasa ve düzenlemeyi (İslami olmayan bir bağlamda) geniş bir anlayışla sunmayı amaçlamaktadır. Özellikle öğrencilere İslami finansın 'geleneksel bankacılık ve finans' modellerinden nasıl farklı olduğu konusunda daha iyi bir anlayış geliştirme fırsatı sunmayı hedeflemektedir. Business School, MSc ve Newcastle Hukuk Okulu ile ortaklaşa yürütülmektedir (UK Excellence in Islamic Finance, 2014, s. 24). Program, okulun ekonomi ve finans alanındaki yerleşik güçlü yönlerini ve Hukuk Fakültesi'nin mali düzenleme ve mali hukuktaki güçlü yönleri ile finans kültüründeki uzmanlığı temel almaktadır.

1.2.1.11. The Oxford Centre for Islamic Studies (Oxford İslam Araştırmaları Merkezi)

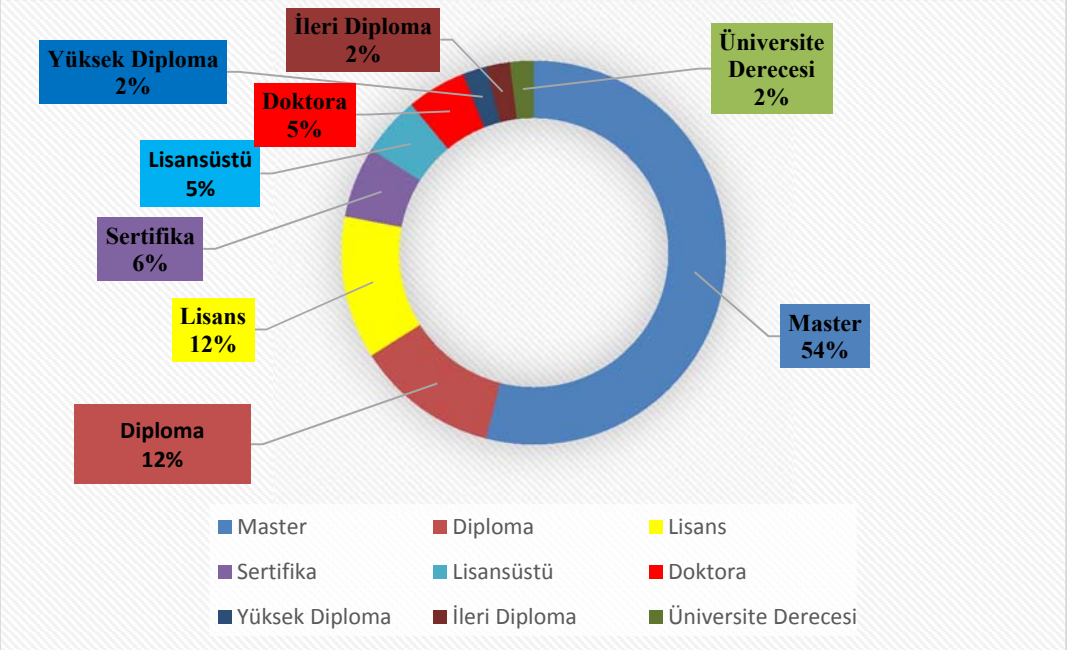
2012'de Oxford İslami Araştırma Merkezi dünya çapında İslami finansın gelişmesini teşvik etmek için tasarlanmış ve Malezya Menkul Kıymetler Komisyonu'da dahil olmak üzere ortaklarla akademik iş birliği geliştirilmiştir. Oxford İslam Araştırmaları Merkezi Oxford üniversitesinin tanınmış bağımsız merkezidir. Bu merkez 1985 yılında kurulmuştur. Ayrıca öğrenme ve burs yoluyla İslam'ın ve dünyadaki çağdaş Müslüman toplumların kültürleri ve medeniyetleri hakkında daha iyi bir anlayışı teşvik etmektedir. Oxford merkezi sakinlerinin ve misafir arkadaşlarının çalışmalarını desteklemenin yanı

sıra İslam dünyası ile ilgili araştırma programlarına her yönüyle sponsor olma konusunda destek olmakta ve kurslara katılma fırsatlarını memnuniyetle karşılamaktadır. İslami finans, Oxford merkezin önemli bir araştırma konusudur. Merkez, Malezya Menkul Kıymetler Komisyonu ile işbirliği yaparak yıllık İslami finans konferansları düzenlemektedir. Bunlar sırayla Kuala Lumpur ve Oxford'da gerçekleşmektedir. Amaç akademisyenleri ve uygulayıcıları bir araya getirerek deneyimleri paylaşmak ve mevcut önemi olan konuları tartışmaktır. 2012 yılında Merkez ve Menkul Kıymetler Komisyonu İslami finans alanında Oxford Merkez'de "Ziyaretçi bursu" oluşturulmuştur. Bu burs ortak değerlendirme ve mülakatın ardından araştırma programı yürütmek isteyen bir akademisyene veya uygulayıcıya her yıl verilmektedir. "Ziyaret bursu" geniş çapta ilan edilir ve Dünya çapındaki uygun başvuru sahipleri davet edilir. Başvuru sahipleri İslami finans alanında uzman olmalı ve tercihen uluslararası karşılaştırmalı bir bileşenle pratik politika oluşturma tecrübesi ile yakından ilişkili bir disiplin içerisinde olmalıdır (UK Excellence in Islamic Finance, 2014, s. 25). Ayrıca bağımsız akademik araştırma yapma yeterliliğini gösterebilmeleri ve alanla çağdaş bir ilgisi olan bir konu üzerinde çalışma yapmaları istenmektedir.

1.2.1.12. University of East London's Royal Docks Business School (East London Üniversitesi Royal Docks İşletme Okulu)

East London Üniversitesi Royal Docks Business School (RDBS), küresel işletme eğitiminde lider bir okuldur. RDBS girişimcilik, finans, İslami Finans ve ticaret alanındaki araştırmalarıyla yerel ve uluslararası düzeyde tanınmaktadır. Bu alanlarda önde gelen araştırma merkezlerini desteklemektedir. RDBS'de yapılan araştırma değerleri ve vizyonunu bölgedeki bireylere, topluluklara ve işletmelere uluslararası bir üniversite olarak yansıtmaktadır. Merkez aynı zamanda geleneksel ve İslami uygulamaları karşılaştıran çalışmalar sunarak bankacılık ve finans alanındaki en iyi pratiklerin incelenmesi açısından bir köprü görevi görmektedir. Modern ekonomilerde finansman, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde büyümenin sağlanmasında uzun zamandır dinamik bir araç haline gelmiştir. İslami finans borç ve özkaynağa dayalı mekanizmalar altında Uluslararası finansın en hızlı büyüyen bileşenleri arasındadır. Öğrenciler online ve yüz yüze eğitim ile İslami bankacılık ve finans alanında sertifika alabilmektedir. Daha da önemlisi İslami Bankacılık ve Finans alanında yüksek lisans eğitimi mevcuttur (UK Excellence in Islamic Finance, 2014, s. 26).

Şekil 3. İslam Ekonomisi Programlarının Eğitim Seviyesine Göre Dağılımı

Kaynak: International Congress of Islamic Economy, Finance And Ethics, Tam Metin Bildiriler Kitabı, 7-8 Aralık 2019 December 7-8, 2019 / Istanbul-Turkey, sayfa 150.

Günümüzde hem Batı hemde Doğu'da İslam ekonomisi temelli farklı yükseköğretim eğitimleri bulunmaktadır. Belouafi ve Belabes (2012) yaptıkları bir çalışma neticesinde Dünya genelinde Arapça, Farsça ve İngilizce dillerinde sunulan 129 tane İslam Ekonomisi programı olduğunu gündeme getirmişlerdir. Yukarıdaki Şekil 3'te Dünya üzerindeki bu 129 tane programın seviyelerine göre yüzdesel dağılımı gösterilmiştir. Bu şekilde yükseköğretimdeki İslam ekonomisi eğitim programının yarısından fazlası master programı olduğu görülmektedir. İslam ekonomisi lisansütü programlarının toplam oranı %64'tür. Yine Lisans programında ise bu oran %12'dir (Yaşar, 2019, s. 150).

2. AVRUPA'DA İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANSI ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR VE UYGULAMALAR

Dünyada İslami finansa ilgi giderek artmakta, Avrupa'da bazı ülkelerde dahi İslami finans uygulamaları görülmektedir. Bunun için İslam ekonomisi ve finansının Avrupa'daki gelişimine değinilip, bu alanla ilgili yapılan çalışmalar incelenecektir. Sonrasında ise İslami finansın Avrupa'da ve Türkiye'de nasıl geliştiği belirtilerek, sonuç kısmında karşılaştırma yapılacaktır. İslami Finansın Avrupa'daki durumu Şekil, Tablo ve Grafik yardımlarıyla yorumsal olarak analiz edilecektir.

2.1. İslam Ekonomisi ve Finansının Avrupa'da Gelişimi

1700'lü yıllardan günümüze kadar geçen süre zarfında "İslam Ekonomisi" söylemlerinin alternatif bir model oluşturmada zorluk çekmesi ve giderek bu alana ilginin azalmasıyla, bu söylemlerin yerini İslam ekonomisinin bir alt dalı olan "İslami Finans"a bırakmıştır (Kutval, 2017, s. 11)

1970'li yıllarda Körfez bölgelerinde İslamî finans konulu uluslararası bir konferans düzenlenmesi ve ilk İslami banka kurulması, Körfez ülkelerinin İslamî finansın ortaya çıkışının merkezinde olduğunu göstermektedir (Akkaş, 2017, s. 3).

Markfield Yüksek Eğitim Enstitüsü (MIHE) kurulduğu 1973'ten bu yana yayınları, eğitimleri ve araştırmaları ile tanınan bir merkez olan İslam Vakfı'nın daha geniş vizyonunun bir parçasıdır. Vakıf, Yönetim Kurulu Başkanı Profesör Khurshid Ahmad ve eski genel müdürleri merhum Khurram Murad ve şimdiki genel müdürü Dr. Manazir Ahsan'ın dinamik liderliği altında yönetilmektedir. İslam Vakfı 1979-1980 yılları arasında Leicester Politeknik (DeMontford Üniversitesi) ile bir öğretim anlaşması yaparak akademik bağlantılarını kurmaya başlamıştır. 1970'lerin ortalarında Suudi Arabistan'ın Cidde'deki Kral Abdul Aziz Üniversitesi, İslam Ekonomisi üzerine bir araştırma projesinin kurulmasına katkıda bulunan yurtiçi ve yurtdışındaki çeşitli akademik kurumlarla anlaşma yapılmıştır (Siddiqui, 2003, s. 510).

Ayrıca İslam vakfı, Avrupa İslam Konseyi'nin kurulmasına yardımcı oldu ve özellikle 1976'da İslam Festivali'nin eğitim yönlerinde danışman olarak aktif bir rol oynadı. Bu tür danışmanlıklar ve diğer üniversitelerle yapılan anlaşmalar 1980'li yılllara kadar devam etti. 1993 yılında İngiliz kamu görevlileri ve hükümet çalışanları, özellikle İngiliz toplumundaki İslam ve Müslümanlar hakkında iki günlük "kültürel farkındalık" eğitim

programına katılmaya davet etme konusunda benzersiz bir deney başlattı. 1995 yılında İslam Vakfı, Loughborough Üniversitesi ile İktisat Yüksek Lisans dersinde modül olarak İslam Ekonomisini öğretmek için bir anlaşma yaptı. Bu bağlamda bir hoca sponsor oldu ve finanse etti. İlk kez geleneksel bir İngiliz üniversitesi, ekonomi disiplininin bir parçası olarak öğretilecek bir konu olan İslam İktisadını kabul etti. 1997 yıllında 'Dini ve Siyasi Çoğulculuk Araştırma Merkezi' tarafından yürütülen yüksek lisans dersinin bir parçası olarak İslam ve Çoğulculuk'u öğretmek için Leicester Üniversitesi ile bir anlaşma imzaladı. 1998 yılına ulaşıldığında İslam Vakfı bir Yükseköğretim merkezi kurma olasılığını araştırıyordu. Portsmouth Üniversitesi'nde, Markfield Yüksek Eğitim Enstitüsü (MIHE)'nin İslami Araştırma Programlarını onaylamaya istekli bir ortak buldu. Böylece 3 yıllık bir sözleşme imzalandı ve MIHE Eylül 2000'den itibaren yüksek lisans dersi vermeye başladı. MIHE'den 25 öğrenci mezun oldu. Bu öğrenciler yüksek lisans öğrencileri ve sonradan doktora eğitimi alan 15 öğrencisiydi. İslami Yönetim, Bankacılık ve Finans yüksek lisans derecesi, İslami Araştırmalar yüksek lisans derecesi ve Müslüman Toplum Araştırmaları yüksek lisans derecesi olmak üzere üç ayrı MSc derecesi bulunmaktaydı (Siddiqui, 2003, s. 510-511).

2000 yılına ulaşıldığında ilk kez bir Avrupa ülkesinde, İngiltere'nin Loughborough Üniversitesi'nde İslâm Kalkınma Bankası'nın teşvikiyle "İslami Finans" konulu 4. Dünya Ekonomi Kongresi yapılmıştır. Kongrede İslami bankacılığın yaygınlaştırılması yönünde kararlar alınmıştır (Durmuş, Güney ve Koçdoğan, 2015, s. 77-78).

Avrupa'da islam ekonomisi ve finansı alanıyla ilgili çalışmamıza dahil olan ülkeler şunlardır: İngiltere, Almanya, Hollanda, İsveç, İtalya, Fransa, Litvanya ve İsviçre. Bu ülkeler bağlamında çalışmamız özgün bir şekilde ele alınacaktır.

2.2. Avrupa'da İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Yazılan Bazı Makale Çalışmaları ve Uygulamaları

Hollanda'da yayınlanan Maha Alandejani ve Mehmet Asutay'a ait "Nonperforming loans in the GCC banking sectors: Does the Islamic finance matter?" makalesinde Körfez İşbirliği Konseyi ülkelerinin ticari bankacılık endüstrisinde sorunlu kredileri belirleyen, takipteki alacakların belirleyicilerini araştırmaktadırlar. Özellikle; sektörel dağıtım finansmanı ve İslami finans büyümesinin takipteki alacaklar üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bunları yapmak için 2005-2011 döneminde genelleştirilmiş momentler

yöntemi teknikleri uygulanmıştır. İslami finans yöntemlerindeki büyüme bulguları, sabit getirili borç sözleşmeleri etkisi ve tahsili gecikmiş alacakları kâr ve zarar paylaşım sözleşmelerinden daha fazla artırılabileceği göstermektedir (Alandejani ve Asutay, 2017, s. 850-851).

Makalede finansal istikrarın belirleyicilerinin önemli ve tartışmalı olduğu ileri sürülmektedir. Sorunlu krediler, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi gelişmekte olan ülkelerde de finansal istikrar ve endişe kaynağı için önemli bir faktör olarak düşünülmektedir. Bu tür kaynaklardan biri, kredi riskinin ve yönetim sürecinin bir parçası olarak takipteki kredilerin büyüklüğü ve niteliğidir. Takipteki alacaklar geleneksel bankalarda (CB) ele alınması gereken önemli bir risk kaynağı olmaya devam ederken, İslami bankalar (IB) takipteki alacaklara tabidir. Bankacılık sektöründe takipteki alacakların belirleyicileri hakkındaki literatür çok fazladır. Bununla birlikte, şimdiye kadar (bilgimiz dahilinde) sektörel finansmanın büyümesi ve İslami finansman yöntemlerinin takipteki alacaklar üzerindeki etkisini inceleyen bir araştırma bulunmamaktadır. Ticari ve İslami bankacılık hem iş çevrimlerinin etkisi hem de finansal çevre gibi mikroekonomik dinamiklerden ve makroekonomik ortamlardan etkilenir. Bunlar 2006 yılında finansal piyasalardaki gerilemenin ve 2008-2009'daki finansal krizin KİK ülkelerinin geleneksel ve İslami finansal sisteminin performansı üzerinde etkisi olduğu anlamına gelmektedir. Kısaca IB ve CB dahil 51 bankanın GCC bölgesini ele almaktadır. Körfez İşbirliği ülkelerine odaklanmak, özellikle bu ülkelerin ekonomilerinin genişlemesinden kaynaklanmaktadır ve IB dahil finans sektörü unsurlarının hızlı bir şekilde gelişmesine yol açmıştır. Örneğin, 2013 yılında GCC bölgesi tarafından hesaplanan IB'nin küresel toplam varlıklarının yüzdesi % 39.2 iken, GCC dışı Ortadoğu ülkelerinde % 38.6, Asya'da % 19.6, Avustralya, Avrupa ve Amerika'da % 1.7'dir (Alandejani ve Asutay, 2017, s. 850-851).

IB'nin bölgedeki bu gelişimi ve genişlemesi, banka kredi sisteminin daha da büyümesine katkıda bulunmuştur. Bu nedenle, bu bankaların GCC bölgesindeki takipteki alacaklar üzerindeki etkisinin araştırılmasının hayati olduğuna inanılmaktadır. Çalışmadaki bulgular, sektörel finansman değişkenlerinin büyüme oranlarının takipteki alacaklar üzerinde nispeten benzer bir olumsuz etkisi olduğunu göstermektedir (Alandejani ve Asutay, 2017, s. 832-833). Kısaca bu çalışmada GMM (Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi) modelleri GCC'nin bankacılık sisteminde İslami finansmanın NPL (Ulusal

Fiyat Listesi) üzerindeki sektörel dağılımının etkisini incelemek için kullanılmıştır. Böylece sektörel İslami finansman yöntemlerinin GCC'nin ticari bankacılık sektöründeki sorunlu kredilerin belirlenmesi üzerindeki etkisini tespit etmeye yardımcı olmaktadır. Sonuçlar ile ilgili olarak gerçek GSYİH büyümesi 'refah' hipotezini desteklemekte ve reel makroekonomik anlamda büyümenin takipteki alacaklar üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu ima edilmektedir (Alandejani ve Asutay, 2017, s. 850-851).

Hollanda'da yayınlanan Laurent Gheeraert'e ait "Does Islamic finance spur banking sector development?" makalesinde İslami finans Ortadoğu ve Güneydoğu Asya'daki bankacılık sektörünün son 10 yıldaki gelişimi üzerinde durulmaktadır. Son zamanlarda bu segmentin büyüklüğüne ve devamlı büyümesine rağmen, İslami bankacılığın ekonomideki rolü hala yoğun bir şekilde tartışılmaktadır ve bununla ilgilide çok az ampirik çalışma mevcuttur. Bu makale İslami bankacılık sektörünün gelişimi üzerindeki ampirik etkisini incelemektedir. Bu etki geleneksel bankacılık sistemini dışlamayan yeni, şeriat uyumlu bir bankacılık endüstrisinin geliştirilmesi yoluyla ortaya çıkmaktadır. Ayrıca İslami bankacılığın her iki sistemde bir arada bulunduğunu ve İslam sektörünün toplam bankacılığa orta düzeyde nüfuz ettiği Müslüman ülkelerde geleneksel bankacılığın bir tamamlayıcısı olduğunu kanıtlamaktadır (Gheeraert, 2014, s. S4-S5).

İslami finans şeriat ilkelerine, yani İslam hukukuna saygılı bir finans türü olarak tanımlanabilir. Şeriat bir dizi yasak ve finans uygulamasına ilişkin reçeteler içermektedir. Uygulamada şeriat kurallarının finanse edilmesi "Şeriat âlimleri" ve "İslami finans uygulayıcıları" tarafından yorumlanması için geniş bir alan bırakmaktadır. Modern İslami finans sistemi 1970'lerden bu yana birçok İslami bankanın kurulması ve hızla artan özel finansal araçların oluşturulmasıyla Ortadoğu ve Güneydoğu Asya olmak üzere iki büyük kutupta gelişmiştir. Bir dizi iniş ve çıkışlardan sonra İslami bankacılık 1990'ların ortalarından beri elverişli bir döneme ulaşmış gibi görünmekte ve o zamandan beri hem aktifler hem de kurumların sayısı açısından büyüme oranları sergilemektedir (Gheeraert, 2014, s. S4-S5).

İslami bankacılığın gelişiminin arkasında bir teorik motivasyon vardır. Örneğin: Daha adil bir bankacılık sistemine katılmalarına izin vererek hem ekonomik hem de sosyal ortamın geliştirilmesi esası bulunmaktadır. Bu incelenen makale çalışmasının amacı, İslami bankacılık endüstrisinin son zamanlardaki gelişmesinde Müslüman ülkelerin genel bankacılık sektörü gelişimi üzerindeki ampirik etkisini test etmektir. İslami bir

ortamda şeriat uyumlu bankaların varlığı, özel kredi veya GSYİH üzerindeki banka mevduatları tarafından ölçülebilen genel bankacılık sektörü gelişimi üzerinde canlandırıcı ve zararlı etkileri olup olmadığı değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmaya göre, İslami banka ürünleri fiyatını etkileme yeteneği düşüktür ve konvansiyonel meslektaşları ile etkili bir şekilde rekabet etmeleri gerekmektedir. 1995-2007 yılları arasında 141 ülkede 2956 bankanın (bunlardan 99'u İslami banka) bir örneği kullanıldığında ve geleneksel ile İslami bankalar arasındaki farklılıkların iş modeli, verimlilik, varlık kalitesi veya istikrar açısından beklenenden daha küçük olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte, bir ülkede İslami bankaların paylaşımının ülkedeki geleneksel bankaları önemli ölçüde etkilediği bilinmektedir. Özellikle, İslami bankaların daha yüksek bir payı, geleneksel bankaların artan maliyet verimliliğine ve istikrarının azalmasına neden olmaktadır. Bu tür ampirik sonuçlar İslami bankacılığın genişlemesindeki banka rekabetini bozmaktan ziyade teşvik edeceği ve dolayısıyla tüm bankacılık sektörü için yararlı olabileceği hipotezini desteklemektedir (Gheeraert, 2014, s. S4-S5).

Bu incelenen makalede büyük bir Müslüman nüfusa sahip ülkelerdeki genel bankacılık gelişiminin belirleyicisi olarak İslami bankacılığın rolünün orijinal bir analizini çalışmada sunmaktadır. Şeriat uyumlu sektör için yüksek büyüme beklentileri bağlamında, düzenleyicinin İslami bankacılığın ekonomi üzerinde arzu edilebilir ve zararlı yan etkileri olup olmadığını anlamak çok önemlidir. Bu İslami bankacılığa izin veren Müslüman ülkelerde geleneksel bankacılık sektörünü dışarıda bırakmayan bir şeriat uyumlu bankacılık sektörünün geliştirilmesi yoluyla gerçekleşir. İslami bankacılığın geleneksel sistemle birlikte mevcut olması ve ülkenin finansal sisteminde orta düzeyde bir penetrasyon seviyesine ulaşması durumunda en faydalı olduğu görülmektedir. Bu koşullar altında İslami ve geleneksel bankacılık sektörleri birbirini tamamlayıcı niteliktedir (Gheeraert, 2014, s. S18).

Almanya'da yayınlanan Dr. Mabid Ali Al-Jarhi'ye ait "Islamic Finance: An Equitable and Efficient Option" makalesinde İslami finansın gelecekteki mevcut para kaynağı için ticaretten kaçınmak amacıyla temel bir kavramdan başladığını vurgulamaktadır. Finans, özkaynaklar veya gelecekteki ticari karlarda orantılı olarak paylaştırılma hakları karşılığında parasal şekilde sağlanır. Bu faiz temelli finansın geleneksel uygulamalarına ek olarak bariz bir seçenektir. Finansal araçlar hem tasarruf sahipleri hem de yatırımcılar

için işlem maliyetlerini azaltmada önemli bir rol oynamaktadır. Her iki tarafın zevklerine ve gereksinimlerine göre uyarlanabildikleri için boyut, vade, kar paylaşımı formülü ve diğer ilgili terimlerin müzakere maliyetini önemli ölçüde azaltabilirler. Finansal araçlar, tedarikçilere ve kullanıcılara fon sağlamak için finansal kurumların erişimini arttırır. Böylece kurumların çok sayıda müşteriyle başa çıkmasını ve önemli ölçek ekonomilerini gerçekleştirmesini sağlar. Bu erişim faktörü birincil ve ikincil piyasalarda enstrüman ticareti yeteneği ile kendini gösterir (Al-Jarhi, 2004, s. 16-17).

Bu bağlamda İslami finansal araçların geleneksel muadillerine göre iki avantajını bulunmaktadır. Birincisi, hizmetlerini fiyatlandırırken İslami finansal araçların ihraççıları daha geniş bir serbestliğe sahiptir. Tasarruf sahipleri ve yatırımcılar ile uğraşırken 0 ile 100 arasında bir kâr payı müzakere ederler. Bu arada, konvansiyonel menkul kıymet ihraççıları, borçlanma ve borç verme oranları arasındaki çok daha dar fark içinde küçük bir kesintiyi tartışmak zorundadır. Daha geniş bakılırsa, finansal aracıların bir yandan kaynakları harekete geçirme ve diğer yandan yatırımcıları çekme konusunda daha etkili olmalarını sağlar. Geleneksel bir ekonomide aracılar daha fazla tasarruf sağlamak için faiz oranını yükselttiklerinde, yatırımcılara bağlı olarak daha yüksek faiz oranları yüklemek zorundadırlar. İslami finansta aracılar tasarruf sahiplerine daha yüksek kar paylaşımı oranları sunarak daha fazla tasarruf sağlayabilir. Buradaki kâr, finansman maliyetleride dahil olmak üzere tüm maliyetlerin yatırım netinden elde edilir. Böylece yatırımcılara daha yüksek kar payı sunarak daha fazla yatırım yapabilirler; bu da dolaylı olarak daha düşük finans maliyeti anlamına gelir. Başka bir deyişle, daha fazla tasarruf sağlamak, İslami finansa daha fazla yatırım yapmakla çelişmez. Dolayısıyla İslami finansın konvansiyonel finansta eksik olan amaç tutarlılığına sahip olduğu söylenebilir (Al-Jarhi, 2004, s. 16-17).

İsviçre'de yayınlanan Othman Cole, Khaled Soufani ve Terence Tse'ye ait "Notes on Islamic economics and finance" makalesinde İslam ekonomisi ve finansı ile ilgili bazı temel kavramları, bu çalışma alanına olan ilginin artmasını ve daha sonra modern ekonomik ve finansal sistemdeki temel farklılıkları tanımlamayı amaçlamaktadır. Bu makale, özellikle 2008 mali krizinden sonra İslam ekonomisi ve finansı ile bu alandaki artan ilgiyle alakalı bazı temel kavramları tanıtmayı ve daha sonra modern ekonomik ve finansal sistemdeki temel farklılıkları vurgulamayı amaçlamaktadır (Cole, Soufani ve Tse, 2013, s. 85-86).

İslam ekonomisi, tüketiciler tarafından fayda ve işletmelerin kârının maksimize edilmesinin yanı sıra toplum üyelerinin mülkiyet haklarını ve sosyal refahı en üst düzeye çıkaracak şekilde hesaba katmayı ve sorumlu kaynak tahsisi ve gelir dağılımı kavramını birbirine bağlayan bir paradigma ile ilgilenmektedir. Bunların hepsi Kuran'da belirlenen kanun ve kurallar ile Hz. Muhammed (s.a.v)'in öğretisine dayanmaktadır. İslam hukuku ve kuralları; dini, sosyal, ekonomik, mali işler ve İslam toplumundaki grupların ve bireylerin mali ilişkilerinin yönetimi ile ilgili detaylı bir dizi kural ve düzenlemeyi kapsar. Böyle bir sistemin uygulanması gelirin, işsizliğin, yoksulluğun ve çevre sorunlarının haksız dağılımı için çözümlerin bulunabileceğine inananlar tarafından öngörülür. Bu şekilde bir sistemin kurumsal sosyal sorumluluk kavramını da teşvik etmesi beklenmektedir. Finansal hizmetler endüstrisi bu sektördeki durgun büyümenin temel olarak tasarruf ve borçluların yatırım ve kurumsal finansal projeler için mevcut kurumsal likiditenin azaltılmasına olan güven kaybından ve aynı zamanda küresel finansal piyasadaki arz ve talep koşullarını etkilemiş gibi görünen sanayileşmiş dünyada büyümeyi etkileyen genel ekonomik yavaşlamadır (Cole, Soufani ve Tse, 2013, s. 85-86).

Ancak mali kriz sonrasında küresel olarak finansal sektörün hızla büyüyen bir kesimine artan bir ilgi olduğu görülmektedir. Bunlar; İslami finans ve bankacılıktır. Geleneksel finans alanı, kurumsal finansman, yatırımlar, finansal kurumlar, türevler ve uluslararası finans alanlarını kapsar. Bu alanlar, bir varlığa (hem gerçek hem de finansal) yatırım yapmakla ilgili finansal yönetim kararları, bu yatırımları finanse etmek için borç veya özkaynak yoluyla sermayenin artırılması ve daha sonra nakit akışı ve getiri oranları ile ilgilidir. Sermayeyle ilgili olarak İslami finansın temel önerisi, sermayenin getirisinin eski değil, önceden belirleneceği ve getirinin büyüklüğünün, fonların kullanıldığı ekonomik faaliyet büyüklüğünün bir işlevi olduğudur (Cole, Soufani ve Tse, 2013, s. 85-86).

Bu makale, bu alanda mevcut olan bazı literatürlere dayanan İslami ekonomik ve finansal sistemle ilgili bazı konuları sunmaktadır. Çalışma, ilgili politika ve yönetimsel çıkarımlarla ampirik bulgular sunmak için tasarlanmamıştır. İslam ekonomisi ve finansının bazı temel yönleriyle akademik ve pratik ilginin büyümesine yol açan temel faktörlere ışık tutacak şekilde yapılandırılmıştır. Bu makale, modern ekonomik ve finansal sistemle karşılaştırmalı bir değerlendirme oluşturmak için özlü bir yaklaşım

sunmaktadır ve muhtemelen bu ekonomi ve finans alanı hakkında bazı bulgular sağlayabilecek gelecekteki akademik çalışmalarda ele alınabilecek bazı soruları gündeme getirmektedir (Cole, Soufani ve Tse, 2013, s.90).

İtalya'da yayınlanan Simona Franzoni ve Asma Ait Allali'ye ait "Principles of Islamic Finance and Principles of Corporate Social Responsibility: What Convergence?" makalesinde Konvansiyonel Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) altında yatan ilkeler arasındaki yakınsamalar tespit edilmiş ve İslami finans kurumlarına özel atıflar ile KSS'yi incelemektedir. İslami Finans diğer özelliklerinin yanı sıra sürdürülebilir kalkınma ve sosyal sorumluluğun temel rol oynadığı ilkelere ve etik değerlere dayanan bir finansal ve ekonomik model olarak görülmektedir. ABD'de ve Avrupa'da başlayan 2008 mali krizi reel ekonomiden kilometrelerce uzakta olan hileli ve spekülatif yönetimsel davranışlara dayanmaktadır. Krizin nedenlerinin analizi, kurumsal yönetim, Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve orta ile uzun vadede sürdürülebilir kalkınmaya dayalı iş yönetimi konularının merkeziyetine odaklanmıştır (Franzon ve Allali, 2018, s. 1-2).

Ekonomik boyutu etik ve ahlaki boyutla dengelemeye yönelik diğer finans modellerinin keşfine dikkat çekmek kaçınılmazdır. Alternatif finans modelleri İslam'ın dini ilkeleri ve değerleri üzerine kurulmuş ekonomik bir modelden esinlenen İslami Finans'ı içerir. İslami finans modeli, Kur'an ve sünnetin (şeriatın kaynaklarına, yani İslam hukuku) temel ve kökenine sahiptir. Bu finansal model, sosyal sorumluluğun kalbidir ve finansal kurumlar tarafından yürütülen faaliyetlerin doğasında bulunması gereken temel bir koşulu temsil eder. Özellikle, teorik çalışmalarda İslami finans kurumlarının doğru işleyişinin altında yatan dini ilkelere ve Muhasebe ve Denetim Organizasyonu için İslami Finansal Kurumlar (AAOIFI) tarafından formüle edilen KSS'nin tanımlanmasına kadar, Kurumsal Sosyal Sorumluluk yapıları arasında yakın bir yakınsama bulunmuştur. Bu yakınsama, paydaş korumasını ve sürdürülebilir değer yaratmayı düşünen bir yönetimsel davranış yoluyla, bir şirket sorumluluğuna sahip olduğunda etkisini göstermektedir. Bu İslami finans kurumlarının geleneksel ekonomik bağlamlara daha iyi entegrasyonuna ve aynı ülkelerde faaliyet gösteren ekonomik kuruluşlara yönelik KSS'ye ilişkin düzenlemelerin ve direktiflerin uyumlaştırılmasına yol açmaktadır. Ayrıca bu çalışmada destekleyici dinamikleri anlamak ve bunlar arasındaki yakınsamaları tanımlamak amacıyla, İslami finans kurumlarına, ilkelerine, değerlerine

ve amaçlarına özel atıfla, literatür analizi yolu kullanılmıştır (Franzon ve Allali, 2018, s. 1-2).

Bu makale İslami Finans'ın dini ilkelerinden başlayarak, İslami finans sistemini sosyal olarak sorumlu bir model yapan kuruluş ilkelerini analiz etmiştir. Özellikle bu analizin temel amacı, İslami Finans'ın dini ilkeleri ile konvansiyonel şirketler için önerilen Kurumsal Sosyal Sorumluluk ilkeleri arasında herhangi bir yakınlaşma olup olmadığını doğrulamaktır (Franzon ve Allali, 2018, s. 9).

Hollanda'da yayınlanan Fahad Al-Zumai1 ve Mohammed Al-Wasmi'ye ait "2008 Financial Crisis and Islamic Finance: An Unrealized Opportunity" makalesinde mevcut finans krizinde İslami finans endüstrisinin bir değerlendirmesini ve İslami finans kurumlarının yönetişiminin ve etik temelinin kendisini geleneksel finanstan ayırıp ayırmadığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle makalede İslami finansa genel bir bakışla başlar, daha sonra İslami finans kurumlarının yönetişim çerçevesi yapısı ve organlarının rolünü tartışmaktadır. Ayrıca bu çalışma İslami finans kurumlarının etik çerçevesi ile geleneksel kurumlar arasında karşılaştırma yapmıştır (Al-Zumai ve Al-Wasmi, 2016, s. 455-456).

İslami finans sektörü nispeten yeni ve canlıdır. MENA (Ortadoğu ve Kuzey Afrika) bölgesi ana sanayi haline geliyor ve yıllık % 10-15 büyüme ile 1 trilyon ABD doları değerinde olduğu tahmin edilmektedir. Endüstri, İslam hukuku şeriat ilkelerine dayanmaktadır ve inanca dayalı bir endüstri olarak kabul edilmektedir. Bu sektörün büyümesi "HSBC, Citi Group ve Standard Chartered Bank" gibi büyük uluslararası finans kuruluşlarının katılımını sağlamaktadır. Buna ek olarak, Londra gibi büyük uluslararası finans merkezleri kendilerini İslami Finans Merkezi olarak kurmayı hedeflemektedir. Endüstri, şeriat ve özellikle Riba yasağına dayanmaktadır. Mevcut mali kriz bu endüstriye benzeri görülmemiş bir test ve ana akım finansmanını etkileme ve birleştirme fırsatı sunmuştur. Bu incelenen makale mevcut finans krizinde İslami finans sektörünün bir değerlendirmesini ve İslami finans kurumlarının yönetişiminin ve etik temelinin kendisini geleneksel finanstan ayırıp ayırmadığını ortaya koymaktadır. Makale, İslami finans endüstrisine ve gelişimine genel bir bakış ile başlamıştır. Daha sonra İslami finans kurumlarının yönetişim yapısını, bu kurumların kendine özgü özelliklerine vurgu yaparak değerlendirmektedir. Şeriatın denetleme kurullarının rolü,

yönetişimi ve İslami finans kurumlarının etik çerçevesini uygulamadaki rolleri araştırılmıştır (Al-Zumai ve Al-Wasmi, 2016, s. 455-456).

İncelenen makalenin ana teması, onu geleneksel finanstan ayıran etik finansmanın etik çerçevesini ve mevcut mali krizin İslami finans kurumlarının etik iddialarını gösterip göstermediğini değerlendirerek sonuca ulaşmaktadır. Bu çalışmada etik çerçevenin İslami finans kurumlarında uygulamada geçerli olmaktan uzak olduğunu ve bu endüstrinin şeriatın hedeflerini yerine getirebilmesi için şeriat denetleme kurulunun rolünün yeniden tanımlanması gerektiği ileri sürülmüştür. Bu kurumların uygulamalarının odağı, şeriat olduklarından emin olmak için yeniden yapılandırılan geleneksel finans ürünlerini sunma eğiliminde olan mevcut eğilim yerine şeriat tarafından sunulan etik temele dayanan yeni bir modele doğru kaymaktadır (Al-Zumai ve Al-Wasmi, 2016, s. 455-456).

2.3. İngiltere'de İslami Finansın Ortaya Çıkışı

İngiltere İslami finans alanında en önde gelen ülkedir. Özellikle Londra finans merkezi ve tarihi olarak İngiltere'nin İslami finans işlemleri bakımından ün kazanmıştır. Ülkede yaklaşık 2 milyon Müslüman nüfusu sayesinde, İslami finans ürün ve hizmetine olan talep kolay kalkınmaktadır. İslami finans uygulamaları İngiltere'de 1980'li yıllara kadar dayanmaktadır. Konut finansmanı alanında faaliyet gösteren Al Baraka International 1982 yılında İngiltere'nin ilk İslami finans kurumu olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. İngiltere piyasalarında bu tarihte murabahaya dayalı finansal işlemler ortaya çıkmıştır. 1990 yılından sonraki süreçte konut finansman hizmeti veren United Bank of Kuwait gibi farklı finans kurumları kurulmuştur. Bu kurumlar piyasadaki geleneksel yöntemleri kullanan rekabetçilerine karşı daha yüksek maliyetli finansman sağlamaları sebebiyle varlıkları uzun süre devam etmemiştir. 2000'li yıllardan sonra İslami finans İngiltere'de hızlı gelişen bir ivme kazanmıştır. Bu yılın başında Citi Group ve HSBC gibi konvansiyonel bankalar "İslami Pencere" olarak isimlendirilen İslami finans hizmetlerini müşterilerine sunmaya başlamıştır. Ayrıca ülkedeki İslami finansın önündeki setleri kaldırma ve gelişimini hızlandırmaya yönelik bir takım yasal düzenlemelere gidilmiştir. 2001 yılına gelindiğinde İngiltere merkezli Bank of England vesilesiyle İslami finans çalışma grubu oluşturulmuştur. Hazine Bakanlığı ile Gelir ve Gümrük Vergisi Bölümü 2003 senesinde İslami finansın ayrıntılarını ve teknik yapısını anlamak amacıyla bir çalışma grubu oluşturmuştur (Güçlü ve Kılıç, 2019, s. 285-286).

Bu yıllarda vergi mevzuatında düzenlemeler yapılmış ve çifte vergilendirme sistemi kaldırılmıştır. İngiltere'de 2004 senesinde ilk bireysel katılım bankası olan Islamic Bank of Britain faaliyetlerine başlamıştır.2005 yılında ise ülkenin ilk İslami yatırım bankası European Islamic Investment Bank kurulmuştur. 2014 yılına ulaşıldığında Katar kökenli Masraf Al Rayan Bank tarafından satın alınarak adı "Al Rayan Bank" olarak değişmiştir. İngiltere'de katılım bankası olarak faaliyet gösteren bankalar; Al Rayan Bank, Abu Dhabi, Bank of London, the Middle East, Gatehouse Bank, Islamic Bank ve QIB UK bankalarıdır. Konvansiyonel bankalar içerisinde İslami finans hizmetleri sunan bankalar ise; Ahli United, ABC International Bank, Bank of Ireland, BNP Paribas, Barclays, Citi Group, Bristol ve West, UBS, Standard Chartered, Deutsche Bank, IBJ International London, J. Aron & Co. Lloyd's Banking Group, United National Bank ve Royal Bank of Scotland bankalarıdır (Güçlü ve Kılıç, 2019, s. 285-286).

Birleşik Krallık, İslami finansı memnuniyetle karşılayan canlı, çok kültürlü ve hoşgörülü bir toplumdur. İngiltere, İslami finansal faaliyetler için bir merkez olarak kendini kanıtlamış ve İslami ticaret ile yatırımlar için küresel bir kapıdır. İslami finans kuşkusuz bir büyüme endüstrisidir. İngiltere Müslüman dünyasının dışındaki Dünya lideri konumunda bulunmaktadır. Bu nedenle endüstrinin şeriat uyumlu ürün ve hizmetler için düz bir oyun alanı sağlamak amacıyla finansal ortamı ve İngiltere mevzuatını geliştirmek, şekillendirmek için hükümet, vergi ve düzenleyici otoritelerle birlikte çalışmalara devam etmesi esastır (UK Excellence in Islamic Finance, 2014, s. 9).

2.3.1. İngiltere'de İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Yazılan Bazı Makale Çalışmaları ve Uygulamaları

İngiltere'de yayınlanan Mabid Ali Al-Jarhi'ye ait "An economic theory of Islamic finance" makalesinin ilk bölümüne baktığımızda, İslami finans ile ilgili para, bankacılık ve finans teorilerinden neler öğrenebileceğimizi detaylandırmaktadır. İkinci bölüm, İslami finans modelinin dayandığı kısa bir açıklamayı sunmaktadır. Üçüncü bölüm, bu teorilere dayanılarak İslami finansın avantajlarını listelemeye çalışmaktadır. Dördüncü bölümde, karma bankacılık ve finans sistemi ile ilgili sorunlar ve bunların nasıl üstesinden gelinebileceği tartışılmaktadır. Son bölümde ise, politika önerileri verilmektedir. İncelenen makalede klasik kredi sözleşmesine dayanan geleneksel finansın yüzyıllar boyunca antik dünyada uygulandığı vurgulanmıştır (Al-Jarhi, 2017, s. 117).

Modern bankacılığın kökeni 12. yüzyılda İtalya'ya kadar uzanmıştır. Bu arada faizsiz İslami finans, bir dizi yatırım ve finans sözleşmesine dayanarak İslam'ın doğuşu ile başladı. Ancak 1975 yılına kadar bankacılık biçimini almamıştır. İslam içtihadı, İslami finansın gerekçesi ile ilgili olarak, yasaklamanın altında yatan adalet kavramının ötesinde çok az şey sunmaktadır. İslami finans daha yüksek sözleşme ve işlem maliyetlerini içerir. Klasik kredi sözleşmesi gibi bir standartlaştırılmış sözleşme kullanmak yerine, karıştırma ve eşleştirme ile menkul kıymetleştirme olasılığını içeren çok sayıda sözleşmeye dayanan ürünleri kullanır (Al-Jarhi, 2017, s. 117).

İngiltere'de yayınlanan Mohamed Sharif Bashir'a ait "Islamic Finance and Its Contribution To Solving The Current Financial Crisis" makalesinin ilk bölümüne baktığımızda İslami finans ile ilgili birkaç temel kavram incelenmekte ve mevcut küresel mali kriz vurgulanmaktadır. Sonraki bölümde ise İslam'ın finansal sistemi, mali krizler ve uygulanabilir çözümler sunmak için hem yerel hem de uluslararası finansal kuruluşlara mevcut ekonomik gerilemeye yol açan sorunlar için çözüm sunulmaktadır. Son bölüm ise, politika sonuçları ve bazı faydalı önerilerle sonuçlanmaktadır. İslami bankacılık ve finans ile ilgili temel kavramlar 14. yüzyıl öncesine dayanmaktadır, ancak dünyanın ilk modern İslam bankası 1975'e kadar açılmamıştır (Bashir, 2010, s. 85-88).

Küresel finanstan daha fazla ülkeyi etkileyen kriz hem geleneksel finansmanı hem de İslami finansı etkilemiştir. Küresel mali kriz ve dünya üzerindeki etkileri sonucunda ekonomi daha güçlü çerçeveler ve finansal araçlar konusunda artan bir farkındalık oluşturmaktadır. Varlığa dayalı işlemlere yaptığı vurgu ile İslami finans mevcut kredi krizinin yarattığı zorlukların üstesinden gelmeye katkıda bulunmaktadır. İslami finans, sermayenin tüm dünyaya fayda sağlayacak gerçek ticari faaliyetleriyle ilgilidir. İslami finansta kullanılan teknikler doğru uygulandığında ve gerçekleştiğinde müşteri, yatırımcı ve varlık arasında çok daha yakın bir ilişki oluşturmaktadır. Günümüzde bazı ülkeler İslami finans kurumlarına daha fazla odaklanmakta ve bu kurumların büyümesine destek vermektedir (Bashir, 2010, s. 85-88).

İngiltere'de yayınlanan Victoria Rowley'e ait "The Rise of Islamic Finance in the United Kingdom" makalesinde Birleşik Krallık'ta giderek artan İslami finans konusu ele alınmaktadır. Makale mevcut hükümetin İslami bir sukûk ve tahvil ihraç eden ilk Müslüman olmayan devlet olma planını özetleyen bir giriş ile başlamaktadır. Daha sonra İslami finansın dayandığı dini yasa olan şeriat hukuku tartışılmakta ve bunu somutlaştırdığı 5 temel ilkeyi vurgulamaktadır. Tartışma daha sonra bu temel ilkelerden

faiz ve riba yasağına odaklanmakta ve finans camiasının bu yasağa verdiği tepkiyi sukûk tahvili şeklinde incelemektedir. Ayrıca makalede petrol zengini Ortadoğu ülkelerine eşi görülmemiş miktarda zenginlik getiren petrol fiyatlarındaki artışın yanı sıra günümüzde modern İslami bankacılık haline gelen büyümeyi teşvik etmek için doğru koşulların mevcut olduğu vurgulanmaktadır (Rowley, 2014, s. 73-85).

Küresel İslami yatırımlar 2006 yılından bu yana % 150 artmıştır ve muhasebecilerin genel bankacılık sektöründen % 50 daha hızlı büyüdüğüne dair tahminleri ile İslami finans İngiltere için potansiyel olarak karlı bir alan sunmaktadır. Ekonominin durgunluktan çıkmaya çalıştığı bir dönemde İslami finans, İngiltere'nin çeşitlendirmesi ve yeni iş alanları çekmesi için farklı bir yol izlemiştir. Birleşik Krallık hükümeti sektörü desteklemek ve İslami finansın faaliyet gösterebileceği ve gelişebileceği bir ortam sağlamak için adımlar atmıştır. Bununla birlikte dünyadaki diğer ülkeler, İstanbul, Hong Kong ve New York gibi şehirler İngiltere'deki İslami finans için potansiyel rakipler olarak düşünülebilir. İslami finans endüstrisi İngiltere'de tamamen yeni bir olgu değildir. Geçtiğimiz otuz yıl boyunca, Ortadoğu sermayesinin Londra'ya artan akışının yanı sıra İslami finansın büyümesini destekleyen düzenleyici ve yasal bir çerçeve oluşturulmuştur. İslami finans şüphesiz İngiltere'nin ekonomik silüetinin görünür bir parçasıdır. Halen yirmiden fazla Birleşik Krallık bankası İslami finansal ürün ve hizmetler sunulmaktadır. Londra Borsası, İslami finans piyasasında da oldukça aktif bir role sahiptir. İslami finans The Shard, Olympic Village ve Harrods gibi İngiltere'deki büyük altyapı projelerini finanse etmek için kullanılmıştır. Hukuk sektörü içinde Birleşik Krallık'taki yirmi beş hukuk firması büyük ölçüde İslami finans departmanlarına sahiptir. İslami finans "en hızlı büyüyen hukuk alanlarından biri" olarak tanımlanmıştır. Benzer şekilde İngiltere'nin en büyük muhasebecileri, danışmanları ve profesyonel firmaları artık çeşitli müşterilere İslami finans danışmanlık hizmetleri sunmaktadır (Rowley, 2014, s. 73-85).

İngiltere'de yayınlanan Michael Ainley, Ali Mashayekhi, Robert Hicks, Arshadur Rahman ve Ali Ravalia'ya ait "Islamic Finance in the UK: Regulation and Challenges" makalesinde son yıllarda İslami finansın dünya çapında hızla büyüdüğünü ve konservatif olarak yılda % 10-15 olduğu tahmin edildiğini vurgulamaktadır. İngiltere'nin önde gelen uluslararası finans merkezlerinden biri olduğu düşünüldüğünde bu büyümenin bir kısmının şu anda İslami finans için küresel bir "merkez" olarak görülen

Londra'da gerçekleşmesi şaşırtıcı değildir. Perakende ve toptan satış pazarlarında İslami finansın gelecekteki büyüme potansiyeli açıktır ve hem hükümet hem de şehir için aktif olarak desteklenmektedir. Ayrıca incelenen makalede İngiltere'de İslami finansın büyümesini son 5 yılda gerçekleştiğini, ancak Londra finans piyasalarında şeriat uyumlu işlemlerin varlığı 1980'lere kadar uzandığı üzerinde durmuştur (Ainley, Mashayekhi, Hicks, Rahman ve Ravalia, 2007, s. 6).

Londra Metal Borsası üzerinden emtia murabaha tipi işlemler İngiltere'deki toptan satış pazarının gelişimini teşvik eden Ortadoğu kurumlarına ve diğer yatırımcılara likidite vermek için önemli miktarlarda kullanılmaktadır. Bununla birlikte geliştirilen ürünler sadece toptan ve net değeri yüksek yatırımcılara yönelik olduğu için perakende, Müslüman tüketicilere hitap etmemiştir. Bu ürünler nispeten karmaşıktır ve düzenleyicilerin kapsamı dışında kalmıştır. Perakende olarak İslami ürünler ilk defa 1990'larda İngiltere'de ortaya çıkmış, ancak çok sınırlı sayıdadır. Ortadoğu ve Güneydoğu Asya'dan birkaç banka ev finansmanı gibi basit ürünler sunmaya başladı. Bu ürünlerin çoğu yasal çerçeveye girmedi, bu nedenle tüketiciler diğer tüketicilerle aynı korumaya sahip değildi. Perakende pazarının büyümesi 1990- 2000'lerin başından beri yavaş gelişmiştir. O zamandan beri çok şey değişmiştir. Hem toptan hem de perakende tarafında ürünlerin kalitesi artmıştır. Daha geniş bir ürün yelpazesi mevcuttur ve daha fazla oyuncu pazara girmiştir. Günümüzde Londra İslami ve İslami olmayanlar da dahil olmak üzere birçok firma tarafından İslami finans için giderek daha önemli bir küresel merkez haline dönüşmektedir (Ainley, Mashayekhi, Hicks, Rahman ve Ravalia, 2007, s. 6).

İngiltere'de yayınlanan Nesrin Benhayoun, Ikram Chairi, Amina El Gonnouni ve Abdelouahid Lyhyaoui'a ait "Islamic Banking Challenges Lie In The Growth of Islamic Economy Despite of The Free Interest Loans Policy: Evidences From Support Vector Machine Approach" makalesinde İslami Finans uygulamasını ve şirketlerin finansal sağlığı üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Bu çalışma 2009 ve 2011 yılları arasında faiz kredilerinin firmanın ödeme gücü üzerindeki etkisini ölçmek için 20 şirketin finansal verilerinin bir örneğini seçmiştir. Bir şirketin mikro finansal sistem oluşturduğu göz önüne alındığında, iyi finansal şirketlerin mali durumuna ve şirketin borç durumuna daha fazla odaklanılmıştır. Son 10 yılda İslami bankacılık ve finans uygulamalarında şimdilerde uygulanabilir bir alternatif olarak kabul edilen benzeri görülmemiş bir büyüme görülmüştür ve bu mevcut krizden çıkmak için gereken tek

finansal sistem olacağı ileri sürülmüştür. Ayrıca incelenen bu çalışmada Doğrusal Regresyon Modeli ve Destek Vektör Makinesi Modeli (SVM)'yi kullanarak faiz kredilerinin ve şirketlerin finansal davranışları üzerindeki yüksek etkisini kanıtlayarak, SVM tahmin modelimizle faiz kredilerinin beklenmedik finansal krizleri büyük ölçüde artırabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Benhayoun, Chairi, El Gonnouni ve Lyhyaoui, 2014, s. 19-20).

2007 yazında başlayan mali kriz özellikle bilimsel ve teknolojik gelişmelerin yakın zamandaki devriminden ötürü diğer gelişmiş ekonomiye yayılmıştır. Dolayısıyla bu küresel mali kriz sırasında, ekonomik dünya esas olarak kârlara odaklanan mevcut finansal sistemin neden olduğu yanlışları gördü ve etik finansa ve sosyal sorumluluk sahibi ekonomiye önem vermeye başlamıştır. Küresel mali krizin konvansiyonel bankalar üzerindeki etkileri, İslami bankacılığın son on yılda dünya çapında gelişmesini sağlamıştır. Dubai'deki İslam Bankası ve Cidde merkezli İslam Kalkınma Bankası'nın kurulması ve iki katmanlı Mudarabah ve Tekafül hizmetlerinin ilk teorik modeli sürekli olarak gelişti ve gerçek bir ivme kazandı. Sonuç olarak 300'den fazla İslami finans kurumu şu anda 75'den fazla ülkede faaliyet göstermektedir ve toplam varlıkları 250 milyar doları aşmaktadır. Aslında tarihsel bir perspektiften bakıldığında kredilere ilgi duymak her zaman doğal olarak kötü bir ahlaksızlık olarak kınanmıştır. İlk uygarlıklar bu ilgiye karşı kötü duygular yansıtmıştır. İlginin yasaklanması sadece İslam ve Hristiyan gelenekleri boyunca değil, aynı zamanda eski Yunan filozofları tarafından da olumsuz olarak temsil edilmişti. Ancak çıkar yasağı evrensel olarak gözlemlenmemiştir. Son yıllarda İslami bankacılık ve finansın temel direklerinden biri olarak kabul edilerek İslami finans bağlamında yeniden ortaya çıkmıştır. Ticaret ve bankacılıkta faizsiz işlemler, İslami ticaret ve finans taraftarları vesilesiyle artan piyasa istikrarsızlığı sorununun yanı sıra geleneksel borcun neden olduğu sorunların azaltılmasına yardımcı olacak pratik bir yol olarak temsil edilmektedir. Birçok durumda geciken ödemeye uygulanan yüksek faiz oranlarının bir sonucu olarak kriz durumları oluşmaktadır (Benhayoun, Chairi, El Gonnouni ve Lyhyaoui, 2014, s. 19-20).

İngiltere'de yayınlanan Habib Ahmed'e ait "Islamic finance at a crossroads: the dominance of the asset-based sukuk" makalesinde hukuk davalarında önemli bir hukuki konuyu inceleyerek form ve madde tartışmalarını vurgulamaktadır. İncelenen makalede ayrıca logit regresyonları kullanılmaktadır. Gelir, eğitim düzeyi ve meslek İngiltere'de İslami finans talebini etkilemektedir. İslami finansın getirilmesi, finansal sözleşmelerde

İslam ticaret hukukunun kullanılmasını başlatmıştır. İslam hukukçuları ve akademisyenlerden oluşan Şeriat Denetleme Kurulları (SSB), finansal işlemlerde kullanılan sözleşmeleri düzenleyerek özel alan adında hukuk oluşturmuştur. Bununla birlikte, İslami finansal işlemlerin çoğu İngiliz ortak hukukunun ve kıtasal medeni hukukun varyantlarına sahip olan engellerle karşılaşmaktadır (Ahmed, 2010, s. 1-4).
Yasal riskleri en aza indirmek için, SSB tarafından onaylanan sözleşmelerin ülke yasalarına uyması ve İslam dışı ticaret yasalarını uygulayan mahkemelerde ihtilafların nasıl çözülebileceğini de göz önünde bulundurması gerekir. Mevcut küresel mali kriz, İslami finansın hem güçlü hem de zayıf yanlarını ortaya koymuştur. Güçlü yönler, sektörü krize neden olan faktörlerden koruyan İslami ilkelerde yatmaktadır. Her ne kadar İslami finans sektörü krizden doğrudan etkilenmese de, pek çok Müslüman ülkede küresel durgunluk ve bunun sonucunda ekonomik faaliyetlerde yaşanan gerileme sektörü dolaylı olarak etkilenmiştir. Ekonomik gerileme birçok İslami işlemin yapılmamasına yol açmış ve bazı zayıflıklara sebep olmuştur. Eleştirmenler İslami finansın öncelikli olarak konvansiyonel finans uygulamalarının çoğaltılmasında yer aldığını iddia etmektedir. Bunu yaparken İslami finansal işlemler biçimsel olarak İslam hukukuna uygundur, ancak özü ve ruhunu karşılayamamaktadır (Ahmed, 2010, s. 1-4).

2.3.2. İngiltere'de İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Yazılan Bazı Kitap Çalışmaları

İngiltere'de yayınlanan Umar F. Moghul'a ait "A Socially Responsible Islamic Finance" kitabında İslami maneviyat ve etik arasındaki yeni kesişimleri belirlemek için bireysel ve kolektif olarak İslami finans endüstrisinin ve Müslüman toplulukların nasıl olumlu sosyal ve çevresel etkiler oluşturabileceğini göstermektedir. Bu incelenen çalışmada New York Eyaletindeki ilk İslami finans ürünü, ulusal standartlar çerçevesinde, İslami Ticari Mortgage Destekli ticari gayrimenkul finans programı ve çok sayıda özel sermaye yatırımı gibi birçok yeni finansal ürün ve işlem yapılandırmayı içermektedir. Özellikle çağdaş İslami finans ve Müslüman işletmelerin yapısal bir paradigma değişimi üstlenerek, hayırseverlik ile ortaklıkları kurumsallaştırarak sadaka, bağışlar, vakıflar sosyal ve çevresel sorumluluğu sağlayarak İslami finansı yeniden yönlendirmeleri ve yeniden tanımlamaları istenmektedir. Dünyada işletmelerin, kuruluşların ve bireylerin işlemlerini sorumlu ve sürdürülebilir bir şekilde yürütmeleri gerektiğine dair yaygın bir inanç olduğu ileri sürülmektedir. Bu inanç, İslami finans ve sosyal sorumluluk sahibi iş piyasalarındaki büyümeyi körükleyerek son yirmi yılda en hızlı büyüyen iki finans alanı

haline gelerek bir bütün olarak finansal piyasalarınkinden çok daha yüksek oranlarda genişlemektedir (Moghul, 2017, s. 39-40).

İslami finans ile çağdaş sorumluluk çabaları arasında farklar bulunmaktadır. Bazıları dine dayandığını söyler, ancak kademeli farkları not eder. Birbirleriyle etkileşime girmeleri gerekse de, aktif çakışma çok yakın zamanda başladı. İslam, şeriattan türetilen ahlakı ve yasaları (fıkıh) olarak taraflarına çevresel ve sosyal sorumluluk konularında hareket etmeyi ve çoğunlukla ayrıntılı olarak öğretmeyi ve iyilik halini yaygınlaştırmayı öğretir. Bireysel sorumluluk, sosyal refah taahhüdü, çevreye özen, ekonomik ve sosyal adalet gibi temel değerlere dayanır. İslami finans, dini ilkelere dayanan sosyal sorumlu bir paradigma olarak tanıtılmıştır. Ahlaki mükemmellik temel ihtiyaçların karşılanması için zenginlik, eşit dağılım, sürdürülebilir istikrar ve sosyal uyum gibi konular İslam ekonomisinin hedefleridir. Sorumlu piyasalar İslami etiğin daha geniş prensiplerini yatırım sürecine dahil etmeye yönelik yöntemler ve çerçeveler sunmaktadır. Bu İslami finans için sadece müşterileri kazanmakla kalmayıp aynı zamanda özellikle de İslam'ın altında yatan ilkelerin sürekli olarak alaka düzeyini gösterme fırsatını yakalamak için önemlidir (Moghul, 2017, s. 39-40).

İngiltere'de yayınlanan Barbara Petracci ve Hussain G. Rammal'a ait "Developing the Islamic Financial Services Sector in Italy: An institutional theory perspective" kitabında İtalyan ve AB bankacılık ve finans düzenlemeleri ile iç/dış piyasa koşullarının analizine vurgu yapılmıştır. İslami Finansal Hizmetler (IFS) sektörünün büyümesi finansal kriz sırasında sektörün gösterdiği direnç nedeniyle son zamanlarda büyük ilgi görmüştür. IFS Asya'nın çoğunda hızla büyümeye devam ederken tarihsel olarak sektörün potansiyelini gerçekleştirmek için yavaş olan Avrupa'daki sektörün gelişimi için sınırlı bir şekilde destek olmuştur. İtalya'daki gelişmiş bir IFS sektörünün Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki ülkelerden yatırım çekmeye yardımcı olacağını ve Müslüman nüfusun iç pazara finansal olarak dahil edilmesini kolaylaştıracağı öngörülmektedir. İncelenen çalışmada İtalya'daki gelişmiş bir IFS sektörünün sadece İtalyan hükümetinin Ortadoğu ülkelerinden çok ihtiyaç duyulan yatırımları çekmesine yardımcı olmadığını aynı zamanda büyüyen İtalyan Müslüman nüfusunun finansal katılımına da yardımcı olduğu üzerinde durulmuştur. Bu kitapta yoğun göç modeli 1990'da 29,6 milyondan 2010'da 44,1 milyona yükselen ve 2030'a kadar 58 milyonu aşması beklenen Avrupa'daki Müslüman nüfusun büyümesinde önemli bir faktör olduğu vurgulanmıştır (Petracci ve G. Rammal, 2016, s. 200-201).

İslami finansal ürünleri tanıtmak için çaba sarf edilerek, AB ülkesi olan ülkelerdeki örneklere bakılarak bölgedeki IFS sektörü için potansiyel anlayışlardan bahsedilmektedir. Karşılaştırmaya önce İngiltere'de İslami finans için bir geçit olarak yerleşmeye çalışan IFS sektörünü analiz ederek başlamaktadır. 1980'den beri Birleşik Krallık'ta şeriat uyumlu bazı finansal işlemler yapılmasına rağmen, IFS sektörünün büyümesinin çoğu 2000'li yılların başından beri meydana gelmiştir. Bu büyüme IFS sektörünün uluslararası yatırımları çekme, yerel istihdam yaratma ve vergi gelirlerini artırmadaki değerini tanıyan Birleşik Krallık hükümeti tarafından gerçekleştirilen girişimlerin bir sonucudur. İngiltere hükümeti Körfez İşbirliği Konseyi ülkelerinin 2003 yılından bu yana petrol fiyatlarındaki keskin yükselişin neden olduğu likidite fazlalarını çekmek, yönetmek ve finansal pazara eşit erişimi sağlamak amacıyla Londra şehrinde İslami bir finans merkezi kurulmuştur (Petracci ve G. Rammal, 2016, s. 200-201).

2004 yılında Finansal Hizmetler Otoritesi (FSA) ülkenin tamamen ilk şeriat uyumlu perakende bankası olan İngiltere İslam Bankası'nı lisanslamıştır. Günümüzde İngiltere'deki 5 İslami finans kurumuna ev sahipliği yapmaktadır ve 17 geleneksel banka İslami pencereler kurulmuştur. İngiltere İslami Finans Sekreterliği tarafından yayınlanan rakamlara göre bu girişimler İngiltere'deki İslami finans varlıklarının 2006 yılında 509 milyar dolardan, 2011'de 1290 milyar dolara yükselmesine neden olmuştur. Tarafsız bir yaklaşımla tutarlı olarak 2000 yılında Finansal Hizmetler ve Piyasalar Kanunu, FSA tarafından Birleşik Krallık'ta faaliyet göstermesine izin verilen tüm finansal kurumların menşe ülkelerine, sektörlerine ve dini ilkelerine bakılmaksızın aynı standardı karşılamaları gerektiğini belirtmektedir. Bu tarafsız yaklaşım vatandaşların eşit saygınlığını güvence altına almaya ve belirli dini ve kültürel normlar üzerinde yasama pozisyonları almaktan kaçınmaya yöneliktir. 2003 yılından bu yana finans ve düzenleyici hükümlerle ilgili tüm yasal düzenlemeler, genel İslami finansa atıfta bulunurken 'alternatif finansal araçlar' ifadesini kullanmaktadır. İslami finansal ürünlere olan talebi artırmak için 2003 yılında finans yasası, sukûk ihraçları ve şeriat uyumlu konut ipotekleri için sırasıyla sermaye kazancı vergisi ve damga vergisini (arazi vergisi) ortadan kaldırılmıştır. Sonunda Birleşik Krallık kanunları tüm banka mevduatları için sermaye kesinliği gerektirdiğinden zarar durumunda bankanın kendi rezervlerinden fon sağlaması gerekmektedir. İslami finans kurumları bu düzenlemelere uymak zorunda olsalar da IFS kullanan müşterilere tam geri ödemeyi kabul etmek ya da reddetmek

isteyip istemediklerini seçme hakkı vermektedir (Petracci ve G. Rammal, 2016, s. 200-201).

İslam sadece bir din değil aynı zamanda tam bir yaşam kodudur. Kur'an ve Hz.Muhammed (asm) 'nin yaşam gelenekleri bize günlük yaşam için bir plan sağlar. Aile ilişkilerinden ve evlilikte izin verilen yenilebilir yemeklere ve İslam tarzında mütevazi kıyafet duygusu ve inceliğinden ticaret ve finans etiğine kadar İslam varlığımızın tüm yönlerini kucaklamaktadır. Bu yönlerden biri hızla büyüyen ve sadece Müslümanların değil gayrimüslim toplulukların da ilgisini çeken "İslami finans"tır. İslam Hukukuna (Şeriat Kanunu) uygun finansal işlemlere atıfta bulunulursa İslam Hukukunda muamalat davalarında genellikle olumsuz tarama uygulanır. İslami finansta bir dizi tarama uygulanmaktadır. Ana ekranlardan biri finansal bir işlemde riba (faiz) yasağıdır. Riba tüm ilgi biçimlerini ifade eder ve yalnızca tefecilik veya aşırı ilgi ile sınırlı değildir. İslami finansta para sadece bir değişim aracı olarak kabul edilir ve bir meta olarak kabul edilmez. Bu nedenle yalnızca para ile ilgili herhangi bir getirinin yasaklanması ve getirilerin bir varlığa veya bir ortak girişime katılma ve riske bağlanması gerekmektedir. Riba'nın kabul edilemezliğine ek olarak İslami olarak adlandırılacak bir finansal işlemden geçirilmesi gereken birkaç önemli taramada vardır. Bunlar arasında hınzır eti ve alkol gibi yasaklanmış malların alım satımıda vardır (Baharom, Mohsin, Choudhari Wajahat ve Zaheer, 2017, s. 125).

İngiltere'de yayınlanan Syed Aun R. Rizvi, Nafis Alam ve Irum Saba'ya ait "Developments In Islamic Finance" kitabında İslami finans alanındaki gelişmenin daha da geliştirilmesi üzerinde durulmuştur. Belirli bir inancı izleyen toplumun bir kesimi ile sınırlı olarak İslami finans eleştirisi yıllar içinde gelişmiştir. Küresel finans sektöründeki büyüme ile birlikte İslami finans dayanıklılık açısından verimli bir potansiyel göstermiştir. İncelenen bu kitapta günümüzdeki dünyanın karşı karşıya kaldığı İslami finans paradigması içinde yeni fikirler ve yenilikçi çözümler ortaya koymak amaçlanmıştır. İlk bölüm okuyucuları İslami finans gerçekleri ve rakamları statüsüne kavuşturmakta ve İslami finanstaki son büyümenin tuzaklarını vurgulamaktadır. İslami finansın en hızlı büyüyen sektörü sukûk'un sabit getirili aracıdır. Dünyamız su yoksunluğu ile karşı karşıya kalmakta ve gelecek nesillerimiz için su temini konusunda geride bırakacağımız kaygının dile getirilmesiyle, bu kitap finansman açısından bazı endişeleri ele alan yenilikçi bir sukûk aracı sunmaktadır. Malezya'yı bir vaka çalışması

olarak ele alan ikinci bölüm Gelir Dışı Suyu (NRW) değer açısından azaltmanın ve sorunu yeşil sukûk'u çalışmasını finanse edecek şekilde yapılandırarak çözmenin faydalarını tartışmaktadır. Bu kitap aynı zamanda Villamar sukûk'un temerrüde düşmüş sukûk'un hızlı bir şekilde çözülmesinde karşılaşılan zorlukların doğasını ve nedenlerini çözmeye çalışırken bu zorlukları vurgulamaktadır (Saba, 2017, s. 3-4).

Dünyanın karşılaştığı en büyük zorluklardan biri finansal kriz olmadan dengeli ve başarılı bir ekonomik sisteme sahip olmaktır. Dünyada 20. yüzyılın Müslümanları şeriat veya İslam hukuku ilkelerine uygun bir finansal sistem ve finansal kurumlar kurmaya çalışmaktadırlar. İslami bir ekonomik sistem en azından teorik olarak faaliyetleri, modları, kuralları ve yasakları ile İslam Hukuku'nun bazı temel amaçlarına ulaşmaya çalışır. İslam alimi İmam El Gazali, İslam hukukunun ana hedeflerini kısaca şöyle açıklamaktadır: Şeriatın amacı, inançlarını, hayatlarını, akıllarını, geleceklerini ve servetlerini korumak için yatan insanların refahını teşvik etmektedir. Bu beş temel unsurun korunmasını sağlayan her şey kamu yararına hizmet eder ve onları inciten her şey kamu yararına aykırıdır ve kaldırılması arzu edilir (Saba, 2017, s. 3-4).

İngiltere'de yayınlanan Zamir Iqbal ve Abbas Mirakhor'a ait "Ethical Dimensions Of Islamic Finance" kitabında İslam medeniyetinin finansmanında günümüzde finans ve ekonomi olarak bilinen şeyin İslam ile birleştirilmesinin tartışmaya yol açtığı ileri sürülmektedir. Her iki yazarda Batı ekonomisini sadece teorik olarak değil aynı zamanda Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu gibi büyük modern kurumlarla uzun süreli ilişkileri yoluyla da iyi tanımaktadır. Ekonomi ve finansla ilgili İslami öğretileri de iyi bilinmektedirler. İslam ekonomisi hakkındaki mevcut tartışmaların yanı sıra İslami bankacılık gibi uygulamaların da farkındadırlar. Bu nedenle çalışmaları İslam ekonomisi ve finansı alanına önemli bir katkı sağlamaktadır. Geleneksel İslam toplumunda mali ve ekonomik faaliyetler şeriat kategorilerine verilen dürüstlük ve güven erdemlerine dayanmaktadır (Iqbal ve Mirakhor, 2017, s. 6).

Geçtiğimiz on yıl içinde "İslam ekonomisi" birçok Müslüman alimin ilgilendiği ve üzerinde çok sayıda çalışmanın yazıldığı ana konulardan biri olmuştur. Bununla birlikte bu çalışmaların çoğu riba ve faiz içermeyen bir ekonominin ve bankacılığın nasıl oluşturulacağı sorusuyla ilgilidir. Bu endişe birçok ülkede yayılan bir hareket olan İslami bankalar oluşturma pratik görevi ile birleştirilmiştir. İnsanın kim olduğu, dünyadaki yaşamının amacı ve nereye gittiğine dair İslami anlayışa dayanan çağdaş bir

İslam ekonomisi ve finansı geliştirmemiz gerektiği üzerinde durulmaktadır (Iqbal ve Mirakhor, 2017, s. 6).

İngiltere'de yayınlanan Nafis Alam, Lokesh Gupta ve Bala Shanmugam'a ait "Islamic Finance A Pratical Perspective" kitabında İslami bankacılık ve finans alanındaki büyüyen literatüre katkıda bulunulmuştur. Yazarlar sözleşmelerin çağdaş İslami bankacılık endüstrisi tarafından nasıl uygulamaya dönüştürüldüğünü açıklamakta ve aynı zamanda İslami ürünleri geleneksel bankacılık ürünleriyle karşılaştırmaktadır. Kitapta ayrıca sukûk, tekafül, servet yönetimi, teknoloji ve yönetişim ile iltifat pazarlarındaki son trendlerde ele alınmaktadır. İslami finans kayda değer bir hızla gelişmektedir. 30 yıl önce kuruluşundan bu yana İslami finans, dünya ekonomisinde büyük perspektifler ve dinamizm sunan en hızlı büyüyen alanlardan biridir; ancak yapısında, ürünlerinde ve hizmetlerinde geleneksel sistem tarafından da sunulan kurumlar oluşmaktadır(Alam, Gupta ve Shanmugam, 2017, s. 5-6).

Özellikle Avrupa ve Batı dünyası gibi İslami olmayan ülkelerde ve bölgelerde geçerlidir. Kasım 2014'te Avrupa İslam Birliği Saraybosna Üniversitesi Ekonomi, Bankacılık ve Finans İşletme Okulu İslam Araştırma ve Eğitim Enstitüsü ile işbirliği içinde saygın ortaklarıyla birlikte Saraybosna'nın 3. İslami Finans Örgütü Konferansı: "İslam Ekonomisi ve Finansman Geliştirme İçin Yeni Zorluklar" gerçekleştirmiştir. Bu konferans İslami finans alanındaki güncel konuları ele almış ve son araştırmalarını sunan alandan çeşitli uzmanları ve uygulayıcıları bir araya getirmiştir. Konferansın özel odağı İslam ekonomisi, bankacılık ve finans konularının daha fazla tartışılması ve geliştirilmesi için temel oluşturmaktadır (Alam, Gupta ve Shanmugam, 2017, s. 5-6).

1975'te Kurumların (IFIs) sayısı günümüzde 75' ten fazla ülkede 300'ün üstüne yükseldi. Bu Ortadoğu ve Güneydoğu Asya'da yoğunlaşmıştır, aynı zamanda Avrupa ve ABD'de görülmektedir. İslami finansman, kaynakların varlık sahiplerinden eksik üreten veya tüketen birimlere kanalize edilmesini içermektedir. Önde gelen Müslüman akademisyenlere göre, finansman ihtiyacı kaynak bağışlarındaki doğal farklılıklar nedeniyle ortaya çıkmaktadır (Alam, Gupta ve Shanmugam, 2017, s. 131-132).

İslami finans endüstrisinin ortaya çıkışı ve büyümesi, son yıllarda finansal dünyaya büyük ilgi gösteren bir olgudur. Yetersiz hizmet verilen bir pazara yenilikçi finansal çözümler sunma kabiliyeti göz önüne alındığında önemli büyüme potansiyeline sahip bir toplu bankacılık alanı olarak görülmektedir. İslami bankacılıktaki büyüme potansiyeline rağmen, İslami finans kurumlarının karşılaştığı çeşitli zorluklar vardır.

Bunlar; Tekdüzen düzenleyici çerçeve, yenilik, standart muhasebe standartları, beceri seti yetersizliği, kredi analizi, kısa vadeli yatırım araçları, dini ilkelerin standardizasyonu'dur (Alam, Gupta ve Shanmugam, 2017, s. 235-237).

İslami finans endüstrisi, finans dünyasının en başarılı sektörlerinden biridir. Günümüzün son derece rekabetçi finansal piyasasında ayakta kalabilmek için, İslami bankacılık ve finans sektörü büyümesinin bu aşamasında bir dizi önemli zorlukla mücadele sürecindedir. İslami finans mimarisini gelişen sanayi ihtiyaçlarına göre ayarlamak, dünya çapında İslami finansal hizmetlerin büyümesini ve potansiyelini en üst düzeye çıkarmak için önemli bir adımdır (Alam, Gupta ve Shanmugam, 2017, s. 240).

İngiltere'de yayınlanan Velid Efendić, Fikret Hadžić ve Hylmun Izhar'a ait "Critical Issues and Challenges in Islamic Economics and Finance Development" kitabında İslami finans ile ilgili İslami mikrofinans, İslam ekonomilerinde kadınların güçlendirilmesi, risk yönetimi, yasal konular, sukûk, vakıf, İslami portföy optimizasyonu ve İslami finans uygulamasında bazı deneyimlerden oluşan geniş bir yelpazede konular ele almaktadır (Efendic, Hadžić ve Izhar, 2017).

2.3.3. İngiltere'de İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Yazılan Bazı Tez Çalışmaları

İngiltere'de yayınlanan Frauke Demuth'a ait "An Islamic Economy based on Rizq: A Grounded Study on Islamic Economics and Finance through an Everyday Understanding of Muslim Civil Society Representatives in Germany" tezinde mevcut literatürü gözden geçirerek temel konuları inceleyen bu araştırma, Alman Müslümanlarının İslam anlayışını ekonomik sosyolojisi aracılığı ile İslami ekonomik bir yaklaşım oluşturmak için incelemektedir. Her ne kadar ekonomik meseleler yüzyıllar boyunca Müslüman alimler tarafından araştırılmış olsa da farklı çalışma alanları olarak İslam ekonomisi ve finansının gelişimi nispeten yeni bir olgudur (Demuth, 2016, s. 26).

Şekil 4. İngiltere'de İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Üniversitelerin Tez Sayıları

Kaynak: Ahmid, A. ve Ondes, T. (2019). Bibliometric Analysis of Phd Dissertations Written In Islamic Banking And Finance In The United Kingdom. Journal of Islamic Economics And Finance, s.88.

Yukarıdaki Şekil 4'te toplam 52 tane üniversitenin tez sayısı gösterilmektedir. İngiltere'deki tüm İslami bankacılık ve finans tezlerinin %66'sı ile Durham Üniversitesi'nin en fazla teze sahip olduğunu görülmektedir. Ayrıca Surrey Üniversitesi ve Brunel Üniversitesi'nde 7'şer tane tez yazıldığı gözükmektedir. İslam ekonomisi ve finansı alanına son yılllarda ilgi arttığı için, gerek yüksek lisans tezleri gerekse de PhD tez sayısı her yıl artmaktadır. Özellikle Durham Üniversitesi'nde bu işi bilen ehil kişiler olduğu için, gayrimüslim-gayrimüslim olmayan kişilerde de merak uyandırmaktadır. Avrupa'daki diğer ülkelere nazaran İngiltere geçmişten beri İslami finans kuruluşuyla ve üniversitedeki enstitüleri ile bu çalışmalarda öncü bir ülkedir. Gelecek yıllarda da İslami Finans alanına ilgi artmaya devam edeceği öngörülmektedir.

İngiltere'de yayınlanan Mohammad Fazal Haque'ye ait "Exploring Product Development Process In Islamic Banks With Special Reference To Islamic Trade Financing" tezinde İslami bankalarda ürün geliştirme sürecini etkileyen süreçlerin ve faktörlerin doğasına atıfta bulunarak araştırma tamamlanmıştır. Ampirik analiz bölümlerinde araştırmanın temalarına katkıda bulunan verilerin çıkarımsal analizini yapmak için çapraz tablodan daha ileri testlere kadar çeşitli SPSS araçları kullanılmaktadır. Uygun çıkarım tekniğini kullanmak için araştırmacı verilerin parametrik teknik ve parametrik olmayan teknik için uygun olup olmadığına karar vermelidir. Bu nedenle bu araştırma bir anket yoluyla birçok ülkede tam teşekküllü İslami bankaların ve İslami pencerelerin ilgili bölümlerinde çalışan katılımcıların görüşleri aracılığıyla PDP'yi (Product Development Processes) keşfetmeyi amaçlayan motivasyon faktörlerinin bir ürünüdür (Haque, 2015, s. 10).

İslami finans günümüzde küresel finans piyasalarında bilinen bir terimdir. Yerleşik batı tarzı geleneksel finansa kıyasla oldukça genç olmasına rağmen İslami finans şu anda dünyadaki yaklaşık 500 finans kurumu tarafından uygulanmaktadır. Kendisini uygulanabilir bir alternatif finansman yöntemi olarak belirlemiştir ve giderek büyümektedir. İslami finans İslam'ın yol gösterici ilkelerine dayanan etik bir finansmandır. Ancak mevcut rönesans ve İslami finansın kurumsal gelişimi 1960'lara kadar uzanabilir. İslami Finans son elli yılda önemli ölçüde büyümüştür. Günümüzde bazı büyük uluslararası bankalar da dahil olmak üzere 500'den fazla finans kurumu küresel olarak İslami finans hizmetleri sunmakta ve İslami finansın toplam varlıkları şu anda 2.000 milyar dolardan fazla ve yıllık % 15 oranında büyümeye devam etmektedir.

İslami finansın devrilme noktası ve sermaye tabanı petrol zengini Ortadoğu ülkelerinin yanı sıra Malezya'da, varlığı şu anda dünyanın her yerinde hissedilmektedir. Şeriat tabanlı finansal modellerin 2008-2009 yılındaki son mali kriz sırasında beslenme testlerini geçtiği ve bu nedenle gelecekteki büyümeye olan güveni arttırdığı tezde vurgulanmıştır (Haque, 2015, s. 10).

İngiltere'de yayınlanan Humoud Awad Al-Mutairi ait "A Comparison Between Islamic And Conventional Home Financing In Kuwait: Client Perceptions of The Facilites Offered By The National Bank of Kuwait And Kuwait Finance House" tezinde geleneksel bir banka olarak temsil edilen Kuveyt Ulusal Bankası ve müşterilerin İslami konut finansman ürünleri çalışmada kıyaslanmaktadır. Bu karşılaştırma yeni olduğu ve müşterilere mevcut ev finansmanı hakkında genel bir bakış açısı sağladığı için önemlidir. İslami finans kurumları nispeten modern kreasyonlardır(Al-Mutairi, 2010, s. 40-45).

İlk İslami bankalardan biri 1963'te Mısır'da kuruldu. Modern İslami bankacılığın kökeni Mısır'da olmasına rağmen, belki de Suudi yatırımcıların dışında önemli bir finansal güç olarak gelişmedi. İslami Kalkınma Bankası, Suudi Arabistan'ın Cidde kentinde Aralık 1973'te düzenlenen Müslüman ülkelerin Maliye Bakanları Konferansı tarafından yayınlanan Niyet Beyanı vesilesiyle kurulmuş uluslararası bir finans kuruluşudur. Banka 20 Ekim 1975 tarihinde resmen açılmıştır. IDB İslami bankacılık hareketine ivme kazandırdı. Modern Müslüman tarihinde ilk kez uluslararası bir finans kurumu şeriatla uyumlu olarak kendi faaliyetlerini ve davranışlarını yürüttü. İlgilenilen kaynak esasına göre çalışmanın yerini alan banka idari günlük harcamalarını karşılamak üzere bir hizmet ücreti talep etmek üzere onaylanmıştır (Al-Mutairi, 2010, s. 40-45).

İslami Kalkınma Bankası (IDB)'nin kuruluşundan bu yana tüm dünyada çeşitli İslami bankacılık kurumları kurulmuş ve birçok ülke bankacılık sistemlerini İslami hatlar boyunca yönetmek için gerekli adımları atmıştır. İlk özel İslami ticari banka olan Dubai İslam Bankası 1975 yılında kuruldu. İslami finans kurumlarının Körfez İşbirliği Konseyi (GCC) günümüzde giderek küresel bir perspektife sahip olmaktadır. Al Rajhi Bank, toplam aktifleri 33 milyar ABD Doları, ödenmiş sermayesi 4 milyar ABD Doları ve 7.452'den fazla çalışanı olan dünyanın en büyük İslami bankalarından biridir. Bankacılık ve ticaret faaliyetlerinde 50 yılı aşkın tecrübesiyle, 1978 yılında 'Al Rajhi' adı altında çeşitli bireysel kuruluşlar 'Al Rajhi Ticaret ve Borsa Şirketi' şemsiyesi altında

birleştirilmiştir. İslami bankacılık ilkelerine derinlemesine dayanan şeriat uyumlu bankacılık grubu, modern finansal talepler ve içsel değerler arasındaki uçurumu kapatırken, birçok endüstri standardı ve kalkınmaya öncülük etmektedir. Suudi Arabistan, Riyad'da yerleşik bir üs ile Al Rajhi Bank, 550'den fazla şubeden oluşan geniş bir ağa sahiptir (Al-Mutairi, 2010, s. 40-45).

İlk şube 1957'de Suudi Arabistan'ın Aldirah kentinde açıldı. Kuveyt İslami borç verenin Malezya'dan sonra (19 şube ağına sahip olduğu) genişleyeceği ikinci yabancı Körfez ülkesidir. (KFH) ülkenin en büyük İslam bankasına sahip olduğu Türkiye, Kuveyt'tekinden 88 şubeye kadar genişlemiştir. Yeni yasal çerçeve İslami finans sektöründe rekabeti sağlamayı ve diğer bankaların İslami bankacılık lisanslarına başvurmasına izin vermeyi amaçlamıştır. Sonuç olarak Kuveyt Emlak Bankası ismini Kuveyt Uluslararası Bankası olarak değiştirerek bir İslam bankasına dönüşmüştür. Dünya çapında İslami Finans piyasası 200 milyar doların üzerine çıkmıştı. Londra bu pazar için Ortadoğu dışındaki ana kapsamlı işlem merkezlerinden biridir. İngiltere'de İslami finans kurumları sundukları ürünler ve geri ödeme sistemleri nedeniyle popüler hale gelmektedir. Al-Ahli Birleşik Bankası, ABC Uluslararası Bankası, Bristol ve Batı, Lloyds TSB, İngiltere İslam Bankası, HSBC, Birleşik Ulusal Bankası ve Ansar Finans Grubu en ünlüsüdür. Piyasa potansiyeli ile ilgili olarak Datamonitor tarafından yapılan bir araştırmaya göre, İslami ipotek piyasası şu anda yıllık ortalama % 68 büyüme oranı anlamına gelen 250,4 milyon dolar değerindedir (Al-Mutairi, 2010, s. 40-45).

Geleneksel mortgage ürünleri yerine şeriat uyumlu mortgage ürünlerini tercih ederlerse 1,8 milyon Müslüman nüfustan daha da büyük bir pazar potansiyeli vardır. Birleşik Krallık'ta Kuveyt'teki Al Ahli Birleşik Bankası murabaha'ya dayalı İslami ipotek temin etmektedir. Bu banka müşterilere ev finansmanı ile ilgili 'Manzil Murabaha Planı' ve 'Manzil İcara Planı' sunmaktadır. ‘Manzil Murabaha Planı’, müşterinin mülkü seçtiği ve satıcı ile fiyat üzerinde anlaştığı bir yerde mal ticareti satın alma ve satma prensibine dayanmaktadır. Banka daha sonra mülkü satıcıdan satın alır ve daha sonra bir fiyatlandırma ile müşteriye satar. Bu ürünle birlikte şeriatın uyumlu azalan müşareke finansman yöntemi vardır. Kişi mülkün değerinin veya satın alma fiyatının % 65'ine kadar (hangisi daha düşükse) finanse edebilir. Finans kişinin bireysel koşullarına ve nelerin karşılanabileceğine dayanır. 'Azaltıcı Müşareke' kavramını finansman biçimleri olarak kullanan bir dizi finansal kurum da vardır. Bunlar ABC Uluslararası Bankası,

Bristol ve Batı, Lloyds TSB ve Ansar Finans Grubu'dur. Bu tür işlemlerde ABC International Bank ve müşterisi bir evin ortak mülkiyetine katılmaktadırlar. ABC Uluslararası Bankası'nın payı ayrıca birkaç birime bölünmüştür ve müşterinin ABC Uluslararası Bankası'nın pay birimlerini periyodik olarak tek tek satın alacağı ve tüm birimlere kadar kendi payını artıracağı anlaşılmaktadır (Al-Mutairi, 2010, s. 40-45).

ABC International Bank, evi kendisinin tek sahibi olacağı şekilde satın alır. Müşteri ABC International Bank'ın evdeki payını kendisine sattığı belirli bir süre boyunca aylık geri ödeme yapmak zorundadır. Aylık geri ödemeler ABC Uluslararası Bankası'nın evdeki payını azaltacak ve müşterinin payını artıracaktır. Aynı zamanda ABC International Bank'ın mülk payının kullanımı için ücret aldığı kiradan oluşur. Kira ABC Uluslararası Bankası'nın sahip olduğu ilgili hisselere göre hesaplanmaktadır. Öte yandan öznel doğrulama birçok kişinin uygun şekilde yapılandırılmış ve rekabetçi bir şekilde fiyatlandırılırsa şeriat uyumlu ürünlere geçeceğini göstermektedir. Şüphesiz yeni alıcılar içtenlikle bu tesisleri keşfetmektedir. Bu ürünlerin kapsamı ve olasılığı arttıkça Birleşik Krallık Müslümanlarının tasarruf ve borçlanma modellerinin tümü değişecektir. Bu noktada gayrimüslim pek çok kişi de bu ürünlerle ilgilenecektir. Zamanla bu ürünler İngiltere'deki farklı topluluklar ve ilgili gruplar arasında değerli bir köprü sağlayabilir (Al-Mutairi, 2010, s. 40-45).

İngiltere'de yayınlanan Khaled Alhabashi'ye ait "Financing For Small And Medium Enterprises: The Role of Islamic Financial Institutions In Kuwait" tezi 10 bölümden oluşmaktadır. Her birinin kısa açıklaması şu şekildedir: Birinci bölüm, araştırma geçmişini, problem ifadesini, araştırma hedeflerini ve sorularını, araştırma motivasyonlarını, araştırma yöntemini, araştırma katkılarını ve tez yapısını tartışmaktadır. İkinci bölüm, KOBİ'lerin yararlanabileceği finansman kaynaklarını gözden geçirmekte ve bu işletmelerin karşılaştığı finansman engellerini ve zorluklarını vurgulamaktadır. Üçüncü bölümde, İslami finans ve ana İslami finans felsefesi gözden geçirilmektedir. Dördüncü bölüm, araştırmayı bağlamsallaştırmak için Kuveyt Devleti hakkında arka plan bilgileri sunmaktadır. Yani Kuveyt ekonomisinin temel özelliklerini hem petrolle hem de petrolle ilgili olmayan sektörlerin yapısını içermektedir. Beşinci bölüm araştırma yöntemini açıklamaktadır. Araştırma felsefesini, metodolojiyi ve yarı yapılandırılmış görüşmelerin ana araç olarak kullanımını açıklar. Altıncı bölüm, KOBİ sahibi-yöneticileri ile yapılan 12 yarı yapılandırılmış görüşmenin bulgularını

sunmaktadır. Yedinci bölüm, banka yöneticileri ile yapılan 4 yarı yapılandırılmış mülakatın bulgularını tartışmaktadır. Sekizinci bölüm, Kuveyt'teki İslami bankalardan şeriat kurulu üyeleriyle yapılan 4 yarı yapılandırılmış mülakatın bulgularından bahsetmektedir. Dokuzuncu bölüm önceki üç bölümün birleşik sonuçlarını ele almaktadır; üç grup KOBİ sahibi-yöneticisi, banka yöneticisi ve şeriat kurulu üyeleriyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden oluşmaktadır. Onuncu bölüm çalışmanın sonuçlarını sunmaktadır. Son olarak, gelecekteki araştırmalar için öneriler sunulmaktadır. İncelenen çalışmada KOBİ sahibi yöneticilerinin çoğu Kuveyt'te İslami bankalar kurulmasına yönelik yeni İslami mevzuatın KOBİ sektörüne yardımcı olmayacağını ve İslami bankalar düşük riskli ve kısa vadeli finansman arayışında olduklarını iddia ettikleri üzerinde durulmaktadır (Alhabashi, 2015, s. 282-283).

Ancak bulgular, İslami araçların ticari araçlardan daha uygun olduğuna inandığını düşündürmektedir. Çalışmanın dikkate değer bir bulgusu, KOBİ'lerin İslami finans teorisine uyarlanması: Çünkü İslam'daki ekonomik düşünce iş ve para, para ve para, iş ve işin toplanmasına bağlıdır. Bu üç unsur İslami finans teorisinde en önemli faktöre ulaşmaktadır. Bu da insanlar arasındaki zenginlik değişimidir. İslami bankalar tarafından KOBİ'lerin finansmanı için çeşitli ürünler kullanılacaktı. Bulgular, kiralamanın Kuveyt'teki İslami bankalar tarafından KOBİ'leri finanse etmek için en çok kullandığı ürünlerden biri olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca sahiplikle biten icaranın (kiralık alım) kullanılması KOBİ'ler için bir finansman kaynağı olarak yararlı bulunmuştur. KOBİ sahibi yöneticilerinden biri icarayı uluslararası bir finans sistemi olarak kabul ettiğini ve şeriat ile uyumlu olduğunu ileri sürmüştür. Bir diğeri, KOBİ sahibi yöneticilerinin taksitle ekipman, sabit kıymet ve gayrimenkul satın almasına yardımcı olabilecek uzun vadeli bir finansman yöntemi olduğuna inanılıyordu (Alhabashi, 2015, s. 282-283).

Veriler ayrıca KOBİ'leri destekleyen özel KOBİ finans kurumlarından olan Kuveyt Küçük Proje Geliştirme Şirketi'nin (KSPDC) KOBİ'leri finanse etmek için müşareke sözleşmeleri kullandığını gösterdi. Araştırmada yanıt veren üç grup arasında müşarekenin Kuveyt'teki KOBİ'leri finanse etmek için yararlı bir sözleşme olduğu konusunda bir anlaşma olduğu açıktı. KOBİ sahibi yöneticilerinden biri müşarekenin iki taraf arasında risk paylaşımını teşvik ettiği için İslami finans teorisi ile tutarlı olduğuna inanıyordu. Bazı KOBİ sahibi yöneticileri müşarekenin uzun vadeli bir finansman

yöntemi olarak kabul edildiğini belirtmiştir. Bulgular müşarekenin yüksek riskli bir sözleşme olduğunu öne sürdü ve finans kurumu KOBİ sahibi yöneticileriyle işbirliği yapmaktaydı. Çalışma; zekat ve sadaka'nın KOBİ'lere destek için yararlı bir araç olacağını bulmuştur. Ancak bazı katılımcılar bu fikrin şeriat açısından ne ölçüde kabul edilebilir olacağını bilmiyorlardı. Ayrıca araştırma, zekat alıcılarının acil ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra ve kayıplara karşı yeterli güvencenin bulunmasına bağlı olarak KOBİ'lere zekat fonları yatırmanın kabul edilebilir olabileceğini bulmuştur. Buna ek olarak çalışma zekat teorisinin yoksul insanların hayatlarını değiştirmesi ve çözücü hale getirmesi sebebiyle KOBİ'ler yoksullukla mücadelede önemli bir rol oynayabilmektedir (Alhabashi, 2015, s. 282-283).

İngiltere'de yayınlanan Mai Mohamed Awad Hamed'e ait "Constructing Justice: A Practice-Dependence Approach To Islamic Finance" tezinde İslami finans uygulamalarını daha iyi anlamayı ve değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bunu yapmak için İslami finans uygulamalarını bilgilendiren, sınırlayan ve yönlendiren ilkeleri belirlemek amacıyla uygulamaya bağlı veya yapılandırmacı bir yaklaşım kullanmaktadır. Tez İslami finansın açık bir şekilde tanımlanabilir katılımcıları ve ortak hedefleri olan göze çarpan bir adalet alanı olduğunu ileri sürerek ilerlemektedir. Bunu belirledikten sonra tez İslami finansın kurallarının ve işleyişinin bir analizi yoluyla uygulamayı bilgilendirmek için farklı bir adalet anlayışının tanımlanabileceğini göstermektedir (Hamed, 2016, s. 3-5).

Tezin temel iddiası İslami finans uygulamasının kısıtlı bir eşitlikçi ilkesi tarafından yönlendirilmesidir. Bu ilkenin sadece İslami finansı daha iyi anlamamıza yardımcı olmakla kalmayıp aynı zamanda mevcut İslami finans uygulamalarını değerlendirmemize ve istedikleri yerlerde bu uygulamalarda en iyi nasıl reform yapılacağı konusunda rehberlik sunmamıza yardımcı olabileceği öne sürülmektedir (Hamed, 2016, s. 3-5). Dikkat çekici bir fenomen olarak İslami olmayan finans uygulamalarının gayrimüslim ülkelerde çoğalmasıdır. Örneğin; İngiltere İslami finans için küresel bir merkez olma niyetini defalarca açıklamaktadır. İngiltere dışında diğer gayrimüslim ülkeler de sektöre büyük ilgi duyduklarını ifade etmişlerdir. Müslüman azınlığın sadece % 14'üne sahip bir ülke olan Singapur İslami finans için bir merkez olma niyetini de açıklamıştır. Avustralya, Fransa ve Güney Kore'de dahil olmak üzere diğer ülkeler İslami finansı ekonomilerine çekmek için büyük yasal değişiklikler

yapmaktadırlar. İslami finansın küresel yaygınlığı ve büyümesi bu sektörle ilgili akademik program ve modüllerin, yayınların, konferansların vb. sayısındaki önemli artışa da yansımaktadır. Bu bağlamda İngiltere 28 akademik programla Malezya'dan sonra lider konumdadır (Hamed, 2016, s. 3-5).

Kuşkusuz İslami finans uygulaması çok dinamiktir ve gelişimi hem ulusal hem de uluslararası siyasi olaylardan tamamen bağımsız değildir. İslami finans, politik doğası ve politik çevresi tarafından sürekli olarak şekillendirilme olarak bilinir. 20. yüzyılda İslami finansın yükselişi Müslüman ülkelerin karşılaştığı kimlik sorununa özellikle de Batı sömürgeciliğinden bağımsız olduklarından sonra bir yanıt olarak gerçekleşmiştir. Sömürgeleştirme sırasında uzun süre bağlantısız kaldıkları İslami kimliklerini ve değerlerini arama girişimleri, İslami finans kurumlarına olan taleplerine ve şeriat öğretilerinin finans sektörüne aşılanması taleplerine yansımıştır. İslami finansın politik doğası aynı zamanda uygulamanın gelişmesi üzerinde doğrudan etkisi olan çoğu küresel politik ve ekonomik koşullarda da kendini göstermektedir. Örneğin, 1973 yılında petrol fiyatlarındaki büyük artış Müslüman Körfez ülkelerine büyük miktarda petro-dolar akmasına neden olmuştu. Bunun sonucunda ortaya çıkan zenginlik, sektörün daha da genişlemesine yol açan şeriat uyumlu yatırım fırsatlarına ihtiyaç duyulmuştu. Benzer bağlamda İslami finans 11 Eylül'deki terörist saldırının ardından Müslüman ülkelerin şüpheleri ve mali incelemelerinden de etkilenmiştir. Bu Müslüman uluslararasında daha fazla dindarlığın ve İslami finans kurumlarına daha fazla ihtiyaç duyulmasının ters etkisiyle sonuçlanmıştı. Açıkçası İslami finans uygulaması, hem belirli ülkelerdeki hem de küresel düzeydeki politik ve ekonomik koşullara sürekli yanıt vermekte ve böylece şeriat uyumlu finansal hizmetlere yönelik artan talebe hizmet etmek için yeni araçlar, ürünler ve işlemler içermektedir (Hamed, 2016, s. 3-5).

İngiltere'de yayınlanan Vasileios Pappas'a ait "Essays on the Economics of the Gulf Cooperation Council" tezinde İslami bankalar, etik parametrelerinin sınırlamalarının nispeten kısa mevcudiyetleri sırasında önemli ölçüde gelişmesine rağmen oldukça iyi bir performans sergiledikleri üzerinde durulmuştur. Batı dünyasının dikkati özellikle İslami bankaların geleneksel bankalardan kârlılık, varlık büyümesi, likidite ve ödeme gücü açısından daha iyi performans gösterdiği için, 2007 mali krizi sonrasında İslami finansa çekilmiştir. Finansal kriz karşısında İslami ve konvansiyonel bankalar arasındaki karşılaştırmalı performans iki ana nedenden dolayı özel dikkat gerektirmektedir. İkincisi

İslami bankacılık sektörünün Körfez ülkeleri içindeki hâkimiyeti ve GCC bölgesini son mali krize karşı daha dirençli hale getirmiştir. 2007 mali krizi, bölgenin ilk kez düşen petrol fiyatlarının ortasında olumlu bir ekonomik büyüme kaydettiği olmuştur. Tez iki özel konuyu araştırarak başlamaktadır. Bunlar; İslami bankaların teknik verimlilik ve başarısızlık riskidir. Birkaç yıl önce, temel bilgi birikimi, kısıtlamalar, yönetimsel yetkinlikler açısından İslami bankalar, geleneksel bankalarla boşluğu kapatmayı başardılar. İslami bankacılık sisteminin verimliliği, yatırım kısıtlamaları ile birlikte sadece düşük başarısızlık riskinde değil, aynı zamanda geleneksel bankacılık ürünlerinden radikal olarak farklı olan benzersiz bir finansal ürünün bileşiminde de görülmektedir. Çalışma İslami ve konvansiyonel bankaların başarısızlık riskinin karşılaştırılmasında hayatta kalma analizinin ilk uygulamasını sunmaktadır (Pappas, 2013, s. 74-76).

Son küresel mali kriz sırasında ABD'de ve diğer ülkelerde bazı geleneksel ticari bankalar ve diğer finansal kurumlar ve ipoteğe dayalı menkul kıymetler üzerinde büyük kayıplar yaşanmıştır. Bu kayıplar kendilerine bağlı türevlerden kaynaklanan kaldıraçla artırılmıştır. Birincil olaylar Lehman Brothers'ın çöküşü ve çeşitli ticari bankaların ulusal hükümetler tarafından kurtarılmasıydı. Banka ödeme gücüne ilişkin endişeler, kredi kullanılabilirliğinde düşüşler ve hasarlı yatırımcı güveni borsaları olumsuz etkilemişti. Açıkçası özel sektöre kredi akışını koruyan sağlam bir bankacılık sistemi dünya çapında politika yapıcılar ve banka düzenleyicilerinin öncelikli hedefleridir (Pappas, 2013, s. 74-76).

Bu çöküş ile banka başarısızlık riskinin analizine olan ilgi yeniden artmaktadır. İslami bankacılık endüstrisi son yıllarda birçok nedenden dolayı dikkat çekmektedir. Birinci olarak Müslüman nüfusun çoğalması ve dini inançlarına uygun finansal araçlara sahip olma arzusunun artmasıdır. İkinci olarak ise İslami bankaların mali kriz sırasında yaşadığı yüksek karlılık, ödeme gücü ve varlık büyümesi İslami yatırım ürünlerinin cazibesini yükseltmektedir. İslami bankacılık artık Müslüman ülkelerle sınırlı kalmayarak, Avustralya, Avrupa ve ABD'ye kadar genişlemiştir. İngiltere ve Lüksemburg, kendilerini Avrupa'daki İslami finans ihtiyacına hizmet eden büyük merkezler olarak tanıtmaktadır. 2008 mali krizi 500 ve en iyi bilinen hisse senedi endekslerinden ikisi olan Dow Jones Industrial Average sırasıyla % 38.5 ve % 33.8 oranında düşmüştür. Aksine, Dow Jones İslami Mali Endeksi aynı yıl İslami finans'ın dayanıklılığını vurgulayan % 7' lik bir kayıp kaydetmiştir. Finansal piyasalardaki

olumsuz iklime rağmen dünya genelinde İslami varlıklardaki büyüme neredeyse % 30'a ulaşmış ve ilk 1000 konvansiyonel bankanın % 16,3' ünden daha fazladır. 1995-2010 döneminde önemli miktarda İslami bankacılık mevcudiyeti bulunan ülkelerde, İslami bankalardan ziyade konvansiyonel bankaların dâhil olduğu daha fazla sayıda başarısızlık olmuştur (Pappas, 2013, s. 74-76).

İngiltere'de yayınlanan Sheharyar Sikander Hamıid'e ait "Efficacy of Corporate Governance Theories In Determining The Regulatory Framework For Islamic Finance Institutions" tezinde İslami hukuk endüstrisinin iş etiği ve paydaş teorisinde ideolojik temellerine sahip olduğu ve İslam hukukunun iş ve finansal aracılıkların etik temelini desteklediğini savunmaktadır. Bu etik uygulamalar İslam hukukunda Mekke Al Şeriat ve Maslaha'nın içtihat kavramlarına kadar uzanabilir. Dolayısıyla Neo liberal kültürün İslami finans ideallerine uyumsuzluğu nedeniyle İslami finans endüstrisinin daha paydaş odaklı uygulamalara odaklanması gerektiği savunulmaktadır (Hamid, 2014, s. 94-95).

İslami finans endüstrisi için mevcut düzenleyici çerçevenin başarısız olmasının başlıca nedeni, yargı bölgelerinde tek tip şeriat yönetişim mekanizmalarının uygulanmasını sağlayacak herhangi bir uyum ve uygulama mekanizmasının bulunmamasıdır. İslami finans, şeriatla uyumlu olması için dağıtımcı eşitlik ilkelerine uyması gerektiği görüşündedir. Böyle bir sistemi kurmak için bir finansal sistemin yapısına gerçekten neyin katkıda bulunduğunu ve hangi üretim faktörlerinin finansal sistemin bir parçası sayıldığının bir analizi olmalıdır. Bu belirlendikten sonra kurumsal yönetim ve düzenleyici modelin genel etkinliği gözlemlenebilir ve daha sonra İslami finans kurumları tarafından kullanılan finansal hizmetler ve ürünlerin aslında bu ilkelere uyup uymadığı gözlemlenebilir. Dolayısıyla İslam'daki üretim faktörleri, servetin bir İslami iş ahlakına göre dağıtılmasına ilişkin ilke ve kuralları göz önünde bulundurarak belirlenmektedir (Hamid, 2014, s. 94-95).

İngiltere'de yayınlanan Ak Md Hasnol Alwee Pg Md Salleh'e ait "Exploring An Inclusive Islamic Financial Planning Framework In Brunei Darussalam" tezinde İslami finans kapsamına giren İslami finansal planlamanın düşük gelirli ve yoksulluk içerecek şekilde daha da geliştirilip geliştirilemeyeceğini araştırmak üzere tasarlanmıştır. Bu çalışmanın amacı Brunei Sultanlığı'ndaki her iki grup için kapsayıcı bir İslami Finansal Planlama (IFP) çerçevesi tanımlamak ve kurmak için yoksul ve yoksul olmayan hanelerin ihtiyaçlarını incelemektir. Bunu yapmak için Veriler Pearson'un ki-kare testi ve lojistik regresyonunu içeren istatistiksel teknikler kullanılarak analiz edilmiştir.

Çalışmada 39 net açık katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen nitel bilgiler kodlanmış ve raporlanmıştır. Çalışmanın bulguları Brunei'deki yoksullar ve yoksul olmayanlar için hiyerarşik bir finansal planlama biçimi sergilemektedir. Net açık hanehalkları için hiyerarşik yapı bireyleri hiyerarşinin altından yani para yönetimi seviyesinden acil durum planlamasına ve son olarak hedeflere yatırım yapan hiyerarşinin tepesine taşımayı içerir. Net fazlalık hanehalkları için rolleri kapsayıcı IFP çerçevesinin arz tarafı ile ilgilidir. Böylece para yönetimi, acil durum planlaması ve hedeflere yatırım ile ilgili yaklaşımları uygulamak için zekat ve vakıf şeklinde gerekli fonları sağlamaktadır (Salleh, 2013, s. 1-40).

Çalışma aynı zamanda Brunei'de banka hesaplarını açma ve kredi olanaklarına erişme konusunda net açık veren katılımcılar için finansal dışlanma örnekleri de sunmaktadır. Finansal planlama uygulamaları ve finansal bilgi açısından bulgular net açık katılımcılarının net fazla katılımcılara göre daha düşük ücret alma olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca zekat ve vakıf açısından her iki katılımcı grubunun da bu kavramları düşük düzeyde anladıkları görülmektedir. Genel olarak çalışma Brunei'de kapsayıcı bir IFP yaklaşımı için kavramsal bir çerçeve sunmaktadır. Böylece zekat, vakıf, finansal okuryazarlık ve finansal içermenin ek bileşenlerinin yanı sıra finansal planlama merceğiyle yoksullukla mücadele konusunda farklı bir paradigma sağlar. İngiltere'deki 45 finansal aracıyla yapılan görüşmelerde, düşük gelirli bireylere emeklilik tavsiyeleri sorulduğunda bunun genellikle bireyin mali durumuna ve emeklilik için biriktirilebilecek miktara bağlı olacağına dikkat çekildiğine bu çalışmada genel hatlarıyla değinilmiştir (Salleh, 2013, s. 1-40).

İngiltere'de yayınlanan Abdulwahab Salem Alhajam'a ait "Exploring And Analysing The Demand And Supply Conditions For The Institutionalisation of Islamic Banking And Finance In Libya" tezinde banka müşterileri, iş adamları, bankacılar, finansörler, bürokratlar ve şeriat akademisyenleri de dâhil olmak üzere çeşitli paydaşların algıları yoluyla Libya'daki İslami bankacılık ve finans için talep ve arz koşullarını araştırmaktadır. Bu çalışmada İslami bankacılık ve finans alanındaki çeşitli paydaşların özellikle sosyal ve ekonomik kalkınma hedefleri ile ilgili beklentilerini araştırmayı ve analiz etmeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla incelenen çalışmada İslami ekonomideki sosyal bankaların veya İslami ahlak ekonomisi paradigmasının, İslami bankacılık ve finansın ekonomik kalkınmadaki başarısızlık olasılığını incelenmektedir. Bu doğrultuda

çalışma ayrıca katılımcıların İslami sosyal bankacılığın (Libya örneğinde) gözlemlenen İslami bankacılığın ticari niteliğinin ötesinde ekonomik kalkınma sürecine katkıda bulunma konusunda alternatif bir kurumsallaşma olup olmadığı konusundaki algılarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle bu araştırma genel olarak İslami bankacılığın uygulanabilirliğini araştırmaya çalışmakta ve Libya perspektifine bakarak ülkenin sosyal gelişimi üzerindeki etkisine odaklanmaktadır. Bu incelenen tezde Neo-klasik ekonomi, ekonomik gerçekliğin nasıl anlaşılacağı, ne şekilde analiz edileceğine dair formülasyonunu şekillendirirken mutlak değerleri, kültürel formları ve dini sürüklemeyen rasyonel bir çerçeve olarak ifade etmektedir. Bununla birlikte 1960'lardan bu yana rasyonaliteye dayanan modernist yaklaşıma genel olarak algılanan güven, neo-klasik ekonominin kapsamlı ve bütünleşik bir anlayış sağlayamadığı gerekçesiyle tartışılmaktadır. Bu nedenle 1970'lerden beri ekonomi ve iktisat politikasının daha iyi anlaşılmasını sağlamak için neo-klasik ekonomi (kurumsal ekonomi, kamu tercihi, yeni politik ekonomi vs.) ötesinde çeşitli yaklaşımlar geliştirilmiştir (Alhajam, 2013, s. 15-16).

Çalışmada bu ekonomik ve finansal konuları etkileme konusundaki dini inancın içselleştirilmesinin yolunu bulmaktadır. 1960'larda heterojen bir hareket arayışı içinde İslam ahlaki ekonomisi veya İslam ekonomisi ortaya çıkmıştır. Buna ek olarak, İslam ahlakı ekonomisi sömürge sonrası dönemde İslami normlara dayanan otantik bir kimlik arayışının akademisyenler, aydınlar ve işadamları tarafından üretilmesinin bir ürünüdür. İslam bankacılığının kurumsallaşması 1975 yılında Dubai İslam Bankası'nın ilk İslam ticaret bankası olarak kurulmasıyla gerçeğe dönüşürken 1963 yılında Mısır'da İslami sosyal bankacılık kurulmuştu. Böylece İslami bankacılık, İslam ahlakının istediği gibi bir sosyal veya kalkınma bankası yerine ticari bankacılığa dönüşmüştür (Alhajam, 2013, s. 15-16).

İslami finans (IF) sistemi alternatif bir finansman sistemi geliştirme girişimi ile inanç etiği ve şeriatın ilkelerine dayanmaktadır. IF endüstrisinin olağanüstü büyümesinin, IF başarı derecesini ve kavramın ekonomik olarak işlediğini belirtmek önemlidir. IF konseptiyle ilişkili değerler ve etik onu sadece Müslüman ülkeler için değil, aynı zamanda geniş bir etik bilincine sahip ülkeler için de çekici kılmaktadır. İslami bankacılık (IB) endüstrisi, geleneksel ticari bankacılığa kıyasla nispeten yeni bir uygulama olmasına rağmen özellikle etik ve ahlaki standartlar açısından mevcut ekonomik uygulamaya bir alternatif olarak kalmaya devam etmektedir. Mevcut sistem

hız kesmeden devam eden birçok sorun oluşturduğundan günümüzde özellikle de mevcut küresel krizden sonra, mevcut etik sisteme ve ahlaki değerler bakımından çok fazla alternatife ihtiyaç duyulmaktadır. IF temel ilkeleri ve değerleri ile alternatif bir finansman yöntemi olarak düşünülmelidir. İslam iktisatçılarının, akademisyenlerin ve hukukçuların İncelenen çalışmada, 19. yüzyılda Müslüman ülkelerde kurulan finansal ve bankacılık sistemlerini beklenen sosyoekonomik kalkınmaya ulaşamamaları açısından analiz edip incelediklerine dikkat edilmelidir (Alhajam, 2013, s. 29-30).

Bununla birlikte, uzun süreli tanıdan sonra bilim adamları arasında Müslüman dünyasında finansal ve bankacılık sisteminin başarısızlığının, otantik Müslüman kimliğiyle tutarsızlığından kaynaklandığı konusunda fikir birliği vardır. Bu nedenle İslami hukukçular, akademisyenler ve iktisatçılar İslami finans ve bankacılık sistemleri modellerinden esinlenerek, sosyo-ekonomik kurumları İslami etik ve değerlerle tutarlı hale getirmek için yeniden yapılandırmaya başladılar. Sonuç olarak İslami değerlere dayanan alternatif bir ekonomik ve finansal sistem oluşturmak için çaba gösterildi. Bu da onu geleneksel kapitalizm ve sosyalizm sistemlerinden ayıran bir özelliktir. İslami Finans kurumları yine de şeriat yasalarına uygun bir şekilde hizmet vermektedir. Son yıllarda İslami mali sistem gayrimüslim ülkeleri de kapsayacak şekilde genişlemektedir. Zaman içinde İslami finans sistemi Körfez İşbirliği Konseyi (GCC) ve Malezya gibi bazı Müslüman ülkelerde elde ettiği başarıya daha fazla dikkat çekmektedir. Sonuç olarak IF sistemi özellikle periyodik dengesizliklere daha az duyarlı olduğunu kanıtladığı için geleneksel bankacılık sistemine uygulanabilir bir alternatif olarak daha fazla ilgi görmüştür. Böylece Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, Ortadoğu, Asya ve Avrupa ülkeleri gibi dünya çapında birçok ülke İslami finansal sistemin önemini fark etmektedir (Alhajam, 2013, s. 29-30).

İngiltere'de yayınlanan Mohamed Hersi Warsame'ye ait "The role of Islamic finance in tackling financial exclusion in the UK" tezinde şeriatla uyumlu bir finans ve daha az varlıklı İngiltere Müslümanlarının mali dışlanmasını ele alan ampirik bir çalışma içermektedir. İslami bankacılığın uygulanmasının düşük gelirli Müslümanların finansal içerme düzeyini artırmadaki etkisi değerlendirilmektedir. Araştırmanın temel bulguları, Birleşik Krallık Müslümanlarının çoğunluğunun ihtiyaçlarını karşılayacak ve aynı zamanda İslama yönelik bankacılık ürünlerinin bulunmaması nedeniyle finansal olarak dışlanmasıdır. Araştırma ayrıca İngiliz Müslümanların şeriat uyumlu finansmanı tercih

etmesine rağmen günümüzde sunulan şeriat uyumlu finansal ürünlerinin kapsayıcılıklarını önemli ölçüde artırmadıklarını ileri sürmektedir. Çalışma bulgularına göre mevcut şeriat uyumlu finansal ürünlerin düşük düzeyde alınmasının temel nedenleri bu ürünlerin gerçekliği konusunda güçlü şüphecilikle ilgilidir. Benzer şekilde bu ürünlerin satın alınabilirliği, kabul edilebilirliği ve erişilebilirliği daha az varlıklı İngiltere Müslümanlarının çoğu için endişe kaynağı olmaya devam etmektedir. Araştırmada şeriat uyumlu finans sağlayıcılarının daha az varlıklı İngiltere Müslüman topluluklarının finansal hizmet ihtiyaçları ile daha alakalı hale getirmek için mevcut hükümlerini yeniden tasarlamaları gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Warsame, 2009, s. 47-48).

İncelenen araştırma ayrıca daha az varlıklı İngiltere Müslümanlarının finansal hizmet ihtiyaçlarını karşılamak için ana mikro finans kuruluşları tarafından İslami mikro finansman programlarının oluşturulması gerektiğini öne sürmektedir. İngiltere, dünyanın en büyük ve en gelişmiş finansal hizmetler sektörlerinden birine sahiptir. Perakende bankacılık cephesinde İngiltere beş büyük banka tarafından yönetilmektedir ve bu bankalardan dördü aslen İngiliz'dir. Yani Barclays, İskoçya Kraliyet Bankası, Lloyds TSB ve Hong Kong merkezli bir banka olan HSBC'dir. Bu bankalar bir süredir faaliyet göstermektedir ve 2000'den fazla şubesi bulunan ve 10 milyondan fazla müşteriye hizmet veren Barclays Bank gibi bazıları 300 yıldan fazla bankacılık hizmetleri vermektedir. Finansal hizmetlerin çoğunluğu dört temel finansal hizmeti de sağlayan perakende bankacılık sektöründe yoğunlaşmıştır.

Bunlar:

- Para yatırma olanakları
- Kredi ve diğer finansman hizmetleri
- Fatura ödeme hizmetleri ve para transferleri
- Döviz tesisleri

İngiltere finansal hizmetler sektörü müşteri taleplerine hızlı bir şekilde cevap vermek, yeni teknolojilerdeki yeniliklere uyum sağlamak ve küçük işletmelerin gereksinimlerini karşılamak konusunda başarılı olmuştur. Tüm bu zorluklara değişen insan ve pazar ihtiyaçlarını karşılamak için iyi çeşitlendirilmiş ve geniş kapsamlı finansal ürünler sağlayarak makul çözümler sunulmuştur. Örneğin, İngiltere bankacılık endüstrisi son on yılda hem ürün yelpazesi hem de hizmet sunumu açısından büyük reformlar yaptı ve ciddi değişiklikler yapmaktaktadır (Warsame, 2009, s. 47-48).

İngiltere İslami finansın sürekli ve istikrarlı küresel büyümesinden faydalanmak için iyi bir konumdadır, ancak İngiltere'de İslami finansın geleceğinin tehlikeye atılmamasını sağlamak için ele alınması gereken bazı ciddi engeller vardır. Bu engellerin bazıları düzenleyici ve yasal konulardır, fakat diğerleri standardizasyon ve farkındalık yaratma gibi sektörlerdir (Warsame, 2009, s. 286-287).

İngiltere'de yayınlanan Naser Salih K. Alqaran Alziyadat'a ait "A Framework For Corporate Social Responsibility In Islamic Financial Institutions: Theory And Evidence From Gcc Region" tezinde geleneksel ekonomilerde bulunan Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS)'nin uygulanması için bir çerçevenin geliştirilmesi ihtiyacını ele almaktadır. Bu nedenle bu incelenen araştırma şeriat hedeflerine uygun bir yapıya dayanarak İslami Finans yapısını uygulamak için bir çerçeve geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu sebeple bu tez için araştırma problemi geleneksel ekonomik sistemler altında faaliyet gösteren İslami Finans ve KSS'nin uygulanması için bir çerçevenin geliştirilmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır (Alziyadat, 2016, s. 339-340). İslam ekonomisinin bir parçası olan İslami finans kapitalizmin temelinden farklı olan benzersiz ontolojik dünya görüşlerini ve epistemolojik düşünceleri içermektedir. Bu bağlamda İslam ekonomisi, finans ve yönetim alanlarındaki bilgi, İslami felsefe dışındaki herhangi bir temel felsefeye bilinçli veya bilinçaltı olarak dayandığından İslami bağlam dışında olabilir. Bu da İslam ekonomisi araştırmasının kapitalizmde üretilen bilgiyi kullanamayacağı anlamına gelmez; ancak bu tür bilgilerin İslami ontolojik dünya görüşü ve epistemolojik düşünceler doğrultusunda yeniden üretilmesi veya uyarlanması gerektiği anlamına gelmektedir (Alziyadat, 2016, s. 339-340).

İngiltere'de yayınlanan Ahmet Şuayb Gündoğdu'ya ait "Developing Islamic Finance Opportunities For Trade Financing: Essays On Islamic Trade Vis-À-Vis The Oic Ten-Year Programme of Action" tezinde kurumsallaşmış söylemden kaçınmak ve uygun maliyetli ticaret entegrasyonu için esnek bir çerçeve geliştirmeyi amaçlamıştır. 21. yüzyılda Müslüman ülkelerin karşılaştığı zorluklar için dışa dönük, uygun maliyetli ve gayri resmi politika seçeneklerini tanıtmayı amaçlamaktadır. Bu araştırma ticaret entegrasyonunun önündeki engelleri ve çözümleri araştırmayı ve bunlara yanıt vermeyi sağlamaktadır. Özellikle İslam Konferansı Teşkilatı (İKT) ülkelerinin kamu maliyesine yük olarak olası gümrük geliri kaybı nedeniyle daha fazla ticaret entegrasyonu için

ticaretin tereddüt karşısında mevcut durumunu araştırmayı ve analiz etmeyi amaçlamaktadır (Gundogdu, 2012, s. 149).

Finansal krizle ilgili son deneyimlerden sonra maddi varlıklara ve şeriat ilkelerine odaklanan İslami finansın geleneksel sistemin neden olduğu benzer sorunları önleme potansiyeline sahip olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte İslami finansın "finansal krizin aşırılıklarına karşı direnç" algısı yatırımcıların güven kaybına yol açan son sukûk temerrütleri ile karşı karşıyadır. İslami finans kurumları, İslam'da yasaklanmış herhangi bir faiz işleminden kaçınmak için diğer bankalardan borç almaktan sıklıkla kaçınırlar. Geleneksel olarak, İslami bankalar kaynakları seferber etmek için sukûk ve emtia murabaha araçlarına başvururlar (Gundogdu, 2012, s. 149).

İngiltere'de yayınlanan Daniel A. Casson'a ait "Islamic Finance In Kuwait" tezinde İslami finans ilkelerinin ideallerini ele almaktadır. Böylece İslami bir bankanın yaptığı gibi ekonomik iklimi iyileştirmeye çalışan batı girişim Kapitalistler'inin idealleriyle karşılaştırmaktadır. İslami bankacılık ve İslami hukuk bir finansal sistemi düzenlemenin yenilikçi yollarını bulma konusunda bir deneydir. Kuveyt'te "Kuveyt Finans Evi" 10 yıldır Batılı modele dayanan diğer kurumlarla çevrili bir İslami finans kurumu olarak faaliyet göstermektedir. Kuveyt Finans Evi (Kuveyt'in tek İslam bankası) son yıllarda en karlı İslami bankalardan biri olduğu bu tezin farklı bölümlerinde ayrıntılı bir şekilde yazılmıştır (Casson, 1989, s. 23-24).

Eşitlik temelli bir sistemin çıkar temelli bir sisteme göre sosyal ve ekonomik avantajları toplumda birbirlerinin refahı için daha büyük sorumluluk hissi taşımaktadır. Bir toplum geniş adil tabana ulaşırsa İslami bir finansal sistemin amacı olan daha fazla ekonomik istikrar ve büyüme sağlanmaktadır. "İcara" ve "Murabaha" bir işi çok büyük bir başlangıç düzeni olmadan genişletmeyi mümkün kılar ve bu yüzden arkasında çok az sermaye ile başlayan girişimcinin yararına olur. Birisi gerçekten sağlam bir yatırım teklifine sahip olmadığı sürece hiçbir kredi verilmezse, sonuç tamamen spekülatif finansmanın bir sonu olmaktadır. İslam hukukunun finansta uygulanması, sermayeyi değil potansiyeli desteklemektedir ve gerekli olan daha kapsamlı denetim, bankaya yalnızca bir ülkenin ekonomik büyümesine yardımcı olabilecek daha fazla istikrar sağlamaktadır. Çalışmada Avrupa'da Kapitalist sistemin ve Marksist sisteme değinmektedir. Her ikisini de İslam'ın reddettiği görülmektedir. Çünkü İslami ilkelere bağlı bireysel ekonomik özgürlüğe ihtiyaç duymaktadırlar. Gayrimüslim dünya

ekonomilerinin iktidar partisinin siyasi eğilimleri tarafından yönetilmesi duyguya dayalı bir sistem oluştururken tamamen apolitik bir ekonomik sistem, eylemlerinin rasyonel olarak yönlendirildiği anlamına gelmektedir (Casson, 1989, s. 23-24). Aşağıdaki Tablo 3'te İngiltere'deki doktora tezlerini yıllara göre tasnifi yapılmıştır. En çok tezin Durham Üniversitesi'nde yayınlandığı görülmektedir. Günümüzde İslam ekonomisi ve finansına yönelik master ve doktora tezlerinin her geçen dönemde artacağı öngörülmektedir.

Tablo 3. 2000-2019 Yılları Arasında Birleşik Krallık'ta İslami Bankacılık ve Finans Alanında Yazılan Doktora Tezleri

TEZİN BAŞLIĞI	YAZAR	ÜNİVERSİTE	YIL ve KONU
Malezya ve Bahreyn'deki İslami bankaların sosyal raporlama uygulamalarına ampirik bir inceleme	Abd-Ghani, Amirul Haqeem	Durham Üniversitesi	2019 İslami Banka
Kurumsal sosyal sorumluluk açıklama ve Şeriat Denetleme Kurulu: GCC bölgesindeki İslami bankaların örnek olay incelemesi	Ineizeh, Nehad Ibrahim	Bolton Üniversitesi	2019 İslami Banka
İslami finansal hizmetler endüstrisinde (IFSI) çapraz satışın doğası üzerine bir araştırma	Mahmood Ahmad, Hamid	Salford Üniversitesi	2019 İslami Finans
"Önemli yaklaşım" ve "Orijinallik": İslami perakende finansman ve mevduat ürünlerinin İngiliz Hukuku'na göre düzenlenmesi	Sodher, Huma	Bangor Üniversitesi	2019 İslami Finans

İslami ve konvansiyonel bankalarda bilgi asimetrisi, kredi riski ve karlılık	Alkiyumi, Aiman Hamed Said	Glasgow Üniversitesi	2018 İslami Banka
Bankacılıkta risk ve verimlilik: İslami ve konvansiyonel bankacılık arasında karşılaştırmalı bir çalışma	Alqahtani, Faisa	Plymouth Üniversitesi	2018 İslami Banka
İslami bankalarda muhasebe standartlarının benimsenmesinin belirleyicileri ve sonuçları: Ülkeler arası bir çalışma	Al Qamashoui, Aziza	Plymouth Üniversitesi	2018 İslami Banka
Maqas id al-shariah, gelişimine nasıl katkıda bulunabilir? İslami mikrofinans? : Amanah Ikhtiar Malezya tarafından teori ve uygulamadaki uygulaması	Abdullah Thaidi, Hussein Azeemi	Aberdeen Üniversitesi	2018 İslami Mikrofinans
İngiltere bankalarındaki kurumsal itibar uygulamaları ve zorlukları üzerine bir araştırma: İslami ve konvansiyonel bankalar arasında karşılaştırmalı bir çalışma	Camdzic, Emir	Bolton Üniversitesi	2018 İslami Banka
Suudi Arabistan'da İslami Finans: Düzenleyici Çerçevenin Geliştirilmesi	Abalkhil, Waleed Abdulaziz Abdullah	Exeter Üniversitesi	2018 İslami finans
İslami finans: inanç, sermaye ve gücün yakınsaması	Khoshroo, Sajjad	Oxford Üniversitesi	2018 İslami finans
İslami ipotekler: Suudi Arabistan Kraliyet Krallığı'ndaki ipoteklerin yasal ve finansal sistemini ABD ve İngiltere'nin düzenleyici analizi ve İngiltere, Sharjah, Dubai ve Suudi Arabistan'ın vaka analizleri ile karşılaştırmak için karşılaştırmalı bir çalışma	Alissa, Arwa	Westminster Üniversitesi	2018 İslami sermaye piyasası

Sukûk 'un Makasid Al Sharia'a uygunluğu: İslam Kalkınma Bankası Orta Vadeli Not Sukûk programının örnek çalışması	Hanan, Al Madan	Bolton Üniversitesi	2018 Sukûk
Risk yönetişimi, finansal performans ve finansal istikrar: GCC ülkelerindeki geleneksel ve İslami bankalar arasında karşılaştırmalı çalışmalar	Raouf, Hajar	Durham Üniversitesi	2018 İslami Banka
İslami bankacılık endüstrisinde müşteri seçim kriterlerini, memnuniyetini ve bağlılığını incelemek: Malezya etnik grupları arasında karşılaştırmalı bir çalışma	Abdul Hadi, Noradilah	Bolton Üniversitesi	2018 İslami Banka
Sermaye yeterliliğinin belirleyicilerinin ve bankacılık sektöründeki verimlilik üzerindeki etkisinin ölçülmesi: İslami ve konvansiyonel bankaların karşılaştırmalı analizi	Mohammed, Abdul-hussein Jasim	Bolton Üniversitesi	2018 İslami Banka
Malezya İslami bankacılık sisteminin yasal ve şeriat yönlerinin Malezya ve Bahreyn örnek olaylarını kullanarak eleştirel bir değerlendirmesi	Salh, Shamsalden Aziz	Prifysgol Bangor Üniversitesi	2017 İslami banka
Bahreyn bankacılık sektöründe işyerinde algılanan cinsiyet ayrımcılığı: İslami ve konvansiyonel bankaların vaka analizi	Alalawi, Esam Ismaeel	Brunel Üniversitesi London	2017 İslami Banka
Dengeli puan kartını kullanmanın İslami bankaların performansı üzerindeki etkilerinin araştırılması	Al Satrawi, A. H	Nottingham Trent Üniversitesi	2017 İslami Banka
Şeriat (İslami ilkeler) kurumsal yönetiminin Körfez ülkelerindeki İslami şirketleri kapsayan sınır ötesi birleşme ve devralmalar üzerindeki etkisi	Bindabel, Wardah Abdulrahman	De Montfort Üniversitesi	2017 İslami Sermaye Piyasası
Kurum kültürü ve performansı: Bahreyn Krallığı'ndaki İslami ve geleneksel bankalar arasında bir karşılaştırma	Al-Saie, Riyad Saleh	Durham Üniversitesi	2017 İslami Banka

GCC ülkelerinde İslami ve konvansiyonel bankaların verimliliği ve kaynak tabanlı verimliliği	Al Matrafi, Mohammad T	University of Portsmouth	2017 İslami Banka
Yatırımcıların İslami finansal işlemler ve hukuki riskleri önlemek için azaltma eylemleri / stratejileri ile ilgili olarak karşılaştıkları yasal riskler: Murabaha işlemi örneği	Almohana, Mohammad	Exeter Üniversitesi	2017 İslami işlem
Shari'a uyumlu hisse senedi yatırımları: Shari'a uyumlu tarama yöntemlerini geliştirmek	Malik, Rizwan	Kingston Üniversitesi	2017 İslami eşitlik
Geleneksel ve İslami finansta sistemik riskin düzenlenmesi	Alsheikh, Abdulaziz Abdulrahman	Kent Üniversitesi	2017 İslami Finans
İslami bankalarda Şeriat yönetişim sistemi üzerine yazılar: Şeriat kurullarının açıklanması ve Şeriat bilginlerinin rollerinin tarihsel gelişimi	Sencal, Harun	Durham Üniversitesi	2017 Şeriat yönetişimi
İslami bankacılıkta Maslahah'a yanıt olarak Ma‘alat ilkesi: teorik ve ampirik bir çalışma	Bin Ishak, Muhammad Shahrul Ifwat	Aberdeen Üniversitesi	2017 İslami banka
İslami finansın adil bir geleceğine doğru: yeni bir tarihsel karşılaştırmalı doğu-batı perspektifinden	Arakcheev, Alexey	Westminster Üniversitesi	2017 İslami finans
Suudi Arabistan'da İslami proje finansmanı: düzenleyici ve yasal zorluklar	Almajed, Muath Abdulaziz M.	Leeds Üniversitesi	2017 İslami finans
Brunei'deki Takaful (İslami sigorta) yönetişimini keşfetmek	Hj Besar, Mohd Hairul Azrin	Glasgow Üniversitesi	2017 Takaful
Adalet kurmak: İslami finansa uygulama bağımlılığı yaklaşımı	Hamed, Mai Mohamed Awad	Birmingham Üniversitesi	2017 İslami finans
MENA bölgesindeki iyi işleyen bir piyasa temelli ev finansman modelinin belirleyici özellikleri: kısıtlamalar ve uygulanabilir kalkınma yolları	Husrieh, Mhd Abdulkader Izzat	Durham Üniversitesi	2017 İslami sermaye piyasası

Şeriat (İslami ilkeler) kurumsal yönetiminin Körfez ülkelerindeki İslami şirketleri kapsayan sınır ötesi birleşme ve devralmalar üzerindeki etkisi	Bindabel, Wardah Abdulrahman	De Montfort Üniversitesi	2017 İslami ilkeler
İslam mikrofinans kurumlarının sürdürülebilirliği, portföy riski ve sosyal yardımları üzerine ampirik denemeler	Tamanni, Luqyan	Glasgow Üniversitesi	2017 İslami mikrofinans
Sukûk yapı riskinin incelenmesi	Alswaidan, MohammedW.	Portsmouth Üniversitesi	2017 Sukûk
Eşitlik temelli İslami finansta yatırımcıların hakları, şeffaflığı ve bilgileri: GCC'de İslami özel sermayeye bir keşif	Al-Mannai, Muna Ahmed	Durham Üniversitesi	2017 İslami eşitlik
İslami Finans ve Ekonomik Kalkınma: Dubai Örneği	Kapetanovic, Harun	Londra King's Koleji	2017 İslami finans
Uluslararası finans kurumlarının, finansal suistimal ve İslami finansın istikrara sağlayabileceği olası katkılar karşısında istikrarı desteklemedeki rolü	Naffa, Mohammad	London Üniversitesi	2017 İslami finans
Sadece para ve ilgi: söylemleri yeniden yapılandırarak İslami bankacılığın ötesine geçmek	Latif, Jibril	Birmingham Üniversitesi	2016 İslami banka
İslami ticaret finansmanına özel referansla İslami bankalarda ürün geliştirme sürecinin araştırılması	Haque, Mohammad Fazal	Durham Üniversitesi	2016 İslami Banka
Malezya bankacılık ve finans endüstrilerinde maslahah mursalah'a özel atıfla bai 'al-'inah'a alternatifler	Jusoh, Amir Fazlim	Aberdeen Üniversitesi	2016 İslami banka
İslami bankalarla para politikası üzerine denemeler	Helmi, Mohamad Husam	Brunel Üniversitesi Londra	2016 İslami banka
Malezya'nın ikili bankacılık sisteminde para politikası ve makroekonomik ortamın İslami bankacılık faaliyetlerine etkisi	Mulkiaman, Mohammed Zakkariya	Durham Üniversitesi	2016 İslami banka

İslami finans kurumlarında finansal yenilik ve mühendislik	Alamad, Samir	Aston Üniversitesi	2016 İslami finans kurumları
Sukûk (İslami tahviller) ve konvansiyonel tahviller arasındaki risk-getiri özelliklerinin karşılaştırmalı analizi	Shalhoob, Hebah Shafeq	Robert Gordon Üniversitesi	2016 Sukûk
Sukûk yapılarında şeriat ve yasal risk sorunları: Suudi Arabistan'da SABIC sukûk konusunda analitik bir vaka çalışması	Bin-Suliman, Tamim Abdullah I.	Durham Üniversitesi	2016 Sukûk
İslami politik ve ahlaki ekonomide yazılar: İslam ekonomisinin mikroekonomik temelleri üzerinde keşifler	Avdukic, Alija	Durham Üniversitesi	2016 İslami ekonomi
Rizq temelli bir İslam ekonomisi: Almanya'daki Müslüman sivil toplum temsilcilerinin günlük anlayışıyla İslam ekonomisi ve finansı üzerine temeli	Demuth, Frauke	Durham Üniversitesi	2016 İslami ekonomi
İslami bankacılığın finansal performansının değerlendirilmesi: Sudan bankaları örneği	Elgadi, Entissar	Doğu Londra Üniversitesi	2016 İslami Banka
İslami ve geleneksel bankaların verimliliğinin değerlendirilmesi: Küresel bir çalışma	Hayek, Ali	Huddersfield Üniversitesi	2016 İslami Banka
İslami bankalarda sınırsız kâr payı yatırım hesapları olan kurumsal yönetim ikilemi	Alhammadi, S.	Reading Üniversitesi	2016 İslami banka
İslami bankacılıkta risk düzenleme: Suudi Arabistan'ın Basel risk düzenleme uygulamalarını benimsemesi gerekiyor mu?	Sharbatly, Abdulaziz	Westminster Üniversitesi	2016 İslami Banka
İslami finans, Şeriat uyumsuzluğu ve Şeriat yönetişiminin standardizasyonu	Alaydan, Sultan	Westminster Üniversitesi	2016 Şeriat yönetişimi
Varlık destekli sukûk 'un Şeriat perspektifinden eleştirel bir analizi ve sukûk yapısında gözlenen risk azaltma süreci: Suudi Arabistan'da bir vaka çalışması	Aleshaikh, Nourah Mohammad	Durham Üniversitesi	2016 Sukûk

İslami ticaret finansmanına özel referansla İslami bankalarda ürün geliştirme sürecinin araştırılması	Haque, Mohammad Fazal	Durham Üniversitesi	2016 İslami Banka
Malezya İslami bankacılık endüstrisinin performansı ve yabancı İslami bankaların etkisi	Basri, Mohd Faizal	Durham Üniversitesi	2016 İslami Banka
Pakistan'daki İslami ve konvansiyonel bankalar arasındaki risk yönetimi uygulamalarının karşılaştırmalı bir çalışması	Rehman, Asma Abdul	Cardiff Metropolitan Üniversitesi	2016 İslami banka
Bankacılık sektöründe verimlilik, karlılık ve istikrarın belirleyicileri: İslami, konvansiyonel ve sosyal sorumluluk sahibi bankaların karşılaştırmalı bir çalışması	Alharthi, Majed	Plymouth Üniversitesi	2016 İslami banka
Kurumsal yönetişimin ve sonuçlarının KSS'nin ifşa edilmesine etkisi: KİK ülkelerindeki İslami bankalardan ampirik kanıtlar	Harun, Mohd Shukor Bin	Plymouth Üniversitesi	2016 İslami banka
Mısır'daki geleneksel bankalara kıyasla İslami bankalarda karlılık tespitini etkileyen iç ve dış koşullu faktörler	Etab, Menan	De Montfort Üniversitesi	2016 İslami banka
İslami bankacılık endüstrisinde özel amaçlı taşıtların eleştirel analizi: Örnek olay olarak Bahreyn Krallığı	Alkhan, Ahmed M.	Bolton Üniversitesi	2016 İslami Banka
Seviye oyun alanı: İngiltere ve Malezya'daki İslami bankalar için düzenleyici çerçeve	Zolkapli, Nuramarina	SOAS Üniversitesi Londra	2016 İslami banka
İngiltere'de İslami Bankacılık: Zorluğa dönüşen bir fırsat	Gado, Y.	Liverpool Üniversitesi	2016 İslami banka
Endonezya'daki küçük ve orta ölçekli işletmeler için İslami banka finansmanı	Imronudin	Birmingham Şehir Üniversitesi	2015 İslami banka
İslami bankaların varlığında bankacılık ve para politikası üzerine denemeler	Husman, Jardine	Warwick Üniversitesi	2015 İslami Banka

İlahi Bankacılık: Malezya'daki günlük İslami bankacılık uygulamaları	Muscat, Michaela	Londra Ekonomi ve Siyaset Bilimi Okulu	2015 İslami banka
İslami sermaye yatırımları üzerine denemeler	Adamsson, Hampus	St Andrews Üniversitesi	2015 İslami eşitlik
İslami finans kurumlarında finansal raporlama standartları ile ilgili algıları keşfetmek	Aleraig, Mahmoud Ali M.	Durham Üniversitei	2015 İslami finansal kuruluşlar
İslami finans mühendisliği: İslami finans endüstrisinde ürün geliştirme sürecine eleştirel bir soruşturma	Abbas, Shaher	Durham Üniversitesi	2015 İslami finansal Mühendislik
Katılımcı karar verme: Kuveyt İslami bankalarının ampirik soruşturması	Al-Shamali, Fahad	Brunel Üniversitesi Londra	2015 İslami banka
İngiltere'de İslami ev finansmanı	Galadima, Waziri Mohammed	Newcastle Üniversitesi	2015 İslami finans
Küçük ve orta ölçekli işletmeler için finansman: Kuveyt'teki İslami finans kurumlarının rolü	Alhabashi, Khaled	Gloucestershire Üniversitesi	2015 İslami finansal kuruluşlar
İslami finans kurumlarında kurumsal ve Sharī'ah yönetişiminin uygulanması: Malezya'dan bir vaka çalışması	Jibriel, Mohammed Gaali	Aberdeen Üniversitesi	2015 Şeriat yönetişimi
Entelektüel sermaye ve kurumsal yönetişimin İslami finans kurumlarının performansına etkileri	Nawaz, Tasawar	Heriot-Watt Üniversitesi	2015 İslami finans kurumları
Suudi Arabistan İslami ve konvansiyonel bankalarında strateji uygulaması: stratejik vakaların karşılaştırmalı analizi	Alkandi, Ibrahim Ghazi M.	Durham Üniversitesi	2015 İslami banka
Suudi Arabistan geleneksel ve İslami bankalarında e-ticaret ve e-bankacılık hizmetlerinin talep ve arz koşullarının araştırılması	Alotaibi, Mohammed Naif A.	Durham Üniversitesi	2015 İslami banka

Endonezya'nın sosyo-ekonomik, siyasi, kültürel ve İslami bağlamında Kamu-Özel Ortaklığının (PPP) uygulanması üzerine bir çalışma	Wibowo, Farid Arif	Durham Üniversitesi	2015 İslami Finansal Kurumlar
İslami finans ve bankacılık endüstrisinde şeriat güvencesi: analitik ve karşılaştırmalı bir çalışma	Albulooshi,G. Mohammad Rahim	Bristol Üniversitesi	2015 İslami banka
BAE İslami bankacılık sektöründe beşeri sermaye gelişimi: Emirlik sorunlarına çözüm	Qambar, Amal Sabah Obaid	Cardiff Metropolitan Üniversitesi	2015 İslami banka
İslami bankaların hesap verebilirlik uygulamaları: paydaşların bakış açısı	Ismail, Sherif	Plymouth Üniversitesi	2015 İslami banka
İslami mikrofinans kurumlarında hesap verebilirlik ve yönetişim uygulamaları: Endonezya'dan kanıtlar	Handayani, Wuri	Hull Üniversitesi	2015 İslami mikrofinans
Uyarlanabilir hizmet sistemi tasarımı: Pakistan'daki Şeriat finansmanı analizi	Ullah, Karim	Brunel Üniversitesi	2014 İslami finans
İslami bankacılığa atıfta bulunarak, İngilizce ve Arapça arasında finansal terimlerin çevrilmesi	Al Saleem, K. O.	Salford Üniversitesi	2014 İslami banka
İslami kredi kartı kullanıcılarının memnuniyeti: karşılaştırmalı bir çalışma	Mohd Dali, Nuradli Ridzwan	Cardiff Üniversitesi	2014 İslami banka
KSS açıklamasının karşılaştırmalı analizi ve GCC İslami bankalarda finansal performans üzerindeki etkisi	Platonova, Elena	Durham Üniversitesi	2014 İslami banka
Takaful ve konvansiyonel genel sigorta: Müslüman tüketicilerin İngiltere ve Suudi Arabistan'daki algılarını ve seçimlerini analiz etme	Al-Salih, Aysha	Royal Holloway, Üniversitesi Londra	2014 Takaful
İslami finans ve küresel ekonomi: Şeriat finansında risk yönetimi ve yönetişiminin araştırılması	Kok, Seng Kiong	Liverpool Üniversitesi	2014 İslami finans

Suudi Arabistan'da İslami Finansal Sözleşme Formları: Hukuk ve Uygulama	Al-Shamrani, Ali Saeed	Brunel Üniversitesi	2014 İslami finansal sözleşme
Şeriat uyumunun değerlendirilmesi ve makasid al Şeriat'ın operasyonelleştirilmesi: İslami proje finans sözleşmeleri için durum	Moqbel, Tareq Hesham Taha	Durham Üniversitesi	2014 İslami finans
Bankacılık sektöründe likidite yaratma ve likidite riski riskleri: Gulf Corporation Council bölgesindeki İslami, konvansiyonel ve karma bankalar arasında karşılaştırmalı bir keşif	Mohammad, Sabri	Durham Üniversitesi	2014 İslami banka
Suudi Arabistan Krallığı ve İngiltere referansı ile İslami finans endüstrisinde yaratıcı Şeriat uyumunun eleştirisi	Alkhamees, Ahmad	Warwick Üniversitesi	2014 İslami finans kuruluşları
İslami finans kurumlarında dini uyum	Hidayah, Nunung	Aston Üniversitesi	2014 İslami Finans Kurululları
Malezya'da İslami Bankacılığın Karşılaştığı Sorunlar ve Zorluklar Üzerine Ampirik Bir Araştırma	Mohd Zamil, Nor Aiza	Cardiff Üniversitesi	2014 İslami bankacılık
İngiliz kökenli Müslümanların İngiltere'de İslami bankacılık ve finans konusundaki algıları ve deneyimleri	Riaz, Umair Ahmad	Dundee Üniversitesi	2014 İslami bankacılık
İslami finans kurumları için düzenleyici çerçevenin belirlenmesinde kurumsal yönetim teorilerinin etkinliği	Hamid, Sheharyar Sikander	Warwick Üniversitesi	2014 İslami finans kuruluşu
Endonezya İslami finans kuruluşlarının IASB ve AAOIFI finansal raporlama standardizasyon projelerine karşı refleksivitesinin ve direncinin araştırılması	Mukhlisin, Murniati	Glasgow Üniversitesi	2014 İslami finans kuruluşları
Suudi Arabistan'daki İslami ve konvansiyonel bankalarda uygulamada strateji oluşturma	Alsagheir, Abdullah Ibrahim M.	Durham Üniversitesi	2014 İslami banka

BAE'deki İslami ve İslami Olmayan Bankalar arasında kredi riski yönetimi stratejisini farklılaştıran bir çalışma	Al-Suwaidi, Hassan	Londra Metropolitan Üniversitesi	2014 İslami banka
İslami bankalarda kurumsal yönetim ve risk yönetimi arasındaki ilişki üzerine bir keşif incelemesi: ifşa ve anket analizi	Abdullah, Hanimon Binti	Durham Üniversitesi	2014 İslami banka
GCC'de İslami ve konvansiyonel bankacılıkta verimlilik, hayatta kalma ve takipteki krediler	Alandejani, Maha Abdulaziz Y.	Durham Üniversitesi	2014 İslami banka
Endonezya'da İslami bankacılık yasasının ve İslami bankacılığın büyümesini kolaylaştırmak: yeni yasalar ve yeni zorluklar	Yuspin, Wardah	Leeds Üniversitesi	2014 İslami banka
Malezya İslami bankalarında finansal sıkıntıların analizi: bütünleştirici tahmin yöntemlerinin araştırılması	Othman, Jaizah	Durham Üniversitesi	2013 İslami banka
İslami yatırım fonlarında sosyal sorumluluk boyutunun analizi: Malezyalı yatırımcılardan kanıtlar	Barom, Mohd Nizam	Durham Üniversitesi	2013 İslami Yatırım Fonları
İslami finansal araçlarda yasal, düzenleyici ve şeriat uyumluluk konularının araştırılması: türev ve sukûk	Rattu, Muhammad Umer	Durham Üniversitesi	2013 Sukûk
Tayland'daki İslami mikrofinansın performansının ve kapsamının değerlendirilmesi: gelişmeler ve beklentiler	Noipom, Tawat	Durham Üniversitesi	2013 İslami mikrofinans
Endonezya İslami bankacılık endüstrisinde pazarlama faaliyetlerinin ampirik bir analizi	Arham, Muhammad	Durham Üniversitesi	2013 İslami banka
Pakistan borsalarındaki aylık takvim anormalliklerinin analizi: Gregoryen ve İslami takvimlerin incelenmesi	Halari, Anwar	Dundee Üniversitesi	2013 İslami takvimler

İslam'ın kalkınma modelini kavramsallaştırmada İslami finans eleştirisi: İslam ahlakı ekonomisinde bir girişim	Jan, Shafiullah	Durham Üniversitesi	2013 İslam ekonomisi
Brunei Sultanlığı'nda kapsayıcı bir İslami finansal planlama çerçevesinin araştırılması	Salleh, Ak Mohd Hasnol Alwee	Durham Üniversitesi	2013 İslami finans
Libya'da İslami bankacılık ve finansın kurumsallaşması için talep ve arz koşullarının araştırılması ve analizi	Alhajam, Abdalwahab Salem	Durham Üniversitesi	2013 İslami banka
Endonezya'daki İslami mikrofinans: İslami Finansal Kooperatif (BMT) ile Şeriat Kırsal Bankası (BPRS) arasında mikro işletmeler geliştirme deneyimleri, zorlukları, beklentileri ve rolü üzerine karşılaştırmalı bir analiz	Riwajanti, Nur Indah	Durham Üniversitesi	2013 İslami mikrofinans
İslami finansta piyasa riski yönetimi: türev riskten korunma araçlarının gerekçesi, izin verilebilirliği ve kullanımının ekonomik analizi	Ayoub, Sherif El-Sayed	Edinburgh Üniversitesi	2013 İslami finans
Makroekonomik değişkenler, petrol fiyatları ve mevsimsellik: İslami borsa endeksleri için ampirik olarak araştırılan üç temel konu	Abalala, Turki Shjaan	Newcastle Upon Tyne Üniversitesi	2013 İslami borsa
Şeriat tabanlı bilginin küresel finansta yayılması: Batılı ekonomik ajanlar arasında bilişsel bir soruşturma	Fang, Shihao Edd	Cambridge Üniversitesi	2013 İslam ekonomisi
İslami finans ile ilgili makaleler	Salleh, Murizah Osman	Prifysgol Bangor Üniversitesi	2013 İslam finansı
İslam sigortası Takaful ve Suudi Arabistan'daki uygulamaları	Alhumoudi, Yuosef	Brunel Üniversitesi	2013 Takaful
Malezya'daki İslami ve konvansiyonel bankalarda hizmet kalitesi: açıklayıcı ve karşılaştırmalı bir analiz	Mohd-Shariff, Ros Aniza Binti	Durham Üniversitesi	2013 İslami banka

Gelişmekte olan yoğun İslam inançları, değerleri ve normlarında, ekonomik olmayan doğadaki paydaşlar ve kurumsal hayırseverlik: kurumsal bir çerçeve	Al Rifai, Aroub A. Y.	Brunel Üniversitesi	2013 İslam inançlar
Kuveyt ve Katar'daki İslami ve konvansiyonel bankalarda müşterilerin hizmet kalitesi beklentilerinin algılayıcı ve karşılaştırmalı bir analizi	Soloiman, Daniel	Durham Üniversitesi	2013 İslami banka
1999-2009 döneminde Katar Uluslararası İslam Bankası ve Katar İslam Bankası deneyimine özel atıfla İslam bankalarında yatırım araçlarının geliştirilmesi ve analizi üzerine bir çalışma	Al-Sayed, Hashim Abdulrahim	Wales Trinity Saint David Üniversitesi	2013 İslami banka
İslami sermaye piyasaları için Şeriat ilkeleri ve İngiltere ve ABD'de piyasa suistimalinin düzenlenmesi: ortak gerekçeler, farklılıklar ve reform önerisi	Ahmed, Kabir	Manchester Üniversitesi	2013 İslami sermaye piyasaları
Ticaret finansmanı için İslami finans fırsatlarının geliştirilmesi: İİT'in on yıllık eylem programı karşısında İslam ticareti üzerine denemeler	Gundogdu, Ahmet Suayb	Durham Üniversitesi	2012 İslam ticareti
İslami bankaların gelir çeşitlendirmesi ve performansı	Yip, Hsien Chang John	Manchester Üniversitesi	2012 İslami banka
Malezya'daki müşareke mutanaqisah ev finansmanı hakkında eleştirel bakış açıları: yasal, düzenleyici ve finansal zorlukları araştırmak	Hanafi, Hanira Binti	Durham Üniversitesi	2012 Müşareke
İslam ve kalkınma söyleminin araştırılması: Bangladeş İslam Bankası örneği	Kroessin, Ralf	Birmingham Üniversitesi	2012 İslami banka
Fatwa'nın yeniden konumlandırılması: İslami finans kurumlarında Şeriat'a uyum için gizli mücadele	Ullah, Shakir	Southampton Üniversitesi	2012 Fatwa
Endonezya'daki sürdürülebilir İslami mikrofinans kurumları: talep ve arz faktörlerinin araştırılması ve vakıf rolü	Masyita, Dian	Durham Üniversitesi	2012 Waqf

İngiltere'nin kuzeybatısında Müslümanların İslami bankacılık ve finans konusundaki tutumu: sosyo-ekonomik bir bakış açısı	Rahman, Naeem Ur	Durham Üniversitesi	2012 İslami banka
Malezya İslami bankacılık endüstrisinde Şeriat kurullarının rolü, bağımsızlığı ve etkinliği üzerine ampirik bir soruşturma	Sheikh Hassan, Ahmad Fahmi	Cardiff University	2012 Islamic banking
Malezya'daki Eyalet İslami Dini Konseylerinde (SIRC'ler) WAQF yönetiminin muhasebesi, hesap verebilirliği ve etkililiği üzerine ampirik bir soruşturma	Siraj, Siti Alawiah	Cardiff Üniversitesi	2012 Vakıf
İslami bankacılıkta risklerin ve risk yönetimi uygulamalarının haritalanması	Eid, Wael Kamal Amin	Durham Üniversitesi	2012 İslami banka
İslami bankacılıkta operasyonel risk ölçümünün modellenmesi: teorik ve ampirik bir araştırma	Izhar, Hylmun	Durham Üniversitesi	2012 İslami banka
Suudi Arabistan'da becerikli ürün ve hizmetler: politika sahibinin algılarına ve düzenleyici çerçevesine bir keşif	Alnemer, Hashem Abdullah	Durham Üniversitesi	2012 Takaful
Eski ve çağdaş edebiyat açısından Malezya ekonomisinde İslami borç finansmanının uygunluğu ve etkinliği	Hatta, Mohammad Firdaus Mohammad	University of Wales Trinity Saint David	2012 İslami finans
İslami yatırım portföylerinin yatırım özellikleri: Suudi yatırım fonları ve küresel endekslerden kanıtlar	Binmahfouz, Saeed Salem	Durham Üniversitesi	2012 İslami yatırım portföyleri
Malezya'daki İslam Bankalarının KSS ve sürdürülebilir kalkınma uygulamalarını keşfetmek: ampirik bir analiz	Mohd-Nor, Shifa	Durham Üniversitesi	2012 İslami bankacılık
Malezya İslami bankacılık endüstrisinde Şeriat kurullarının rolü, bağımsızlığı ve etkinliği üzerine ampirik bir soruşturma	Sheikh Hassan, Ahmad Fahmi	Cardiff Üniversitesi	2012 İslami Bankacılık

Finansal türevlere İslami bakış açısı: Pakistan'ın çeşitli işletmelerinde risk yönetimi araçlarına talep	Ehsan, Muhammad Asif	Durham Üniversitesi	2012 İslami finans
Malezya Menkul Kıymetler Komisyonu Şeriat Danışma Konseyi'nin kararının eleştirel bir analizi: bir vaka çalışması	Kasri, Noor Suhaida Binti	Gloucestershire Üniversitesi	2012 Sharia Danışma Konseyi
Malezya'da İslami ve konvansiyonel piyon brokerinin ekonomik ve dini önemi: davranış ve algı analizi	Abdul-Razak, Azila	Durham Üniversitesi	2011 İslam ekonomisi
Malezya'daki İslami ve konvansiyonel kredi kartlarına yönelik tutumların analizi: seçim kriterleri ve etki analizi üzerine bakış açıları	Hussin, Nazimah	Durham Üniversitesi	2011 İslami kredi kartı
Müşterilerin İslami bankacılık konusundaki algı ve tutumları üzerine bir çalışma: beş ülkede ürünler, hizmetler, personel, şeriat kurulu ve pazarlama: Pakistan, Malezya, Suudi Arabistan, BAE ve İngiltere	Khan, Tahreem Noor	Aberdeen Üniversitesi	2011 İslami banka
İngiltere'de İslami finans yasası: yasal çoğulculuk ve finansal rekabet	Ercanbrack, Jonathan G	SOAS, Londra Üniversitesi	2011 İslami finans
Davranışsal finans açısından yorumlanan bir İslami finans piyasasında piyasa verimliliği ve oynaklık: Amman Menkul Kıymetler Borsası örneği	Al-Hajieh, H.	Coventry Üniversitesi	2011 İslami Finansal Piyasa
Türevlerin İslami perspektifleri: seçeneklerin, takasların ve Şeriat uyumlu alternatiflerin esaslarının değerlendirilmesi	Rahman, Zaharuddin Abd	Wales Trinity Saint David Üniversitesi	2011 İslami finans
İslami bankaların düzenlenmesi ve denetlenmesi Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki Merkez Bankası, Şeriat kurulları ve İslami bankalar arasındaki ilişkinin incelenmesi	Al Janahi, Mohammed	Essex Üniversitesi	2011 İslami banka
İslami bankacılığın ekonomik kalkınmaya katkısı: İran İslam Cumhuriyeti örneği	Rajaei-Baghsiyaei, Mohammad	Durham Üniversitesi	2011 İslami Banka

GCC'de ödeme politikası: İslami bankalar davası	Al-Hunnayan, Sayed Hashem Abdul Razzak	Durham Üniversitesi	2011 İslami banka
Mısır İslami bankacılık endüstrisi bağlamında hizmet kalitesi	Yahia, Salem Ahmed Mohamed	Gloucestershire Üniversitesi	2011 İslami banka
Banka çalışanlarının motivasyonu ve İslami bankacılık sektöründe kültürün etkileri: Al Rajhi Bank'ın örnek olay incelemesi	Al-Wehabie, Abdullah	Hull Üniversitesi	2011 İslami banka
İngiliz İslami bankaların hizmet kalitesi	Abdullrahim, Najat.	Bournemouth Üniversitesi	2010 İslami Banka
İslami bankalarda likidite riskinin yönetimi: Endonezya örneği	Ismal, Rifki	Durham Üniversitesi	2010 İslami Banka
İslam ticaret hukukunda hukuki sıkıntılar (hiyal) ve tefecilik	Ismail, Muhammed Imran	Birmingham Üniversitesi	2010 İslam Ticaret Hukuku
İslami finans menkul kıymetleştirmelerinin boyutları üzerine İslam hukuku ve İngiliz ortak hukukunun incelenmesi	Balala, Hanaan	Oxford Üniversitesi	2010 İslami finans
İslami emlak planlaması: Malezya'nın Wasiyyah (vasiyetname) ve vasiyetname uygulamaları hakkındaki algılarının incelenmesi	Alma'amun, Suhaili	Durham Üniversitesi	2010 İslami finans
Kuveyt'teki İslami bankacılık endüstrisinde hizmet kalitesini keşfetmek: müşteri algılarının analizi	Al-Adwani, Tahani Soud	Durham Üniversitesi	2010 İslami banka
Singapur'daki vakıf varlıklarının geliştirilmesi ve yönetimi için çağdaş şeriat yapılanması	Abdul-Karim, Shamsiah	Durham Üniversitesi	2010 Vakıf
İslam hukukunda Mudarabah üzerine bir çalışma ve Malezya İslami bankalarında uygulanması	Shaharuddin, Amir	Exeter Üniversitesi	2010 Mudarabah
İslami bankacılıkta kâr paylaşan mevduat hesapları: Malezya mevduat sahiplerinin algı ve tutumlarının analizi	Mohd-Karim, Muhammad Syahmi	Durham Üniversitesi	2010 İslami banka

Kuveyt'teki İslami ve geleneksel konut finansmanı arasında bir karşılaştırma: Kuveyt Ulusal Bankası ve Kuveyt Finans Evi tarafından sunulan tesislerin müşteri algıları	Almutairi, Humoud	Durham Üniversitesi	2010 İslami banka
İngiltere'de finansal dışlanmayla mücadelede İslami finansın rolü	Warsame, Mohamed Hersi	Durham Üniversitesi	2009 İslami finans
İngiltere'de İslami konut finansmanının talep ve arz koşulları: Müslüman müşterilerin algıları	Tameme, Mohammed El Khatim M.	Durham Üniversitesi	2009 İslami finans
İslam teokrasisi ve merkez bankacılığı sanatı: Sudan Merkez Bankası'nın düzenleyici süreçlerinin analizi, para politikası seçenekleri ve ikili sistem beklentileri	D'Agoot, Majak A. A.	Doğu ve Afrika Araştırmaları Okulu (Londra Üniversitesi)	2009 İslami banka
İslami bankacılık: yönetişim, şeffaflık ve standardizasyon konuları	Faizullah, Mohammed	Londra Metropolitan Üniversitesi	2009 İslami Banka
İslami Bankalar ve Endonezya'nın Çalkantılı Politik Ekonomisi: Tarihi bir yapısal analiz, 1967-2007	Ichsan, Intan Syah	Exeter Üniversitesi	2009 İslami banka
Libya'da ticari bankacılık ve İslami bankacılık potansiyeli	Kumati, Amal	Durham Üniversitesi	2008 İslami banka
İslami ve batı bankacılığı bağlamında uluslararası ticaretin finansmanı	Alharbi, Nader	Manchester Üniversitesi	2008 İslami banka
GCC ve Malezya'daki Takaful teşebbüslerinin yatırım portföyü kompozisyonunun analizi	Tolefat, Abdulrahman Khalil	Durham Üniversitesi	2008 Takaful
İngiltere'de İslami bankacılık: Mevcut yasal ve düzenleyici çerçeve bir İslami bankacılık sektörüne ev sahipliği yapabilir mi?	Aldohni, Abdul Karim	Leeds Üniversitesi	2008 İslami banka
BAE İslami bankalarında hizmet kalitesi algısı ve çalışanların kişilik özelliklerinin etkileri	Al-Mutawa, Saeed Abdullah Juma	Salford Üniversitesi	2008 İslami banka

İslami ve konvansiyonel bankaların etkinliği	Abdul Majid, Mariani	Aston Üniversitesi	2008 İslami banka
Malezya Müslümanlarının İslami konut finansmanı konusundaki algıları	Abdul Samad, Eleena Masnee	Durham Üniversitesi	2007 İslami finans
Sudan bankacılık sisteminde katılımcı finansman: performans, engeller ve beklentiler üzerine algılar	Ahmed, Gaffar Abdalla	Durham Üniersitesi	2007 İslami banka
Malezya'ya özel atıfla İslami bankacılık sisteminde kar / zarar paylaşımı ve risk	Zainol, Zairani	Edinburgh Üniversitesi	2007 İslami banka
İslami ve geleneksel banka kârlılığının belirleyicileri: Ortadoğu'dan kanıtlar	Manaseer, Mousa A. L.	İngiltere'nin Batı Üniversitesi, Bristol	2007 İslami Banka
İslami bankaların kurumsal yönetişimi: paydaşları üzerindeki özellikleri ve etkileri ve İslami banka denetçilerinin rolü	Al-Sadah, Anwar Khalifa Ibrahim	Surrey Üniversitesi	2007 İslami banka
İslami Bankacılık Sisteminde Finansal Riskler ve Yeni Basel Anlaşmasının Düzenleyici Rolü	Atbani, Fasial	London Üniversitesi	2007 İslami banka
Suudi Arabistan'daki İslami bankacılık sektörü tarafından AAOIFI muhasebe standartlarının uygulanması	Al-Abdullatif, Sultan Abdullah	Durham Üniversitesi	2007 İslami Banka
İslami finans kurumlarının kurumsal sosyal sorumluluğu üzerine bir çalışma: İngiltere'de sosyal sorumluluk sahibi finans kurumlarının deneyimlerinden öğrenme	Sairally, Beebee S.	Loughborough Üniversitesi	2006 İslami Finansal Kuruluşlar
'AAOIFI' standartlarının İslami bankaların finansal raporlamasına etkisi: Bahreyn'den kanıtlar	Abuhmaira, Mustafa A.	Glamorgan Üniversitesi	2006 İslami Banka
AAOIFI standartlarının ve diğer banka özelliklerinin, İslami bankaların yıllık raporlarında gönüllü ifşa seviyesine etkisi	Al-Baluchi, Ahmed Ebrahim	Surrey Üniversitesi	2006 İslami banka

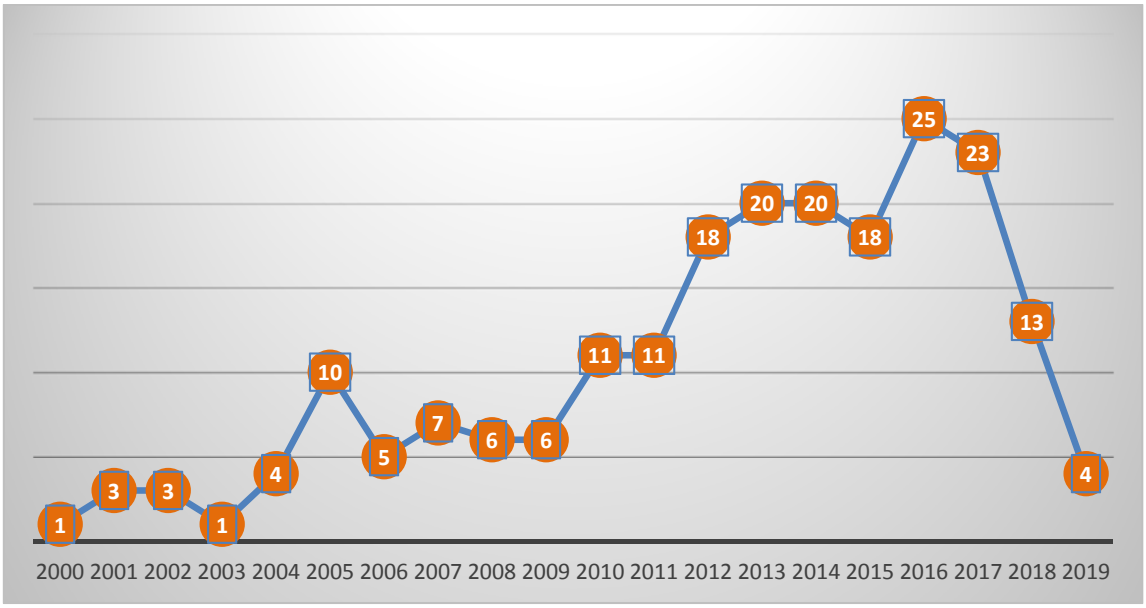
İslami bankalar ve hizmet kalitesi: BAE'nin ampirik çalışması	Obaid, Saif Hamad Ali Al Zaabi	Durham Üniversitesi	2006 İslami banka
Tefecilik, ahlaki ekonomi ve İslami bankacılık: Kuveyt'e referansla ideal kavramların ve iş uygulamalarının eleştirel bir incelemesi	Al Ajlan, Hamed Homoud.	Exeter Üniversitesi	2006 İslami Banka
Malezya'daki İslami bankaların kurumsal sosyal sorumluluğu: İslami ve paydaşların bakış açılarının bir sentezi	Dusuki, Asyraf Wajdi	Loughborough Üniversitesi	2005 İslami Banka
Malezya finans kurumlarında İslami işe alım: karşılaştırmalı bir analitik çalışma	Abdullah, Nurdianawati I.	Loughborough Üniversitesi	2005 İslami Finansal Kurumlar
İslam ve Batı'nın uyumluluğu: küresel bankacılığın bağlamı	Tlemsani, Issam	Kingston Üniversitesi	2005 İslami Banka
İslami bankalarda finansal muhasebe ve raporlama: Ürdün örneği	Maali, Bassam.	Southampton Üniversitesi	2005 İslami banka
Artık gelir modelleri ile konvansiyonel ve İslami bankaların değerlemesi	Schoon, Natalie	Surrey Üniversitesi	2005 İslami banka
İslami bankalarda şeffaflığın ve risk raporlamasının artırılması	Noraini Mohd, Ariffin	Surrey Üniversitesi	2005 İslami banka
İslami bankacılıkta bilgi sistemlerinin rolü: etnografik bir çalışma	Haq, Mian Farooq.	Londra Ekonomi ve Siyaset Bilimi Okulu (Londra Üniversitesi)	2005 İslami banka
Suudi Arabistan'da İslami Bankacılığın Müşteri ve Çalışan Algısı	Al-Askar, Salih Rashed	Durham Üniversitesi	2005 İslami Banka
Klasik İslami garanti hukuku ve modern İslami Bankacılıkta uygulanması ve yasal uygulama	Rahman, Suhaimi Ab	Wales Aberystwyth Üniversitesi	2005 İslami Banka

Malezya'daki 1997 bankacılık krizi: İslami bakış açısıyla reform	Othman, Mohammad Azmi	Birmingham Üniversitesi	2005 İslami banka
İslami bankacılık düzenlemesi ve denetimi: Ürdün örneği	Abdel Al, Qasem	Loughborough Üniversitesi	2004 İslami banka
İslami bankalarda risk ve getiri ölçümü, yönetimi ve açıklanması	Mokhtar, Mokhrazinim	Southampton Üniversitesi	2004 İslami banka
İslami bankalardaki mevduatların Malezya'daki geleneksel mevduatlara karşı istikrarı	Yusoff, Remali	Durham Üniversitesi	2004 İslami banka
Suudi Arabistan'daki İslami bankalardaki yatırımcıların dış raporlama ihtiyaçları: Tam açıklamanın araştırılması	Al-Mehmadi, Faisal Bin Sulaim Bin Sulaiman	Dundee Üniversitesi	2004 İslami banka
İslami bankalar için muhasebe standartlarının uygulanması: Sudan'da hazırlayıcıların ve denetçilerin görüşlerinin incelenmesi	Mustafa, Badreldin G.	Surrey Üniversitesi	2003 İslami banka
İslami bankalar için sermaye düzenlemelerinin analizi	Muljawan, Dadang	Loughborough Üniversitesi	2002 İslami banka
Muhasebe teorisi, uluslararası muhasebe ve finansal raporlama ve İslami bankaların kurumsal yönetişimi	Archer, Gilbert Simon Henry.	Surrey Üniversitesi	2002 İslami banka
İslami banka yönetiminde iş süreçlerinin yeniden yapılandırılmasının (BPR) ve hizmet kalitesi yönetiminin (SQ) benimsenmesinin önemi: Kuveyt'te	Othman, A. R. M.	Wales, Lampeter Üniversitesi	2002 İslami Banka
Gerçek ve adil görüş: İslami bir bakış açısı	Bucheery, Raja Ali M.	Surrey Üniversitesi	2001 İslami banka
'Sermaye maliyeti' kavramının İslami bankacılık kurumlarıyla ilgisi: teorik ve ampirik bir çalışma	Alzafiri, Eid Samawi.	Westminster Üniversitesi	2001 İslami banka
İslami sigorta: modern bir yaklaşım: özellikle batı ve İslami bankacılık	Khorshid, Aly Abdul Rahim	Leeds Üniversitesi	2001 İslami banka
Kapitalist ekonomi içinde faizsiz bankacılık: faizsiz finansal aracılar içinde karar alma modeli.	Saeed, Tariq.	Coventry Üniversitesi	2000 İslami banka

Kaynak: https://ethos.bl.uk/SearchResults.do

Yukarıdaki Tablo 3'te 2000 yılından sonraki İslam ekonomisi ve finansına yönelik doktora çalışmalarının, Şekil 5'te yıllara göre adetleri sayısal değerlerle gösterilmektedir. Son yıllarda bu çalışmalar daha da artmıştır.

Şekil 5. 2000 ile 2019 Yılları Arasında İngiltere'de Yazılan Doktora tezlerinin Sayısı

Kaynak: Tablo 3'te verilen bilgiler doğrultusunda tarafımca oluşturulmuştur.

Şekil 5'te İslami bankacılık ve finans alanında 2000'den 2019'a kadar yapılan doktora tezlerinin sayısı gösterilmektedir. Yukarıdaki şekilde 2010 ve 2011'den bu yana tezlerin sayısının hızla arttığı görülmektedir. Özellikle 2008 mali krizinden sonra İslami bankacılık ve finans merkezlerine ilgi ve çalışmalar artmıştır. Böylece birçok üniversite ve araştırma merkezi bu alandaki öğrenci ve araştırmacıların kapısını açmaya başlamış ve 2008'e kadar doktora programlarına başlamıştır. Doktora programı normalde 3 yıldan 5 yıla kadar sürmektedir. Birçok düşünce finansal kriz için çözümün İslami finansal sistem olduğunu işaret etmektedir. Üstelik 2019-2020 yılı detaylı dâhil edilmemiştir çünkü henüz yüklenmemiş bazı veriler olabilir. Şekil 5'e göre İngiltere'de son zamanlarda İslami bankacılık finansmanında eskisinden daha fazla araştırma olduğuna dair açık kanıtlar verdiği görülmektedir. Bu çalışmaların yoğun olduğu yer ise Durham Üniversitesi'dir.

2.3.4. İngiltere'de İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Yazılan Bazı Rapor Çalışmaları

İngiltere'de yayınlanan Martin Harrison'a ait "Islamic Finance And Uk" raporda İslami finansın çağdaş kökenlerini, İngiltere'deki gelişimini, İngiltere'nin Kıta Avrupa finans merkezlerinde karşılaştığı potansiyel zorlukları ve uluslararası İslami finans merkezleri arasındaki ilişkilerin daha da geliştirilmesi için çözümler sunulmuştur. Müslüman nüfusun sosyoekonomik olarak etkisiz hale getirilmesi için tasarlanmış ve devlet teşvik politikalarının uygulanması için iki temel itici güç olduğu gösterilmektedir. Bunlar; Körfez petro-doları ve fazlası. İncelenen raporda Londra şehrinin konvansiyonel ve İslami finansta köklü ve küresel olarak önemli bir merkez olduğu rolünü ileri sürülmektedir(Harrison, May 2018, s. 2-20).

İngiltere'deki İslami finansal hizmetler başlangıçta uluslararası finansal işlemlere yönelik 30 yılı aşkın bir süredir kullanılmaktadır. 1980'lerde Londra Metal Borsası şeriat uyumlu olmuştur. 1990'ların sonlarına doğru bir "Helal Karşılıklı Yatırım Hizmetleri" şirketi borç verenlere yüksek mevduatlar teklif ediyordu ve Kuveyt Birleşik Bankası Müslüman bir ipotek hizmeti başlatmıştı. Her ikisinin de uyumunu sağlamak için şeriat kurulları vardı. Bazı Müslüman grupların şeriat uyumlu finansal ürün ve hizmetlerin gayrimüslimler tarafından sunulduğu yönünde eleştiriler olmasına rağmen, İngiltere Şeriat Konseyi Başkanı Zaki Badawi bu bakış açısını reddetti. Bununla birlikte İngiltere'deki sektör 21. yüzyılın başlarına kadar daha resmi ve düzenleyici özellikler almaya başlamamıştır(Harrison, May 2018, s. 2-20).

Kasım 2001'de Müslümanların ev satın alımları için etik yatırımlar ve faiz ödemekten ziyade kiralamaya dayalı finansman yoluyla finansman sağlamasına yardımcı olmak için Bolton merkezli etik kuruldu. HSBC bankanın mülk unvanını aldığı ve 25 yıl boyunca kira ödediği ve daha sonra satın alma fiyatına bedel ödediği bir şeriat uyumlu model kullanıldı. Bu Temmuz 2003'te ipoteklere şeriat uyumlu alternatifler sunan ilk İngiltere yüksek cadde bankası oldu. İngiltere'nin Birmingham merkezli İslam Bankası İngiltere'nin ilk şeriat uyumlu yüksek cadde bankası olarak Eylül 2004'te Londra'da açılmıştı. İngiltere Bankası ve özellikle o zamanki valisi Eddie George ve Finansal Hizmetler Otoritesi kuruluş sürecinde yer almıştı. Bankanın, İngiliz bankacılık lisansı alması için 14 milyon sterlin ile Katar Al Thani iktidar ailesinin üyeleri ve İngiliz Müslümanlar da dahil olmak üzere Körfez yatırımcılarıyla bir araya gelinerek satın

alındı. İlk Cumhurbaşkanı eskiden Abu Dabi İslam Bankası'nın başkanıydı. Sunulan hizmetler şeriat uyumlu cari hesaplar, kartlar, tüketici finansman düzenlemeleri ve ipoteklerdi. Banka ayrıca operasyonlarını üç yıl içinde Avrupa kıtasına genişletmeyi planlamıştı. 2005'ten Haziran 2006'ya kadar Lloyds TSB, 2000 şubesi aracılığıyla ülke çapında kullanılabilir hale gelen banka İslami finans sunmaya başladı. Londra'daki İslami Finans ve Ticaret Konferansı kentin Müslüman ülkelerde dâhil olmak üzere gelişmekte olan pazarlara giriş kapısı olabileceğini söyledi. "İslami finans" Londra'nın İslami prensipler altında diğer Batı finans merkezlerinden daha fazla hizmet vermektedir. Nisan 2017'de İngiltere'nin ilk İslami finansal teknoloji şirketi, Finansal Davranış Otoritesinden tam onay almıştı. Ekim 2017 itibarı ile İngiltere'de şeriat uyumlu ürünler sunan 20'den fazla şirket bulunmaktadır. Bu 5 İslam bankasını içeriyordu. Bunlar; Gatehouse Bank, Al Rayan Bank, Londra-Ortadoğu Bankası, Abu Dabi İslam Bankası ve Katar İslam Bankası'nın bir birimidir (Harrison, May 2018, s. 2-20).

"The Uk: Leadıing Western Centre For Islamic Finance" raporda İngiltere pazarının gelişimine odaklanarak İslami finanstaki küresel eğilimleri özetlemektedir. Endüstrinin dünyadaki İslami ve diğer yatırımcılar için artan önemi son yıllarda çift haneli büyümesi ile kanıtlanmıştır. Şeriat uyumlu varlıklar dünya finansal varlıklarının sadece % 1'ini oluşturmaktadır; ancak küresel olarak her 5 kişiden 1'i Müslümandır. Dolayısıyla bu pazarın genişlemesi için önemli bir potansiyel mevcutları çalışmada vurgulanmaktadır.
İslami finansın kilit Batı merkezi olarak Londra ve İngiltere'nin gelişiminin önemli bir özelliği hem şeriat uyumlu kurumlar hem de İslami mali hizmetler sunan geleneksel firmalar için İslami ürün pazarını genişletmeyi amaçlayan destekleyici hükümet politikaları oluşturulmuştur. İslami finansın gelişimi geçtiğimiz 10 yıl boyunca partilerin siyasi desteğinden yararlandı. İki temel politika hedefi vardır: Birincisi, Londra'yı Avrupa'nın uluslararası İslami finansa açılan kapısı olarak kurmak ve devam ettirmektir. İkincisi ise Birleşik Krallık'taki hiç kimsenin inançları nedeniyle rekabetçi finansal ürünlere erişiminin engellenmemesini sağlamaktır. Son 10 yılda Birleşik Krallık'ta İslami finansman için mali ve düzenleyici bir çerçevenin oluşturulması, bu politika hedeflerinin kolaylaştırılmasında kilit rol oynamıştır (The Uk: Leading Western Centre For Islamic Finance, 2015, s.9).
Avrupa İslami Yatırım Bankası'nın (EIIB) merkezi Londra'da olmakla birlikte, bir bankadan ziyade bir yatırım şirketi olarak yetkilendirilmiştir. Firma müşterilerine şeriat

uyumlu hazine ve sermaye piyasaları, varlık yönetimi, özel bankacılık, ticaret finansmanı, muhabir bankacılık, danışmanlık ve kurumsal finansman hizmetleri sunmaktadır. İslami bankacılık sektörünün karşılaştığı uzun süredir devam eden bir zorluk, İslam bankalarının hem yüksek kaliteli hem de şeriat uyumlu varlıkların sahip olabileceği sınırlı varlık stoku nedeniyle bankalarının yeterli likiditeye sahip olmalarını sağlamasıdır. İngiltere Bankası 2014 yılında İngiltere'nin İslami bankalarının likidite yükümlülüklerini yerine getirmelerine ve müşterilerine sunabilecekleri hizmetleri genişletmelerine yardımcı olmak için şeriat uyumlu tesisler kurmanın fizibilitesini değerlendirdiğini raporda detaylı bir şekilde açıklanmaktadır (The Uk: Leading Western Centre For Islamic Finance, 2015, s.10).

2.4. İslami Mikrofinansın Ortaya Çıkışı

20. ve 21. yüzyıllar içerisinde mikro finans ün kazanmaya başlamıştır. Özellikle "mikro kredi, mikro iktisat" gibi kavramlarla dikkatleri üzerine çekmiştir. Bu yüzyılda mikrofinans aktif şekilde faaliyet gösteren bir uygulama olmakla birlikte mudarabe yöntemi açısından önermeye bir örnek olarak değerlendirilebilir. Mudarabe bir taraftan sermaye konulan diğer tarafta ise emek ile çalışan kişiler arasında bir tür ortaklıktır. Bu ortalıkta maddi imkânları zayıf işletme becerisi bulunan ve girişimci olan kişi maddi imkânı daha iyi olan kişilerden sermaye almaktadır. Daha sonra bu kişiler sermayeyi kullanarak kar elde etmeye çalışmaktadır(Arslan ve Akpınar, 2019, s. 142-143).

Böylece hem kardan elde edeceği pay ile maddi ihtiyaçları karşılayabilmeyi hemde alınan sermayeyi tekrardan ödemeyi amaçlamaktadırlar. 20. yüzyıldan sonra mikro finans ihtiyacı hissedilmeye başlanılmıştır. Bu durumun önemli nedenleri ise, Osmanlı Devleti'nin yıkılmasından sonra yaşanan siyasi ve ekonomik düzenin bozulmasıdır. Dünya'daki sömürge devletlerinin sonucu yoksullukla mücadele eden az gelişmiş devletler ve girişimciliğin zayıf kalmasıyla mikro finans alanına ilgi artmıştır. 1970'li senelerden bu yana dünyada farklı organizasyonel modeller altında yoksullara yönelik mikrofinans hizmeti sunulmaktadır. Ancak konvansiyonel mikrofinansta işlemler faiz içerdiği için Müslümanların büyük bir kısmı bu hizmetlerden faydalanamamaktadır. Bu nedenle faaliyetlerinde İslam'ın yasakladığı faiz ve garar (aşırı belirsizlik) unsurlarını içermeyen İslami mikrofinans kuruluşları tesis edilmiştir (Arslan ve Akpınar, 2019, s. 142-143).

2000'li senelerin ortalarından sonra ideal-odaklı İslam iktisadı okulundan yeni bir eğilim ortaya çıkmıştır. Bu eğilimin öncüleri geleneksel finansın negatif bir etkiye sahip olduğu ve hizmet sağlayamadığı noktalarda İslami finansın pratik sahasından yararlanmaya çalışmışlardır. Bu pratik yaklaşım ile İslami finansın toplumsal olarak sorumlu yatırımlara ve mikrofinans kredileri vermeye yönelmesine neden olunmuştur. Mikrofinans "Mudarebe ve Müşareke" ile ortak özellikleri paylaşmaktadır. 1963 senesinde Mısır'da Mit Ghamr Tasarruf Bankasının kurulmasında öncü isimlerden olan Ahmed El-Neccar mikrofinans fikrine yakın bir öneri sunmuştur (Karadoğan, 2017, s. 187-189).

Genellikle ideal-odaklı okulların İslami iktisatçıları bu uygulamanın ticari bir düzeyde olmasını ileri sürmektedirler. Bu düzeyde sadece birkaç tane İslami mikrofinans uygulaması bulunmaktadır. Bu hem pratikçilerin hem de akademisyenlerin ilgisini çekmeye başlamıştır. İslami toplumsal yönden sorumlu yatırımlar (TSY) şirket faaliyetlerinin dini veçhelerini ve zekat aracılığıyla yapılan refah, sağlık ve eğitim hizmetleri gibi toplumsal sorumluluk programlarını içermektedir. Yakın bir süre zarfında İslami endeksler geliştirilmiş (Karadoğan, 2017, s. 187-189).

2.4.1. İngiltere'de İslami Mikrofinans Alanında Yazılan Bazı Makale Çalışmaları ve Uygulamaları

İngiltere'de yayınlanan Yaoyao Fan, Kose John, Frank Hong Liu ve Luqyan Tamanni'ye ait "The Financial and Social Performance of Islamic Microfinance Institutions: A Cross Country Study" makalede Mikrofinans Kurumlarının (MFI) performansını değerlendirmeyi ve geleneksel İslami mikrofinans kurumlarıyla karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Çalışma, uygulayıcıların ve yatırımcıların geleneksel ve İslami MFI'lar arasındaki fark hakkında kapsamlı bir anlayış geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Bu anlayış uygulayıcıların operasyonel maliyetleri azaltmak için stratejiler veya diğer şeriat uyumlu finansal ürünler gibi etkili önlemler almalarına yol açabilir. Bu da karlılığın artmasına ve sübvansiyon olmadan operasyonların sürdürülmesine neden olabilir. Makale İslam dünyasındaki hükümetler için ulusların ve toplumların ulusal yoksullukla mücadele etmeyi amaçlayan politika sonuçlarını içermektedir(Fan, John, Liu ve Tamanni, 2017, s. 2-3).

Mikrofinans Kurumları (MFI), yoksul ve mikro girişimciler genellikle küçük krediler talep ettikleri ve teminatsız oldukları için yoksul bankalara ve ticari bankalara erişimi

olmayan mikro işletmelere finansal hizmetler sunmaktadır. Yoksulların kendi gelir getirici işlerini yaratmalarını sağlayan MFI'lar gelişmekte olan ve yeni sanayileşmiş ülkelerde yoksulluğu başarılı bir şekilde azalttı (Fan, John, Liu ve Tamanni, 2017, s. 2-3).

Mikrofinansın kurucusu Muhammed Yunus'a Nobel Barış Ödülü'nün verilmesinden bu yana MFI'lar etkili bir geliştirme aracı ve hatta son 25 yıldaki ana yeniliklerden biri olarak kabul edildi. Bununla birlikte MFI'lar Müslüman nüfusun önemli olduğu bölgelere nüfuz etmekte zorlanmaktadır, çünkü geleneksel mikrofinans şeriat'taki mali ilkelerle uyumlu değildir. Dünya Bankası tarafından yürütülen bir araştırma; Ürdün, Suriye ve Endonezya'dan görüşülen yoksul insanların % 30' undan fazlasının dini nedenleri mikrofinansın önündeki en büyük engel olarak gördüğünü göstermektedir. Sonuç olarak Müslüman yoksullar arasında büyük bir finansman talebi karşılanmamıştır (Fan, John, Liu ve Tamanni, 2017, s. 2-3).

İngiltere'de yayınlanan Bader Nasser Aldosari'ye ait "Islamic Microfinance System And Poverty Alleviation" makalesinde İslami mikrofinans, şeriat yasalarının öğretilerini izleyen bir finans sistemi ve etik iş uygulamaları üyelerinin refahını teşvik eden bir finansal sistem olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca İslami finans, mikrofinans amacıyla kullanılabilecek farklı etik araçlar ve planlar sunmaktadır. İslami finansta yatırımcıların paralarını kullanarak yapılan yatırımların doğasını belirlemelerine izin verilir. İslami finans yoksulluğun azaltılmasında müşteri tabanının bir parçası olarak Müslüman olan bankalar ve finans kurumları için çok yararlı olabilir. Bu nedenle bu çalışma yoksulluğu azaltmada İslami finans kavramını anlamada önemlidir (Aldosari, 2016, s. 37).

Bir terim olarak mikrofinans sağlam bir tanım taşımaz. Tek bir tanımı yoktur. Ancak, mikrofinans bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Bankalara erişimi sınırlı olan yoksulluğa kapılmış insanlara, küçük bir finansal hizmet olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle, mikrofinans kurumları tarafından hizmet verilen kişiler yerleşik bankalara erişemezler. Çoğu mikrofinans kurumu sadece yoksullukla mücadele etmek ve dünyanın farklı yerlerinde yoksulluğu sarsan insanları güçlendirmek amacıyla oluşturulmuştur. Mikrofinans kurumları yoksul insanlara küçük ölçekli işletmelerini başlatmak veya büyütmek için fon sağlamaktadır. Mikrofinans terimi Latin Amerika ve Güney Asya'da yoksulların kendi yerel finansal girişimlerine başladığı 1970'lerde önem kazanmıştır. Bu

ayrıca kredilere ulaşmanın daha iyi ve kolay bir yolunu oluşturmaktadır. Son yıllarda gelişmekte olan ülkelerde yaygınlaşmıştır (Aldosari, 2016, s. 37).

Mikrofinans programlarını popülerleştirdiği bilinen insanlardan biri Bangladeşli Nobel Ödülü sahibi Dr. Mohamed Yunus'tur. 1976'da Bangladeşli kadınlar için çeşitli mikrofinans programları kurmasıyla ödüllendirildi. Yunus bunu Chittagong Üniversitesi'nin yardımıyla yaptı. Bugün mikrofinans programları, dünya çapında 65 milyondan fazla fakir kişinin teminat zararı gerektirmeyen işletme kredisine erişmesini sağlamıştır. Ayrıca aynı kişiler mikrofinans programlarından elde edilen finansal kredi ile varlık oluşturabilir ve sigorta satın alabilirler. Mikrofinans kavramı dünyanın çeşitli yerlerinde yoksullukla mücadele yolu olarak çeşitli dünya organları tarafından kullanılmıştır. Bu kavramın iki ayrı gruba dönüşmesi dikkat çekicidir. Bunlar geleneksel mikrofinans (geleneksel bankacılığa benzer) ve İslami mikrofinans (İslami bankacılığa benzeyen) türleridir. Bu iki kavram aynı hedefleri paylaşıyor ancak biraz farklı şekilde çalışmaktadır (Aldosari, 2016, s. 37).

Yoksulluk insan toplumunda kalıcı bir sorun olmuştur. Bu yüzden insanlığın kendisi kadar eski olduğu düşünülmüştür. Yoksulluk gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler de dahil olmak üzere dünyanın her yerinden insanları etkilemektedir. Yoksulluğa neden olan başlıca faktörler işsizlik, zayıf yönetişim ve zayıf ulusal politikalardır. Hükümetler, dini kurumlar, STK'lar ve uluslararası kalkınma örgütleri gibi çeşitli örgütler yoksulluğu azaltmak için çeşitli yöntemler geliştirmiştir. Yoksulluğun ortadan kaldırılmasının en yaygın yöntemi yoksullara kredi hizmetlerinin verilmesini içeren mikrofinanstır. Genel olarak mikrofinans bankacılık hizmetlerini karşılayamayan yoksullara finansal hizmetlerin erişilebilirliğini kolaylaştırmaktadır. Mikrofinans sadece yoksullara ekonomik faydalar sağlamakla kalmaz, aynı zamanda bu hizmetleri kullananlar için uzun süreli güçlendirme sağlayan sosyal faydalar da sağlamaktadır. Ayrıca İslami mikrofinans sistemlerinin yoksulluğun ortadan kaldırılmasında etkili olduğu kanıtlanmıştır (Aldosari, 2016, s. 43).

İngiltere'de yayınlanan Asyraf Wajdi Dusuki'ye ait "Banking for the poor: the role of Islamic banking in microfinance initiatives" makalesinde mikrofinans planını gözden geçirmek ve karşılaştırmak, İslami bankaların, kurumsal uygulanabilirlik ve sürdürülebilir bir çabaya nasıl katılabileceğini tartışılmaktır. Bu makale İslami bankacılığın mikrofinans girişimine katılması için bir dava oluşturmak amacıyla

mikrofinansın kapsamlı bir incelemesine dayanmaktadır. Ayrıca mikrofinans geleneksel finansal aracılık rolünün ötesinde yenilikçi yaklaşımlar gerektirmektedir. Çalışmada sosyal aracılık yoluyla insan kapasitesinin artırılması ve grup temelli borç verme programlarının tasarlanması, kırsal kesimdeki yoksullara kredi sağlanmasına ilişkin işlem maliyetlerini azaltmak ve çok sayıda finansal riske daha az maruz kalmak için etkili araçlar arasında olduğu kanıtlanmıştır. Bu makale aynı zamanda özel amaçlı bir aracın, yoksullara fon yönlendiren İslami bankalar için olası alternatiflerden biri olarak kullanılmasını önermektedir. Mısır'daki Mit Ghamr kurumu ekonomik kalkınma, yoksulluğun azaltılması ve yoksul Müslümanlar arasında tasarruf kültürünün geliştirilmesine odaklanmıştı. Bununla birlikte İslami bankacılık ve finansın yönelimi, milyarlarca Arap petro-dolar için yarışan kar maksimasyon doktrini tarafından domine edildi. Özellikle finansal olarak tasarlanan araçların çoğu, doğal engellerden ötürü yoksulları bankacılık dışı bırakırken hali hazırdaki müşterilerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tasarlanmıştır (Dusuki, 2008, s. 55).

Mikrofinans girişimleri üzerindeki etki çalışmaları, mikrofinans kurumunun müşteri talebine ne kadar duyarlı olduğuna bağlı olarak yoksulluğu azaltmada mikrofinansın etkinliğinin olduğunu göstermiştir. Talep odaklı finansal hizmetlere odaklanma ihtiyacı, onları özellikle ürün farklılaştırması, operasyon verimliliği ve daha fazla sosyal yardım geliştirmede daha fazla kurumsal ve program yeniliğine yönlendirmektedir. Örneğin, yoksullara sunulan borç verme hizmetlerinin kapsamı, sadece üretim ve gelir getirici faaliyetlerin yanı sıra sağlık, eğitim ve sosyal yükümlülük gibi tüketim ihtiyaçlarını da ele almalıdır. Sonuç olarak daha iyi finansman ürünleri yoksul müşteriler için daha fazla ekonomik fayda sağlayacak ve özellikle de yoksullara daha büyük etki sağlayacaktır (Dusuki, 2008, s. 57).

İngiltere'de yayınlanan Reazul Islam ve Rubi Ahmad'e ait "Applicability of Mudarabah and Musharakah as Islamic Micro-equity Finance to Underprivileged Women in Malaysia" makalesinde Selangor Devleti'nde az sayıda kadın girişimci için İslami mikrofinans ve satın alma sürecini araştırmaktadır. Bu nedenle müşterilerin şeriat kurallarını, ürün bilgisini ve girişimcilik becerilerini kabul etme istekliliğini değerlendirmektedir. Bu değerlendirme anket olarak yapılmış ve veriler; Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA), Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular kadın girişimcilerin çıkarlarını anlamak ve korumak için kolay görünen şeriat ilkelerini tercih ettiklerini göstermektedir. Sonuç olarak, kadın girişimciler içsel ve

dışsal dindarlık hakkında oldukça pratiklik yaparlar ancak uygun girişimcilik becerilerinden yoksundurlar (Islam ve Ahmad, 2020, s. 4-6).

İslami finans ve İslami mikrofinans da varlık destekli, özkaynağa dayalı, etik, sürdürülebilir, sosyal olarak sorumlu ve çevre dostu bir finansman sistemi olarak tanımlanabilir. İslami finansın en eşsiz özelliklerinden biri faizle bağlantısı olmamasıdır. Aksine etik dışı işi yasaklarken sermaye kullanımının önemliliğine öncelik verir. Bu finansman sistemi altında her türlü ticari işlem paylaşım riskine tabidir (Islam ve Ahmad, 2020, s. 4-6).

İslami mikrofinans, İslami finans ile aynı felsefi zemine dayanır. Ancak ticari İslami bankalardan, yetersiz insanlara teminatsız küçük ölçekli işletme sermayesi sağlama konusunda ise farklıdır. İslami mikrofinans savunmasız yoksul, emekçi yoksul, serbest meslek sahibi yoksul ve girişimci yoksulları ele almaktadır. Bu kişilere; mikrokredi, mikro-özsermaye ve sadaka gibi çeşitli finansman programları sunmaktadır. Mikrokredi yardım kredilerini ve işletme kredilerini birleştirir. Murabaha ve Bai-Bithaman Ajil (İslami Konut Kredisi) gibi ticari krediler alım satım amaçlıdır. Bu krediler önceden tanımlanmış bir kar marjı içermektedir. Öte yandan özkaynağa dayalı, mudaraba ve müşareke, iş ortaklıkları ile ilgilenmektedir. Bu durumda iki veya daha fazla sözleşme yapan taraf (bir mikrofinans kurumu ve zayıf girişimciler) kâr ve zararı paylaşmaya ilişkin bir anlaşmaya dayanarak işi aktifleştirmekten ve yönetmekten sorumludur. İslami mikrofinans zekât, sadaka ve vakıf gibi bazı avantajlı araçlar sunmaktadır. Bu fonlar korunmasız yoksullara hayır kurumu olarak ve bazı durumlarda iş risklerini yönetmek için sunulmaktadır (Islam ve Ahmad, 2020, s. 4-6).

İngiltere'de yayınlanan Edib Smolo ve Abdul Ghafar Ismail'e ait "A theory and contractual framework of Islamic micro-financial institutions operations" makalesinde mikrofinans kalkınmayı sağlamak ve yoksulluğu ortadan kaldırmak için yeni bir paradigma olarak görülmektedir. Bununla birlikte bu çalışma son 10 yıldır var olan geleneksel Mikrofinans Kurumlarına (MFI) odaklanmaktadır. Makalede fakirlerin daha yüksek gelir ve daha yüksek yaşam standartları elde etmelerine yardımcı olmalarındaki rolleri üzerinde durulmuştur. Günümüzde İslami ilkelere dayanarak faaliyet gösteren az sayıda MFI bulunmaktadır. Bu konuda birkaç çalışma yapılmasına rağmen literatürde İslami Mikrofinans Kurumlarını (IMFI) tanımlamak için kapsamlı bir teorik çerçeve bulunmamaktadır. Bu incelenen makale bir yandan IMFI'ların modellenmesindeki

sözleşme çerçevesini araştırırken, diğer yandanda mikro girişimlere sermaye sağlamada çeşitli finansman biçimleri yoluyla IMFI'ların rolünü açıklamaktadır (Smolo ve Ismail, 2011, s. 288-289).

İslami finans sisteminin bileşenlerinden biri olan mikrofinans çok çeşitli finansal hizmetler sunmaktadır. Ancak bu hizmetlerin müşterileri, geleneksel olarak resmi İslami mali sistemin dışında kalanlardır. Çünkü bunlar bir İslami finans kurumunun gerektirdiği garantilerden yoksundur. Bu nedenle şu soru sorulabilir: IMFI'lar diğer İslami finans kurumlarıyla aynı finansal hizmetleri sunmalı mıdır? İslami bankacılık sistemi tarafından sunulan sözleşme türlerini inceleyecek olursak, IMFI'lar tarafından da kolayca kullanılabilecek çok çeşitli şeriat uyumlu sözleşmeler bulunmaktadır. IMFI'lara sunulan bu finansal sözleşmeler, konuyla ilgili tüm önemli ayrıntılar makalede belirtilmiş ve listelenmiştir (Smolo ve Ismail, 2011, s. 288-289).

Mikrofinans, yoksulluğu azaltmak ve kalkınma sürecine yardımcı olmak için yeni bir yaklaşım olarak görüldüğünden ötürü, geleneksel bakış açısından çok fazla dikkat çekmiştir. Konvansiyonel MFI'lar son 10 yılda operasyonlarını sürdürürken IMFI'lar henüz tam potansiyellerine ulaşamamıştır (Smolo ve Ismail, 2011, s. 294).

2.4.2. İngiltere'de İslami Mikrofinans Alanında Yazılan Bazı Tez Çalışmaları

İngiltere'de yayınlanan Dian Masyita'ya ait "Sustainable Islamic Microfinance Institutions In Indonesia: An Exploration of Demand & Supply Factors And The Role of Waqf" tezinde Endonezya dünyanın en büyük Müslüman ülkesi olmasına rağmen, mikrofinans kurumlarının büyümesi durgun ve geleneksel MFI'larının çok gerisinde olduğu vurgulanmıştır. İslami MFI'lar hem geleneksel hem de İslami kurumlardan gelen mikrofinans hizmetleri sunumundaki şiddetli rekabetin ortasında hayatta kalmak için mücadele etmektedir. Bunu çözmenin bir yolu MFI'lara uygun mikro işletmeleri finanse etmek için kullanılabilecek düşük maliyetli fonlar sağlamaktır. Bu tezin amacı İslami MFI'ların faaliyetleri ve büyümesi ile ilgili talep ve arz yönlü faktörleri incelemektir. Ayrıca yoksullara finansal hizmetler ve fırsatlar sağlamak için sosyal misyonu geliştirmek için mikrofinans ve vakıf entegrasyonunun kapsamını da araştırmaktadır. Sonuçlar MFI müşterilerinin çoğunluğunun İslami MFI'lara yönelik tercih belirtmekle birlikte gerçekte MFI tercihlerinin ekonomik, finans ve ekonomik olmayan finans dışı faktörlere dayandığını göstermektedir. MFI müşterileri geleneksel olanlara göre İslam

MFI'sını tercih ederken, sonunda pratik ve ekonomik nedenler MFI seçimlerinde baskın faktörler haline gelmiştir. Bu nedenle ekonomik ve ekonomik olmayan faktörlerinin seviyesi geleneksel MFI'ların seviyesine getirilebiliyorsa İslami mikrofinans talebi artırılabileceği yönündeki bilgilerden, çalışmada ayrıntılı bahsedilmektedir (Masyita, 2012, s. 33-40).

Mikrofinans uygulaması ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Teşvik edilmesi gereken tek bir mikrofinans modeli veya dağıtım yöntemi yoktur. Daha ziyade "her mikrofinans programının bir ülkede veya ülkenin farklı bölgelerinde geçerli olan karmaşık yerel gerçeklikleri karşılayacak şekilde özel olarak uyarlanması gerekir". Kar-zarar paylaşımını kullanan mikrofinansman programları yoksulluğun azaltılması için en önemli sektörlerden biridir. Nakit vakıf sertifikası ihraçları yoluyla toplanan fonların çoğu mikro işletmeler için kredi olarak tahsis edilebilir. Bu mikro kredi programı özellikle yoksul insanların işlerini başlatmalarına ve yaşam kalitelerini artırmalarına yardımcı olmayı amaçlamalıdır. Bununla birlikte sadece sermayeyle finanse etmek yeterli değildir. Çünkü ihtiyaçlarına uygun bir iş seçmek ve yürütmek için yeterli bilgi ve beceriye sahip değillerdir. İslami işletmelerde riskin önemi açıkça kabul edilmektedir. Risk hiçbir şekilde satılamaz. İslam'da finans çalışmaları, riskin herhangi bir çabada taraflar arasında paylaşılması gerektiğine dayanmaktadır. Ayrıca finansal aracıların ve kurumların risk paylaşımını, ortaklık temelli ve özkaynak tarzı finansman ve yatırımı destekleyecek izleme maliyetlerini azaltmak amacıyla ekonomik ajanların kollektif olarak izlenmesini sağlamak için sistemik düzeyde mekanizmaların geliştirilmesi gerekmektedir. Hem faaliyette hem de maliyette kurumsal verimlilik yaratırken ölçek ekonomisi ve çeşitlilik veya ürün eksikliği önemlidir. Küçük boyutları ve çeşitlendirme eksikliği nedeniyle "İslami bankalar, özellikle bu zorlukları aşmak için daha donanımlı olan geleneksel konvansiyonel bankalara kıyasla bu avantajlardan yararlanamamaktadır" (Masyita, 2012, s. 33-40).

İslami mikrofinans kurumlarının büyümesi mali dışlanma, geleneksel mikrofinans programları Müslümanların dini hassasiyetlerine gereken önemi vermemesi nedeniyle ağırlaşmaktadır. Ancak yoksullara yardım etmek için bir çözüm olabilecek İslami MFI'ların şu anki uygulamaları hala beklentilerinden çok uzaktır. İslami MFI yönetim ekipleri tarafından pazarı ve hacmini genişletmek adına birçok zorluk yaşanmaktadır. Bir mikrofinans programını aynı ülke programındaki diğer temelde insani çalışmalarla

başarılı bir şekilde birleştirmek zor bir iştir ve belki de her zaman denenmemelidir. Müslümanların beklentilerini yerine getirmek için, İslami MFI'lar yoksul girişimcilerin müşterileri olarak oranını genişletmelidir. Yoksul mikro işletmeler tarafından üretilen kazançlardaki fazlalıklar, genişleme için yeniden yatırım yapılma eğilimindedir ve hane halkı harcamalarına uygulanma eğilimindedir. Özellikle İslami mikrofinans ürünleri ile ilgili birçok konuda şeriat bilginleri arasındaki görüş ayrılıkları diğer bir zorluktur. Ayrıca, birçok İslami mikrofinans sağlayıcısı eğitimsiz ve fakir olan mikro borçluların çoğunun murabaha ve icara (kira-satın alma ve finansal kiralama çeşidi) gibi tekniklerden rahat olmadığını ve bunları faiz temelli kredi-ikameleri olarak gördüklerini fark etmektedir (Masyita, 2012, s. 41-49).

Mikrofinans özellikle yüksek yoksulluk düzeyine sahip gelişmekte olan ülkeler için küresel öneme sahip bir konu olmaya devam etmektedir. "Finansal sistem" ve "yoksulluk kredisi" yaklaşımı arasındaki farklar konusundaki tartışma hala mikrofinans gelişimi için bir sorundur. Mikrofinans uygulamalarının yolculuğunda hem finans hem de finansla ilgili olmayan faktörler nedeniyle mikrofinansın büyümesini engelleyen birçok yanıltıcı varsayım ve engel vardır. Bu faktörler kaçınılmaz olarak alanda beklenmedik sonuçlar doğurmuştur. İslami mikrofinans kurumlarıyla ilgili olarak İslami MFI'ların kendine özgü özelliklerinde risk yönetimini ve sorunlarını anlamak, bu alandaki politika ve karar vericiler için özel bir zorluktur. Her bir mikrofinans kurumunun yapısı ve performansı belirlenmelidir. Performans ölçümü hem paydaşlar hem de hissedarlar için çok önemlidir (Masyita, 2012, s. 41-49).

İngiltere'de yayınlanan Nur Indah Riwajanti'ye ait "Islamic Microfinance in Indonesia: A Comparative Analysis between Islamic Financial Cooperative (BMT) and Shari'ah Rural Bank (BPRS) on Experiences, Challenges, Prospect and Role in Developing Microenterprises" tezinde çalışmanın temel amacı Endonezya'nın Doğu Java şehrinde mikro işletmeler geliştirmede İslami Finansal Kooperatif (BMT) ve Şeriat Kırsal Bankası (BPRS)'nin rolünü ve potansiyellerini araştırmaktır. Bu çalışma aynı zamanda müşterilerinin ekonomik ve sosyal refahları üzerindeki etkilerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda çalışmanın ampirik bölümünde tespit edilen bulguların bilinçli bir şekilde anlaşılması yoluyla rollerinin nasıl iyileştirileceği konusunda stratejiler önerme konusu detaylı bir şekilde yazılmıştır (Riwajanti, 2013, s. 98-99).

Araştırma amacını ve hedeflerini yerine getirmek ve araştırma sorularını cevaplamak için bu araştırma nitel bir araştırma metodolojisi benimsemektedir. Çünkü katılımcıların sosyal gerçekliği İslami mikrofinans ve etkisi şeklinde anlamalarının bir parçası olarak algılarını ölçmektedir. Özellikle finansmana erişim sağlayarak yoksulların sosyo-ekonomik refahlarını geliştirmelerine yardımcı olmayı amaçlayan mikrofinans devlet destekli finansman ve kalkınma programlarının başarısızlığından bu yana 40 yıldan fazla bir süredir faaliyet göstermektedir. Günümüzde mikrofinans kredi dağılımı açısından yılda % 20-% 30 oranında büyüyor ve güçlü bir şekilde büyümeye devam edeceği tahmin edilmektedir. Dolayısıyla mikrofinansın ekonomik kalkınmada önemli bir rol oynadığı genel olarak bilinmektedir. Bununla birlikte, bazı zorluklarla da karşı karşıyadırlar. MFI'ların günlük operasyonlarındaki temel zorluklar, hizmetlerin kalitesini artırmak, daha geniş ve daha derin bir erişim sağlamak ve operasyonel maliyetleri azaltmaktan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla İslami mikrofinans, özellikle üyeleri İslami ilkelere bağlı olmaları nedeniyle geleneksel finansman ürününü kabul edemeyen belirli bir pazarın talebini karşılamaya hizmet eden nispeten genç bir endüstridir. Bu nedenle İslami mikrofinansın finansal kalkınmaya ve finansal içermeye katkıda bulunduğu düşünülmelidir. İslami mikrofinansta uygulanan modeller şeriat uyumlu yenilikçi Grameen modelini, kredi birliklerini ve kendi kendine yardım gruplarını içermektedir (Riwajanti, 2013, s. 98-99).

Geleneksel muadili ile paylaştığı olağan sorunların yanı sıra İslami mikrofinansın şeriat uyumlu ürünler açısından sorunları vardır. Ayrıca geleneksel mikrofinanstan daha yüksek getiri sağladığı için eleştirilir. Bununla birlikte İslami mikro finans tedarikçilerinin çoğu basitlik ve geleneksel ürünlere benzerlik nedeniyle hala borç bazlı ürünler (murabaha) kullanmaktadır. Son olarak yoksulluğun azaltılması ve ekonomik kalkınma ile ilgili olarak sınırlı hükümet denetimi ve izlenmesi konusunda bazı şüpheler olmasına rağmen, İslami mikrofinansın önemli bir rol oynadığı görülmektedir (Riwajanti, 2013, s. 98-99).

İngiltere'de yayınlanan Tawat Noipom'a ait "Assessing the Performance and Scope of Islamic Microfinance in Thailand: Developments and Prospects" tezinin amacı İslami mikrofinansın (IsMF) gelişimini, beklentilerini incelemek ve müşterilerin etki, performans ve kapsam hakkındaki algılarını değerlendirmektir. Bunu yaparken bu çalışma Tayland'daki IsMF endüstrisine genel bir bakış sunan ve IsMF hizmetlerine olan

talebi etkileyen faktörleri belirleyen ilk çalışmadır. Daha da önemlisi Tayland toplumunun sosyoekonomisinin çeşitli IsMF hizmetlerinin etkilerini analiz etmektedir. Aynı zamanda IsMFI'ların sosyal yardımlarını ve sürdürülebilirliğini değerlendirmektedir. Bulgular sadece davranışsal boyutlar ve müşteri tercihleri açısından değerli bilgiler sunmakla kalmayıp aynı zamanda mikrofinans sağlayıcıları ve hükümet için İslami mikrofinans programlarıyla ilgili gelecekteki gelişmeleri göz önünde bulundurmada da faydalı olduğu ileri sürülmektedir (Noipom, 2013, s. 61-63).

İslami mikrofinans nispeten yeni bir olgudur. İslami mikrofinansın daha önceki savunucuları mikrofinansın İslami finans ile benzer bir ideoloji ve hedeflere sahip olduğuna inanmaktadır. Bu nedenle İslami finans kurumları dünya çapında yoksul Müslümanların yaşamlarını iyileştirmeye yardımcı olmak için mikrofinans faaliyetleri benimsenmektedir. Müslüman toplumlar için mali içerme oluşturma sürecinde Müslümanların kültürel ve dini duyarlılıkları dikkate alınmalıdır. Bu girişim muhtemelen dünyanın fakir gruplarının büyük bir bölümünü resmi bir finansal sisteme sokmaktadır. 2006 yılında Kuveyt'teki İslami Finansal Hizmet Endüstrisi (IFSI) gelişiminde İslami mikrofinans gelişimi en büyük önceliğe sahiptir. Mikrofinansa katılan akademisyenler ve uygulayıcılar zayıf Müslüman nüfusun diğer toplumlardaki yoksullara benzer olduğunu iddia etmektedirler. İslami finans ve mikrofinans birçok temel teorik ve pratik yönü paylaşmaktadır. Hem toplumların sosyal ve kalkınma hedeflerini hem de toplulukların yoksul kesimlerinin kalkınma faaliyetlerine katılmasını teşvik etmektedir. Ayrıca iki finansman katılımcılar arasında girişimciliği ve risk paylaşımını savunmaktadır. Küresel mikrofinans en iyi uygulamalarında ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasında İslami yaklaşımda temel bir çelişki yoktur. Bu bağlamda ana akım mikrofinansın temel operasyonel formatı İslam toplumları tarafından İslam dünyasında kalıcı yoksullukla mücadele için benimsenebilir (Noipom, 2013, s. 61-63).

İslami mikrofinans formu, parasal ve dini enjeksiyonlara dayanılarak oluşturulmuştur. Bu nedenle iş uygulamalarında faaliyetlerini ve görünümünü yönlendiren değerlerde farklılık göstermektedir. Diğer önemli ayrımlar riba, kumarın yasaklanması ve İslami uyumlu finansal araçların tanıtımıdır. Mudaraba, müşareke ve murabaha gibi alternatif finansmanlar riba tabanlı geleneksel araçların yerini almaktadır. Zekat, sadaka ve vakıf gibi İslami yardım kaynakları özellikle çekirdek yoksullara finansal alternatifler sağlamak için araştırılabilir (Noipom, 2013, s. 63-65).

Mikrofinans kurumları da dahil olmak üzere İslami finans kurumları, şeriat hükümleri dahilindeki mali operasyonlar temelinde faaliyet göstermektedir. Halktan fonları harekete geçirmek, iş faaliyetlerini finanse etmek ile risk ve diğer amaçları yönetmek için şeriat uyumlu çeşitli finansal araçlar kullanılabilir. Sorumluluk tarafında bir IsMFI yardım kaynakları, mevduat ve katılım modlarını kullanarak fonları harekete geçirebilir. Varlık tarafında iş faaliyetleri katılımcı mod, satışa dayalı mod, kiraya dayalı mod ve yardım kredileri ile finanse edilebilir. Mikrofinans risk yönetimi ve sigorta (takaful) için İslami şikayet modlarını da kullanılabilir. İslami mikrofinansın bir İslam bankası, geleneksel bir banka veya bir STK tarafından kurulabileceği öne sürülmüştür. İslami bankalar mevcut şube ağlarını ve birimlerini kullanarak fakir Müslümanlara İslami mikrofinans ürünleri sunabilirler. Mikrofinans girişimlerine odaklanmak için ayrı bir birim veya yan kuruluş oluşturabilirler. İslami finansal ürünleri kullanma konusunda deneyime sahip olan bankalar başarılı olmak için iyi bir konumdadır. Geleneksel bankalar ve STK'lar, iş genişleme planlarının bir parçası olarak İslam pazarına açılmak isteyebilirler. İslami mikrofinans programlarına kooperatifler gibi diğer finans kurumları da katılabilir (Noipom, 2013, s. 63-65)

2.5. Avrupa'da İslami Sermaye Piyasası

20. yüzyılın ikinci yarısından sonra sermaye piyasası tüm ülkelerde hızlı bir gelişme göstermeye devam etmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde ekonomilerin fon ihtiyaçlarını sağlayarak, ülkelerin sanayileşmesinde lokomotiv haline gelmiştir. Küreselleşmeye başlayan ülkelerde büyümeyi, kalkınmayı sağlamada temel belirleyici rol üstlenmiştir. Günümüzde sermaye piyasaları daha verimli, daha elverişli ekonomik göstergelere sahip ekonominin ihtiyacı olan kaynakları sağlamakla kalmamaktadır. 21. yüzyılda giderek küreselleşmeye devam eden sermaye piyasası Türkiye açısından en önemli olan kuşkusuz Avrupa Birliği (AB)'dir. AB'nin kuruluş antlaşması, üye ülkelerin kendi aralarındaki sermayenin serbest dolaşımının önündeki setlerin kaldırılmasını öngörmektedir. Sermayenin serbest dolaşımı devletler açısından, para transferlerinden, sınır ötesi ödemeleri konusunda anlam ifade etmektedir (Oskay, Altınışık ve Çakmak, 2006, s. 182).

Avrupa'da 1980'lerin ortalarında hisse senedi piyasalarının birleşmesi ile ilgili ilk adım Londra'da atılmıştır. Uluslararası Seaq adı verilen telefona dayalı bir platform kurulmuş ve önemli tutarda işlem hacmi ve likiditenin oluşması sağlanmıştır. Bu sayede borsaların

birleşmesine dair düşüncelerin yaygınlaşmasına neden olmuş ve elektronik sistemler kurularak el hareketlerine dayanan "open outcry" sisteminin yerini almaya başlamıştır (Oskay, Altınışık ve Çakmak, 2006, s. 184).

Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Bahreyn, insanların dinlerine uygun olarak iş yapmayı tercih ettikleri İslami finans için en potansiyel büyüme alanları arasında yer almaktadır. Endonezya, Pakistan, Hindistan ve Bangladeş gibi en büyük Müslüman nüfuslu diğer ülkelerde İslami finans ve bankacılığın büyümesi ve gelişmesi için büyük bir potansiyele sahiptir. Öte yandan İslami finansın artan önemi ve Müslümanların elinde artan servet miktarı nedeniyle, Dünya finans merkezleri ve sermaye piyasası bu uygun yerde çeşitlenmek için bu sektöre katılmaktadır. Özellikle Londra Avrupa'nın merkezi olarak ortaya çıkmaktadır. Üstelik 3. büyük İslam sermaye piyasasıdır. İngiltere, 2004 yılından bu yana Avrupa'da İslam bankası olan tek ülkedir ve şu anda 4 tane İslam bankası faaliyet göstermektedir. Lüksemburg aynı zamanda İslami sermaye piyasasının bir parçası olmak için aktiftir ve İslami Finansal Standartları benimsemektedir. Fransa ayrıca sukûk ihraç etmek için yasal ve yapılandırıcı çerçeve çalışmaları ile uğraşmaktadır (Azhar J. H., 2010, s. 36).

İslami sermaye piyasası sadece Müslümanlar için değil, herkes içindir. Gayrimüslim ülkeler de İngiltere, Almanya, Lüxzümberg, Fransa, ABD ve Singapur gibi önemli bir parçası haline gelmektedir (Azhar J. H., 2010, s. 55).

2.5.1. Avrupa Ülkelerinde İslami Sermaye Piyasası Alanında Yazılan Bazı Çalışmalar ve Uygulamalar

İngiltere'de yayınlanan Michael J. T. McMillen'e ait "Islamic capital markets: developments and issues" makalesinde İslami finansın doğasını ele almakta, daha sonra işlem katılımcılarının risk değerlendirmesini etkileyen faktörleri incelemektedir. Özellikle risk faktörlerinin kesinliği, öngörülebilirliği ve şeffaflığına ilişkin faktörlere bakmadan önce, İslami sermaye piyasalarının gelişimini ve büyümesini etkileyen temel faktörlere yer verilmiştir (McMillen, 2006, s. 137-172).

Sermaye piyasası işlemleri hem şeriatı hem de laik yargı yetkilerini içerir ve her bir yargı türünde işlemsel belgeleme için yasal görüşler ve geçerli yasa seçimi bu işlemlerin ve bu pazarların büyümesini etkileyen kritik faktörlerdir. İncelenen makale daha sonra İslami sermaye piyasalarının gelişimini ve büyümesini etkileyen temel faktörlerin

dikkate alınmasına odaklanmaktadır. Ayrıca incelenen çalışmada, bu alandaki girişimleri ve yetenekleri de dahil olmak üzere, İslami sermaye piyasalarının gelişimine odaklanan bazı büyük çok taraflı örgütleri özetlemektedir. Makale İslami finans alanındaki sermaye piyasası ürünlerinin etkinleştirilmesinde ele alınması gereken sorunlara duyarlılığı artırmak için işlem katılımcılarının beklentilerine genel bir bakış açısı sunmaktadır. Çalışmada sermaye piyasası ürünlerinin durumu genel bir bakış ile değerlendirilmektedir. Özkaynaklar ve özkaynak fonları, gayrimenkul fonları, özel sermaye fonları, riskten korunma fonları, türev ve türev fonlar, faktoring ve sukûk özetleri bulunmaktadır. Makale sermaye piyasası ürünlerinin durumuna ilişkin genel bir bakışla sona ermektedir (McMillen, 2006, s. 137-172).

Hollanda'da yayınlanan Zairihan Abdul Halima, Janice Howb, Peter Verhoevenb ve M. Kabir Hassan'a ait "Asymmetric information and securitization design in Islamic capital markets" makalesinde İslami finans normlarına göre yapılandırılmış bir fonlama düzenlemesine ilgi gösteren yeni bir İslami finansal araç olan sukûk menkul kıymetleştirmesini incelemektedir. Özellikle sermaye piyasası eksikliklerinin kurumsal sukûk tekliflerindeki taşınma ve itaat kararlarını nasıl etkilediğini test etmektedir. Varlık menkul kıymetleştirmesi likit olmayan bir varlık alma süreci ve borçluların finansman esnekliğini önemli ölçüde arttıran her yerde bulunan ve önemli bir finansal yeniliktir. Menkul kıymetleştirme böylece her türlü borçlu için fon erişilebilirliğini kolaylaştırır. Menkul kıymetlerin ihraçlarının finansman ihtiyaçları ile çakışmaları için zamanlamalarını sağlamaktadır. Ayrıca ihraççının menkul kıymetleri kabul edilebilir bir fiyattan satabilmesi şartıyla toplam finansman maliyetini düşürmektedir. Kurumsal sukûk piyasasında dini reçeteler ve ciddi bilgi sorunları nedeniyle sermaye piyasası kusurlarının sukûk güvenlikleştirme tasarımını nasıl etkilediğini araştırmaktadır. 2001 ve 2014 yılları arasında Malezya'da 335 kurumsal sukûk teklifinden oluşan negatif binomiyal regresyonlar ve 2SLS regresyon çerçevesi kullanarak İslami finans ilkelerinin sukûk kıymetleştirme tasarımı için önemli olduğunu görmekteyiz. Özkaynak temelli sukûk bu yapı altında asıl ve kâr garantisine atfettiğimiz daha az dilim ve daha düşük düzeyde subordinasyon bulgularına sahiptir. Seküritizasyonun asimetrik bilgi ve pazar bölümleme argümanlarından kaynaklandığı stilize görünüm için de destek bulunmaktadır(Halim, How, Verhoeven ve Hassan, 2019, s. 1-13).

Araştırmanın bir sonucu olarak yatırımcılar kredi artışının zayıf olduğu anlaşmalardan kaçınmak için sukûk yapısının, bilgi asimetrisinin ve kredi riskinin tabiiyetini nasıl etkilediğine dikkat etmelidirler. Bu uygulama ideal İslami finans açısından sorgulanabilir olsa da, özkaynak temelli yapıyı destekleyen maddi duran varlıkların yokluğunda kredi riskini yönetmeye dair bir pratik yaklaşımı yansıtmaktadır. Çalışmada ayrıca geleneksel borç için menkul kıymetleştirme tasarımının geleneksel belirleyicileri, özellikle de bilgi asimetrisi ve pazar bölümlendirmesi ile ilgili olanlar kurumsal sukûk için eşit derecede uygulanabilir olduğunu göstermektedir. Araştırmanın bir sonucu olarak yatırımcılar, kredi artışı zayıf olan anlaşmalardan kaçınmak için sukûk yapısının, bilgi asimetrisinin ve kredi riskinin tabi kılınmasını nasıl etkilediğine dikkat etmelidir (Halim, How, Verhoeven ve Hassan, 2019, s. 1-13).

İsveç'te yayınlanan Junaid Haider Muhammad Azhar'a ait "Islamic Capital Market Sukuk and its Risk Management in the Current Scenario" tezinin amacı İslami sermaye piyasasını analiz etmektir. Günümüzde sermaye finansmanı için sadece 'Sukûk' (İslami tahviller) üzerine odaklanmaktadır. Sukûk uzun vadeli finansman için en yaygın olarak kullanılan sermaye piyasası aracıdır. İslami sermaye piyasası sukûk risk yönetimi bu tezin ana odağıdır. İslami finans, bankacılık ve risk yönetimi konularında birçok araştırma yapılmıştır. Ancak İslami sermaye piyasasının risk yönetimi henüz ele alınmamıştır. İslami sermaye piyasasının risk yönetimi, 2008 mali krizleri sırasında ve sonrasında İslami sermaye piyasası sukûk'un dünyadaki büyümesiyle daha da önem kazanan yeni ve dinamik bir kavramdır. Bu araştırmanın amacı risk yöneticisinin sukûk yapısı ile ilgili karşılaştığı temel zorlukları ve engelleri bulmaktır (Azhar M. , 2010, s. 1-48).

2.6. Avrupa'da İslami Bankacılığın Gelişimi

Avrupa'da birçok ülkede Müslümanların ve gayrimüslimlerin ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuş olan faizsiz bankalar faaliyet göstermektedir. Bu ülkelerde faizsiz bankacılık uygulamaları Al Baraka, Dar-Al Maal İslam ve Al Rajhi grupları başlatmıştır. 1978 senesinde 3.5 milyon dolar sermaye ile Avrupa'da faizsiz bankacılığı ilk uygulayan ülke Lüksemburg olmuştur. 1983 yılında ise Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da kurulan Danimarka Milletlerarası İslam Bankası ilk faizsiz bankadır. Bu bankanın temel amacı İskandinav şirketlerinin farklı İslami yatırım ve İslami bankalar şirketleriyle olan finansal işlemlerinde mali bağlantıları sağlamaktır. Avrupa'nın en

önemli finans merkezi Londra, Frankfurt ve Amsterdam'dır. Almanya'da Kuveyt Türk Katılım Bankası faizsiz bir bankacılık olarak günümüze kadar intikal etmektedir(Kelleroğlu, 2017, s. 46).

Özellikle Almanya'da Müslüman Türklerin yoğun olması, bankanın kurulmasını kolaylaştırmıştır. Batı dünyasının en gelişmiş İslami pazarından birine sahip olan İngiltere, şeriat kurallarına uyarak İslami bankacılığı geliştirmeye devam eden bir ülkedir. Özellikle Londra'da, Ortadoğu'nun en büyük bankaları burada önemli bir finans merkezi kurarak İslami ürünler sunan büyük uluslararası firmalar vesilesiyle İngiltere'yi en önemli konuma getirmiştir. Mudaraba yöntemine dayalı mevduat toplama ilkesi ile Londra Metal Borsası faaliyetlerini sürdürmektedir. 1980 yılında İslami finans faaliyetleri İngiltere'de başlamıştır. 1990 senesinden sonra Körfez ülkelerinden gelen şirketler hep birlikte varlığa dayalı finansman modeli imkanı geliştirerek, sukûk ihracatına yönelmişlerdir. İngiltere gibi gayrimüslümlerin çok olduğu ülkelerde faizsiz finans sistemi hükümetlerin desteğiyle kurulmuştur. Faizsiz finans sistemini bu ülkede devletin desteklemesinin iki temel amacı vardır. İlk olarak, inancından dolayı hiçkimsenin finansal ürünler piyasasına girişinin engellenmemesini sağlamaktır. İkicisi ise Londra'nın uluslararası faizsiz finans açısından Avrupa'nın merkezi haline getirilmeye çalışılmasıdır (Kelleroğlu, 2017, s. 46).

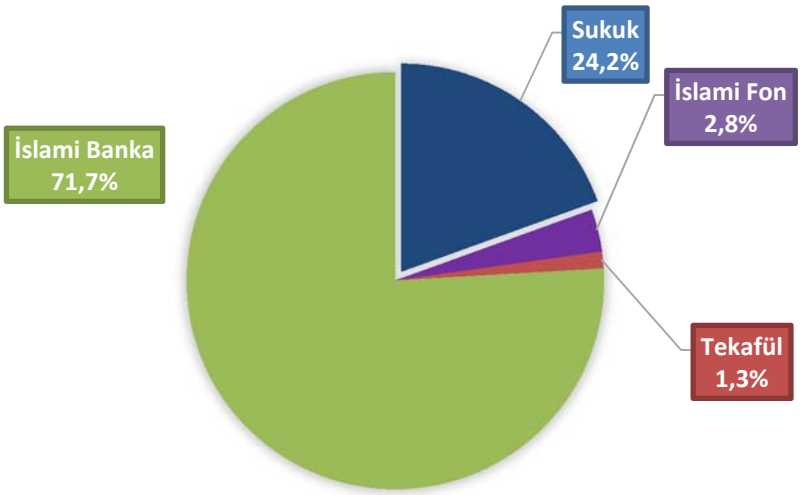
Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde İslami bankacılık hala kalkınmanın çok erken bir aşamasındadır. Avrupa Birliğinde İslami finansal ürünler ve hizmetler sunan çok az sayıda banka vardır. Çoğunluğu, Avrupa İslami finans merkezi olarak kabul edilen Birleşik Krallık'ta bulunmaktadır. Avrupa bankalarının faiz dışı finansmana ilk katılımı 20. yüzyılın 1920'lerinde gerçekleşti. O zamanlar Standard Chartered'ın öncüsü olan Doğu Bankası'nın tüm faiz temelli işlemlerden kaçınmak koşuluyla Bahreyn'de bir şube açmasına izin verildi. Önümüzdeki elli yıl boyunca Müslüman Dünya'da yer alan Avrupa bankaları, operasyonlarını tıpkı yerel muadilleri gibi faiz kullanarak gerçekleştirdiler (Sobol, 2015, s. 186-195).

Ortadoğu'da ilk İslami bankaların kurulduğu 1970'lere kadar Avrupa'da faaliyet gösteren bankalar yine faiz dışı bankacılık ile temasa geçmiştir. Yeni kurulan İslami bankalar, konvansiyonel kurumlar için mevcut olan araçları kullanamadıkları için likiditelerinin yönetiminde sorunlar yaşamışlardır. Çünkü bunlar faiz oranına dayanmaktadır. Londra'da faaliyet gösteren bir dizi banka, özellikle Suudi Uluslararası Bankası ve

Birleşik Kuveyt Bankası, Ortadoğu'daki İslami bankalara şeriat uyumlu likidite yönetimi hizmetleri sunmaya başladı. Bir meta murabaha yapısına dayalı mevduatları kabul ettiler ve ilişkili kısa vadeli ticaret işlemi Londra Metal Borsası'nda gerçekleştirildi. İslami bankacılık hizmetlerinin Avrupa finansal sistemine uygulanmasına yönelik büyük adım 1982'de Cidde'den Al Baraka Yatırım Şirketi'nin lisanslı mevduat sahibi İngiliz Hargrave Securities'i satın alması ve İslami bankaya dönüştürmesi ile gerçekleşti. Yeni kurulan Al Baraka International Bank, İngiliz Müslüman toplumuna sınırlı bir ölçüde hizmet etti. Hizmetlerini ağırlıklı olarak Londra'da yazlar geçiren zengin Araplara yöneltti. 2004 yılı, İngiliz İslami bankacılık alanında bir atılım getirdi. Bu yıl Britanya İslam Bankası tamamen Finansal Hizmetler Otoritesi (FSA)'dan lisans alan ilk İslami perakende bankası oldu. Sadece İngiltere'de değil, tüm Avrupa Birliği'nde tam teşekküllü ilk İslam bankasıydı. Sonraki yıllarda Birleşik Krallık'ta tamamen İslami bankalar kuruldu. 2014'te tam teşekküllü 6 İslam bankası vardı. Bunlar: Al Rayan Bank (eski İslam Bankası İngiltere), Londra ve Ortadoğu Bankası, Avrupa İslami Yatırım Bankası, Gatehouse Bank, QIB UK ve Abu Dhabi İslam Bankası. 2013 yılında diğer AB ülkelerinde tamamen İslami bankalar yoktu. İslami hizmetler sadece Fransa, Almanya ve Lüksemburg'daki birkaç İslami pencere tarafından sunuldu. 2014 yılı sonunda Lüksemburg'da Euro Bölgesi'ndeki ilk tam teşekküllü İslam bankası Eurisbank kuruldu. Perakende, kurumsal ve özel bankacılık hizmetleri sunan banka Fransa'da Paris'te, Belçika'da Brüksel'de, Hollanda'da ve Almanya'da Frankfurt'ta şubeler açmayı hedeflemişti (Sobol, 2015, s. 186-195).

Günümüzde en büyük Müslüman nüfusa sahip iki Avrupa ülkesi olan Fransa ve Almanya'da tam teşekküllü İslami bankaların olmadığı unutulmamalıdır. Fransa'da, Ortadoğu'daki İslami bankaların sadece iki şubesi faaliyet gösteriyor. Almanya'da, Türkiye'nin katılım bankası olan Kuveyt Türk Katılım Bankası Manheim'da bir şubesi vardır (Sobol, 2015, s. 186-195).

Şekil 6. 2017 Yılı Küresel İslami Finans Sektörel Kompozisyonu

Kaynak. Islamic Financial Services Industry Stability Report 2019

2.6.1. Avrupa'da İslami Bankacılık Alanında Yazılan Bazı Makale Çalışmaları ve Uygulamaları

Hollanda'da yayınlanan Mansor H. Ibrahim'e ait "Issues in Islamic banking and finance: Islamic banks, Shari'ah-compliant investment and sukuk" makalesinde son zamanlarda İslami bankacılık ve finans alanlarına olan ilgi sadece hızlı büyümeden kaynaklı değil, aynı zamanda 2007-2009 yıllarındaki son küresel mali krizin en şiddetli olmasıyla son 10 yılda tekrarlanan mali krizlerden kaynaklandığına değinilmiştir. Makalede 2015 yılına kadar İslami finans endüstrisinin toplam varlıklarının 2 trilyon doları aşacağı tahmin edilmektedir. Bu tahminle 2010-2014'e göre toplam İslami varlıkların bileşik ortalama büyüme oranı % 17,3 olacaktır (H.Ibrahim, 2015, s. 185-187).

Güneydoğu Asya ve Ortadoğu'daki hızlı büyümeye ek olarak İslami finans endüstrisinin daha çarpıcı bir gelişimi başta Avrupa ve Kuzey Amerika olmak üzere gayrimüslim ülkelere nüfuz etmesidir. Günümüzde İslami finans sektörü artık sadece Müslümanların dini yükümlülüklerini yerine getirmekle kalmayıp, aynı zamanda yeni müşterilerin ihtiyaç ve taleplerini karşılamak için faaliyet gösteren bir işletme kuruluşudur. Son küresel mali kriz, uygulanabilir ve esnek bir alternatif finansal sistem arayışlarında uygulayıcılara, para otoritelerine ve akademisyenlere İslami finansın çekilmesine katkıda bulunmaktadır. İslami bankacılık üzerine yazılan bir makalede temel bir kâr-zarar paylaşımı ilkesine göre, İslami bankaların "İslami" olduğu konusunda devam eden

tartışmaları ele almaktadır. Şeriat uyumlu finansal varlıkların, finansal riskten korunma veya çeşitlendirme ile ayrı bir varlık olarak hizmet edip edemeyeceği özellikle finansal yatırımcıların ilgisini çekmeye devam etmektedir. Bu ilgi şeriat uyumlu veya İslami hisse senetlerinin göreceli getirisi ve risk performansı ile bu hisse senetlerinin konvansiyonel borsalarla veya kendi aralarındaki etkileşimleri olup, bu özel sayıda birkaç makalenin yer aldığı bir konudur. Son olarak, sukûk konusunda nispeten daha az çalışma olmasına rağmen, son yıllarda gelişimi giderek daha fazla dikkat çekmiştir ve sukûk piyasası üzerindeki araştırma listesi genişlemeye devam etmektedir (H.Ibrahim, 2015, s. 185-187).

Hollanda'da yayınlanan Pejman Abedifar, Iftekhar Hasan ve Amine Tarazi'ye ait "Finance-growth nexus and dual-banking systems: Relativeimportance of Islamic banks" makalesinde İslami ve konvansiyonel bankacılığın bir arada bulunmasının finansal kalkınmaya ve ekonomik refaha katkıda bulunup bulunmadığını araştırmaktadır. Mevcut literatür, İslami bankacılık ve finansın çeşitli özelliklerini analiz etmektedir. Bunlar: Yatırım finansmanı, güvenlikleştirme, mortgage kredileri, istikrar, ilişki bankacılığı, iş modelleri, risk, verim, kredi temerrüt oranları, yatırım fonları ve değerlemelerdir. Ancak ilgili ülkelerin bankacılık ve finans sektörlerinin dönüşümünde İslam bankacılığının rolü ve göreceli önemi üzerine çok az çalışma bulunmaktadır. 2000-2005 döneminde Müslüman ülkeler, İslami bankacılık sektörünün gelişiminin tüm bankacılık sistemini güçlendirdiğini göstermektedir. Bu makale İslami bankacılığın özelliklerini büyüme perspektifinden araştırarak boşluğu doldurmaya çalışmaktadır.

Finansal sistemler bilgi ve işlem maliyetlerini azaltmaktadır. Finansal piyasaların ve kurumların temel işlevleri, tasarrufların mobilizasyonunu, bilgi edinimini ve işlenmesini, fonların etkin bir şekilde tahsisini kolaylaştırmak ve etkin kurumsal yönetişimi teşvik etmektir. Bankacılık endüstrisi yapılarındaki farklılıklar ekonomiyi bir bütün olarak farklı şekilde etkileyebilir. Bulgular; küçük özel yurtiçi bankaların daha büyük pazar paylarına ve daha yüksek verimliliğe sahip olduğu durumlarda, bunun ekonomik büyümeyi artırabileceğini göstermektedir. Küresel olarak, ticari bankalardaki İslami bankacılık 2013 yılında 1,7 trilyon doları aşacak şekilde ayarlanmıştır. İslami bankalar, Müslüman bireylerin ve dini kaygıları olan firmaların finansmana erişmesine veya gayri resmi bir formdan resmi bir finansal sisteme geçmesine olanak tanıyan İslami

doktrin ile uyumlu finansal ürün ve hizmetler sunmaktadır(Abedifar, Hasan ve Tarazi, 2016, s. 198-210).

Kısacası, İslami bankalar finansal dışlanmayı azaltabilir ve finansal hizmetleri daha geniş bir nüfusa getirebilir. Bu makale İslami bankaların konvansiyonel muadillerinin yanı sıra bankacılık ve finansal kalkınma ve ekonomik açıdan göreli önemini araştırmaktadır. 1999-2011 döneminde çift bankacılık sistemlerine sahip 22 Müslüman ülkeden oluşan bir örnek kullanılmış ve bu çalışma neticesinde İslami bankaların pazar payı ile özellikle düşük gelirli veya ağırlıklı olarak finansal aracılık, finansal derinleşme ve ekonomik refah gelişimi arasında önemli bir pozitif ilişki olduğunu bildirmektedir. Ayrıca sonuçlar İslami bankaların daha büyük bir pazar payının geleneksel bankaların daha yüksek verimliliği ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Abedifar, Hasan ve Tarazi, 2016, s. 198-210).

Hollanda'da yayınlanan Mohammad Bitar, Kuntara Pukthuanthong, Thomas Walker'e ait "Efficiency in Islamic vs. conventional banking: The role of capital and liquidity" makalesinde konvansiyonel bankaların verimliliğinin sadece banka sermayesine ve likiditeye değil, aynı zamanda İslami bankalar için ilişkinin kesin olmadığı durumlarda banka verimliliği düzeyine de bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Bu bulgular sermaye ve likiditenin banka verimliliğini nasıl şekillendirebileceğine dair fikirler vermektedir. Ampirik çalışmalar bankacılık sermayesi ile konvansiyonel bankaların verimliliği arasındaki ilişki hakkında karışık bulgular bildirmiştir. Bu çalışma mevcut literatüre ampirik ve operasyonel katkılar sağlamaktadır(Bitar, Pukthuanthong ve Walker, 2019, s. 1-38). .

Metodolojik düzeyde ve önceki çalışmaların aksine iki nedenden dolayı iki parametrik olmayan regresyonları birleştirmektedir. Birincisi bankacılık kurumları karmaşık kuruluşlardır ve basit oran analizleri her iki banka türü için tam verimlilik resmini yakalayamaz. Ayrıca yüksek verimli bankalar daha riskli olma eğilimindedirler ve kısa sürede sermaye artırmada güçlük çekebilirler. Bu nedenle düşük verimli bankalardan daha yüksek sermaye ve likidite oranlarına sahip olma eğilimindedirler. Bu da sermaye ve likiditelerini artırma yararını azaltmaktadır. İslami bankalar için dikkate alınması gereken ek kurumsal faktörler vardır. Aktif tarafında riskli faaliyetler, uzun vadeli yatırımlar ve kısa vadeli mevduatlar arasındaki likidite uyumsuzluklarını artırabilir. Sonuç olarak, doğrusal olmayan bir verimlilik ilişkisinin incelenmesine olanak

sağladığından koşullu bir kantil regresyon yaklaşımı diğer yaklaşımlara göre tercih edilmektedir (Bitar, Pukthuanthong ve Walker, 2019, s. 1-38).

Operasyonel düzeyde, bu çalışmanın İslami bankalar için uygun düzenleme türü üzerinde önemli etkileri vardır. Son ampirik çalışmalar, düzenlemenin banka riski üzerindeki etkisi için karışık sonuçlar göstermiştir. Daha yüksek sermaye ve likidite oranları tutmanın geleneksel ve İslami bankaların verimliliği üzerindeki etkisini ve bu etkinin koşullu kantil regresyonlar kullanarak daha az verimli ve daha verimli bankalar arasında farklılık gösterip göstermediğini araştırmıştır. Sonuçlar, sermaye ve likidite oranlarının iki banka türünün mevcut verimliliği ile pozitif bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte bu olumlu etkinin İslami bankalar için daha az belirgin olduğu görülmektedir, bu da yüksek sermaye ve likidite oranlarının geleneksel bankalar lehine iki banka türü arasındaki verimlilik açığını genişlettiğini göstermektedir (Bitar, Pukthuanthong ve Walker, 2019, s. 1-38).

Hollanda'da yayınlanan Alexandra Zins ve Laurent Weill'e ait "Islamic banking and risk: The impact of Basel II" makalesinde Basel II standartlarının İslami bankaların risk özelliklerini etkileyip etkilemediğini incelenmektedir. Çalışmada İslami bankacılığın genişlemesinin finansal istikrarı nasıl etkilediğini açıklamak için temel ilgi alanları hakkında bilgi verilmektedir. Özellikle bu ilişkinin yürürlükteki banka düzenlemelerine bağlı olabileceği gerçeğini göz önünde bulundurarak, İslami bankacılık ve risk konusundaki önceki çalışmaları genişletmektedir. Ayrıca bu düzenlemenin risk etkilerinin geleneksel bankalar ve İslami bankalar arasındaki bankacılık endüstrisinin yapısından nasıl etkilendiğini inceleyerek Basel II standartlarının etkisi üzerine literatüre katkıda bulunmaktadır (Zinsa ve Weill, 2017, s. 629-633).

İslami finans dünya çapında genişlemektedir. Basel düzenlemeleri geleneksel bankalar için tasarlanmıştır. Bununla birlikte, İslami bankalar bir ülkede uygulandığında bu düzenleyici çerçeveye de tabi tutulmaktadırlar. Sermaye yeterliliğinden muhasebe kurallarına kadar uluslararası finansal standartların artan gelişimi ile İslami finans kurumları, geleneksel bankalarla aynı kurallara uymak zorundadır. Basel düzenlemeleri, finansal istikrarı artırmak için Basel Bankacılık Denetleme Komitesi tarafından oluşturulmuştur. Bu komitenin zorlama gücü olmasa bile, yayınladığı ilkeler dünya çapında birçok ülke tarafından benimsenmekte ve bankacılık düzenlemeleri için bir ölçüt olarak kabul edilmektedir. Basel I standartları bankalar için minimum sermaye

gereksinimlerini ortaya koymak amacıyla 1988 yılında oluşturulmuştur. Basel II düzenleyici çerçevesi, Basel I'de reform yapmak için 2004 yılında kabul edilmiş ve 2006 yılında uygulamaya başlanmıştır. Basel II çerçevesinde sermaye gereksinimleri risk esaslıdır. Birçok çalışma Basel II düzenlemesinin geleneksel bankalar üzerindeki etkisini analiz etmiştir. Basel II uygulanmasının Almanya'daki kredileri azalttığı bulunmuştur (Zinsa ve Weill, 2017, s. 629-633).

Daha sonra Basel II uygulanmasının İslami ve konvansiyonel bankaların riski üzerinde farklılaştırılmış bir etkisi olup olmadığını sorgulanmıştır. Bu soruyu incelemek için Basel II uygulamasındaki İslami bankaların aktif olduğu 24 ülkede varyasyondan yararlanılmaktadır. Bu nedenle Basel II standartlarının farklı zamanlarda kademeli olarak uygulanması, farklılıklar arasında kullanılmayı sağlayan bir "doğal deney" sağlanmaktadır. Bu araştırma tasarımı ile Basel II'nin uygulandığı ülkeler ile diğer ülkeler arasındaki İslami ve konvansiyonel bankaların riski üzerindeki etkisini her yıl karşılaştırılmaktadır. Bu nedenle çalışmada İslami bankacılık gelişiminin sonuçları üzerindeki tartışmaya katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmanın büyük normatif etkileri vardır. Basel II düzenlemesinin İslami bankaların riski üzerindeki etkisi hakkında bilgi sağlanmaktadır. Geleneksel bankacılık düzenlemeleri İslami bankacılık ile uyumlu değilse, Basel II büyük bir İslami bankacılık sektörü olan bir ülkede bankacılık endüstrisinin riski üzerinde beklenmedik bir etkiye sahip olabilir. Ayrıca bu araştırma İslami bankaların genişlemesinin Basel II düzenlemesinin varlığına bağlı olarak finansal istikrar üzerinde farklı etkilere sahip olabileceğini göstermektedir. Son olarak,bazı yazarlar İslam bankacılığının kendine özgü özelliklerine uymak için özel bir ihtiyati çerçevenin gerekli olacağı gerçeğini tartışmaktadır (Zinsa ve Weill, 2017, s. 629-633).

Hollanda'da yayınlanan M. Kabir Hassan ve Sirajo Aliyu'ya ait "A contemporary survey of islamic banking literature" makalesinde İslami bankacılık üzerine ampirik çalışmaları gözden geçirmekte ve gelecekteki araştırma yönlerini vurgulanmaktadır. Çalışma bölgede kapsamlı analitik ve teorik araştırmalar yapılmadan ampirik araştırmalara odaklanmaktadır. Krizden sonra İslami bankaların yayılma etkisiyle, birkaç kanıt sistemin geleneksel muadilinin altında performans gösterdiğini ileri sürmektedir. Bu makale İslami bankacılık ile ilgili konuları tartışmakta ve gelecekteki araştırmalar için diğer yolları tanımlamaktadır (Hassan ve Aliyu, 2018, s. 12-29).

Küresel finansal kriz, politika yapıcıları ve akademisyenleri geleneksel olanı tamamlamak için alternatif bir finansal eylemler aracı aramaya itmiştir. İslami finans şeriat kaynaklı ilkeleriyle finansal işlemlerle ilişkili endemik riskini azaltma potansiyeline sahip bir ortamdır. İslami finans, özgün bağlayıcı ilkeleri yakından koruduğu sürece büyüyecektir. Bu iddialar İslami bankacılık görüşü ile İslâm bankacılığının İsmaili ve Chapra modellerine ilişkin sürdürülebilirlik paradigmaları (kurumsal ve refahçı) arasındaki son bağlantı ile tutarlıdır. Bu nedenle modern İslami bankacılık ve finansın temel teorisi sermaye kaynaklarının verimli tahsisi ve büyüme ve kalkınmaya yönelik finansal kararlar yoluyla sosyal refah ile ilişkilidir. Bununla birlikte İslami bankacılık ve finans alanındaki çalışmaların kurumları güçlendirmek için yollar sağlayıp sağlamadığı veya sistemi destekleyecek yeni öngörüler önerdiği açık değildir. İslami finans ve bankacılığa ilgi son yıllarda yükselişe geçti ve sadece gelişmekte olan ekonomileri etkilemekle kalmadı, dünyanın diğer bölgelerine de ilgi duymaya başlandı (Hassan ve Aliyu, 2018, s. 12-29).

Bazı ülkeler sisteme uyum sağlamak için düzenleyici çerçevelerini yeniden düzenlemektedir. Bu makale İslami bankacılık üzerine ampirik literatürü gözden geçirmeyi ve gelecekteki çalışmalar için diğer yönleri sunmayı amaçlamaktadır. Odak noktası ise politika yapıcıları, araştırmacıları, öğrencileri ve diğer okuyucuları İslami bankacılık faaliyetlerini anlamalarını sağlamak ve böylece gelecekteki kararlarını yönlendirmelerine yardımcı olacak bilgiler sunmaktır. İslami bankacılık uygulamaları şeriat ilkelerinden belli ideolojik yönergelere eşlik etmektedir. İslami bankacılık paradigması ilk olarak sosyal refahı teşvik etmek amacıyla ödüllere ve risk paylaşımına yani özkaynağa dayanarak geliştirildi. Bununla birlikte sistem içindeki bir paradigma değişimi, bilginlerin ve politika yapıcıların dikkatini çekmekte ve sonuçsuz tartışmalara yol açmaktadır. Bu nedenle sistem uygulamalarının son zamanlardaki büyümesi ve karmaşıklığı araştırmacıları konvansiyonel muadillerinden deneysel farklılıkları araştırmaya teşvik etmiştir (Hassan ve Aliyu, 2018, s. 12-29).

Hollanda'da yayınlanan Allen N. Berger, Narjess Boubakri, Omrane Guedhami ve Xinming Li'ye ait "Liquidity creation performance and financial stability consequences of Islamic banking: Evidence from a multinational study" makalesinde İslami bankaların (IB) konvansiyonel bankalara (CB) karşı banka likidite oluşturma ve finansal istikrar uygulamalarını araştırmaktadır. Çalışmada IB ve CB iş modelleri önemli farklılıklar

sergilemekte ve modelin az ya da çok likidite oluşturma olasılığına izin veren hipotezler geliştirmektedir. Ayrıca her iki bankanın da likidite yaratmasının ulusal finansal istikrar üzerindeki etkisini incelemektedir. Bu nedenle makalede İslami bankacılığın daha önce bilinmeyen iki faydasını yani birim varlık başına daha fazla likidite yaratması ve daha fazla finansal istikrar ortaya çıkarmaktadır. Çalışmanın sonuçlarında CB'nin likidite oluşumunun yüksek gelirli ülkelerde ulusal finansal istikrarı olumsuz etkilediğini, ancak düşük gelen gelirlerde önemli bir etkisi olmadığını göstermektedir (Berger, Boubakri, Guedhami ve Li, 2019, s. 1-10).

Aksine IB likidite oluşumunu yüksek gelirli ülkelerde finansal istikrarı önemli ölçüde etkilemez ve düşük gelirli ülkelerde istikrarı önemli ölçüde desteklemektedir. 2000-2014 yılları arasında 24 ülkeden 690 banka kullanarak, İslami bankaların (IB) birim varlık başına genel olarak daha fazla likidite yarattığını, ve bilançonun varlık tarafında ve bilançonun konvansiyonel bankalardan (CB) daha az likidite oluşturduğu görülmektedir. IB'lerin daha fazla kredi ve daha az menkul kıymet ve bilanço dışı kredi taahhütleri bulunduğunu tespit etmektedir. İslami bankaların (IB'ler) büyümesine rağmen likidite yaratma performansları konvansiyonel bankalara (CB) göre finansal istikrar sonuçları hakkında çok az şey bilinmektedir. 2000-2014 yılları arasında 24 ülkeden veriler kullanarak bu sorunlar ele alınmaktadır. Buna ek olarak CB likidite oluşturma özellikle yüksek gelirli ülkelerde ulusal finansal istikrarın azalmasına neden olmaktadır. IB likidite yaratmada bunu yapmamaktadır. İslam bankaları (IB'ler) özellikle Küresel Finansal Krizden (GFC) beri dünya çapında önem kazanmıştır. GFC geleneksel bankaların düzgün işleyişine ve IB'ler gibi alternatif modellere olan ilginin artmasına neden oldu. IB'lerin artan önemine rağmen CB'lere kıyasla performansları ve finansal istikrar sonuçları hakkında çok az şey bilinmektedir. Teori IB'lerin etkinliği konusunda bölünmüştür ve bunların ekonomik sonuçlarının birkaçı ampirik olarak araştırılmıştır (Berger, Boubakri, Guedhami ve Li, 2019, s. 1-10).

IB'lerin ve CB'lerin müşterileri için likidite oluşturmadaki performanslarını araştırmak önemlidir. Çünkü:

- Banka likiditesi oluşturma tartışmasız banka çıktılarının en kapsamlı ölçüsüdür.
- Olumlu ekonomik etkileri vardır.
- Finansal istikrar etkileri de vardır.

Sonuçlar bankaların ve ülkelerin uluslararası düzeyde farklı bir örneğini göz önünde bulundurarak İslami bankacılık likidite oluşturma ve finansal istikrar üzerine literatürlere katkıda bulunmaktadır. Ayrıca İslam bankacılığının şimdiye kadar keşfedilmemiş, araştırma ve politika sonuçlarıyla olumlu yönlerini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte geleceğe yönelik araştırmalarla bu bulguların teyit edilmesini beklemektedir. Ayrıca her iki bankanın da likidite yaratmasının ulusal finansal istikrar üzerindeki etkisini incelemektedir(Berger, Boubakri, Guedhami ve Li, 2019, s. 10-17).

Çalışmadaki sonuçlar CB likidite oluşumunun yüksek gelirli ülkelerde ulusal finansal istikrarı olumsuz etkilediğini ancak düşük gelen gelirlerde önemli bir etkisi olmadığını göstermektedir. Aksine IB likidite yaratımı yüksek gelirli ülkelerde finansal istikrarı önemli ölçüde etkilemez ve düşük gelirli ülkelerde istikrarı önemli ölçüde destekler. Banka likidite oluşumunun belirleyicileri üzerine yapılan araştırmalarda; banka sermayesi, rekabet, mevduat sigortası, kooperatif yönetişimi, birleşme ve devralmalar, politika belirsizliği, hükümet garantileri ve güvenin rollerine odaklanmaktadır. Ancak İslami ve geleneksel bankacılık uygulamalarının etkileri incelememektedir. Finansal istikrar ile ilgili olarak IB'lerin likidite yaratması özellikle düşük gelirli ülkelerde daha fazla ulusal finansal istikrar ile sonuçlandığını göstermektedir. Buna karşılık CB'nin likidite marjında oluşturulması özellikle yüksek gelirli ülkelerde ve Müslüman çoğunlukta ülkelerde daha az finansal istikrar ile sonuçlanmaktadır (Berger, Boubakri, Guedhami ve Li, 2019, s. 10-17).

Almanya'da yayınlanan Matthias Casper ve Asma Ait Allali'ye ait "Islamic Finance Made in Germany – A Case Study on Kuveyt Türk (KT Bank): Germany's First Islamic Bank" makalesinde Almanya'daki İslami Finans'a odaklanılmaktadır. Son yıllarda İslami finans sadece Araplarda veya diğer Müslümanlarda değil, Batı ülkelerinde de ilginç bir büyüme ve yayılma göstermektedir. Çalışmada İslami banka müşterileri şeriat uyumlu ürünleri seçtikleri için bir finansal ürünün İslami yasaya uygun olup olmadığını belgeleyen Şeriat Denetleme Kurulu'nun rolüne odaklanmaktadır. Bu makalenin ana bölümünde KT(Kuveyttürk) Bank ile ilgili bir vaka çalışması yer almaktadır. Döviz kurlarının manipülasyonu ve "Euribor" faiz oranları gibi pek çok skandalın yanı sıra 2007/2008 küresel finansal krizi ve sonrasındaki yeni finansman biçimleri üzerinde tartışma uyandırmaktadır(Casper ve Allali, 2017, s. 1-3).

Geleneksel finansın aksine bu formlar daha etik, ahlaki ve dini yönlere yönelik olma eğilimindedir. Çeşitli çalışmalara göre son 10 yıldaki İslami finans büyümesi yıllık bazda % 10-20 oranında ve çeşitli ekonomik sektörlere ulaşmış bir gelişmeyle gerçekleşmektedir. Bu gelişme 1970'lerin başlarında İslami Finans'ı marjinalleştiren birçok Arap ülkesinin sömürgeciliğinin sona ermesinden sonra başlamıştır. İslami Finans şu şekilde tanımlanabilir: Şeriatın seküler (ulusal) bir yargı yetkisine tabi olmasına rağmen şeriat kurallarını ihlal etmeden yapılan her türlü finansal hizmeti kapsar. İslami bankacılık sadece faizsiz bankacılık değildir. Bu temel ilkelerin bir sonucu olarak İslami finansal işlemler Kar ve Zarar Paylaşım Yöntemi (PLS) ve tüm finansal işlemlerin altında yatan gerçek bir varlığa sahip olması ile karakterize edilmektedir (Casper ve Allali, 2017, s. 1-3).

İslami finansın gelişimi sadece Arap Müslümanlarında değil aynı zamanda bugün İngiltere'deki finans sektöründe faaliyet gösteren 5 İslami Banka ile Avrupa'da İslami finansın bir merkezi olarak kabul edilen bazı Avrupa ülkelerinde de gerçekleşmektedir. İngiltere'nin yanı sıra bu gelişme Temmuz 2015'te ilk İslam bankasının açılışını gören Fransa, Lüksemburg ve nihayet Almanya'da gerçekleşmiştir. İslami finansın Avrupa bağlamında kurulması bazı zorluklara yol açmaktadır. İslami Bankaların dini özellikleri onları geleneksel bankalardan farklı kılmaktadır. Bu nedenle İslami Bankaların farklı ülkelerin düzenleyici vergi ortamlarına entegrasyonu önemli bir sorundur. Bu nedenle İslami bankanın kurumsal yönetimi, özellikleri ve etik dini hedeflerini yasalar ile etik olarak uygunluğunu sağlamak için alınabilecek yaklaşımları ve faaliyet gösterdiği ülkenin zorunlu yasasının sağladığı en iyi uygulamaları analiz etmek önemlidir. Almanya'da İslami Finans'ın gelişimine genel bir bakışla başlayarak kurumsal yönetim ve şeriat denetleme işlevinin olası entegrasyonu ile ilgili Alman yasaları incelenmektedir (Casper ve Allali, 2017, s. 1-3).

Bu incelenen çalışmanın temel amacı ilk Alman İslam bankası olan KT Bank'ı incelemektir. Avrupa ve Alman hukukunun taraflarca yapılan bir finansal sözleşmede entegre edilen dini veya etik yönlere karşı laikliği ve tarafsızlığı sayesinde İslami finansa açıklık getirilmiştir. Özellikle Almanya'da olmak üzere farklı Avrupa ülkelerinde İslami bankaların kurulması söz konusudur. Ancak bir bankanın yönetim kurulunun nihai sorumluluğu gibi bazı yasal kuralların dikkate alınması gerekir. Böylece İslam bankası ulusal yasalara uygun hareket etmektedir (Casper ve Allali, 2017, s. 39-41).

Fransa'da yayınlanan Pejman Abedifar, Shahid Ebrahim, Philip Molyneux ve Amine Tarazi'ye ait "Islamic Banking and Finance: Recent Empirical Literature and Directions for Future Research" makalesinde İslami bankacılık ve finans alanındaki son ampirik literatürü incelemekte, ana bulguları vurgulamakta ve gelecekteki araştırmalar için bir rehber sunulmaktadır. İncelenen çalışmada İslami finansın kapsayıcılığa ve finans sektörünün gelişimine yardımcı olduğuna dair bazı kanıtlar vardır.

Yatırım fonlarının risk ve getiri özelliklerine odaklanan çalışmaların hakim olduğu ampirik finans literatüründen elde edilen sonuçlar İslami fonların geleneksel fonlardan daha iyi olmasa da iyi performans gösterdiğini göstermektedir. Standart endüstri kriterlerinden daha kötü performans gösterdiklerine dair çok az kanıt bulunmaktadır. İslami bankacılık ve finansın temelini oluşturan temel ilkeler Riba'nın yasaklanması ve diğer İslam hukuku gerekliliklerinin yerine getirilmesinin dinin kendisi kadar eskidir. Ancak bankaların İslami finansal hizmetlere sahip olmaları 1960'lardan beri süregelmiştir. Şeriat uyumlu olan bu hizmetlerin % 80'i İslami bankalar (veya konvansiyonel bankaların İslami pencereleri), % 15'i Sukûk (İslami tahviller), % 4'ü İslami olarak hesaplanan varlıkların yaklaşık 2 trilyon dolar tutarında küresel bir sektörü özetlemektedir (Abedifar, M. , Molyneux ve Tarazi, 2015, s. 1-5).

Buna ilaveten yatırım fonları ve Tekafül (İslami sigorta) % 1'lik bir orandadır. İslam ülkelerinin çoğunda yalnızca İslami bankalara sahip olan başta İran ve Sudan olmak üzere çok az sayıda ülke vardır. İslami bankalar geleneksel bankalarla kafa kafaya rekabet etmektedir. Muhtemelen İslami bankacılık tarihindeki en önemli gelişmelerden biri 1975 yılında İslam Kalkınma Bankası (IDB)'nin kurulmasıyla gerçekleşmiştir. IDB'nin temel hedefi şeriat ilkelerine uygun olarak Müslüman dünyasında ekonomik ve sosyal kalkınmayı teşvik etmek ve kuruluşundan bu yana bir dizi İslami bankacılık ve finans girişimlerinin önemli bir finansörü ve destekleyicisidir. 1975 ve 1990 arasında İslami finans endüstrisi alternatif bir finansal aracılık modeline dönüşmüştür. Dönem özel sektörde önemli sayıda İslami finans kurumu kurulmasıyla belirlenmiştir. Bankalar dışındaki İslami finans kurumları sayıları giderek artmaya başlamıştır. Bunlara sigorta şirketleri ve yatırım fonlarıda dahil edilmiştir. İslami finansal varlıkların büyük kısmı (% 80) bankacılık işindedir. İslami finans endüstrisini destekleyen bazı altyapı kurumlarının kurulma girişimleri 1990'larda başladı. Başlangıçta İslami bankacılık kurumları konvansiyonel bankacılığı destekleyen kurumsal çerçeve içinde çalışmak

zorundaydılar ve kurumsal çerçeve özellikle İslami ihtiyaçlara yönelik olmadığı için karşılaştırmalı bir dezavantajdaydılar (Abedifar, M. , Molyneux ve Tarazi, 2015, s. 5-11).

İngiltere'de yayınlanan Johanna Pesendorfer ve Othmar Lehner'e ait "Islamic Banking And Finance As An Ethical Alternative: A Systematic Literature Review" makalesinde İslami bankacılık ve finans konusundaki güncel araştırmalara bir bakış açısı getirmeye çalışmaktadır. Makale İslami bankacılık ile ilgili birçok literatürün var olduğunu göstermektedir. Ancak şimdiye kadar en iyi dergilerde sadece küçük bir bölüm temsil edilmektedir. Büyük küresel büyüme oranları ve İslami bankacılık ve finansın hızla artan önemine rağmen bu alandaki araştırmalar yeni ve ilk olarak sınıflandırılması gerekmektedir. Son ekonomik olaylar konvansiyonel bankacılık ve finans sistemine karşı gittikçe eleştirel bir tutuma yol açarken İslami bankacılık, Müslüman ekonomilerde değil aynı zamanda "Batı dünyası"nda da kademeli olarak etik bir alternatif olarak kabul edilmektedir. İş modellerinin kökenleri dini ve etik ideallerden kaynaklandığından İslami bankalar temel şeriat ilkelerini gözlemlerken, aynı zamanda Basel III gibi uygulanabilir yönergelere uymakta ve sürekli değişen müşteri taleplerine esnek bir şekilde adapte olunduğunu çalışmada vurgulanmıştır. İslami bankacılık ve finansın artan önemi nedeniyle bu incelenen makalede mevcut araştırmanın çeşitli yönlerini analiz etmeyi ve özetlemeyi amaçlamakta ve "etik" bir alternatif söz verilen piyasa ile örtülü vaat arasındaki uyumu ve tutarsızlığı tespit edilmeye çalışılmaktadır(Pesendorfer ve Lehner, 2016, s. 42-43).

İslam hukuku ilkelerinin temelleri olarak birleştiren İslami bankacılık, son yıllarda küresel finans sektörü için giderek daha önemli bir hale gelmektedir. Küresel finans piyasasında İslami bankalar kendilerini sıklıkla farklı ürünlere ve hizmetlere rekabetçi alternatifler olarak belirlemişlerdir. İlk modern İslam bankasının kapısını açmasından 40 yıl sonra da bu hızla büyüyen sektörün gerçek büyüklüğünü tahmin etmek hala zordur. İslami bankalar ve hatta batı ülkelerinde kurulan şubeler geleneksel bankalardan çeşitli şekillerde farklılık göstermektedir. En önemli fark İslami bankaların müşterilerinin mevduatları için sabit faiz ödemelerine izin vermelerine veya kredilerden faiz talep etmelerine izin vermeyen İslam'a olan ilginin yasaklanmasında görülebilmektedir. Buna karşılık İslam hukuku finansal işlemlerin kâr ve zarar paylaşım ilkesine dayandırılması gerektiği teorisini desteklemektedir. Ayrıca bir gerçek varlığı

içeren ekonomik bir işlemin her finansal işlemi desteklemesi önemlidir. Bu yaklaşım İslami bankaların risk profili ve maliyet etkinliği ile ilgili tartışmaları tetiklemektedir. İslami bankaların iş modeli İslami hukuka dayandığından dolayı dini idealleri tasvir eden şeriatın genellikle kendi etik kimliğine sahip olduğu görülmektedir (Pesendorfer ve Lehner, 2016, s. 42-43).

Bu öncelikle şeriat ilkelerinin sadece dini maneviyatı teşvik etmek için değil aynı zamanda sosyal refahı ve adaleti teşvik etmek için oluşturulduğu gerçeğinden kaynaklanmaktadır. İslami kavramın dayandığı dini temel çoğu zaman kar maksimizasyonu ve büyümesi lehine sosyal ve etik kaygıları tamamen dışladığı varsayılan geleneksel ekonomik perspektiften önemli ölçüde farklıdır. Geleneksel bankalar bugün kârlılıklarını en üst düzeye çıkarmak için spekülatif işlemler de dahil olmak üzere çok çeşitli faaliyetlerde bulunma yeteneğine sahiptir. İlişkili yüksek riskleri hafifletmek için düzenleyiciler giderek daha önemli hale gelmektedir ve bu da sektörün şeffaflığını ve etik davranışını arttırmaktadır. Kurumlar etik kurallara uyarlarsa müşteri memnuniyeti artar ve bu da daha fazla kâr sağlamaktadır. Finans sektörü için zorluk çeşitli paydaşların gereksinimleri arasındaki dengenin korunmasında yatmaktadır. İslami bankaların amacı etik, ekolojik ve sosyal kaygıların bütünleşmesidir. Bu sadece müşterileri ve halkı değil, aynı zamanda ilgili endüstrileri de kapsamaktadır. Bu uygulamada İslami finans kurumlarının iş ortakları olarak hareket eden şirketlerin yasaklanmış işlemleri kapsayacak şekilde kısıtlanması ve iş modellerinin şeriatın sosyal, etik ve ekolojik hedefleri ile uyumlu olması gerektiği anlamına gelmektedir (Pesendorfer ve Lehner, 2016, s. 42-43).

Bu incelenen çalışmada Avrupa'da henüz ilerlememiş olan İslami bankacılığın genişlemesinden bahsedilmektedir. İngiltere gibi bazı ülkeler, Avrupa'daki İslami bankacılığın önünü açan yasal değişikliklerden ziyade öncü olarak hareket etmektedir. Özellikle çalışmada İslami bankacılık konusunda insanları bilgilendirerek batı dünyasında İslami bankacılık ve finansa karşı şüpheciliği azaltmaya odaklanılmalıdır (Pesendorfer ve Lehner, 2016, s. 60).

Almanya'da yayınlanan Abdelrahman Yousri Ahmad'e ait "Does Islamic Banking help in Economic Development of Muslim Countries?" makalesinde tüm Müslüman ülkeler uluslararası olarak gelişmekte olan ülkeler olarak sınıflandırılmaktadır. Yaşayan yaşam standartlarının keyfini çıkaran petrol üreten ülkeler ile Malezya ve Türkiye gibi yeni

sanayileşmiş Müslüman ülkeler dışındaki diğer ülkeler kişi başına düşen düşük gelir grupları olarak sınıflandırılmaktadır. Bu incelenen makale gelecekte İslami bankacılığın tatmin edici bir performans göstermesini sağlayacak öneriler sunmaya çalışmıştır.

İslami bankalar bilançolarının ve küresel raporlarında gösterildiği gibi finansal varlıklarını faiz dışı bazda artırmayı başarmıştır. Bununla birlikte mevcut mali kaynakların geleneksel bankalardan farklı bir şekilde ne kadar kullanıldığı son 10 yılda İslam ekonomistleri arasında sık sık dolaşan ciddi bir sorundur. Hiç kimse İslami bankaların pratikte "faiz" kelimesini sözlüklerinden çıkarmayı başaramadıklarını sorgulayamaz. Ancak son 40 yıl faiz oranının ve faiz sisteminin etkisinden asla kaçamadıklarını ortaya konulmuştur (Ahmad, 2015, s. 7).

İslami bankacılık, banka sisteminin küçük bir bölümünü temsil etmektedir. Modern imalat endüstrisinde veya üretim sektöründeki diğer faaliyetlerde gerçek yatırımın finansmanında geleneksel bankacılık ile önemli bir rekabet işareti olmamalıdır. Ekonomik kalkınmadaki tüm kurumların Müslüman ülkelerde hizmet etmesi gereken en önemli hedef olduğu yadsınamaz. Sonuç olarak İslami bankacılığın ekonomik kalkınmadaki rolünün şimdiye kadar önemsiz olduğunu söyleyebiliriz, ancak yanlış uygulamaları düzeltmek, daha iyi politikalar benimsemek ve yenilikçi ürünler ve mekanizmalar için sert önlemler alındıktan sonra gelecek için umut verici olabilir (Ahmad, 2015, s. 33).

Litvanya'da yayınlanan Iwona Sobol'a ait "Islamic Banking in the European Union Countries" makalesinde temel olarak bilimsel literatür, pazar raporları ve istatistiksel verilere dayanan açıklayıcı ve analitik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmanın amacı Avrupa Birliği ülkelerinde İslam bankacılığının gelişimi için fırsatları ve zorlukları analiz etmektir. Analiz İslami bankaların gelecekte Avrupa finans piyasasında bugün olduğundan daha önemli olup olmayacağı sorusuna cevap vermelidir. Bununla birlikte Avrupa'daki Müslüman nüfusun büyük ve artan nüfusunda yer alan AB'de İslami bankacılık piyasasının gelişmesi için bir potansiyel vardır. Dahası Avrupa bankacılık endüstrisini ciddi şekilde etkileyen küresel mali krizden sonra Avrupalılar arasında İslami finansal hizmetlere daha yüksek bir talebe dönüşebilecek daha yüksek etik yatırım talebi olduğu incelenen çalışmada vurgulanmaktadır (Sobol, 2015, s. 189-190).

Avrupa Birliği ülkelerinde İslami bankacılık hala kalkınmanın çok erken bir aşamasındadır. AB'de İslami finansal ürün ve hizmetler sunan çok az sayıda banka vardır. Bunların çoğu Avrupa İslami finans merkezi olarak kabul edilen Birleşik Krallık'ta bulunmaktadır. Avrupa bankalarının faiz dışı finansmana ilk katılımı 20. yüzyılın 1920'lerinde gerçekleşmiştir. O zamanlar Standard Chartered'ın öncüsü olan Doğu Bankası'nın tüm faiz temelli işlemlerden kaçınmak koşuluyla Bahreyn'de bir şube açmasına izin verilmişti. Aynı zamanda ABN-Amro'nun selefi olan Hollanda Ulusal Handelsbank'ın Cidde'de amacı; Hollandalı ve Endonezya'dan gelen hacılar için para değiştirme hizmetlerini sağlamak için bir şube kurmasına izin verildi. Sonraki yıllarda Birleşik Krallık'ta tamamen İslami bankalar kuruldu. 2014'te tam teşekküllü 6 İslam bankası vardı. Bunlar: Al Rayan Bank (eski İslam Bankası İngiltere), Londra ve Ortadoğu Bankası, Avrupa İslam Yatırım Bankası, Gatehouse Bank, QIB UK ve Abu Dhabi İslam Bankası (Sobol, 2015, s. 189-190).

Son olarak personel eksiklikleri Avrupa İslami bankacılık endüstrisinide etkileyen bir sorundur. Hatta daha az insan İslami bankaların yönetim pozisyonlarını işgal edebilecekleri faaliyetlere yeterince aşinadır. Ancak bu durum yavaş yavaş değişmektedir. Bu tür bankacılığa olan ilginin artmasıyla birlikte AB ülkelerinde düzenlenen İslami bankacılık ve finans konularında çeşitli kurslar ve seminerler düzenlenmektedir. Yine İngiltere bu alanda lider bir ülkedir. İngiliz üniversitelerinden ikisi Reading Üniversitesi İslami finans ve Durham Üniversitesi'nde yüksek lisans çalışmaları sunulmaktadır. Hatta İslam ekonomisi ve finansı üzerine doktora programı da düzenlenmektedir. Temel sonuçlar, Avrupa Birliği ülkelerindeki İslami bankacılığın çok erken bir gelişme aşamasında olduğunu göstermektedir. Avrupa İslami finans lideri olan Birleşik Krallık'ta bile İslami bankaların varlıkları, İngiliz bankacılık sektörünün toplam varlıklarının % 1'inden daha azını oluşturmaktadır (Sobol, 2015, s. 195).

2.6.2. Avrupa Ülkelerinde İslami Bankacılık Alanında Yazılan Bazı Kitap Çalışmaları

İngiltere'de yayınlanan Murat Ustaoğlu ve Ahmet İncekara'ya ait "Balancing Islamic and Conventional Banking for Economic Growth" kitabında İslam ülkelerinde finans ve büyüme arasındaki ilişkiyi ampirik bulgular kullanarak analiz etmektedir. Bazı iktisatçılar modern ekonominin temellerinin modern bankacılık sisteminin kurulmasıyla atıldığına inanmaktadır. Modern bankacılık, üretimde kullanılan sermayeye finansman

sağlar ve böylece üretim sistemlerinin gelişimine katkıda bulunur. Yeni teknolojilerin yayılması ve sermaye birikiminin gerçekleşmesi fonların kullanılabilirliğini gerektirir. Bu nedenle gelişmiş bir finansal sistem büyüme sürecinin önemli bir unsurudur. Çünkü az miktarda tasarrufları büyük yatırımlara yönlendirebilirler. Ayrıca yatırımların çeşitlendirilmesini sağlar ve böylece yatırımcılar ve tasarruf sahipleri için riskleri en aza indirir. Teknik fırsatlar ve uzmanlık sayesinde yatırım projelerinde daha iyi bir performans sergileyebileceği incelenen çalışmada vurgulanmıştır(Ustaoğlu ve İncekara, 2018, s. 11).

İslami bankaların kuruluşunu tekafül (İslami sigorta) ve İslami sermaye piyasası araçlarının ortaya çıkışı izlemiştir. 1950'lerde bir grup Pakistanlı ekonomist ve finans uzmanı 1958'de Pakistan'ın batı kesiminde ilk kolektif bankanın kurulmasında doruğa ulaşan İslami finansal yöntemler üzerinde çalışılmıştır. Günümüzde gayrimüslim ülkelerde dahil olmak üzere bazı ülkeler IF'nin düzgün çalışması için mevzuat yapmak için çaba sarf etmektedir. Özellikle Körfez ülkeleri, Türkiye, Malezya ve Endonezya da dahil olmak üzere Müslüman ülkeler de dahil edilerek ABD, İngiltere, İsviçre, Almanya, Lüksemburg ve Kanada bölgelerindeki Müslüman nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla IF yatırımları için teşvikler sunmaktadır. Günümüzde tüm ülkelerde IF fonlarının toplam tutarının 2 trilyon dolar civarında olduğu tahmin edilmektedir (Ustaoğlu ve İncekara, 2018, s. 11).

Türkiye'de modern bankacılığın tarihi Osmanlı dönemine kadar uzanmaktadır. İlk banka 1847'de Galata'daki bankacılar tarafından kurulmuştur. İstanbul Bankası olarak adlandırılan banka 1852 yılında tasfiye edildi. Modern bankacılık faaliyetleri 1856 yılında Osmanlı Bankası'nın kurulmasıyla başlatılmıştır. Bankacılık, özel bankacılığın teşvik edildiği Cumhuriyet döneminde önemli bir sektör haline geldiği kitapta bahsedilmektedir (Ustaoğlu ve İncekara, 2018, s. 16).

İngiltere'de yayınlanan Nafis Alam ve Syed Aun R. Rizvi'ye ait "Islamic Banking Growth, Stability and Inclusion" kitabın amacı İslami bankacılık alanındaki mevcut ve gelecekteki araştırma temasının olağanüstü potansiyelini ve derinliğini ortaya koymaktadır. İslami bankacılık ve finans son 10 yılda akademide ilgi çekici bir araştırma alanı olarak ortaya çıkmıştır. İslam ülkeleri öncelikle küresel ekonomik toplumun gelişmekte olan ve daha az gelişmiş katmanlarının üstündedir. Batı dünyasında İslami finansı tanıtmaya yönelik ilk girişimler 1978'de Lüksemburg'da kurulan İslami finans

evi tarafından başlatıldığı kitapta detaylı bir şekilde yazılmıştır(Alam ve Syed Aun R. Rizvi (eds.), 2017, s. 10-11).

İslami bankacılık büyümesi son zamanlarda karşılaştırmalı analizler yoluyla İslami bankaların performansının incelenmesine olan ilginin gelişmesine yardımcı olmuştur. Çoğu çalışmanın bulguları İslami bankaların daha iyi performans gösterip göstermediklerini belirlemede çelişkili sonuçlar vermektedir. Ekonomik ve finansal kalkınmada İslami bankacılığın rolü alanında çok çalışma yapılması gerekmektedir. İslami bankalar için kazanç yönetimi gibi konularda Şeriat Denetleme Kurulunun rolünün değerlendirilmesi konusunda literatürde bir eksiklik vardır. İslami bankalardaki yönetişim sorunları İslami bankaların farklı paydaşları arasındaki ilişkilerin karmaşık yapısı göz önüne alındığında henüz keşfedilmemiş bir alandır. Daha spesifik olarak İslami bankaların likiditesine ve piyasa riskine bakmaya değmektedir. İkili bankacılık sisteminde yapılan araştırmaların çoğu İslami bankalar emekleme dönemindeyken ve küresel mali kriz nedeniyle daha az etkilenirken yapıldığı kitapta detaylı bir şekilde vurgulanmaktadır (Alam ve Syed Aun R. Rizvi (eds.), 2017, s. 10-11).

2.6.3. Avrupa Ülkelerinde İslami Bankacılık Alanında Yazılan Bazı Tez Çalışmaları

İngiltere'de yayınlanan Naeem Ur Rahman'a ait "Attitudes of Muslims towards Islamic Banking and Finance in the North West of England: A socio-economic perspective" tez çalışmasında İngiltere ve özellikle Kuzey Batı'daki İslami bankacılık ve finansın sosyal-ekonomik etkilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bankacılık kurumlarının ekonomik etkisi ve finansal rolü çağlar boyunca iktisat teorisi literatüründe kapsamlı bir şekilde incelenmiştir ve bankacılık kurumlarının ekonomik büyüme üzerinde finansal aracılık yoluyla büyük bir etki yarattığı bir gerçek olarak belirlenmiştir. Sosyal bankacılık olgusu bu yeni gelişmenin sonucudur. 2003 yılında Oxford Üniversitesi Sosyal İşletme Okulu ve 2006 yılında Bocham Almanya'daki Sosyal Bankacılık Enstitüsü gibi bazı araştırma merkezleri kurulmuştur. Bu bağlamda konunun ekonomik önemi ve İslami bankacılık endüstrisindeki büyüme, geleneksel ekonomistleri ve bankacıları İslam bankacılığının dünyadaki kavramını ve uygulamasını görselleştirmeye çalışarak çalışmada detaylı bir şekilde vurgulanmıştır (Rahman, 2012, s. 91)..

İslami bankacılık endüstrisinin genişlemesi dünya çapındadır ve yıllık büyüme oranı dünyanın herhangi bir yerindeki diğer sektörlere kıyasla daha önce görülmemiş bir

düzeydedir. Batı dünyası bu konuda bir istisna değildir. Avrupa ve Amerika'daki bankacılık endüstrisi İslami bankacılık ve finansal ürünlerin büyük bir popülerliğine ve önemli ölçüde kabul edilebilirliğine tanık olmuştur. Birleşik Krallık, Batı'da İslami bankacılık endüstrisinin desteklenmesinde benzersiz ve farklı bir tarihe sahiptir. "2003 Finans Faturası" önemli bir rol oynayan ve cadde ticari bankalarının İslami finansal ürünleri piyasaya sürmeleri için bir geçit açmaktadır. Bu tasarıda İslami konut finansmanı ürünlerini daha rekabetçi hale getirmek için çifte damga vergisi kaldırıldı. Çifte damga vergisinin kaldırılmasından sonra cadde konvansiyonel bankaları İslami ipotekleri tasarladı. Sonuç olarak HSBC İngiltere'de Amanah Konut Finansmanı'nı başlattı. Günümüzde Fransa, İsviçre ve Lüksemburg gibi bazı Batı Avrupa ülkelerinde İslami bankalar faaliyet göstermektedir. İngiltere'nin sadece Avrupa'da değil aynı zamanda mali düzenleyici otoritelerin (Finansal Hizmetler Otoritesi ve İngiltere Bankası vb.) bağımsız ve tam teşekküllü bir İslam bankası işletmesine izin verdiği Batı ülkesinde de ilk ülke olduğunu belirtmek gerekir (Rahman, 2012, s. 91).

İngiltere İslam Bankası, Batı dünyasında şeriat uyumuna dayanan ve Birleşik Krallık'taki finansal düzenleme kurumu olan FSA'nın (Finansal Hizmetler Otoritesi) yetkili ilk bağımsız ve tam teşekküllü perakende İslami bankadır. İngiltere İslam Bankası Eylül 2004'te açıldı. Müşterilere kişisel ve ticari bankacılık hizmetleri sunan bir perakende bankasıdır. Merkez ofis Midlands'daki en büyük şehir olan Birmingham'da bulunur ve Müslüman nüfusunun önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Başlangıçta bankanın sadece iki şubesi vardı; biri Birmingham'da, diğeri Londra'da. Ancak son 5 yılda şube ağı genişledi ve Müslümanların önemli bir nüfusa sahip olduğu büyük şehirlerde 8 şubesi vardır. Londra'da 4, Birmingham'da 2, Leicester'da ve Manchester'da 1'er tane bulunmaktadır. Islamic Bank of Brunei (IBB)'nin 2008 yıllık raporunda; bankanın yıl içinde istikrarlı bir büyüme gösterdiğini ve daha fazla gelir ve kar oluşturduğunu ve zararın % 15'e kadar düştüğünü göstermektedir. İngiltere İslam Bankası müşteriler için kişisel ve ticari bankacılık hizmetlerinin gereksinimlerini karşılamak için özel finansal ürünler tasarlanmıştır. Ayrıca kişisel ve iş amaçlı finansman sağlanmaktadır. Britanya İslam Bankası, çevrimiçi bankacılık imkanıda sunmaktadır. Çevrimiçi bankacılık veya daha kesin olarak 'internet bankacılığı' günümüzde batıda çok popülerdir. Çünkü birçok insan internete erişebilir ve bu tesis sayesinde müşteriler çok çeşitli hizmetlerin tadını çıkarabilirler. Örneğin, para

aktarabilirler. Böylece bankacılığı sadece daha hızlı değil, aynı zamanda eskisinden daha kolay ve güvenli hale getirmektedir (Rahman, 2012, s. 93).

İngiltere'de yayınlanan Amirul Haqeem Abd Ghani'ye ait "An Empirical Examination into the Social Reporting Practices of Islamic Banks in Malaysia and Bahrain" tez çalışmasında Malezya ve Bahreyn'deki İslami bankaların toplumsal raporlarını incelemektedir. Ayrıca bu incelenen tez İslami bankaların literatüre daha fazla araştırılması ve geliştirilmesi için 'İslami Hesap Verebilirlik Teorisi Modeli' ve 'SEGE Bilgilendirme Çerçevesi'ni sunmaktadır. Bu nedenle gelişmekte olan İslami bankacılık pazarı, İslami bankaların sosyal raporlaması üzerine araştırmaları ilginç hale getirmiş ve bunu sürdürme motivasyonunu tetiklediği üzerinde durulmaktadır(Ghani, 2019, s. 14-29).

İslami bankacılık, kökeni muamalat (ticari işlemler ve insanlar arasındaki sivil ilişkiler) olan İslami öğretim şemsiyesi altında küçük bir daldır ve teknikleriyle ilgilenirken İslami hukuk tarafından yönetilmektedir. Modern İslami bankacılık sisteminin tasarımı, batı bankacılığının ve İslami hukukun özünün bir karışımıdır. 1993'ten 2013'e kadarki süreçte Malezya, İslami Bankacılık Kanunu'na 1983 ve Tekafül Yasası 1984'ü yürürlükten kaldıran İslami bankacılık endüstrisine, 2013 İslami Finansal Hizmetler Yasası'nı getirerek bir kez daha İslami finans alanında bir adım daha atmıştır. Malezya ve Bahreyn en fazla İslami bankaya sahip ülkelerdir. Malezya birinci sırada ve Bahreyn dünyanın dört bir yanından İslami bankalar için en büyük ikinci ev sahibi konumdadır. Ayrıca iki ülke arasında sadece Malezya uluslararası İslami bankaların ülkede faaliyet göstermesine izin vermektedir (Ghani, 2019, s. 14-29).

Bankacılık sistemleri, işletmelere ve diğer ekonomik birimlere finansman sağlayan herhangi bir ekonomik kuruluşun merkezinde yer alır. Bu nedenle ekonomide çeşitli önemli rollere ve sorumluluklara sahip olan bankalar kesinlikle toplum üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu nedenle bankaların takipteki firmalara veya projelere sosyal ve çevresel kaygılar açısından finansman sağlayarak bankaların sağlayabileceği etkiyi dikkate almaları gerekmektedir. Bankacılık sisteminin modern dünyada yaygın olarak bilinmesi, modern bir yaşam toplumu inşa eden insanların çoğunluğunun bankanın sunduğu hizmetleri kullanacağı anlamına gelir. Sonuç olarak, bankalar toplumun çoğunun yaşadığı ekonominin merkezinde yer aldığından, bankaların sosyal raporlaması ile ilgili çalışmalar önemlidir (Ghani, 2019, s.45).

İngiltere'de yayınlanan Al-Askar, Salih Rashed'e ait "Client and employee perceptions of Islamic banking in Saudi Arabia" tez çalışmasındaki temel amaç Suudi Arabistan'daki İslami bankaların müşterileri ve çalışanlarının algılarını teorik bir analiz ve ampirik araştırmalar yaparak incelemektir(Al-Askar, 2005, s. 2).

İslami bankacılık sistemi 30 yıl önce uluslararası finansal ufukta ortaya çıktı ve giderek daha fazla kabul görmeye başlamaktadır. Dünyada 150'den fazla İslami Finans Kurumu (IFI) vardır. Bu kurumlar 60 milyar doları aştı ve bankaların ve finansal kurumların temel rolü olan finansal aracılar olarak hareket edebildiklerini kanıtlamaktadır. İslami bankacılık kavramı İslam'da yasak (Riba) kavramı üzerine kuruludur. Faizle uğraşmaktan kaçınma girişimleri genellikle İslami bankacılık olarak bilinen faizsiz bir bankacılık sisteminin ortaya çıkmasına yol açmıştır. İslam menfaate izin vermez, yatırımın temeli olarak ticarete dayalı bankacılık veya kar ve zarar paylaşım sistemi gerektirir. İslami bankalar (IB)'ler şimdi İslam dünyasının çeşitli bölgelerinde ve bazı Batılı ülkelerde faaliyet göstermektedir. Bazı İslam ülkeleri (İran ve Pakistan gibi) tüm bankacılık sistemlerini İslami ilkelere göre yeniden düzenlemişlerdir. Diğer İslam ülkelerinde İslami bankalar kurulmuş ve Geleneksel Bankalarla (CB) bir arada bulunmaktadır. İngiltere, Bahamalar, Kıbrıs, Danimarka ve İsviçre de dahil olmak üzere İslami olmayan ülkelerde birkaç IB ve IFI bulunmaktadır (Al-Askar, 2005, s. 2).

İslami bankacılık olgusu kurumsallaştı ve 1960'larda resmi bir bankacılık endüstrisine dönüşmüştür. Bu gelişme neredeyse tüm Müslüman ülkelerde İslam inancının yeniden canlanmasının bir sonucudur. Arap halklarının İslami kimliğinin yeniden değerlendirilmesi Körfez ve Arap ülkelerinde petrolün keşfi nedeniyle Batı sömürgeci güçlerinden ekonomik bağımsızlığa da bağlıdır. Ayrıca petrol gelirleri IB ve IFI'lerin gelişimini desteklemek için kullanılmış olan önemli fonlar getirmiştir. IB ve IFI'lar İslami kurallara tabidir. Riba'dan kaçınmak için tamamen finansal olanlardan ziyade varlık bazlı işlemlerle ticaret yapılmaktadır. Başlıca finansman araçları Murabaha, Müşareke, Murabaha, Salam, Istisna ve İcara'dır. IB ve IFI'ların hissedarları, yatırımcıları ve müşterileri, bu bankaların gerçekten şeriata bağlı olduklarından emin olmayı beklemektedir. Böyle bir ihtiyacı karşılamak için bankalar, Şeriat Denetleme Kurulunda yer alan kurum içi dini danışmanlar şeklinde bir kontrol süreci geliştirmiştir (Al-Askar, 2005, s. 65).

İngiltere'de yayınlanan Amal Kumati'ye ait "Commercial Banking In Libya And The Potential For Islamic Banking" tez çalışmasında Libya'daki İslami bankacılık potansiyeline odaklanmaktadır. İslami bankacılık ve finans, büyüme ve sosyal içerme için finansal konular yürütmenin yeni bir yolu olarak görülmektedir. 1970'den beri İslami bankacılık dünya çapında tanındı ve bu da İslami bankacılık hizmetleri endüstrisinde hızlı bir büyümenin yolunu açmıştır. O zamandan bu yana Libya bankacılık sektörü özellikle devletin millileştirme programlarını ve sosyalist sistemi başlattıktan sonra önemli değişikliklere tanık oldu. Ancak kamu mülkiyeti altında bankacılık sektörü, yüksek tahsili gecikmiş alacaklar gibi çeşitli sorunlardan dolayı düşük performans göstermiştir. Bu nedenle devlet son zamanlarda sektörün performansını artırmak için bir reform ve deregülasyon politikası başlatmıştır. Bu incelenen çalışma, Libya bankacılık sektöründe meydana gelen gelişmeleri sadece performansı değerlendirmekle kalmayıp aynı zamanda düşük performansın nedenlerini de tartışmayı amaçlamıştır. Ayrıca bu tezde İslami bankacılığın, İslami ve etik ilkelere uyan ve geleneksel bankacılık ile aynı işlevsel amaçlara sahip bir bankacılık sistemini detaylı bir şekilde üzerinde durulmuştur (Kumati, 2008, s. 40-91).

İslami bankalar yıllar içinde çoğaltılmış menkul kıymetler, sigortalar ve diğer bankacılık dışı kuruluşları içeren daha geniş bir İslami finansal yelpazenin parçasıdır. Ancak özel bir bankacılık biçimi olarak İslami bankacılık, geleneksel bankacılığa alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Bunun temel amacı geleneksel bankaların faaliyetlerinin dini ve ahlaki ilkeleriyle uyumsuz olduğuna inanan Müslümanların ihtiyaçlarını karşılamaktır. İslami bankacılık, İslami ve ahlaki ilkelerine uymaları ve dürüstçe uğraşmaları şartıyla herkes için açık bir sektördür. İslami bankaların asıl amacı sadece Müslüman müşterilere değil, aynı zamanda etik bankacılık arayan durumlarına bakılmaksızın tüm insanlara hizmet etmek olmalıdır. Kurumsal olarak bir İslam bankasında önemli bir adım, en fazla 5 İslam aliminden oluşan bir şeriat kurulu oluşturmaktır. Kurulun rolü tam gelişmiş bir İslam bankası veya diğer bankalarda pencere olarak İslam bankacılığı için hayati önem taşımaktadır. Yeni bir finansal ürün tanıtmanın en zor kısmı şeriat kurulunun onayını almak gibi görünüyor, ancak ürün başarılı olmak için bu önemlidir. Bu nedenle, şeriat kurulunun rolünü açıkça belirtmek gerekir. Genel olarak konuşursak, çoğu Müslüman ve gayrimüslim ülkede İslami bankaların düzenlenmesi ve denetlenmesi, geleneksel bankalarınkine benzemektedir (Kumati, 2008, s. 40-91).

Buna karşılık bankalar, sigorta, yatırım fonu ve diğer birçok finansal hizmet gibi bankacılık dışı hizmetler sunmak için hizmetlerini genişleterek bu kurumsal rakiplere meydan okuyor. Bu çok sayıda banka ve bankacılık dışı finansal kuruluşu doğrudan rekabete sokmuştur. Bu gelişmeler bankacıların politikalarını sürekli olarak yeniden değerlendirmelerine ve bu rekabetçi ortam ışığında geri dönüşlerini ve risklerini değerlendirmelerine yol açmaktadır (Kumati, 2008, s. 147).

Fransa'da yayınlanan Tastaftiyan Risfandy'e ait "Empirical Essays On Islamic Banking: Competition, Stability, And Governance" tez çalışmasında banka mevduat oranlarının artan sayıda ülkede İslami ve konvansiyonel bankaların eşzamanlı varlığından nasıl etkilendiğini araştırmaktadır. Çalışmanın amacı İslam ve konvansiyonel bankaların birlikte faaliyet gösterdiği 20 Müslüman ve gayrimüslim ülkeden 98 İslami ve 386 konvansiyonel bankanın bir örneğini ele almaktadır. İslami bankacılık 2007-2008 küresel mali krizinden bu yana önemli ölçüde büyümüştür. İslami bankacılık varlıkları 2009-2012 yılları arasında yıllık % 17,6 oranında büyümüştür ve 2018'e kadar yılda yaklaşık % 20 oranında büyümesi beklenmektedir.Danimarka, Fransa, Güney Afrika ve Birleşik Krallık'ta İslami bankalar bulunmaktadır. İslami ve konvansiyonel bankaların böylesi büyüyen ikili pazarlarda nasıl rekabet ettikleri yeterince belgelenilmemiş bir konudur. İslami bankacılığın gelişimi, karlılık, risk, iş modelleri, piyasa yapısı ve rekabet açısından İslami ve geleneksel bankalar arasındaki potansiyel farklılıkları araştıran önemli bir literatüre yol açmıştır (Risfandy, 2018, s. 35).

İslami ve konvansiyonel bankaların birlikte faaliyet gösterdiği ikili bankacılık piyasalarının artan mevcudiyetine rağmen, ikili bankacılık piyasası yapısının İslami ve konvansiyonel bankaların davranışları üzerindeki etkisi hakkında sınırlı bir literatür bulunmaktadır. Teorik olarak İslami bankalardaki mevduat hesaplarının özel niteliği, geleneksel bankaların mevduatlarına kıyasla önemli farklılıklara yol açarken literatür şimdiye kadar İslami ve konvansiyonel bankaların mevduat oranlarının yakından sabitlendiğini savunmaktadır. Bununla birlikte, iki tür kurumda mevduat oranlarının belirleyicilerinde dikkate değer farklılıklar olduğu gösterilmektedir. Ayrıca ağırlıklı olarak Müslüman ülkelerde veya İslami bankaların önemli bir varlığı bulunan ülkelerde, geleneksel bankalar daha yüksek mevduat oranları belirlemekte ve bu oranlar nispeten düşük piyasa gücüne sahip geleneksel bankalar için daha da yüksektir. Bu tür ortamlarda, geleneksel bankalar muhtemelen mevduat sahiplerini çekmek için daha

güçlü zorluklarla karşılaşmakta ve böylece rekabetin etkisini güçlendirmektedir. Ayrıca geleneksel bankaların İslami bankalar tarafından sunulan mevduat oranlarına duyarlı olduğunu düşünürken, İslami bankalar sadece akranlarından ve çoğunlukla ağırlıklı olarak Müslüman ülkelerden etkilenmektedir (Risfandy, 2018, s. 35).

İngiltere'de yayınlanan Salem Ahmed Mohamed Yahia'ya ait "Service quality in the context of the Egyptian Islamic banking industry" tez çalışmasında önerilen İslami bağlamdaki hizmet kalitesinin bileşenlerine dayanarak, çoğunlukla Mısır İslami bankalar bu çerçeveyi tam olarak anlamamış ve bu süreçle ilişkili İslami değerleri ve ilkeleri bütünleştirmemişlerdir. İslami bankalar 1970'lerden bu yana, İslam'ın ilkeleri ve öğretimi doğrultusunda finansal ürün ve hizmetler sunarak ekonomik ve sosyal gelişmelere ulaşma misyonu ile ortaya çıkmış ve büyümeye devam etmiştir. Bu bankaların yayılması sadece Arap ve Müslümanların egemen olduğu ülkelerle sınırlı kalmayıp, İslami bankacılık sistemi de Avrupa ve ABD dahil dünyanın farklı bölgelerinde ivme kazanmıştır. İslam bankalarını kuruluşlarının arkasındaki değer ve ilkelere göre tanımlayan diğer yazarlar için benimsenen daha geniş tanımlara kar zarar paylaşımını kullanan bir kuruluş olarak başlamaktadır. İslami bankaların dar görüşüne örnek olarak, "faaliyetleri kapsamı, borçlanma ve faiz bazında borç verme hariç, şu anda bilinen tüm bankacılık faaliyetlerini içeren mevduat alan bir bankacılık kurumu" olarak tanımlanmaktadır. Bu tür bankaların daha geniş tanımı "İslamiyet'in bölgedeki değer ve prensiplerini aşılamak için şeriata göre çeşitli faaliyetlerde yatırım ve finansa ek olarak finansal ve bankacılık hizmetleri sunan finansal ve İslami bir kuruluş olarak tanımlandığı üzerinde çalışmada ayrıntılı bahsedilmektedir (Yahia, 2011, s. 151-153).

İslam bankasını bir kuruluş olarak gören literatürde yaygın olandan daha geniş bir fikre dayanmaktadır. Bununla birlikte İslami bankalar aslında sosyal sorumluluk ve özellikle İslami finansal bilginin dağılımı konusundaki misyonu gibi diğer konuları da içermektedir. İslami bankaların özel bir misyonu olduğunu görmeyen insanlar ile ilgili olarak bu görüş cevaplarındaki tereddüt ve başka bir soruya geçme isteklerinden çıkarılabilir. Bu görüş gerçekten bir soruyu ortaya koymalıdır, bu da belirli bir kuruluştaki bir çalışanın yaklaşımı veya misyonu ile en azından kuruluşlarının değerlerini nasıl gerçekleştirmediğini ortaya koymalıdır. Bu soru, cephe çalışanları ve müşterileri arasındaki ilişki de dahil olmak üzere faaliyetlerinin temel direği olması gereken açık bir misyona sahip bir organizasyonda daha önemli hale gelmektedir. İslami

bankaların misyonu sadece misyon beyanlarında ilan edilmemeli, aynı zamanda çalışanları tarafından da anlaşılmalıdır. Bazı sorunların özellikle de İslami hukuk perspektifinden yanlış anlaşıldığını söylemek kabul edilebilir, ancak kabul edilemez olan bu görevin aynı zamanda İslami bir bankada çalışan bir işçi tarafından tamamen yanlış anlaşılmasıdır (Yahia, 2011, s. 151-153).

Bu çalışmanın faktör analizinin sonucu İslam'ın genel olarak iş dünyasına ve özellikle de İslam bankalarının sunduğu hizmetlere ilişkin geniş, bütünsel ve bölünmemiş perspektifi ile tutarlıdır. Faktör analizinin sonucu İslami değerlerin ve ilkelerin, İslami bankaların müşterilerinin istediği hizmetleri sunma becerisi boyunca temsil edildiği, mekanizmanın yükseltilmesinde çalışanlarının, özellikle ön cephe çalışanlarının müşterileriyle empati gösterdiği görüşünü yansıtmaktadır (Yahia, 2011, s. 173).

İngiltere'de yayınlanan Muhammad Arham'a ait "An Empirical Analysis of Marketing Activities in Indonesian Islamic Banking Industry" tez çalışmasında İslami ve konvansiyonel bankaların müşterilerinin pazarlama ile ilgili konularda görüş ve algılarını ölçmeyi ve araştırmayı amaçlamıştır (Arham, 2012, s. 1-2).

İslami bankacılık sektöründe pazarlamaya ilişkin pek çok akademik çalışma vardır. İslami bankacılık endüstrisinde pazarlama ile ilgili çok sayıda akademik çalışmaya rağmen, İslami bankacılık endüstrisinin gelişimini İslami pazarlama açısından tartışmak için böyle bir çalışma yapılmamıştır. Bir İslam ahlak ekonomisinin ve ayrıca İslami finans ve bankacılığın inşa edilmesi önemli olmakla birlikte, İslam ahlaki ekonomisi ve epistemolojisi dahilinde İslami pazarlama ile ilgili bilginin, İslam ahlaki ekonomi çerçevesinde inşa edilmeye çalışılması da önemlidir. İslami finans süreci, müşterilere hizmet verme sürecinin tamamını İslami ilkeler yoluyla finansman faaliyetlerini filtrelemeyi amaçlayan şekilde arıtmak için 'İslami pazarlama yöntemine' ihtiyaç duyulmaktadır. İslami bankaların zaten gerçek olduğu bir ülke olarak, Endonezya İslami bankacılık endüstrisinin, sürdürülebilir bir etki yaratmak için İslami kavram ve İslam ahlakının çerçevesi ile uyumlu bir hizmet sunma sürecini göz önünde bulundurması gerekmektedir. Bu araştırma özellikle İslami bankaların finansal yapılanması kadar önemli olan İslami pazarlama stratejilerini geliştirmek için stratejiler geliştirirken pazarlama konularının ciddi şekilde ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Dolayısıyla bu araştırma sadece Endonezya İslami bankacılık endüstrisinin pazarlama stratejilerini

araştırmakla kalmayıp aynı zamanda bir İslami pazarlama stratejisi geliştirmeyi de amaçlamaktadır (Arham, 2012, s. 1-2).

İngiltere'de yayınlanan Hsien Chang John Yip'e ait "Income Diversification and Performance of Islamic Banks" tez çalışmasında gelir çeşitliliğinin Malezya, Suudi Arabistan, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn ve Katar'daki İslami bankaların çift banka sisteminde geleneksel bankalarla birlikte çalıştıkları performans üzerindeki etkisini araştırmaktadır. Muhasebe verileri 1997'den 2009'a kadar 68 konvansiyonel ve 42 İslami bankadan alınmıştır. Ana odak noktası finansman dışı gelire daha fazla güvenmenin kazanç kalitesini etkileyip etkilemediğidir. Çalışmada bunun İslami ve konvansiyonel bankalar arasında nasıl değişebileceği görülmektedir (Hsien Chang, 2012, s. 25).

İslami bankacılık, faiz getiren faaliyetlere katılmanın yasaklanmasına dayanmaktadır. Bu yasak İslami bankaların 2008 küresel mali krizine yol açan menkul kıymetleştirilmiş varlıkları, faizle ilgili türevleri veya diğer (toksik) varlıkları tutamayacağı anlamına gelir. İslami bankaların tüketici finansmanına odaklanması bu nispeten daha iyi performansın bir kısmını oluşturmaktadır. Bununla birlikte, İslami bankaların adının aşırı yoğunlaşması ve sektörel finansman ile ilgili risk yönetimi uygulamalarındaki zayıflıklar kısa süre içinde bazılarının (özellikle Arap Körfezi bölgesindeki olanlar) 2009 yılında geleneksel bankalara kıyasla kazanç performansında büyük düşüşlere neden olmuştur (Hsien Chang, 2012, s. 25).

İslami bankacılığın teorik temelleri, risk alma, ticaret ve varlık kullanımı yoluyla eşitlik, adalet ve izin verilen parasal kazanımlara dayanmaktadır. En saf haliyle İslami bankacılık, kâr ve zarar paylaşım planlarını finansal sermayeyi dağıtmak için bir araç olarak kullanarak geleneksel bankacılıktan ayrılmaktadır. Uygulamada markalı ertelenmiş ödeme satışları genellikle en yaygın borç verme şeklidir (Hsien Chang, 2012, s. 29).

İngiltere'de yayınlanan Elena Platonova'ya ait "Comparative Analysis of CSR Disclosure and Its Impact on Financial Performance in the GCC Islamic Banks" tez çalışmasının temel amacı Körfez İşbirliği Konseyi (GCC) bölgesindeki İslami bankaların Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) tutum ve uygulamalarını analiz etmektedir. Bu araştırma ayrıca GCC İslami bankaların KSS açıklama uygulamalarının

finansal performansları üzerindeki etkilerini ampirik olarak incelemeyi amaçlamaktadır. KSS kavramı 1960'lardan bu yana, kurumsal çalışma ortamının değişen doğasının bir parçası olarak şirketlerin ekonomide ve toplumda sosyal faydaya katkıda bulunma payına sahip olmaları amacıyla geliştirilmiştir. Bir kavram ve uygulama olarak KSS, İslami bankacılık operasyonlarıyla doğrudan ilişkilidir. Çünkü İslami finans, sosyal adaleti esas alan İslam ahlaki ekonomisinde yer almaktadır. Bu nedenle İslami bankacılık sektörü, İslami ihtiyati tedbirlerin ve ilkelerin doğası gereği, uzun vadeli ekonomik faydalar sağlamak ve topluma yardım etmek amacıyla daha büyük sosyal beklentileri olan KSS gibi sonuçlar üretmek için gereklidir (Platonova, 2014, s. 1-59).

İslam ahlakı ekonomisi ben merkezli davranışların, rasyonalizmin ve bir bireyin faydasının maksimize edilmesinin egemen olduğu Kapitalist piyasa ekonomisine bir alternatif olarak düşünülmektedir. Kapitalist piyasa ekonomisinin aksine İslam ahlaki ekonomisi, bireylerin kendi çıkarlarını ve sosyal menfaatlerini göz önünde bulundurarak ve ticari işlerini İslami ilkeler sınırları içinde yürüttüğü normlar ve ahlaki anlayış yoluyla sosyo-tropik bir birey geliştirmeyi amaçlamaktadır. İslam ahlakı ekonomisine entegre edilen ahlaki değerler bu paradigmayı, açık çerçevesi adalet, eşitlik, insan onuru, özgürlük ve günlük yaşamda ekonomi ve finansal işlemler de dahil olmak üzere geleneksel ekonomiden farklı kılmaktadır (Platonova, 2014, s. 1-59).

İslami finans 1970'lerde olduğu gibi İslami iktisadi düşüncenin kurumsal biçimleri olarak ortaya çıkmıştır; bu durum, İslami ahlaki ekonominin özlemlerini, İslami ihtiyati tedbirlere ve ideallere göre ekonomik aktiviteyi finanse ederek ve düzenleyerek gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. İslam ahlakı ekonomisini ifade etmeyi amaçlayan IFI'lerin, sosyal ve finansal hedefler arasında bir denge sağlamak için İslami etik değerler içerisinde faaliyet gösterme çabalarının ayrılmaz bir parçası olarak sosyal adalet ve sosyal refahı sunması gerekmektedir (Platonova, 2014, s. 68-69).

İngiltere'de yayınlanan Jaizah Othman'a ait "Analysing Financial Distress In Malaysian Islamic Banks: Exploring Integrative Predictive Methods" tez çalışmasında Malezya'daki İslami bankalarının finansal sıkıntılarını ampirik olarak araştırmayı, incelemeyi ve analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bunu araştırırken önceki çalışmalarda kullanılan mevcut erken uyarı istatistiksel iflas tahmin modellerinin etkinliği ve Malezya'daki İslami bankalar tarafından uyarlanan belirli bir model eleştirel bir şekilde değerlendirilmektedir. Malezya'daki İslami bankacılık ile konvansiyonel bankacılığın

finansal sistemde yan yana var olduğu ikili bir bankacılık sistemi uygulamıştır. Aslında bu model diğer ülkeler tarafından kabul edilmiştir. Günümüzde Malezya'da faaliyet gösteren 17 tam teşekküllü yerli ve yabancı İslami banka bulunmaktadır. Bu önemli gelişme Hacıların Yönetimi ve Fon Kurulu'nun (Tabung Haji) Müslümanlara Mekke'de bir hac gerçekleştirmelerine yardımcı olmak, paralarını korumak ve bazı yatırımlara katılmaya teşvik etmek gibi temel işlevlerle kurulduğu 1969 yılına kadar izlenebilmektedir. Aslında Tabung Haji'nin kuruluşu başkaları tarafından dünyada bir ilk olarak kabul edildiğinden çalışmada bahsedilmiştir (Othman, 2012, s. 63-64).

Bu deneyime dayanarak Malezya daha sonra İslami finansal sistemin uygulanması için iyi koordine edilmiş ve sistematik bir süreç geliştirmiştir. Bu uygulamanın ilerlemesi üç ana aşamaya ayrılabilir. Bu aşamaların özeti aşağıdaki gibidir. (1983-1992) İlk aşama adaptasyon dönemi olarak kabul edilir. Malezya Hükümeti 1981'de bir İslam bankasının kurulması konusunda bir Ulusal Yönlendirme Komitesi oluşturmuştur (Othman, 2012, s. 63-64).

Görevi ise bu dönemde bir İslam bankası kurma olasılığı ile ilgili belgeleri hazırlamak için Malezya Merkez Bankası'na verilmiştir. 2 yıl sonra ülkedeki ilk İslam bankası "İslami Malezya Berhad Yasağı"nın (BIMB) kurulmasıyla bu çaba başarılı sayılmıştır. Aynı dönemde 1983 yılında Banka İslam Kanunu (IBA) resmen yürürlüğe girmiştir. 10 yıl boyunca herhangi bir rekabet olmaksızın faaliyet göstermek bankanın birçok yeni ürün geliştirmesini mümkün kılmıştır. Bu 10 yıllık dönemde toplam mevduat, toplam aktif ve toplam kredilerin büyümesi incelenerek önemli bir büyüme sağlanabilir. 1983-1993 arasındaki yıllarda BIMB'nin pazarda rekabet olmadan verimli bir şekilde çalışmasına izin vermiştir. Aslında bu Malezya Hükümeti tarafından ikili bir bankacılık sisteminin uygulanmasında başarılı bir çaba olarak görülüyordu. 1993'ten 2003'e kadar olan ikinci aşama bankalar arasında daha fazla rekabet için elverişli bir ortam inşa etmeyi amaçlamıştır (Othman, 2012, s. 63-64).

Malezya Hükümeti kamu bankacılığı konusunda daha fazla farkındalık yaratmanın yanı sıra 1993 yılında Faizsiz Bankacılık Programı (SPTF) veya faizsiz bankacılığın tanıtımını yaparak bir adım daha atmıştır. Bu plan kapsamında geleneksel bankaların tam teşekküllü İslam bankası tarafından sunulanlara benzer İslami bankacılık olanakları sunmasına izin verilmiştir. İslami pencerelerin kullanılmasının arkasındaki nedenler arasında şunlar vardır. Oyuncu sayısını fazlalaştırarak pazardaki rekabeti artırmak,

İslami bankacılığı ülke çapında yaymanın en hızlı yollarını bulmak, mevcut bankacılık altyapısını, kaynaklarını ve hizmetlerini optimize etmek, ürün ve hizmetler açısından sofistike olma ve son olarak ise ölçek, sinerji ve kritik kütle ekonomilerine ulaşılmasını kolaylaştırmaktır. 1998'de Sosyal Performans Görev Gücü (SPTF) terimi veya faizsiz bankacılık programı yerine Skim Perbankan İslami (SPI) veya İslami Bankacılık Programı (IBS) getirilmiştir. 2004 yılında başlayan son aşama Malezya'da İslami bankacılığın daha da serbestleştirilmesi dönemiydi. Aslında başlangıçta 2007'de planlanan bu finansal serbestleşme Malezya hükümeti tarafından öne sürüldü. Malezya'da faaliyet gösteren ilk tam teşekküllü yabancı İslami bankalar arasında Kuveyt Finans Evi, El-Rajhi Bankacılık ve Yatırım Şirketi ve Katar İslam Bankası liderliğindeki bir konsorsiyum vardı (Othman, 2012, s. 63-65).

İngiltere'de yayınlanan Michaela Muscat'a ait "Banking on the Divine: Everyday Islamic banking practices in Malaysia" tez çalışmasında Malezya'nın İslami bankacılık ürünlerini kritik bir tüketici kitlesine yükseltmedeki başarısını açıklamayı amaçlamaktadır. Daha spesifik olarak Kuala Lumpur'daki Malay topluluğu arasında günlük İslami bankacılık uygulamalarındaki gelişimi ve büyümeyi açıklamaya çalışmaktadır. Malezya'daki İslami bankacılığın gelişmesi Malezya'nın yönetici seçkinlerinin ekonomik ve politik çıkarlarının yönlendirdiği yukarıdan aşağıya bir stratejinin sonucu olduğu iddia edilmektedir. 1997-1998 krizine yayılan siyasi-ekonomik kalkınma modeline duyulan güven krizi İslam'ın geniş fikir, dil ve sembol repertuvarıdır. Aynı zamanda 'konvansiyonel' bankacılık ve teklifleri aynı anda sorunsallaştıran bir stratejinin güçlü ve becerikli bir temelidir. Bununla birlikte İslami bankacılık uygulamaları verilmemiştir ve kabul edilemez. Bu nedenle giderek artan bir şekilde tüketicilerin neden İslami bankacılığı ekonomik uygunluk vaadine, dini uyumun katma değeri ile güvendiğini anlamaya çalışırken, İslami bankacılık uygulamalarını "sıradan" tüketici perspektifinden yorumlamaya çalışılmaktadır(Muscat, 2015, s. 3).

Bu incelenen tezde günlük İslami bankacılık uygulamaları daha tarihsel olarak belirlenmiş ve yakından iç içe, sosyal, ekonomik, kültürel ve politik koşullara gömülü olarak görülmektedir. Bu çalışma tüketicilerin bir yandan kendilerini buldukları yukarıda belirtilen koşulları diğer yandan katıldıkları bankacılık uygulamalarını sosyal olarak belirleyici bir bütünün etkileşen unsurları olarak görmektedir. Verilerden ortaya çıkan üç ideal tür olan virtüöz, pragmatist ve şüpheci İslami bankacılığa güveni

yönlendiren çeşitli çıkarları karakterize etmek ve İslami bankacılık uygulamalarının heterojenliğini göstermek için sezgisel bir araç olarak kullanılmaktadır (Muscat, 2015, s. 3).

Daha spesifik olarak tüketicilerin İslami bankacılık uygulamalarına ilişkin açıklamalarının bir analizine dayanarak İslami 'konvansiyonel' bankacılığın seçimi iki önemli faktöre dayanmaktadır. Birincisi, İslami bankacılığın katma değerini algılayan ve bunlara ilgi duyanlar için devletin yazdığı gibi şeriat düzenlemesine ve uzmanlığına güven seçimlerinin ilk şartıdır. Güven karmaşıklığı ve riski azaltarak ve bilgi ile inanç arasındaki boşluğu doldurarak seçimlerini kolaylaştırır. İkincisi, güçlü sosyal bağları karakterize eden kişiselleştirilmiş güven İslami bankacılığa olan güveni artırmaktadır. Son olarak çalışma şeriat düzenlemesinin çelişkili sonuç etkileri olduğunu belirtmektedir: Hem işlevsel hem de işlevsizdir. İslami bankacılığın büyümesini sağlama işlevini yerine getirirken Malezya toplumu içinde sosyal parçalanmaya da katkıda bulunur (Muscat, 2015, s. 3).

İngiltere'de yayınlanan Jibril Latif'e ait "Just Money And Interest: Moving Beyond Islamic Banking By Reframing Discourses" tez çalışmasında ilk olarak para, kredi, bankacılık, faiz ve riba gibi kavramların tarihsel olarak yeniden çerçevelenmesini bağlamsallaştırmakla başlamaktadır. Böylece bu nicel ve nitel eleştirilerin nasıl çoğalmaya devam ettiklerini ve IBF'yi nasıl teşvik edemediklerini açıklanabilir hale getirir. Bu çalışma modern söylemde farklı tercümanlar için farklı anlamlar ifade eden iki terime odaklanmaktadır: Para ve riba (genellikle faiz / tefecilik olarak tercüme edilir). Makasid metodolojisi etik ve ahlaki seçimleri değerlendirmede kullanılan yöntemleri ve giderek karmaşıklaşan sorunları anlamamızı kolaylaştırmaktadır. Varoluşunun Müslümanların daha etik olan seçeneklere geçmesini engellemesi yeni bilgiler ışığında ve söylemdeki tarihsel terimlerin ve olayların yeniden çerçevelenmesinden anlaşılabilecek bir şeydir (Latif, 2015, s. 263).

İngiltere'de yayınlanan Mohammed Zakkariya Mulkiaman'a ait "Impact of Monetary Policy And Macroeconomic Environment On Islamic Banking Operations In A Dual Banking System of Malaysia" tez çalışmasında para politikasının yanı sıra makroekonomik sonuçların İslami bankacılık operasyonları üzerindeki etkisini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Özellikle 1990 sonrası dönemde Malezya örneğinde de geçerlidir. Bunu yaparken her bir araştırma sorusu birbiriyle bağlantılı üç ayrı ampirik

makalede incelenmektedir. Her ekonometrik analiz verilerin kullanılabilirliği nedeniyle farklı zaman çizelgeleri ve örnekleme ile iki aşamalı Engle-Granger testlerine dayanmaktadır. İslami bankacılık Malezya'da nispeten genç bir endüstridir. Malezya'da İslami bankacılığın gelişimi üç aşamaya ayrılabilir. İlk aşama 1983'ten 1992'ye kadar 'alıştırma' aşaması olarak biliniyordu. İkinci aşama 1993'ten 2003'e kadar olan bu süreç geleneksel bankaların İslami Bankacılık Programı kapsamında İslami bankacılık ürün ve hizmetleri sunmasına izin vererek piyasadaki rekabeti teşvik etmiştir. Üçüncü aşama, 2004'te Malezya'da faaliyet göstermek için yabancı İslami bankalara ek lisans verilerek serbestleştirilmiştir (Mulkiaman, 2016, s. 129-130).

Çoğu fıkıhçı banka faiz oranının riba'ya eşdeğer olduğu konusunda hem fikir olduğu için İslami bankaların kurulmasının temel amacı riba'yı ortadan kaldırmaktır. İslam ekonomisinin geleneksel ekonomisi faiz oranlarını kaldırarak ve zekat ekleyerek elde edilebileceğine inanan akademisyenler vardır. İslami bankacılığın modern bir kavram olduğu ve bu nedenle faiz oranlarının modern İslami bankacılıktan çıkarılmasının kolay bir iş olmadığı unutulmamalıdır. Çünkü İslami bankalar faiz oranlarının olduğu geleneksel ulusal para politikasına tabi olan geleneksel bankacılık modeline dayanmaktadır. Bu nedenle modern İslami bankaların piyasada rekabet edebilmek için geleneksel bankaların faiz oranlarını karşılaştırmaktan başka çaresi olmadığına değinilmiştir (Mulkiaman, 2016, s. 129-130). Aşağıdaki Tablo 4'te Avrupa'daki İslami bankaların isimleri ve hangi ülkede faaliyette olduğu gösterilmektedir.

Tablo 4. Avrupa'daki İslami Bankaların Listesi

ÜLKE	**İSLAMİ BANKALARIN İSİMLERİ**
İngiltere	İngiltere İslam Bankası
İngiltere	Katar İslam Bankası
İngiltere	EIIB (Avrupa İslami Yatırım Bankası)
İngiltere	HSBC Bank
İngiltere	Habib Bank
İngiltere	Pakistan Ulusal Bankası
İngiltere	Riyad Bank

İngiltere	Suudi Amerikan Bankası (İngiltere) Ltd
İngiltere	Arap Bankacılar Birliği
İngiltere	Habibsons Bank Ltd.
İngiltere	Arab Bank Corp (bSC)
İngiltere	Katar Ulusal Bankası
İngiltere	Arap Afrika Uluslararası Bankası
İngiltere	Bahreyn Ortadoğu Bankası
İngiltere	Halal Mortgages
İngiltere	Dallah Al Baraka
Almanya	Deutsche Bank
Almanya	Doğal Dünya Endüstri Grubu
Almanya	ABC Uluslararası Bankası plc.
Almanya	Tokyo Bankası-Mitsubishi UFJ, Ltd.
İsviçre	Bank Sal. Oppenheim jr & Cie (Switzerland) AG
İsviçre	Faysal Özel Bankası
İsviçre	Swiss Lux Selective Schweiz AG şirketi
İsviçre	İsviçre İslami Bankacılık
İsviçre	Habib Bank AG Zürih
İsviçre	Shirkan Finance Ltd.
Fransa	Katar İslam Bankası
Fransa	La banque islamique se développe au Royaume Uni.
İtalya	Abc Uluslararası Banka Plc.
İtalya	Tokyo-Mitsubishi UFJ, Ltd.

Hollanda	Bilaa-Riba Hollande Leiden
Belçika	Fas Banque Populaire
Belçika	Byblos Bank Europe Sa
Belçika	Tokyo-Mitsubishi UFJ, Ltd.
İrlanda	Dallah Albarakah (Ireland) Ltd
İrlanda	İngiltere İslam Bankası
Finlandiya	Finlandiya Bankası
Danimarka	Maersk Lojistik Odense
Danimarka	İslam Bankası Uluslararası Danimarka

Kaynak: https://listofbanksin.com/ListofBanksinEuropa.htm

2.7. İslami Fonun Tanımı ve Gelişimi

Fon yönetimi, fazla paraları "fon" olarak bilinen tüzel fertlere yönlendirilen belirli bir grubu içermektedir. Bu fonda toplanan paralar tutulur ve belirli finansal kesimlere ulaşmak için çok farklı menkul kıymetlerden ve çeşitli varlıklardan oluşan bir portföye yatırılmaktadır. Çoğunlukla pay ve hisse sahibi olarak isimlendirilen yatırımcılar, fertler ve kurumlar olabilmektedir. Profesyonel olarak fonları yöneten ve yatırımcılar adına yatırım yapma işini devralan tüzel bireylere fon yönetimi şirketi ya da fon yöneticisi denilmektedir. Genellikle fon yöneticisi tahvil, hisse senedi ve para piyasası araçları gibi menkul kıymetlerin veya farklı fonların bir kombinasyonundan oluşan bir portföy oluşturarak müşterilerin yatırımlarını değerlendirmektedir (İsedak, 2019, s. 10).

Fondaki her pay ve hisse yatırımcıların porföydeki oranlarını yansıtmaktadır. Yansıtılan bu oran yatırımcıların sermayeye olan katkısının payı kadardır. Yatırım fonu vesilesiyle elde edilen pay oranında bir miktarını pay sahibinin alma hakkı bulunmaktadır. Fonun değeri ve dayanak varlıklarının performansı arttığı için getiriler çoğunlukla kar payı dağıtımı ve sermaye değerinin artırılması şeklinde paylaşılmaktadır. Özellikle Avrupa Birliği'ndeki (AB) hukuki yapıya göre oluşturulmuş fonlar devredilebilmektedir (İsedak, 2019, s. 11).

1960'lı senelerden günümüze kadar faiz endişesi taşıyan tasarruf sahiplerinin fonlarının ekonomiye kazandırılması neticesiyle birçok ülkede faiz esası yerine kar ve zarar esasına göre bankacılık faaliyeti yapan kuruluşların kurulmasına ilişkin girişimlere başlanmıştır.

1963 senesinde Mısır'da MitGhamr'da faizsiz bankacılık kurulmuştur. Körfez ülkeleri başta olmak üzere bazı ülkelerde faizsiz bankalar tesis edilmiştir. Bunun en önemli nedeni ise, Körfez bölgesinde petrol satışlarına dayalı gelir fazlasının bankacılık sistemine kanalize edilmesidir. Günümüzdeki pek çok ülkelerde katılım bankacılık esasına göre faaliyet yapan kurumlar olduğu gibi bu alanda faizsiz esasa göre çalışan Batılı ülkelerde kurulan birimlerde bulunmaktadır. Özellikle bu kurumlar ve birimler arasında HSBC Bank, Citibank, Kleinwort Benson, Union Bank of Switzerland, Goldman Sachs ve ANZ Grindlays yer almaktadır (Aras ve Öztürk, 2011, s. 168).
Katılım bankacılığı ticari bankacılık, yatırım bankacılığı ve bireysel bankacılık alanlarında hizmet yürütmektedir. Faizli bankacılık ile katılım bankacılığı arasındaki temel fark, fon kullandırma ve fon toplama usullerindeki farklılıklardır. Katılım bankacılığı, tüzel kişiliklerin biriktirdikleri tasarrufları toplama fonksiyonunu gerçekleştirmektedir. Fon toplama işlemi genellikle katılım hesapları ve cari hesaplar şeklinde olmaktadır. Faizsiz bankacılık hesapları çalışılırken dini kurallara uygun hareket edilmelidir. Faizsiz bankacılıkta cari hesaplar 3 temel esasa göre ele alınmaktadır. Bunlar karz-ı hasen yaklaşımı, yeni bir akit ve vedia yaklaşımıdır. Mudaraba sözleşmesi yöntemiyle katılma hesabı yoluyla fon toplama işlemi yapılmaktadır. Faizsiz bankanın cari hasabına para yatıran mudi hem istediği zaman parasını çekebilmekte hem de parasını koruma altına alabilmektedir. Böylece katılım bankası da sağlamış olduğu koruma karşılığında parayı kullanarak gelir elde etmektedir. Katılım bankalarında fon kullandırma yöntemi mudaraba, murabaha, icara, müşareke, istisna ve selemdir (Alkış, 2018, s. 132).

Katılım bankacılığının yatırım hesabı ve cari hesap olmak üzere 2 tane fon toplama kaynağı bulunmaktadır. Cari hesap faizli bankalardaki vadesiz mevduat hesabına denk gelmekte ve yabancı para veya Türk Lirası cinsinden olabilmektedir. Mevduat sahibi istediği zaman mevduatın tamamını veya bir kısımını geri çekebilmektedir. Lakin hesap sahibine kar payı gibi bir bedel ödenmez. Yatırım hesabı ise bu hesaba yatırılan fonların kar ve zarara katılması sonucu hesap sahibine anaparanın geri ödenmesi garantisi verilmeyen ve önceden belirlenmiş bir getirisi olmayan hesaplardır. Bu hesap hem faizli bankaların hem de faizsiz bankaların en önemli fon toplama hesaplarıdır. Vadeli hesaplarda mudilerin yatırdıkları para karşılığında belirli bir oranda faiz ödemesi yapılabilmektedir. Lakin katılım bankacılığında yatırım ve cari hesaplarında topladıkları

fonları farklı yöntemlerle kredi olarak kullandırmaktadır (Gül, Torun ve Dumrul, 2017, s. 143).

2.7.1. İngiltere ve Hollanda'da Yayınlanan İslami Fon Alanında Yazılan Bazı Makale Çalışmaları ve Uygulamaları

İngiltere'de yayınlanan Andreas G. F. Hoepner, Hussain G. Rammal ve Michael Rezec'e ait "Islamic Mutual Funds Financial Performance and International Investment Style: Evidence from 20 countries" makalesinde 20 ülkede İslami özsermaye fonlarının finansal performansını ve yatırım tarzını analiz ederek karşılaştırılmaktadır. İncelenen çalışmada İslami fonlar genellikle çeşitli yatırım bölgelerine sahip olduğundan bir fonun ulusal, bölgesel ve küresel hisse senedi piyasalarına ve yatırım stillerine maruz kalmasını aynı anda kontrol etmek için (şartlı) üç seviyeli bir Carhart modeli geliştirilmiştir. Finansal kurumlar ve finansal piyasalar için önemli bir çağdaş konu dünya çapında hızla büyüyen İslami finansal hizmetlerdir. İngiliz hükümeti İngiltere'yi "Körfez Kooperatif Konseyi (GCC) ve Malezya dışındaki İslami finans için önde gelen merkez" olarak övmüş ve gelişimi için açık politika hedefleri tanımlanmıştır(Hoepner, Rammal ve Rezec, 2010, s. 2-3).

İngiltere İslami finans eğitiminde dünya lideridir. İslami finansal hizmetler İngiltere'de Barclays, HSBC, Lloyds ve RBS dahil yaklaşık iki düzine banka tarafından sunulmaktadır. ABD, Fransa, Almanya veya İsviçre gibi Batılı ülkelerde İslami mali hizmetlerini özellikle petro-dolar çekmek için teşvik etmektedir. İslami finans içindeki milyarlarca dolarlık bir sektör İslami yatırımdır. Dow Jones, FTSE, MSCI Barra ve Standard & Poor'lar yüzlerce İslami hisse senedi endeksi sunmaktadırlar. Benzer şekilde hali hazırda çeşitli varlıklarda uzmanlaşmış 700'den fazla İslami yatırım fonu sunulmaktadır. Finansal performanslarıyla ilgili daha önce yapılmış birkaç çalışmada 60 fondan daha az örnekleri araştırmakta ve yatırım tarzı üzerinde hemen hemen hiçbir kontrole sahip değildir. Bu incelenen makalede 20 yıllık örnekleme dönemi boyunca yirmi ülkeden 265 İslami özkaynak fonunu analiz etmek için mevcut olan en büyük İslami fon veri seti kullanılmaktadır (Hoepner, Rammal ve Rezec, 2010, s. 2-3).

Hollanda'da yayınlanan Kathrin Lesser ve Christian Walkshäusl'e ait "International Islamic funds" makalesinde İslami sermaye fonlarına odaklanmaktadır. Bu fonlar şeriat çerçevesinde sermaye piyasasına maruz kalma oranını artırmak isteyen yatırımcılar için uygundur. Özellikle İslami fonlar finansal hizmetleri, alkol, tütün, domuz eti ile ilgili

ürünler, silahlar vb. üretimine katılan firmaları İslami ilkelere uygun olmayanları kapsamamaktadır. İslami finans dünya nüfusunun neredeyse dörtte birini oluşturan Müslüman nüfusun finansal ihtiyaçlarını kapsayan küresel finansal ekonomide önemli bir rol oynamaktadır. Tahminler küresel İslami finans sektörünün şu anki büyüklüğünü 1,87 trilyon dolar olarak belirlenmiştir. İslami finans, İslami bankacılık, İslami tahviller (sukûk), İslami sigortalar (tekaful) ve İslami fonlar olmak üzere dört bölümden oluşan artan bir piyasayı temsil etmektedir. Şeriat uyumlu fonların hala İslami finans varlıklarının % 5'inden daha az olduğu tahmin edilmektedir. Bu da segmentte daha fazla büyüme için hala çok yer olduğunu göstermektedir. Özellikle farklı piyasa koşullarında gelişmiş İslami ve İslami olmayan piyasalardan İslami fonlar arasındaki performans farklılıklarına ışık tutmaktadır (Lesser ve Walkshäusl, 2018, s. 1).

Hollanda'da yayınlanan Yacine Hammami ve Abdelmonem Oueslati'ye ait "Measuring skill in the Islamic mutual fund industry: Evidence from GCC countries" makalesinde İslami yatırım fonları çeşitlilik, likidite ve performans açısından geleneksel ihtiyaçlardan ödün vermeden etik ve dini hedeflere ulaşmayı amaçladıkları üzerinde durulmuştur. Mevcut varlık setindeki kısıtlamalar göz önüne alındığında İslami fon yöneticileri, fonlarının performansını etkileyebilecek olan çeşitlendirilmemiş portföyler elde edebilirler. Buna karşılık bazı yazarlar İslami yatırım fonlarının finansal krizlere karşı korunma aracı olduğunu, çünkü daha düşük kaldıraçlı ve daha yüksek likit hisse senetlerine yatırım yaptıklarını ve bunun da geleneksel kriterlere göre üstün performans üretmelerini sağlayabileceği savunmaktadır. İslami yatırım fonlarının konvansiyonel kriterlere göre performansını araştırmak son zamanlarda sıcak bir tartışmaya yol açtığından çalışmada bahsedilmektedir (Hammami ve Oueslati, 2017, s. 15-16).

Son 10 yılda İslami yatırım fonu endüstrisi hem yönetim altındaki toplam varlıklarda hem de başlatılan fon sayısında dünya çapında bir büyüme görülmektedir. İslami Finansal Hizmetler Kurulu'nun (IFSB) 2013 faaliyet raporuna göre dünyadaki İslami fonların Net Varlık Değeri (NAV) 2004 ve 2012 arasında neredeyse üç katına çıkarak 2012'de 74 milyar dolara, 2004'te 29 milyar dolara ulaşmıştır. Aynı dönemde fon sayısı 2004'te 285 fondan 2012'de 1029 fona yükselmiştir. IFSB'nin 2015 yıllık raporuna göre yönetim altındaki küresel İslam varlıklarının % 31'i 2014'ün üçüncü çeyreğinin sonunda Suudi Arabistan'a yatırılırken, Malezya % 24'lük paya sahip olan en büyük coğrafi odak noktası olmuştur (Hammami & Oueslati, 2017, s. 17).

Hollanda'da yayınlanan Omneya Abdelsalam, Meryem Duygun, Juan Carlos MatallínSáez ve Emili Tortosa Ausina'ya ait "Do ethics imply persistence? The case of Islamic and socially responsible funds" makalesinde İslami ve Sosyal Sorumlu Yatırım (SRI) fonlarının performans sürekliliğini analiz etmeyi amaçlamaktadır. SRI ve İslami fonların kalıcılığı hem yatırım yapacakları hem de kaçınılacak fonlar hakkında bilgi sağladığı için yatırımcılar ve pazar için önemli bir sonuçtur. Son 20 yılda yatırım fonlarının performansındaki sürekliliği analiz etmek için nispeten yüksek sayıda çalışma ele alınmıştır. Konunun önemi geçmiş performansı yatırım fonlarının seçiminde önemli bir kriter olarak eklemenin ne kadar alakalı olabileceğiyle ilgilidir. Bu sorunun önemi göz önüne alındığında, yani iyi geçmiş performansın ardından gelen iyi performans (ve kötü performans için de benzer şekilde) hem akademisyenler hem de uygulayıcılar için ilgili literatür son 20 yılda önemli ölçüde büyümüştür. İslami fonlar seçilen özsermaye üzerinde kaldıraç ve ödenen veya alınan faiz yüzdesi gibi ilave finansal oran filtreleri uygulanmaktadır. Bu fonlar tarafından uygulanan olumlu bir tarama bulunmamaktadır. Ancak SRI fonları pozitif filtreler için sınıfının en iyisi çevresel filtreler, insan hakları ve şeffaf kurumsal uygulamalar gibi farklı stratejiler uygulanmaktadır. Portföy teorisine göre yatırımcılar riskleri en aza indirirken getirileri en üst düzeye çıkaran, böylece yatırımlarından mümkün olan en iyi getiriyi elde eden portföyleri seçmektedirler. Fonları etik ve dini filtrelerle sınırlamak muhtemelen kısıtlı portföylerin getirilerini ve risklerini etkilemektedir. Sınırlı İslami fonların çeşitli yatırım özelliklerinin analizi yapılmakta ve performans farkları sınırsız eşdeğerle tanımlanmaktadır (Abdelsalam, Duygun, Matallín-Sáez ve Tortosa-Ausina, 2014, s. 184).

Hollanda'da yayınlanan Omneya Abdelsalam, Meryem Duygun, Juan Carlos MatallínSáez ve Emili Tortosa-Ausina'ya ait "On the comparative performance of socially responsible and Islamic mutual funds" makalesinde Sosyal Sorumluluk Sahibi Yatırımların (SRI) ve İslami yatırım fonlarının göreceli performansının kapsamlı analizlerini sunan ilk çalışmadır. Analiz iki aşamada ilerlemektedir. Birinci aşamada iki fon kategorisinin performansı kısmi sınır yöntemleri kullanılarak ölçülmektedir. İkinci aşamada kantil regresyon teknikleri kullanılmaktadır(Abdelsalama, Fethi, Matallínc ve Tortosa-Ausinad, 2014, s. 112-113).

İslami yatırım fonları, İslami finans endüstrisinde en hızlı büyüyen sektörlerden birini temsil ediyor ve tahmini İslami küresel finansal varlıklar 1033 milyar yönetimi

altındadır. İslami özsermaye yatırımı, yeni bir karar verildiğinde 1994 yılına dayanan ve Müslüman yatırımcıların belirli parametreler dahilinde uluslararası stoklarda ticaret yapmalarına izin veren yeni bir olaydır. O zamandan beri İslami yatırım endüstrisi artışa tanık olmuş; birçok uluslararası oyuncu İslami yatırım pazarına girmiştir. İslami yatırım fonları, şeriat yönergelerinde belirlenen niteliksel ve niceliksel kriterleri karşılayan portföyleri seçmek amacıyla titiz bir tarama sürecinden geçmektedir. Niteliksel ekranlar şirketleri işlerinin niteliğine, şeriat yasaklı unsurlarından birini içeren menkul kıymetlere veya şeriata göre etik iş uygulamaları yürüten şirketlere filtre uygulamak için kullanılmaktadır. Niteliksel filtreler uygulandıktan sonra kalan tüm stoklar borç ve faiz getiren menkul kıymetler, alacaklar ve nakit ile ilgili nicel tarama temelinde analiz edilmelidir. İslami yatırım tarama prosedürü şaşırtıcı bir şekilde çevresel veya sosyal nitelikteki endişeleri içermemektedir. SRI'da olduğu gibi bazı şirket ve sektörlerin çıkarıldığı dönemde şirket dışı yatırımların geri dönüş profiline veya hariç tutulan yatırımlara bağlı riske bakılmaksızın şeriat uyumlu yatırımların seçimine ek finansal olmayan tarama standartları uygulanmaktadır (Abdelsalama, Fethi, Matallínc ve Tortosa-Ausinad, 2014, s. 112-113).

Hollanda'da yayınlanan Yee Ling Boo, Mong Shan Ee, Bob Li ve Mamunur Rashid'e ait "Islamic or conventionalmutual funds: Who has the upper hand? Evidence from Malaysia" makalesinde hangi yatırım fonu türünün üstün performans gösterdiğine ilişkin literatürde çelişkili sonuçlar belgelenmiştir. İslami yatırım fonları endüstrisinin göreceli kısa tarihi nedeniyle önceki literatürde kaçınılmaz olarak kısa bir örnekleme süresiyle küçük bir örneklemeye dayanmıştır. Bu çalışmada uygulanabilir en uzun örnekleme periyoduyla, bu çelişkili kanıtlara yönelik en son girişimlerden birini temsil etmektedir (Boo, Ee, Li ve Rashid, 2017, s. 183-184).

Malezya'daki yatırım fonu endüstrisi bir grup Avustralyalı yatırımcı tarafından başlatılan Malayan Unit Trust Limited'in gelişiyle 1959 yılında başlamıştı. Amanah Saham Nasiona'nin finansmanı ile endüstrinin anlamlı gelişimi 1980'lere kadar başlamamıştır. Amanah Saham Nasiona Malezya Hükümeti tarafından yerli halkın özsermaye sahipliğini teşvik etmek için başlatıldı. 1990'lardan bu yana yüksek ve istikrarlı ekonomik büyümenin yardımıyla yatırım fonu endüstrisi 1997 yılına kadar katlanarak büyümüştü. 1997'deki Doğu Asya Mali Krizi (EAF) bu kadar hızlı bir gelişmeyi aniden durdurdu. EAF'dan sonra Malezya yatırım fonu güven endüstrisi

sağlam bir toparlanma yaşandı. Bu 1990'ların ortalarında 13'ten 2000'lerin başında 37'ye giderek artan yönetim şirketlerinin sayısına yansıtılmaktadır. Bu büyümeye eşlik eden endüstri kompozisyonunu devlete ait büyük yatırım fonlarında nispeten küçük özel sermayeli fonlara dönüştürülmüştür. Yatırım fonu endüstrisinin hızlı büyümesine ilave olarak İslam yatırım fonları da önemli bir gelişme göstermiştir. İslami yatırım fonları, esas olarak İslami fonlardaki varlıkların şeriat uyumlu olması gerektiğinden, geleneksel yatırım fonlarından farklıdır. İslami yatırım fonlarının ortaya çıkmasından sonra İslami yatırım fonları ile konvansiyonel muadilleri arasındaki performans farkı üzerine birçok çalışma yapılmıştır (Boo, Ee, Li ve Rashid, 2017, s. 183-184).

2.7.2. İngiltere'de İslami Fon Alanında Yazılan Bazı Tez Çalışmaları

İngiltere'de yayınlanan Saeed Salem Binmahfouz'a ait "Investment Characteristics of Islamic Investment Portfolios: Evidence From Saudi Mutual Funds And Global Indices" tezinde şeriat uyumlu yatırım uygulamaları ve şirketleri etkilemek amacıyla, Müslüman ülkelerde kurumsal yönetim uygulamasının benimsenmesi ve proaktif roller üstlenmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Yatırım fonu yöneticilerinin piyasadan daha üstün kazançlar elde edip edemediklerini ve pasif alım-satım yatırım stratejisini araştıran çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Yatırım fonu yöneticilerinin becerileri iki bileşene ayrılmıştır: Stok seçim kabiliyeti ve piyasa zamanlaması yeteneği. Birincisi mikro tahmin ve ikincisi makro tahmin becerileri gerektirmektedir. Özellikle hisse senedi seçme kabiliyeti fon yöneticilerinin münferit hisse senetlerinin fiyat hareketlerini tahmin etme ve yanlış menkul kıymetleri tanımlama becerilerini içerir. Buna karşılık piyasa zamanlama yeteneği fon yöneticilerinin genel borsa hareketlerinin yönünü tahmin etme ve portföylerinin kompozisyonunu buna göre ayarlama becerisidir. Yani fon yöneticileri piyasanın düşeceğini tahmin ederse portföylerin bileşimini daha az uçucu menkul kıymetlere kaydırmaktadırlar. Fon yöneticileri üstün yatırım becerilerine sahipse, uygun bir kıyaslamaya göre anormal getiri elde etmektedir (Binmahfouz, 2012, s. 39).

Uygulamada İslami yatırım fonları ile geleneksel yatırım fonları arasında birçok açıdan benzerlikler bulunmaktadır. Aslında her iki yatırım fonu da varlık dağılımı, stok seçimi, performans değerlendirmesi ve benzerleri için aynı finans ve portföy teorilerini uygulamaktadır. Bu hisse senedi seçimini ve İslami yatırım fonlarının işleyişini etkilemektedir. Dolayısıyla, İslami yatırım fonları varlık dağılımı, stok seçimi ve ticaret

stratejileri açısından konvansiyonel muadillerine göre daha kısıtlı olma eğilimindedir (Binmahfouz, 2012, s. 74).

İngiltere'de yayınlanan Faleh Alrashidi'ye ait "Comparison of The Performance of Islamic Mutual Funds vs. Ethical And Conventional Mutual Funds" tezinde ekonometrik bir analizle küresel İslam yatırım fonlarının performansını araştırmakta ve ölçmektedir. Özellikle bu çalışma piyasa endekslerini kıstas olarak kullanan İslami etik ve geleneksel yatırım fonları arasındaki performansların ampirik bir karşılaştırmasını gerçekleştirmiştir. Yatırım fonları söz konusu olduğunda hem bireysel yatırımcılar hem de genel ekonomi ile ilişkili bir dizi avantaj vardır. Finansal piyasalar hakkında sınırlı bir süre ve uzmanlığa sahip bireysel yatırımcılar, paha biçilmez bilgilere ve mesleki bilgiye erişim açısından yatırım fonlarından büyük ölçüde yararlanabilirler (Alrashidi, 2013, s. 15-16).

Piyasalarda araştırmaya erişmenin ve çeşitli bir portföy oluşturmanın işlemsel maliyeti onlar için külfetli olabileceğinden, yatırım yapmak istedikleri küçük veya mütevazı miktarlara sahip yatırımcılar için açık bir çeşitlendirme faydası da vardır. Yatırım fonları gelişebilen bir endüstri olarak görülebilir. Ancak bu durumda evrim finansal piyasalara likiditeyi artırarak veya sermaye enjekte ederek genel ekonomiye veya ekonomik yapıya fayda sağlayabilir. Likiditedeki artışla birlikte ticaretin büyüklüğü ve kapsamı da doğal olarak artmaktadır. Sonuç olarak bunun sonucu nihai sermaye piyasası gelişimi ve ekonomik refah ile birlikte tüm piyasa katılımcıları için iş ve ticaret fırsatlarının arttırılması olacaktır. İşlemsel maliyet verimliliği ve yatırım fonlarıyla ilişkili düşük risk faktörleri nedeniyle çok sayıda yatırımcı bu fonları finansal piyasalara erişmek için kullanmaktadır. Maliyetleri düşük tutarak, yatırım fonları bireysel yatırımcıya avantaj sağlamanın yanı sıra ekonomiye de büyük fayda sağlamaktadır. Dünyadaki birçok ülke bir bütün olarak yaşlanan nüfus beklentisiyle karşı karşıya kaldığı durumlarda emeklilik ihtiyaçlarını karşılamak için özel tasarrufları teşvik etme gerekliliğinin farkında olmalıdır (Alrashidi, 2013, s. 15-16).

Yatırım fonu endüstrisi ilk Yabancı ve Sömürge Hükümeti Güveninin yaratılmasıyla 1868'de İngiltere'de başlamıştır. Yatırım fonları için elverişli bir ortam oluşturulması o zamanki İngiliz yasaları tarafından sağlanmıştır. Böylece 1875'e kadar varlıkları 6.5 milyon euroyu aşan yabancı ve sömürge hükümeti güvenine benzeyen 18 yatırım fonu mevcuttur (Alrashidi, 2013, s. 17).

Bu çalışmanın sonuçları ihtiyatlı bir şekilde yorumlanmalı ve İslami fonların konvansiyonel fonlardan daha düşük olduğuna dair kesin kanıtlar olarak görülmemelidir. Ayrıca İslami fonların düşük performans gösterdiği kanıtı hiçbir şekilde bir dezavantajı temsil etmemektedir. Fonların altında yatan felsefenin aslında geleneksel fonlarda olduğu gibi, bir yatırım yaparken dini yükümlülüğün yerine getirilmesi de dahil olmak üzere diğer manevi nedenleri yerine getirmenin basitçe bir parasal getiriyi maksimize etmenin ötesinde olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle geleneksel fonlardan daha iyi performans göstermek, İslami fonlar için ana zorluk olmayabilir. Bununla birlikte fonların tatmin edici bir getiri seviyesi ve tercihen geleneksel fonların getirisinden önemli ölçüde düşük olmayan bir getiri yaratması beklenmektedir. Bu İslami fonların genel yatırımcılar için rekabetçi ve uygulanabilir kalması için hayati önem taşımaktadır (Alrashidi, 2013, s. 196).

İngiltere'de yayınlanan Mohd Nizam Bin Barom'a ait "An Analysis of Social Responsibility Dimension In Islamic Investment Funds: Evidence From Malaysian Investors" tezinde İslam ekonomisi ile İslami finansın ticari yönelimli doğası arasındaki 'ayrışma ikilemi' göz önüne alınarak İslami ekonominin normatif hedefleri doğrultusunda, sosyal yatırım boyutunun İslami yatırım uygulamasına dâhil edilmesi olasılığını araştırmaktadır. Çalışmanın önemi, şirketler arasında sosyal sorumluluk taşıyan davranışları teşvik etmek için yatırımda çeşitli sosyal, etik ve çevresel konuları kullanarak hızla büyüyen Sosyal Sorumluluk Yatırım (SRI) hareketi üzerinde durulmaktadır (Barom, 2013, s. 181).

Malezya'da İslami fon yatırımcılarını oluşturan profilin analizi sunulmaktadır. Böyle bir analiz, sosyal sorumluluk konularının çeşitli yönleri ve İslami yatırımlara bağlılık konusundaki algılarını, tutumlarını ve davranışlarını anlamak için katılımcıların ilgili özellikleri ve geçmişleri hakkında önemli bilgiler sağlamaktadır. Daha sonra yatırımcıların sosyal, etik ve çevresel konularını kullanarak yatırım yapma konusundaki farkındalık düzeyi ve hem bireysel hem de kolektif düzeyde sürekli olarak katıldıkları çeşitli sosyal yanlısı faaliyetlerle ilgili bilgilerle devam etmektedir (Barom, 2013, s. 181).

Yatırımcıların genel olarak şeriat ilkelerine dayanan yatırım için önemli olduğu düşünülen unsurlara bir hiyerarşi getirdiğini ortaya koymaktadır. Beklendiği gibi fıkıh tedbirlerinin uygunluğu en önemli husus olarak kabul edilir ve bunu ekonomik ve sosyal

sorumluluk boyutları takip etmektedir (Barom, 2013, s. 242-243). Özetle genel bulgular katılımcılar arasında sosyal sorumluluk konularının algılanan önemi ve bu konuların İslami yatırımda uygulanmasına yönelik destek konusunda olumlu bir tutum olduğunu göstermiştir.

2.8. İslâm Ekonomisinde Sukûk ve Sukûk'un Tarihsel Gelişimi

Arapça sukûk kelimesi "sertifika" veya "ödeme emri" anlamına gelen sakk sözcüğünün çoğul halidir. Belgesel kanıtlar erken dönem İslam halifelerinde "sakk" kelimesinin kullanılmasını teyit etmektedir. Modern öncesi dönemin Müslüman toplumlarında sukûk'u ticaret ve diğer ticari faaliyetlerden kaynaklanan mali yükümlülükleri temsil eden bildiri formları olarak kullanılmıştı. Daha önceki teorik yasal çalışmalarda yazılı kredi araçları mevcuttur. Bu tür yazılı araçlara genizah belgelerinde sık rastlanmaktadır. Arap piyasalarında bono ve tahviller için Senet kelimesi kullanılırken İslami finansman bonoları olarak bilinen Saklar için ise Sukûk denilmektedir. Orta Çağ boyunca sakk teslim edildiğinde mallar için ödeme yapmak için yazılı bir yeminti ve tehlikeli arazide taşınması gereken paranın önlenmesi için kullanılmıştır (Saeed ve Salah, 2014, s. 45-46).

Sukûk'un tarihsel gelişimi İslami bankacılığın yaygınlaşma süreciyle beraber olmuştur. Özellikle sukûk 1990'lı yıllarda yaygınlık kazanmıştır ama kullanım alanı ve tarihi eski zamanlara dayanmaktadır. Orta Çağdan beri Müslüman tüccarların sukûk'u kullandıkları bilinmektedir. O dönemdeki süreçlerde sukûk varlık sahibi olunduğunu ve doğan haklardan yararlanabileceğini gösteren bir belge olarak kullanılmıştır. Günümüz modern toplumunda ise sukûk'un ihraç süreçleri ve kullanım alanları geniştir. 1940'lı yılllarda faizsiz bankacılığa ait ilk girişimler ve Hac uygulamaları Malezya'da yapılmıştır. Pakistan da 1950'li yıllarda İslami bankacılığa yönelik teşebbüsler bulunmuştur. Özellikle 1963 senesinden sonra faizsiz bankacılıkta canlanma görülmüştür. Bu tarihte Ahmet en-Neccar önderliğinde ilk yerel tasarruf bankası kurulmuştur (Adıgüzel, 2016, s. 5-6).

1970'li yıllardan sonra birçok İslam ülkeleri sukûk'a ve faizsiz bankacılık konularına yönelmeye başlamışlardır. 1971 senesinde İslam Kalkınma Bankası, Dubai İslam Bankası, Mısır'da Nasır Sosyal Bankası ve Faysal Kalkınma Bankası kurulmuştur. 1980'lerden sonraki süreçte ise faizsiz finansman talebini karşılamak için, Arap

ülkelerinin ortaklaşa girişimiyle çok fazla yatırım ortaklıkları kurulmuştur. 1983 senesinde Malezya İslam bankası ilk sukûk ihracını gerçekleştirmiştir. 2008 ekonomik kriz sonrasında faizsiz finansman ve sukûk kavramı dünyadaki farkındalığını arttırmıştır. Sukûk önemli bir alternatif finansman aracı olarak bilinmektedir. Özellikle Körfezdeki kaynakların finans sektörüne bu yolla aktarılması oldukça büyük öneme sahiptir (Adıgüzel, 2016, s. 5-6).

Uygulama olarak sukûk 2002 yılında Malezya hükümeti tarafından gerçekleştirilmiştir. İlk başlarda Malezya sukûk'u 500 milyon dolar olarak ihraç edilmekteydi. Özellikle sukûk'un % 30'u Asya'da, % 51'i Körfez Ülkelerinde, % 4'ü de ABD'de ve % 15'i Avrupa'da satılmıştır (Güngören, 2011, s. 98).

2.8.1. Avrupa Ülkelerinde Sukûk Alanında Yazılan Bazı Makale Çalışmaları ve Uygulamaları

Hollanda'da yayınlanan Noriza Mohd Saad, Mohd Nizal Haniff ve Norli Ali'ye ait "Corporate governance mechanisms with conventional bonds and Sukûk' yield spreads" makale çalışmasının amacı iki yönlüdür. Birincisi geleneksel tahviller ile sukûk getirileri arasındaki önemli ortalama farkını araştırmaktır. İkincisi getiri farkları ile kurumsal yönetim mekanizmaları arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.

Sermaye piyasası ticareti, kısa ve orta vadeli menkul kıymetlerin işlem gördüğü para piyasasına benzemez ancak orta ve uzun vadeli borçlanma senetlerine yöneliktir. Özellikle sukûk orta ve uzun vadeli ihraçlar olabilir. Hatta sabit veya değişken getiri oranlarına sahip olabilir ve takas edilebilir veya takas edilemez. Sukûk'un özellikleri aynıdır ve vadeye kadar geçen süre, kupon oranı, normal getiri fiyatı ilişkilerinde alım satımlar, temerrüde geç ödeme cezası, borç bazlı sukûk ticareti ve eşitsizliğe dayalı yapıların satın alınması ve bu nedenle sıklıkla benzerlik gibi geleneksel tahvillerin kopyaları olabilir. Sukûk'un geleneksel tahvillerle karşılaştırıldığında daha kısa vadeli olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu özelliklerin geleneksel tahviller ve sukûk arasındaki benzerlikleri piyasa katılımcıları, kitle iletişim araçları, kamu politikası yapıcılar ve bazı akademisyenleri; sukûk enstrümanlarını geleneksel tahvilleri taklit etmek olarak tanımlamaya yöneltmektedir (Saad, Haniff ve Ali, 2019, s. 1-2).

Bu nedenle uygulayıcılar arasında sukûk'u geleneksel tahvillerle dönüşümlü olarak kullanma eğilimi vardır. Farklı sukûk yapılarının altında yatan temel şeriat

kavramlarının yanı sıra sözleşmelerin yürütülmesi geleneksel tahvillerden sonra düzenlenmektedir. Sukûk, şeriat ilkelerini izlediğinden geleneksel tahvillere göre farklı bir temel yapıya ve hüküme sahiptir. Bazı sukûk'ların şeriat kurallarına uyup uymadığına dair son tartışma, sukûk'un geleneksel varlık menkul kıymetleştirmesi kuralları çerçevesinde yapılandırıldığını düşündürmektedir. Bu yenilikçi finansal araçların getirilerini hesaplarken geleneksel tahvillerden tamamen farklı olup olmadığı sorusunu gündeme getirmektedir. Ajans, borç veriminin bu getiri üzerindeki maliyetini, vade sonunda ihraççıya daha yüksek maliyet getirene kadar yaymaktadır. Bu durum düşük temerrüt riskini belirlemek için iki borçlanma aracı arasında seçim yapmalarını sağlamaktadır (Saad, Haniff ve Ali, 2019, s. 1-2).

Hollanda'da yayınlanan Karim Mimouni, Houcem Smaoui, Akram Temimi ve Moh'd Al-Azzam'a ait "The impact of Sukuk on the performance of conventional and Islamic banks" makalesinde 2003-2014 döneminde 13 İslam bankasını (IB) ve 146 konvansiyonel bankayı (CB) içeren bir veri seti kullanarak f pazarının gelişiminin bankaların karlılığı üzerindeki etkisini incelemektedirler. Son 20 yılda sukûk, birçok ülkede konvansiyonel tahvillerle rakipsiz bir başarı yakalamıştır. Bununla birlikte küresel sukûk ihraçlarındaki artışa ve gelişen pazar büyüklüğüne rağmen, sukûk konusundaki mevcut çalışma hala ince ve farklı konulara dağılmış durumdadır. İslami finansın (sukûk ve İslami Bankacılık) bu iki önemli sütununa olan artan ilgiye rağmen, bugüne kadar sukûk'un bankacılık sektörünü nasıl etkilediğine dair kanıtlar sınırlı olduğu çalışmada detaylı bir şekilde bahsedilmektedir (Mimouni, Smaoui, Temimi ve Al-Azzam, 2019, s. 42).

Hollanda'da yayınlanan Yusuf Aytürk, Mehmet Asutay ve Ercüment Aksak'a ait "What explains corporate sukûk primary market spreads?" makalesinde 2004-2015 dönemi için birincil pazarda uluslararası kurumsal sukûk fiyatlandırmasının belirleyici faktörlerini araştırmaktadır. Hem sabit marjlı hem de kredi derecelendirme puanından oluşan 63 uluslararası kurumsal sukûk ihracının tamamını kapsayan benzersiz bir veri seti için yeni kanıtlar sunulmaktadır. Kesitsel analiz hem kredi notunun hem de vadenin konu marjlarını azaltan önemli faktörler olduğunu ve sukûk marjı notunun da konu marjlarını artırdığı üzerinde durulmaktadır(Ayturk, Asutay ve Aksak, 2017, s. 1-142).

İslami finans, reel ekonomiyi desteklemeyi amaçlayan etik ve dini olarak kurulmuş alternatif bir finansal yöntemdir. İslami finansın odak karakteristik özelliği, faiz ve

kumar yasağının yanı sıra spekülasyon ve aşırı belirsizlik ile kâr-zarar paylaşımı ve risk paylaşımı finansmanının temelini oluşturan İslami yasal veya şeriat kurallarına uyumunda yatmaktadır. Çağdaş anlamda İslami finans mali sahnede son 40 yıldır mevcut olmasına rağmen, son yirmi yılda önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Buna ek olarak, ticaret-finansmanı ve reel ekonomiye yönelik İslami finans endüstrisi son küresel finansal kriz döneminde güvenilirliğini kanıtlamıştır. Yaygın olarak İslami tahviller olarak bilinen sukûk, İslam hukuku ile uyumlu bir yatırım sertifikasıdır. Genişlemede sukûk'un temel özellikleri farklı sukûk tiplerinin sınıflandırılması ve sukûk pazarlarındaki tarihsel gelişmeler hakkında detaylı bir açıklama sunulmuştur. İslami sermaye piyasalarındaki eğilimler açısından, istatistikler küresel finansal piyasalarda göze çarpan sukûk ihraçlarının toplam nominal değerinin 2014 yılı itibariyle 295 milyar dolara ulaştığını göstermektedir(Ayturk, Asutay ve Aksak, 2017, s. 141-142).

Bu İslam bankacılığını takiben sukûk'un İslami finans endüstrisinde en büyük ikinci finansal varlık olduğu anlamına gelmektedir. Küresel sukûk ödenmemiş toplam değerinin 2020 yılına kadar 395 milyar dolara ulaşması beklenmektedir. Petrol fiyatlarındaki zayıflamanın İslami sermaye piyasaları üzerinde olumsuz bir etkisi olabilirken, göstergeler GCC ülkelerinin bütçe açığının üstesinden gelmek için sukûk'u tercih ederek altyapı gelişimini artırması beklenmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, uluslararası birincil pazarda kurumsal sukûk'un finansal varlıkların menkul kıymetlerin alış ve satış fiyatı arasındaki farkını incelemektedir. 2004-2015 döneminde yayınlanan 63 uluslararası kurumsal sukûk veri seti analiz edilmiştir. Kesitsel analizde beklendiği gibi sukûk kredi derecelendirmesinin ihraç tarihinde sukûk fiyatlandırmasını açıklayan en önemli faktör olduğunu göstermiştir. Kredi notu puanına ek olarak, sukûk konusunun vadesi ve sukûk büyüklüğü, konunun yayılmasını daraltan önemli faktörken, sukûk marjı oranı konunun yayılmasını artırmaktadır. Daha belirgin olarak şeriat bilgininin itibarı ve sukûk türü istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bunun tersine şeriat bilginlerinin saygınlığına ilişkin bulgular bununla çelişmektedir (Ayturk, Asutay ve Aksak, 2017, s. 141-142).

Bu incelenen çalışma, şirket sukûk piyasası üzerine yapılan ve uluslararası şirket sukûk spreadlerini etkileyen önemli faktörleri belirlemeye yönelik birkaç ampirik çalışmadan birini sunmuştur. 2004-2015 döneminde 9 farklı ülkeden 63 uluslararası kurumsal sukûk ihracının kesitsel gözlemleri incelenmiştir. Sonuçlar kredi notu puanının, sukûk

konusunun büyüklüğünün yanı sıra sukûk üzerindeki yıllık marj oranının, kurumsal sukûk spreadlerindeki yatay değişimleri açıklayan istatistiksel olarak anlamlı faktörler olduğunu göstermektedir. Aksine şeriat uyumunun kalitesi gibi sukûk'a özgü faktörler ve sukûk türü, sorun yayılımları üzerinde önemli bir etkiye sahip değildir (Ayturk, Asutay ve Aksak, 2017, s. 148).

Hollanda'da yayınlanan Aktham I. Maghyereh, Basel Awartani'ye ait "Dynamic transmissions between Sukuk and bond markets" makalesinde sukûk ve özkaynaklı küresel tahvillerin getirileri ve oynaklık yayılımlarını araştırarak İslami tahviller (sukûk) ile konvansiyonel tahviller arasındaki fark hakkındaki son tartışmalara katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle bu incelenen çalışma uluslararası yatırımcıların stratejik varlık tahsisi ve riskten korunmasında sukûk'un önemini vurgulamaktadır. Son yıllarda sukûk pazarında büyüme görülmektedir. Toplam hacimler açısından pazar 2001 yılında 14,8 milyar dolardan az, 2013 yılı sonunda 472,68 milyar dolardan fazla büyümüştür. Bu yılda 118,8 milyar dolarlık sukûk satışları gerçekleşmiştir. Ayrıca pazar; Avrupa, Asya ve Afrika'da gayrimüslim ihraççılarını cezbetmeye başlamıştır. Örneğin, İngiltere hükümeti Haziran ayında 200 milyon sterlin sukûk'u yapılandırdı ve sattı. Bunu Hong Kong, Güney Afrika ve Lüksemburg hükümetleri izledi. Sukûk konusundaki tartışmalar esas olarak konvansiyonel tahvillerle olan benzerlikleri ve farklılıklarıyla ilgilidir. Sukûk'un tahvillerle karşılaştırıldığında en belirgin ayırt edici özellikleri, sabit faiz ödemesinin yasaklanması, aşırı belirsizlik veya kasıtlı bir şeffaflık eksikliği (gharar), kumar dışlanması, kısa satış, arbitraj ve aşırı spekülasyondur (Maghyereh ve Awartani, 2016, s. 246-247).

Ayrıca sukûk'un İslami kurallara uygun olması gereken temel yatırımların geri dönüşüne bağlı olmalıdır. Bu nedenle sukûk geleneksel tahvillerle aynı şekilde faiz oranlarındaki değişimlerden kaynaklanmamalıdır. İhraççının vade sonunda yeniden ödemek zorunda olduğu nominal borcu oluşturan tahvillerin aksine, sukûk projedeki bir payı temsil eder ve vade sonundaki değeri, dayanak yatırımın mevcut piyasa değerini yansıtmak zorundadır. Ancak yatırımcıların tanıdıklarını, getirilerini ve risklerini daha kolay değerlendirmelerini sağlamak için ihraççılar, sukûk 'u derecelendirme, itfa prosedürleri, kupon ödemeleri ve temerrüt hükümleri gibi özellikler açısından tahvillerle benzer şekilde yapılandırmaktadır. Bu nedenle birçok çalışma sukûk'un yenilikçi finansal ürünler olmadığını ve sahiplik eksikliği, sabit getiri hakkı ve ihraççının

anaparanın geri ödemesini garanti etme yönünden tahvilleri basitçe tersine çevirdiklerini iddia etmektedir (Maghyereh ve Awartani, 2016, s. 246-247).

Hollanda'da yayınlanan Houcem Smaouia ve Salem Nechi'ye ait "Does sukuk market development spur economic growth?" makalesinde 1995-2015 dönemini kapsayan sukûk ihraç eden tüm ülkeleri içeren bir örnek kullanarak sukûk pazarının gelişiminin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini araştırmaktadır. Sukûk piyasalarının gelişiminin yatırım ve ekonomik büyümeyi teşvik eden olumsuz etkileri ortadan kaldırarak finansal içermeyi teşvik etmiş olabileceği sonucuna varılmıştır. Son 10 yılda İslami finans hizmetleri sektöründe 2015'in sonuna kadar 1,88 trilyon ABD dolarına ulaşan İslami finans hizmetleri sektöründe benzeri görülmemiş bir büyüme yaşandı. İslami finans G20 gündeminin bir parçası haline gelmiştir. İslami finans endüstrisinin son zamanlardaki başarısı geleneksel finans endüstrisinin kriz döneminde gerçekleşti. Son zamanlardaki birçok akademik çalışma İslami finans endüstrisinin 2008'in son küresel mali krizi sırasında konvansiyonel muadilinden daha az risk ve daha iyi performans ile daha fazla istikrar sergilediğini savunmaktadır. Bu daha iyi performansı, İslami sözleşmelerin ve yatırım menkul kıymetlerinin benzersiz özelliklerine bağlamaktadırlar. Bu genişlemenin büyük kısmı sabit gelirli menkul kıymetler veya faiz bazlı tahvil ihracı yerine alternatif olarak şeriat ilkelerine uygun yatırım sertifikaları, kapsamlı sukûk ihraçları ile desteklenmektedir. Bu hem egemen sukûk yoluyla devlet finansmanını artırmanın hem de kurumsal sukûk ihraç ederek dış finansman elde etmenin bir yolu olmaktadır. Bu büyüme küresel sukûk ihraçları seviyesindeki önemli artıştan 2001 yılından bu yana yaklaşık 250 kat, 2015 yılı sonunda 1,17 milyar ABD dolarından 290 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Bununla birlikte yirmi yılı aşkın bir süreden beri sukûk ihraçlarına rağmen, sukûk finansmanının makroekonomik etkilerini ve özellikle büyüme üzerindeki etkilerini ele alan literatür halen seyrektir. Bu konular sadece sukûk pazarlarında aktif olan ülkeler için değil, aynı zamanda İstikrar Raporu (IFSI) 2016 tarafından bildirildiği üzere yakın gelecekte henüz sukûk pazarlarında ilk kez piyasaya çıkmamış olan ülkeler için çok önemlidir. Sukûk pazarının gelişimi son yıllarda muhteşem olmuştur. Nitekim büyüme oranlarına bağlı olarak sukûk piyasası, İslami finans hizmetleri sektörünün en hızlı büyüyen sektörü olarak canlı İslami bankacılık sektörünü geride bırakmış ve 2008-2014 döneminde yıllık % 20 civarında büyümüştür (Smaoui ve Nechi, 2017, s. 136-147).

Hollanda'da yayınlanan Nader Naifar, Shawkat Hammoudeh ve Mohamed S. Al dohaiman'a ait "Dependence structure between sukuk (Islamic bonds) and stock market conditions: An empirical analysis with Archimedean copulas" makalesinde üç Müslüman ülkede büyük yerel sukûk (İslami tahviller) getirileri ile ulusal, bölgesel ve küresel borsa getirileri ve koşullu oynaklık ile temsil edilen çeşitli borsa koşulları arasındaki bağımlılık yapısını araştırmaktadır. Bu çalışmanın amacı, son veriler ve doğrusal olmayan bir metodoloji kullanılarak farklı borsa koşullarının zemininde analiz edilen yerel ülke sukûk verim dinamiklerine bağımlılık yapısının daha net bir görünümünü sunmaktır (Naifar, Hammoudeh ve Al dohaiman, 2016, s. 1-149).

İslami finans, finans alanında hızla büyüyen bir alan olmuştur ve son zamanlarda resmi olarak küresel finans piyasalarının ana akımına taşınmıştır. İslami finansın temel özelliği; ödeme ve faiz (veya Riba) alımının yasaklanmasıdır. ''Riba"nın en iyi tanımı para ödünç verirken ve haksız (para gibi) herhangi bir para ilavesi sırasında faiz almanın yasaklanmasıdır. Yoğun ilgi kınaması Müslüman akademisyenlerin, firmaların ve yatırımcıların faizsiz bir şekilde finanse edilebileceği yol ve araçları keşfetmesine yol açmıştır. Sukûk ve diğer şeriat uyumlu menkul kıymetler dahil olmak üzere çeşitli şeriat uyumlu finansman ve yatırım yapıları geleneksel finansmana alternatif bir finansman şeması olarak geliştirilmiştir. Uluslararası İslami finansal borç piyasalarında sukûk (yani İslami tahviller) en önemli finansal menkul kıymetlerdir. Bu finansal aracın ortaya çıkması, son yıllarda İslami sermaye piyasalarındaki en önemli gelişmelerden biri olmuştur. Sukûk'un yatırım konsepti konvansiyonel tahviller gibi faiz getiren enstrümanlara alternatif olarak oluşturulmuştur. Bu incelenen çalışmanın ana motivasyonu İslami finans araçlarının geleneksel finansal piyasalarda özellikle de son zamanlarda yaşanan büyük finansal krizlerin ardından artan risk ve istikrarsızlığa karşı bir yastık oluşturabileceği algısından kaynaklanmaktadır. Ayrıca farklı inançlara sahip birçok yatırımcının yatırım için inancı kullanması için güçlü bir motivasyon vardır (Naifar, Hammoudeh ve Al dohaiman, 2016, s. 148-149).

Suudi sukûk piyasası ile ilgili olarak sukûk getirileri ile yerel, bölgesel ve küresel borsaların oynaklığı arasında negatif bir bağımlılık olduğunu gözlemlenmektedir. Varlıklar arasında negatif bağımlılık genellikle çeşitlendirme faydalarını arttırırken, asimetrik bağımlılık ise çeşitlendirmeyi sınırlamaktadır. Çeşitlendirmenin faydaları, yerel ve bölgesel borsalarla birlikte Suudi sukûk yatırımları ile elde edilebilir. Son olarak

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Malezya pazarlarında sukûk verimleri ile Dow Jones İslam Pazarı (DJIM) arasındaki bağımlılık pozitif ve asimetrikken, Suudi Arabistan tarafında ise negatif ve simetriktir. Bu veri hisse senedi yatırımlarının küresel temsilci endeksi ile çeşitlendirme stratejisinin, Suudi sukûk piyasası için faydalı olduğunu göstermektedir (Naifar, Hammoudeh ve Al dohaiman, 2016, s. 164).

Hollanda'da yayınlanan Andrea Paltrinieri, Mohammad Kabir Hassan, Salman Bahoo ve Ashraf Khan'a ait "A bibliometric review of sukuk literature" makalesinde meta-literatür incelemesi olarak bilinen niteliksel bir yaklaşım kullanılmıştır. Bu çalışmanın amacı 1950-2018 dönemi boyunca sukûk literatürünü incelemektir. Sukûk (İslami tahviller) son 10 yılda en hızlı büyümeyi yaşayan İslami finans sektörlerinden biridir. Son on yılda İslami finans, İslami bankalar, sukûk, İslami hisse senedi endeksleri ve yatırım fonları gibi şeriat uyumlu finansal araçların bulunduğu çeşitli sektörlerde benzeri görülmemiş bir genişlemeye tanık olunmuştur. İslami finans endüstrisinin toplam varlığı 2017 yılı sonunda % 8,3 büyüme oranıyla 2,5 trilyon dolara ulaşmıştır. Son rakamlar İslami bankaların 2017 yılında toplam varlığı 1.557 trilyon dolar olan birkaç Müslüman ve gayrimüslim ülkede faaliyet gösterdiğini, Avrupa ve Kuzey Amerika gibi gayrimüslim ülkelerde bile dikkate değer bir gelişme olduğunu göstermektedir. Ancak İslami finansın büyümesi ve genişlemesi, şeriat ve sukûk ihraçları ve bunların İslami ve İslami olmayan yatırım portföylerine dahil edilmesiyle desteklenmektedir. Özellikle sukûk piyasası son yıllarda etkileyici bir büyüme göstermiştir. Piyasada 2006-2017 döneminde 33.606 milyar dolardan 116.771 milyar dolara yükselmiştir. Dahası bu nispeten yeni pazar Avrupa, Asya ve Afrika'dan gayrimüslim ihraççıları da kendine çekmiştir. Sukûk piyasası küresel finansal krizlerden sonra küresel finansal sistemde yeni bir olgu olarak ortaya çıkmıştır. Bu ilgi ve sürekli sukûk ihraçları ile birlikte konu hakkında geniş bir literatür yayınlanmıştır (Paltrinieri, Hassan, Bahoo ve Khan, 2019, s. 1-22).

Hollanda'da yayınlanan Chaker Aloui, Shawkat Hammoudeh ve Hela ben Hamida'ya ait "Global factors driving structural changes in the co-movement between sharia stocks and sukuk in the Gulf Cooperation Council countries" makalesinde şeriat stokları ile sukûk arasında karşılıklı ilişkide önemli değişiklikler olup olmadığını araştırılmaktadır. İslami finans piyasalarında şeriat uyumlu hisse senetlerinin ve sukûk (İslami tahviller)'nin en uygun İslami ve İslami olmayan yatırım portföylerinin oluşturulması

için birincil yatırım araçları olduğu iyi bilinmektedir. Şeriat hisse senetleri ve sukûk şeriat kurallarına uyan finansal araçlardır. İslam şeriatı bu firmaların borç verme, kumar ya da alkol, tütün, silah üretimi de dahil olmak üzere "Haram" yasaklı faaliyetlerde bulunmadıkları göz önüne alındığında hisse senetlerine yatırım yapılmasına izin vermektedir (Aloui, Hammoudeh ve Hamida, 2015, s. 311-312).

İslami alimler izin verilen bazı faaliyetlerden birtakım tavizler vermişlerdir, zira çoğu işletme borçlarını likidite sıkıntılarını gidermek veya fazla nakit yatırmak için kullanmaktadır. Sukûk geleneksel bankacılığa kıyasla alternatif bir borç finansmanı yöntemi sağlayan İslami tahvillerdir. Sukûk, bir varlık havuzuna orantılı veya bölünmemiş bir faizi temsil eden yatırım sertifikalarıdır. Sukûk içinde yer alan talep sadece nakit akışını tutan sahiplik iddiası değildir. Bu sukûk'u konvansiyonel tahvillerden ayırmaktadır. Zira ikincisi faiz getirici menkul kıymetler iken, sukûk aslında varlıkların mülkiyet taleplerinden oluşan yatırım sertifikalarıdır. Son 10 yılda Körfez İşbirliği ülkeleri (GCC) bölgesi, esas olarak şeriat uyumlu hisse senedi ve sukûk piyasalarındaki büyümenin körüklediği şeriat uyumlu finansal araçların ihraç edilmesinde etkileyici bir artışa tanık olmuştur. GCC ekonomilerinin ekonomik ve finansal istikrarı yaşamış olması, bu gelişmenin bu ülkelerde İslami finans piyasalarına fayda sağlamıştır. Şeriat kurumlarını, sukûk ve şeriat uyumlu hisse senetleri de dahil olmak üzere finansal ürünlerini genişletmek için büyüme fırsatlarından yararlanmaya itmiştir (Aloui, Hammoudeh ve Hamida, 2015, s. 311-312).

Hollanda'da yayınlanan Sajjad Zaheer ve Sweder J.G. van Wijnbergen'e ait "Sukuk Defaults: on Distress Resolution in Islamic Finance" makalesinde İslami darlıklar yatırımcıların risklerini finanse ettikleri girişimcilerle paylaşmaları üzerinde durulmaktadır. Son birkaç yılda bazı büyük sukûk temerrütleri, alternatif bir finansman kaynağı olarak sukûk'un temel yapıları ve uygulanabilirliği hakkında birkaç soru ortaya atmıştır. Sukûk hakkında bir fikir ise, bu enstrümanların özsermaye gibi kar ve zarar paylaşımı (PLS) olmasıdır. Bu nedenle (sınırlı sorumluluk) özkaynağa benzer bir araç olarak neyin amaçlandığına dair herhangi bir varsayılan soru olmamalıdır. Ayrıca sukûk gerçek varlıklar tarafından desteklenen menkul kıymetler olarak ilan edilmektedir. Bu durumda yatırımcılar sadece sermaye kaybı riskine dayanak varlıkların piyasa değerindeki dalgalanmalardan ve bu varlıklar tarafından üretilen dönemsel getirilerden kaynaklanan risklere maruz kalmalıdır. Ancak normalde sukûk sahiplerinin bu

varlıkların yasal sahibi olan sukûk varlıklarına başvurdukları varsayıldığı için asıl sukûk tutarının temerrüdü olmayacaktır. Üçüncüsü dini bir kavramla ilan edilen sukûk'un, daha şeffaf süreçleri takip ettiği ve ana sözleşmelerinde kesin hükümler içerdiği varsayılır. Buna göre sukûk ihraçındaki tüm belgelerin, sukûk yatırımcılarını teklif sirkülerinde vaat edilen haklardan mahrum edebilecek tutarsızlıklar ve boşluklar içermediği üzerinde durulmaktadır. Özellikle sukûk faiz bazlı konvansiyonel tahvillere alternatif olarak sunulmuştur. Genellikle faizsiz ve İslami finans kriterlerini karşılayan varlık destekli menkul kıymetler olarak görülürler. İslami ve İslami olmayan kuruluşlar tarafından yayınlanan sukûk, İslam dünyasında büyük bir sermaye havuzuna erişim vaat ederken, daha geleneksel finansal araçların karakteristiği olan yüksek risk alma teşviklerinden bazılarını ortadan kaldırmaktadır (Wijnbergen ve Zaheer, 2013, s. 41).

İsveç'te yayınlanan Pegah Zolfaghari'ye ait "An Introduction to Islamic Securities (Sukûk)" makalesinde sukûk'un İslami piyasalarda özel olarak kullanılmadığı ve diğer sermaye piyasalarında da bir finansman aracı olarak uygulanabileceği göz önüne alındığında, İslam dışı sistemlerde mevcut menkul kıymetlerle karşılaştırılmaktadır. Bu incelenen makale sukûk kavramının ve doğasının okuyucu için daha somut ve daha kolay anlaşılabilmesi için sukûk'u çeşitli diğer menkul kıymetlerle karşılaştırmayı, tanıtmayı ve incelemeyi amaçlamaktadır. Sukûk (İslami menkul kıymetler) İslami finans sisteminde var olan ve ortak tahvillerin kullanılmamasına neden olan bazı sınırlamalar nedeniyle orta ve uzun vadeli finansman için yaratılan İslami finansal araçlar olarak kabul edilmektedir. Bu enstrümanlar ortak tahvillere çok benzer; ancak, ikisi arasında da bazı farklılıklar vardır ve bazı durumlarda hisse senedinin özelliklerini taşımaktadırlar. İslami finansal sistem dışında, hibrit araçlar hakim ve yaygın menkul kıymet türlerinden biri olarak kabul edildiği vurgulanmıştır (Zolfaghari, 2017, s. 6).

Basra Körfezi Şirketi Ülkeleri ve Güneydoğu Asya (SEA) ülkeleri, küresel sukûk pazarının ana oyuncularıdır. GCC ülkeleri arasında BAE, Suudi Arabistan, Bahreyn, Katar, Kuveyt, sukûk ihraç eden önemli ülkelerdir. Bu arada Malezya SEA bölgesinde ana rol oynamaktadır. Malezya, Endonezya dışında Singapur da bu bölgeden küresel sukûk pazarına katkıda bulunmaktadır. Günümüzde sadece bu bölgeler ile sınırlı değildir. Diğer ülkelerde de gelişmektedir. Bunlar; Asya ülkeleri dışındaki Asya, Pakistan, Japonya, ABD, İngiltere, Almanya, Türkiye, Mısır, Gambiya'da pazara katkıda bulunmaktadırlar (Zolfaghari, 2017, s. 6).

Sukûk, genellikle "İslami tahvil" olarak tercüme edilen İslami menkul kıymetlerdir. Bununla birlikte "İslami tahvil" terimi tamamen sukûk maddesini kapsamamaktadır. Sukûk'a daha yakından bakıldığında sukûk'un yürürlükteki İslami finansal sözleşmelere ve yapılara bağlı olarak hem hisse senetlerine hem de tahvillere benzeyebilecek unsurları olduğu görülmektedir. Bu tartışma, sukûk yapılarına karşı idealist yaklaşım, yani bu finansal ürünün ideal olarak nasıl şeriat açısından yapılandırılması gerektiği ve pragmatik bir yaklaşım ile uygulamada nasıl yapılandırıldığı arasındaki bir tutarsızlığı göstermektedir. Sukûk'u bağlam içine yerleştirmek için, öncelikle şeriat ile ilgili herhangi bir sukûk kavramlaştırması ile ilgili bazı kavramlardan kısaca bahsedilecektir. Sonuç olarak, bu sukûk birkaç ülkeye taşınmış ve dünyaya yayılmıştır. Yahudi tüccarlar kavram ve sakk terimini Avrupa'ya aktarmışlardır. Bu sukûk ticaret ve taşımacılığının ilginç bir sonucu, günümüz kontrolü için bir ilham kaynağı olarak işlev görmektedir (Saeed ve Salah, 2014, s. 41).

Hollanda'da yayınlanan Mehmet Asutay ve Amira Hakim'e ait "Exploring international economic integration through sukuk market connectivity: A network perspective" makalesinde 2004-2014 dönemi için 8 sukûk ihraç eden ülke arasında sukûk pazarları yoluyla uluslararası finansal ve ekonomik entegrasyon derecesini ölçmeyi amaçlamaktadır. Sukûk piyasalarının ortaya çıkışı, finansal faaliyeti banka temelli İslami finanstan uzaklaştırarak İslami finansın doğasındaki çeşitliliği artırmıştır. Bu nedenle İslami finans sektörünün kalkınma yörüngesi göz önüne alındığında, şeriat ve ahlaki temelleri ile birlikte bu çalışmada entegrasyon derecesini ve örneklenen sukûk ihraç eden ülkeler arasındaki bağlantıyı araştırmayı hedeflemişlerdir (Asutay ve Hakim, 2018, s. 1-88).

Finansal küreselleşme bağlamında İslami finans, ekonomik krizlere karşı korunmanın yanı sıra ekonomik ve finansal günlük işlemlerde etik değerleri kullanma uygulamasını ilerletmek için stratejik bir seçenek gibi görmektedir. Körfez ülkelerinin artan petrol gelirleri nedeniyle varlık tabanına dayalı olarak genişlemesi, 1970'lerde İslami finans kurumlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. "Petro-dolar"daki artışla birlikte otantik bir İslami kimlik ve reform arayışı 1960 sonrası dönemde İslami finansın kurulması da dahil olmak üzere İslam ekonomisinin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. Sukûk nakit akışı ve risk açısından geleneksel tahvillere benzeyen yenilikçi bir finansal araçtır. Küresel İslami finans sektörü için önemli bir borç güvenliği aracı olarak ortaya

çıkmış ve bu da mevcut konvansiyonel sermaye piyasasında İslami sermaye piyasasının oluşturulmasına yol açmıştır (Asutay ve Hakim, 2018, s. 87-88).

Bu ortaya çıkış hakim sistem altında yarı bağımsız bir finans sektörü oluşturma girişimini yansıtmaktadır. Sukûk pazarlarının gelişme yörüngeleri ve eğilimleri söz konusu olduğunda dünya finans endüstrisi İngiltere, Güney Afrika, Lüksemburg gibi Müslüman olmayan birçok ülkede sukûk ihraçıyla zirveye ulaşarak bir entegrasyon sürecinden geçmiştir (Asutay ve Hakim, 2018, s. 77-79). Finansal entegrasyonun ekonomik büyüme ve finansal istikrar arasında bir denge oluşturduğuna dikkat edilmelidir. Çünkü sukûk ihraçları yatırımın genişlemesini ve ekonomik büyümenin teşvik edilmesini kolaylaştıracaktır. Para politikasının etkisi açısından sukûk ihraçları ve para politikası üzerine giriş ve çıkış etkisi üretken kanallar veya reel ekonomi yoluyla finansal istikrara yardımcı olabilmektedir. Sukûk'un ekonomik büyüme üzerindeki etkisi Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi (KİK) ülkeleri de dahil olmak üzere örneklenmiş ülkeler için çok önemlidir. Finansal kalkınmanın bir parçası olarak İslami finansın getirilmesi, krizlere karşı dayanıklılığı nedeniyle örneklenen ülkelerde sukûk ihraç edilmesinin bu çalışmanın kapsadığı dönemde finansal gelişimi hızlandırdığını kanıtlayabilir. Finansal entegrasyon, finansal kalkınmanın yolunu açarak ekonomik büyümenin önünü açmaktadır. Finansal entegrasyonun bir sonucu ise, ekonomik büyüme ile finansal istikrar arasında bir denge olmasıdır. Uluslararası ticaretin iyileştirilmesi, enflasyonun düşürülmesi, yatırımın artırılması ve döviz kurunun takdir edilmesi yoluyla makroekonomik toplamların iyileştirilmesi zorluklarının üstesinden gelme çabalarında İslami finansın sukûk yoluyla entegrasyonu kaçınılmazdır. Araştırma bulgularının da belirttiği gibi sukûk piyasası, önemli ölçüde İslami finans mevcudiyeti olan diğer ülkelerle daha iyi entegrasyon yoluyla tam potansiyeline ulaşabilmektedir (Asutay ve Hakim, 2018, s. 87-88).

2.8.2. İngiltere'de ve İsveç'te Sukûk Alanında Yazılan Bazı Tez Çalışmaları

İngiltere'de yayınlanan Qais Hamza'ya ait "Islamic Sukuk securities as financing instruments: An examination of bond pricing in the conventional and Islamic setting and a survey of literature on alternative benchmarks to the interest-based system" tezinde, şeriat uyumlarını ve koydukları finansal uygulamaları gerekçelendirmek için gerekli olan yasal yapı bakımından temel özelliklerini belirlemek ve temsili bir sukûk yapısı örneği incelemektedir. Çalışmada İslami sukûk üzerindeki malzemenin geleneksel

bağlarla ve sukûk içinde farklı tipler, yapılar ve iadeler arasında karşılaştırmalı bir analizini içermektedir. Çeşitli sukûk yapılarının dezavantajları ve zayıf yönleri, ilgili olduğu her yerde incelenmiş ve not edilmiştir. Likidite yönetimi için bir araç olan sukûk ve seküritizasyonla ilgili konular da incelenmekte ve tartışılmakta ve de sukûk piyasalarının daha da geliştirilmesindeki önemi vurgulanmaktadır (Hamza, 2006,s.1-63).

Sukûk İslami finansmanın temel taşı haline gelmiştir ve tüm zorluklara rağmen artık Müslüman bireyler, şirketler ve hükümetler için önde gelen yatırım merkezidir. Sukûk'un ortaya çıkmasından önce İslami bankalar likid varlıklarından geri dönüşlerini, genellikle Londra Metal Borsası aracılığıyla kendi adına emtia satacak ve satın alacak kurumlara murabaha temelinde fon yerleştirerek elde etmektedir. Ortaya çıkan kar veya peşinat ödemesi parasal olanın aksine gerçek bir işleme dayandığı için İslam alimleri tarafından meşru veya şeriat uyumlu olarak kabul edilmektedir. Ayrıca İslami bankaların ve kurumların yatırım yaptıkları ticaret merkezlerinden bazıları iflastan veya potansiyel kayıplardan muaf değildi ve bu nedenle emtialara yatırım yapma konusunda ek bir risk vardı. Sukûk yatırımında çeşitlenme potansiyeli likidite yönetiminde iyileşme anlamına gelir, fakat talep ile en azından Körfez'de arzın artacağı anlaşıldığı için istenen ikincil ticaret hacmini oluşturmaz. İslami bankalar ve diğer finansal kurumlar, sukûk'u aşırı likiditelerini ve getirilerini vadeye kadar çekebilecekleri yatırım için bir çıkış noktası olarak görmektedirler (Hamza, 2006, s. 63).

Murabaha sukûk, en yaygın kullanılan sukûk şeklidir. Banka yatırımcılara geri dönüş sağlamak için alım satım işlemini sabit menkul kıymetleri ile menkul kıymetleştirmekte ve müşterinin geri ödemesini sözleşmenin sonunda sukûk hissedarlarına geri ödeme yapmak için kullanmaktadır. Temel işlem, alıcı tarafından gelecekteki bir tarihte varlık / mal teslimatına karşı bir alıcı tarafından peşin olarak yapılan ve işlemin vadesinin genellikle üç ay olduğu bir satıştan oluşmaktadır (Hamza, 2006, s. 66-67).

İngiltere'de yayınlanan Nourah Mohammad Aleshaikh'a ait "A Critical Analysis of Asset-Backed Sukuk from Sharia Perspective and Observed Risk Mitigation Process in Sukuk Structure: A Case Study in Saudi Arabia" tezinde bir vaka konularından biri olan değerlendirme amaçlı bir hedefi vardır. Varlığa dayalı sukûk, belirli finansal ve şeriat risklerine yüksek düzeyde maruz kalmayı içerir. Çatışma riskini veya fetva değişikliklerini azaltmak için yatırımcılara bağımsız şeriat danışmanlarının

rehberliğinde bireysel şeriat standartlarına uymalarını tavsiye etmek önemlidir. Şeriat riskinin çoğu yönü şeriat mali hukukuna sıkı sıkıya bağlı kalınarak azaltılabilir. Ayrıca, varlığa dayalı sukûk ile karşı karşıya kalabilecek kredi riskinin iki ana özelliğini vurgulamaktadır. Geri ödeme kaybı ve ana ödeme kaybı potansiyeli, kredi riskine maruz kalmanın merkezinde yer almaktadır. Getiriyi sabit faiz oranından ziyade dalgalı bir oranla ilişkilendirmek getiriyi daha az öngörülebilir kılar. İhraç süresinin uzun vadesi temerrüde düşmeyi daha az öngörülebilir kılmaktadır. Getiri tahmin edilebilir ve tahmin edilmesi daha kolaysa, bu varsayılanları önlemek için dağıtım miktarlarının yönetimini geliştirir. Ayrıca menkul kıymetleştirilmemiş varlığın bulunmaması kredi riskinin başka bir boyutunu daha da artırmaktadır. Varlıkları zamana veya spesifikasyonlara göre teslim etmenin olası temerrüdü riske maruz kalmayı artırır. Bu özelliklerden herhangi birini varlığa dayalı sukûk yapısına gömmek, temerrüt olasılığını yükseltmektedir. Araştırma ayrıca üç ana yönü içeren varlık destekli sukûk piyasa riskini de ele almaktadır (Aleshaikh, 2016, s. 96-97).

İlk olarak varlık değeri riski, dayanak varlığın fiyatındaki değişikliklerin sukûk değerini etkileyebileceği durumdur. İkinci olarak optimal getirileri varlığın gerçek gelirlerine bağlı olduğundan, faiz oranı riskine daha az maruz kalmalıdır. Ancak getiri ile faiz oranı göstergelerinden herhangi biri arasındaki doğrudan bağlantı riske maruziyeti artıracaktır. Son olarak döviz kurları hem sukûk hem de tahvillerin yapılarını benzer açılardan riske maruz bırakmaktadır. Sukûk yatırımlarındaki likidite riski konvansiyonel muadillerine göre daha yüksektir. Bunun nedeni 'satın al ve tut' uygulamasının neden olduğu sukûk'daki aktif olmayan ikincil piyasadır. Pazar daha fazla sukûk ve daha iyi düzenleme için birincil pazarın etkinleştirilmesini gerektirir. Son olarak ortaya çıkan operasyonel risk tahvil yatırımlarından daha yüksektir. Bu durum yatırımcılar tarafından mülk sahibi olarak maruz kalınan varlıkla ilgili tüm olumsuz olaylara ilave maruziyete bağlanmaktadır. Bu maruziyetin derecesi varlığın niteliğine bağlıdır. Genel olarak sukûk'un doğası nedeniyle tahmin edilen bir sonuç olan tahvile kıyasla tüm risk türlerine daha fazla maruz kalmaktadır (Aleshaikh, 2016, s. 96-97).

Suudi Arabistan'da birincil sukûk piyasasında bazı önemli etkileri olan büyük bir talep vardır. Örneğin, ihraçların düzenli olarak aşırı aboneliği Suudi ihraçlarının getirilerini azaltmıştır. Sukûk getirileri diğer sukûk piyasalarına göre çok daha düşüktür. Böylece Suudi Arabistan'da sukûk ihraç etmenin toplam maliyetini düşürerek sukûk piyasasını

ihraççılar için daha cazip hale getirmektedir. Sukûk ihraç etmenin toplam maliyeti bazı durumlarda tahvil ihraç etmekten daha düşük olur. Pazar büyümesini artırabilecek tüm bu faktörlere rağmen Suudi pazarı hala sukûk pazarını yeterince aktive edememektedir. Sonuç olarak ikincil piyasa likit olmaktan muzdariptir ve bölgedeki en az aktif piyasalardan biri haline gelmiştir. Düzenli sukûk ihraçlarına ve ülkedeki İslami yatırım fonlarından büyük talep olmasına rağmen, özellikle İslam sukûk'unun uygulanmasını düzenleyen tek bir mevzuat yoktur. Bu Suudi finans makamlarının İslami finansmanı destekleme konusundaki ilgi eksikliğinin bir sonucudur. Bu nedenle sukûk anlaşmazlıkları durumunda mahkemenin yargı yetkisi veya uygulayacağı yaklaşım hakkında kesin bir bilgi yoktur. Suudi sukûk piyasasının mevcut zayıflığı iyi yapılandırılmış ve iyi düzenlenmiş bir pazar gerektirmektedir. Sukûk ihraç etmek için yasal bir yapının bulunmamasının en büyük çözümü, mevcut düzenlemeleri daha geniş bir finansal ürün yelpazesini kapsayacak şekilde genişletmek ve yeni düzenlemeler yaparak sukûk'u dahil etmek olacaktır. Daha fazla şeffaflık ve yeterli bir düzenleyici çerçeve oluşturmak için düzenlemelerin reformu da gereklidir (Aleshaikh, 2016, s. 112-113).

Son olarak, araştırma sukûk yatırımındaki yasal riskleri incelemiştir. Sukûk yatırımcıları tahvillerdeki yatırımcılardan daha fazla bu riske maruz kalmaktadır. Sukûk pazarının karşı karşıya olduğu sorunlardan biri, uygun bir yasal dayanağın olmamasıdır. Bu nedenle sukûk'da İngiliz yasalarını bu tür bir kıtlığı gidermek için kullanmaya çalışmakta ve bu da İngiliz hukuku ile şeriat kuralları arasında çatışmaya neden olabilmektedir. Örneğin, sukûk sertifikaları ve işlem belgeleri İngiliz yasalarına tabidir. İngiliz yasaları bazı durumlarda şeriat kurallarıyla çeliştiğinden, sukûk yatırımlarında yasal tutarsızlık olabileceği anlamına gelmektedir. Bu sukûk'un gelecekteki olası aşamalarından bazılarında, şeriat hukukuna aykırı olabilmesinin nedenini oluşturabilir. Ayrıca Suudi Arabistan yasasını uygularken, şeriat uyumunun yorumunun farklı Suudi mahkemeleri arasında değişme riski vardır. Örneğin, Suudi yasalarını uygulayan Sadara sukûk, Suudi Arabistan'daki mahkemelerin muşaraka anlaşmasının geçersiz olduğuna karar verebilir ve yatırımcıların muşaraka'ya olan ilgisini kiralanan varlıklarda borç talebi olarak değerlendirebilir. Sadara sukûk şeriat ile uyumluluğunu teyit eden bir bildiri alsa da, böyle bir ifade yargı komitesini bağlayamaz. Her iki dava da, sukûk yatırımları için standartlaştırılmış bir yasal çerçevenin bulunmamasından kaynaklanan yasal risklere daha fazla maruz kalmaktadır (Aleshaikh, 2016, s. 252).

İngiltere'de yayınlanan Khalid Sulaiman Al-Saeed'a ait "Sukuk Issuance in Saudi Arabia: Recent Trends and Positive Expectations" tezinin amacı Suudi Arabistan'daki kurumsal sukûk potansiyelini şimdiye kadar ihraçları inceleyerek ve bu tür bir finansmanın nasıl ileriye götürülebileceğine dair piyasa yapıcılardan görüş almaktadırlar. Sukûk hem İslami hem de konvansiyonel sermaye piyasaları tarafından tasarlanan yeni şeriat uyumlu yatırım yapılarının neden olduğu beklenmedik bir patlama ile karşı karşıyadır. Öncü sukûk yatırımcıları için ilk yatırım tercihi haline gelmektedir. Sukûk, yerel yatırımcılara portföyleri için risk çeşitlendirme seçenekleri sunduklarından ötürü ideal şeriat uyumlu araçlardır. Buna ek olarak çoğunlukla sukûk tercih ediliyor. Çünkü uzun vadede uygun şartlarla ve yapılandırma, düzenleme ve hukuk hizmetlerinde biraz daha yüksek ön maliyetler olsa bile daha düşük maliyetlerle borç alabilmektedir. Giderek daha yapılandırılmış sukûk çözümleri daha iyi risk ve getiri yapıları ile sunulmaktadır. Çünkü yatırımcılar arasında çeşitlendirme amaçları için büyük cazibe kazanmaktadır. İslami finans ürünlerini yapılandırmak için İslami ve konvansiyonel bankalar arasındaki rekabetin artmasıyla kazançlı yerel Suudi sukûk pazarı hızla büyümekte ve muazzam bir potansiyel sergilemektedir. Bu potansiyel HSBC Amanah, Deutsche Bank, Citigroup, Standard Chartered Bank, BNP Paribas, Societe Generale ve diğerleri gibi şeriat uyumlu finansal araçlardır. Özellikle sukûk olmak üzere yarışan uluslararası bankalar tarafından kabul edilmektedir. Bu bankacılık branşlarının bu tür girişimlerinin az gelişmiş sukûk piyasasında ivme kazanması beklenmektedir. Sukûk şeriat altında yasaklanan Hazine bonosu gibi uzun vadeli konvansiyonel finansman araçlarının eksikliğinden kaynaklanan açığı, faizden geri dönüşlerini (tefecilik) sağladıkları için doldurabilir. Faiz temelli tahvillerin İslami finansta sömürücü olduğu varsayılmaktadır ve bu nedenle yasaklanmıştır. Sukûk'un ihraç ve talebi ana yatırım mekanizmalarının faiz ödemeleri yerine bir iş girişiminden elde edilen gelirde bir pay sunmasıyla desteklenmektedir. Bu tür esnek finansman sözleşmelerinin çoğu, sukûk konsepti altında menkul kıymetleştirilebilir ve uzun vadeli alım satım araçlarına dönüştürülebilir. Ticarete konu olan sukûk, bir işletme veya yatırım portföyünün maddi varlıklarını veya oransal sahipliğini temsil etmektedir. Örneğin; İcara, İstisna, Mudaraba veya Müşaraka'nın sukûk ticareti yapılabilir. Ticarete konu olmayan sukûk nakit veya mal alacaklarını temsil eder (Al-Saeed, 2012, s. 10-11).

İslami finans piyasasının son zamanlarda hızla büyümesi, şeriat uyumlu egemenlik ve sukûk olarak bilinen kurumsal İslami yapılandırılmış finansal araçların uygulanmasına

yol açmıştır. Sukûk 'un bir yatırım sınıfı olarak geliştirilmesi ve piyasaya sürülmesi, ticarete konu olmaları nedeniyle güvenli menkul kıymetleştirilmiş sıvı araçlar üretmek için kullanılabilecek finansman araçları kategorisini artırmıştır. Sukûk aynı zamanda portföy teorisi ve finansal planlama ile uyumlu bir finansman aracı olarak umut verici bir seçenek haline gelmektedir. Sukûk yapılarının ana türleri teorik olarak basit olsa da, bazı finansal kurumlar hibrit enstrümanlar oluşturmak için iki veya daha fazla araç türünün özelliklerini birleştirdiğinden pratikte tahvillere kıyasla karmaşık hale gelebilir. Bununla birlikte ihraççılar hem İslami hem de geleneksel finansal piyasalarda tanınmalarının ilerlemesini kolaylaştırmak için bu sukûk 'u geleneksel tahvillerle aynı özelliklere sahip olarak teşvik etmektedir. Sukûk u tahvillerle karşılaştırırken, sukûk'un temelini oluşturan önemli bir kavram ise sukûk sertifika sahiplerinin bir işletmenin kar/zarar gelirlerini paylaşmasıdır. Ancak tahviller, borç yükümlülüklerini temsil eder. Sukûk sahipleri varlık ile ilgili giderlerden etkilenebilir; tahvil sahipleri varlık ile ilgili giderlerden etkilenmez. Sukûk fiyatları dayanak varlığın piyasa değerine bağlıdır; tahviller yalnızca ihraççının kredibilitesine bağlıdır. Sukûk satışı bir varlığın bir hissesinin satışıdır; tahvil satmak ise esas olarak borcun satışıdır (Al-Saeed, 2012, s. 26).

İngiltere'de yayınlanan Mohammed Waleed Alswaidan'a ait "An Investigation of Sukuk Structure Risk" tezinin ana teorik katkısı, farklı sukûk yapılarının risk ve beklenen getiri profilini nasıl etkilediğinin araştırılmasıdır. Sukûk pazarlarının mevcut gelişme durumunda, sadece çok sınırlı ampirik veriler mevcuttur. Sukûk ile ilgili daha önce yapılan ampirik araştırmalar temel olarak iki çeşittir; ayrıntılı bilgiye dayalı vaka çalışması araştırması, ancak az sayıda sukûk ve geniş tabanlı konvansiyonel tahvil ve sukûk endekslerinin performansını karşılaştıran nicel araştırmalardır. Vaka çalışması araştırması verileri genellikle bireysel araştırmacılar tarafından derlenirken, geleneksel tahvil ve sukûk endekslerine ilişkin veriler genellikle Datastream ve Bloomberg gibi yaygın olarak bulunan veri kaynaklarından elde edilir. Bu çalışmada rapor edilen sukûk risk ve beklenen getiri profillerinin ve konvansiyonel tahvil endekslerinin karşılaştırmalı analizi ile uyumludur. Sukûk pazarlarının bilgi verimsizliğine ilişkin bu sonuçların ihraççılar, yatırımcılar, hükümetler, düzenleyiciler, araştırmacılar için önemli etkileri vardır (Alswaidan, 2017, s. 1-9).

İslami finans endüstrisi 2008 küresel mali krizinden bu yana kayda değer ilerlemeler kaydetmiştir; varlıklar 1000 milyar dolarlık hedefi geçmiş, kârlar keskin bir şekilde

artmış ve sektör yeni pazarlara itilmek üzere harekete geçmiştir. Batı dahil dünyadaki birçok yatırımcı için bir yatırım seçeneği haline gelmiştir. Son zamanlarda İngiltere'nin eski Başbakanı David Cameron, Londra'daki Dünya İslam Ekonomik Forumu'nda (WIEF) İngiltere'nin sukûk ihraç eden ilk gayrimüslim ülke haline geldiğini duyurdu. Ayrıca Londra Menkul Kıymetler Borsası'da yeni bir İslami endeks planlarını açıkladı. Modern İslami finans piyasasının görünümü 1973'te vurgulanmıştır ve o zamandan beri İslami finans alanındaki yenilikler İslami finans endüstrisinin dinamiklerini artırmada önemli bir rol oynamıştır. Özellikle geleneksel sabit gelirli menkul kıymetlere şeriat uyumlu bir alternatif olarak sukûk'un kullanımı, hem egemen meseleler yoluyla devlet finansmanını artırmanın bir aracı olarak hem de kurumsal sukûk'un teklifi ile finansmanı sağlayan şirketlerin bir yolu olarak giderek daha önemli hale gelmiştir (Alswaidan, 2017, s. 1).

Sukûk İslam güven sertifikaları ya da "İslami tahviller"dir. Literatürde "Sukûk" bazen hem tekil hem de çoğul için kullanılır. Sukûk bazı açılardan geleneksel tahvillerle benzerdir. Ancak büyük farklılıklar da vardır. Bunun nedeni sukûk'un şeriat (İslam hukuku) tarafından kısıtlanmasıdır. En önemlisi sukûk'un Riba (faiz veya tefecilik), Gharar (aşırı belirsizlik) ve Maysir (kumar) uygulamalarından kaçınacak şekilde yapılandırılması gerekmektedir. Modern sukûk pazarının gelişimi çok yenidir. Sukûk pazarındaki bu hızlı büyümenin devam edeceğini ve sukûk'un geleceğin en büyük finansal varlık yatırım sınıflarından biri olmasını beklemek mantıklıdır. Bununla birlikte, günümüzde sukûk üzerinde çok az ampirik finans araştırması bulunmaktadır. Literatürdeki makalelerin neredeyse tamamı sadece sukûk'un altında yatan teori, prensipler, yasal ve şeriat meselelerini tartışmaktadır. Yine de sukûk ile ilgili tüm teorik konular ve problemler çözülmemiştir (Alswaidan, 2017, s. 1).

İslami finans piyasası 1970'lerde modern haliyle ortaya çıkmasından bu yana önemli ölçüde büyüdü. Finansal piyasaların küreselleşmesi sukûk'un küresel platformunu bankacılık, sigorta ve sermaye piyasalarını kapsayacak şekilde genişlemiştir. Sukûk pazarlarının erişimi geleneksel Müslüman yargı alanlarının ötesine Avrupa, ABD ve Asya Pasifik bölgesine kadar uzanmaktadır (Alswaidan, 2017, s. 9).

İsveç'te yayınlanan Kornelis Pandu Wicaksono'ya ait "Understanding Islamic Finance Comparative Analysis on Advantages and Disadvantages between Sukuk and Bonds" tezinde İslami finansın son yıllarda bir büyüme gösterdiği üzerinde durulmaktadır. İslam

tıbbının konvansiyonel finansa kıyasla krize daha dirençli olduğu iddiaları bu tezde sukûk ve tahvil finansmanı karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Sukûk ve konvansiyonel tahvillerin temel farklılıkları olsa bile, aynı riske maruz kaldıklarını ve bu nedenle piyasanın duygularına aynı tepkiyi verdiklerini ortaya koymuştur. Sukûk, tahvil ve hisse senedi ile özelliklerini paylaşan ve maddi varlıkların üretimini finanse etmek için verilen finansal bir araçtır. Tahvile benzer şekilde sukûk 'un vade tarihi vardır ve hamiline dönem boyunca düzenli bir gelir ve vade tarihinde bir son ödeme yapılacaktır. Sukûk ayrıca dayanaktan ziyade varlığa dayalıdır ve dayanak varlığın şeriat kanununa uyması gerekmektedir. Sukûk uygunluğu varlığın, hizmetin ve projenin sahipliğini değerlendiren üçüncü bir tarafça belirlenir. Bir denetçinin İslami finans mevkidaşı olan şeriat bilginleri, sukûk'un şeriat'a uyumunun sağlanmasında temel role sahip oldukları için sukûk ihracında önemli bir rol oynamaktadır. Geleneksel tahvil fiyatı sadece ihraççının kredibilitesine göre belirlenirken, sukûk fiyatı ihraççının kredibilitesine ve varlığın değerine göre belirlenir. Sukûk aynı zamanda mülkiyeti temsil ettikleri ve sabit bir iade garantisi olmadığı için hisse senedine benzer olsa da, hisse senedinin vade tarihi yoktur. Sukûk ayrıca belirli bir varlık, proje veya hizmetle ilgili olmalıdır. Muhasebe ve Denetim Organizasyonu için İslami Finansal Kurumlarına (AAOIFI) göre sukûk maddi duran varlıklar, intifa hakkı ve hizmetlerin sahipliğinde bölünmemiş payları temsil eden eşit değerli sertifikalar olarak tanımlanmaktadır. Bir sukûk 'un şeriat kanununa uygun olarak düşünülmesi için üç gereklilik vardır. İlk olarak, sertifikalar maddi varlıkların, intifa hakkı veya gelir getiren firmaların hizmetlerinin mülkiyetini temsil etmelidir. İkincisi, yatırımcıya yapılan ödemeler vergi sonrası kardan gelir. Üçüncüsü, vade tarihinde geri ödenen değer, esas yatırım tutarını değil, dayanak varlığın mevcut piyasa fiyatını izlemelidir (Wicaksono, 2015, s. 25).

Genellikle geleneksel finansın risk yönetiminde kullanılan bir riskten korunma stratejisi, para birimiyle ilgili riskin yönetiminde de kullanılabilir. Bununla birlikte, sukûk piyasasında riskten korunma uygulaması esas olarak spekülasyondan kaçınmak için şeriat uyumuna uyması gerektiği için daha katıdır. Sukûk ve konvansiyonel tahviller aynı riske maruz kaldıklarından 2008 mali krizi sırasındaki performansları da aynı ölçüde etkilenmiştir. 2007 yılında ipotek destekli menkul kıymetlerin büyük ölçüde düşürülmesi sırasında hem sukûk piyasası hem de geleneksel tahvil piyasası bu sorundan olumsuz etkilenmiştir. Ocak-Temmuz 2008 döneminde sukûk performansı ile bono performansı benzerlik göstermemiştir. İslami finans sektörü, özellikle de sukûk, daha

önce benzeri görülmemiş bir şekilde büyümektedir. Bu incelenen çalışma, sukûk ve konvansiyonel tahviller arasındaki farklılıklara kısa ve basit bir bakış açısı eklemektedir. Bu alandaki araştırmayı zenginleştirmek gerektiğini savunmaktadır. Sukûk endüstrisindeki bilgi havuzlarına eklenen katkı, sukûk'un 2008 mali krizine benzer bir ortamda nasıl performans göstereceğini anlamada yardımcı olacaktır (Wicaksono, 2015, s. 39-40).

2.9. İslâm Ekonomisinde Tekafül ve Tekafül'ün Tarihsel Gelişimi

İslam hukukunda 'sigorta' kavramı ilk kez Muhammed Bin Abidin (M. 1784-1836) tarafından yazılan İbn-i Abidin Reddü'l Muhtar adlı kitapta geçmiş ve o zamanın Avrupa'sında, mal ithal eden tüccarlar aracılığı ile yayılmış olan deniz sigortacılığından bahsetmiştir. Daha sonraki senelerde akademik literatürde sigortacılık, tekafül olarak yer almaya başlamıştır (Öner, 2018, s. 63). "Tekafül" sözcüğü anlam olarak dayanışma demektir. Bu sözcük Türkçe anlam olarak ise dayanışmak ve hareket etmek anlamına gelmektedir. Sigortacılık terminolojisinde ise "İslami Sigorta" olarak tanımlanmaktadır. Hem ekonomi hem de dini açıdan temelleri olan tekafül sigortacılığının toplumumuzda göreceği kabul göz ardı edilmeyecek kadar büyüktür. Tekâfül Sisteminin amacı, belirli bir risk gurubundaki kişileri bir araya getirerek karşılaşılan tehlikelerde zararı minimize etmek ve kişilerin sosyal yaşantılarını olumsuz etkilemesine izin vermeden hasarlarının telafisini sağlamaktır. Batı ülkelerinde yüzyılı aşkın bir süredir kullanılan tekafül sigortacılığı mütüel (karşılıklı) sigortacılığının yalnızca İslami versiyonu olarak karşımıza çıkmaktadır (Üstün, 2014, s. 6-7).

Özellikle tekâfül sigorta sistemi, Müslüman nüfusunun yoğun olduğu Malezya, Arap ülkeleri, Uzakdoğu ve Endonezya gibi ülkelerde görülmektedir. İlk tekâfül uygulamaları Sudan'da 1979 yılında, daha sonra 1984 yılında Malezya'da uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye'de Tekâfül sigortacılığı yerine "katılım sigortacılığı" kavramı kullanılır. Orada ilk kurulan şirket İslamic Insurance Co. Ltd. olmuştur. Suudi Arabistan'da da tekafül şirketleri hızlı bir gelişim kaydetmiştir. Sektördeki prim üretimi yaklaşık 2,9 milyon dolardır. Bunu Birleşik Arap Emirliği, Bangladeş, Endonezya ve Malezya izlemiştir. Ortadoğu'daki ülkelerde son yıllarda tekafül sigorta şirketlerinin sayısı artmaktadır. Bu şirketlerin bir kısmı tekafül sigortası sunarken, diğer kısmı sadece tekafül odaklı çalışmaktadır. Özellikle 1985 yılında kurulan "Takaful Malaysia" sadece tekafül sigortacılığı üzerine yoğunlaşmıştır. Malezya'daki hükümet, tekafül sigorta sistemini

desteklemektedir. Diğer yandan tekafül sistemi Belçika, İngiltere, Lüksemburg ve İsviçre gibi birçok Avrupa ülkesinde uygulanmaktadır. Bahreyn'de faaliyet gösteren Allianz Takafül ise ünlü Alman sigorta şirketleri grubu Allianz'ın tekafül hizmetinde bulunan bir şirkettir (Polat, 2015, s. 78-79).

Tekafül Malezya'nın yanı sıra Ürdün, Cezayir, Kuveyt, Singapur, Senegal, Bahreyn, Tunus, Suudi Arabistan gibi ülkelerde uygulanmaktadır. Günümüzde 33 ülkede 200'ün üzerinde tekâful (İslami Sigorta) şirketi olduğu bilinmektedir (Yıldırım, 2014, s. 54).

2.9.1.Tekafülün Klasik Sigortadan Farkı

Tekafül ile normal sigorta şirketleri arasında güvence sunma açısından büyük benzerlikler bulunmaktadır. Normal sigorta ile tekafül sigorta arasındaki fark ise faizsiz bankacılık yatırım esasları ile dini kurallara uygun şekilde risk paylaşımı yapılması ve fonların yönetimine önem verilmesidir. Tekafül sigortacılık kar elde etme durumunda katılımcılara bundan pay vermektedir. Teknik olarak bakıldığında ise, sigorta şirketi ile tekafül sigorta şirketi arasında benzerlikler bulunmaktadır. Uygulamadaki farklar ise, aşağıdaki tabloda detaylı bir şekilde gösterilmektedir (Polat, 2015, s. 77).

Tablo 5. Klasik Sigorta ile Tekafül Sigorta Arasında Uygulamadaki Farklar

Klasik Sigorta	**Tekafül Sigorta**
Ticari faktörler ağırlıklıdır.	Karşılıklı dayanışma ağırlıklıdır.
Şirketin sahibi sermayedarlardır.	Şirketin sahibi katılımcılardır.
Sigortacıya risk transferi vardır.	Karşılıklı risk paylaşımı vardır.
Kazanç şirkete ya da sermayedarlara aittir.	Kazanç şirkete ve katılımcılara aittir.
Yatırımlar için kısıtlama yoktur.	Yatırımlar İslami kurallara göre faizsiz enstürmanlarda değerlendirilir.
Klasik Sigortalar, faiz, kumar ve şüphe içerir.	Tekâful'de faiz, kumar ve şüphe yoktur. Teminatın konusunun İslami usule uygun olmasına dikkat edilir.
Klasik Sigorta Şirketleri, sadece mevcut yasalara tabidirler.	Tekâful şirketleri, mevcut yasaların yanı sıra Şeriat Denetleme Kuruluna tabidir.
Açık durumunda Klasik Sigorta Şirketi riskleri üstlenir.	Katılımcının bir açığı olması durumunda Tekâful fonunu yöneten Tekâful Operatörü (Vekil) katılımcıya faizsiz borç (Karz-ı Hasen) sağlar.

Klasik Sigorta şirketlerinde Reasürans Şirketlerinin İslami prensiplerle çalışması zorunlu değildir.	Tekâfül Şirketleri, İslami Prensiplerle çalışan ReTekâfül şirketleri ile çalışır

Kaynak: Polat, S. (2015). Katılım Bankaları Sigorta Uygulamarında Tekafülün Yeri ve Geleceği. *Yüksek Lisans Bitirme Projesi.* İstanbul: Marmara Üniversitesi, S.78.

2.9.2. İngiltere, Hollanda ve İtalya'da Tekafül Alanında Yazılan Bazı Makale Çalışmaları

İngiltere'de yayınlanan Lailatul Faizah Abu Hassan, Wan Jamaliah Wan Jusoh ve Zarinah Hamid'e ait "Determinant of Customer Loyalty in Malaysian Takaful Industry" makalesinin amacı Malezya'daki tekafül müşterileri arasında müşteri sadakatini etkileyen faktörleri araştırmaktadır. Müşteri ilişkileri yönetimi, müşteri memnuniyeti ve müşteri sadakati arasındaki ilişkilere odaklanmaktadır. Bu nedenle, bu incelenen çalışmanın genel amacı Malezya'daki Tekafül şirketlerinin poliçe sahipleri arasında müşteri ilişkileri yönetimi, müşteri memnuniyeti ve müşteri sadakati yapıları arasında var olan karşılıklı ilişkileri doğrulamaktır. Ayrıca çalışma müşteri memnuniyetinin müşteri ilişkileri yönetimi ve müşteri sadakati ilişkisi üzerindeki muhtemel aracılık etkisini de incelemiştir (Abu Hassan, Wan Jusoh ve Hamid, 2013, s. 362-363).

Malezya belirli bir Tekafül yasası olan tek ülkedir ve ürünlerine olan talebin hem yaşam hem de yaşam dışı etkisi olmuştur. Genel olarak, Tekafül hizmetleri yaşamlarında ve ekonomilerinde Tekafül rollerinin farkında olmaması nedeniyle İslam topluluğu tarafından tam olarak kabul edilemez. Müslümanlar arasında bu farkındalığın olmayışına katkıda bulunan belirleyici faktörlerden biri İslami ürün ve hizmetlerin anlaşılamamasıdır. Hizmet sağlayıcılarıyla geçmişteki ilişkileri nedeniyle veya müşteriler kendileri için başka alternatif bulunmadığını algıladıklarında, müşterilerin geleneksel sigortadan İslami sigortaya geçme eğilimi ya da tam tersi bir eğilim olabilir (Abu Hassan, Wan Jusoh ve Hamid, 2013, s. 362-363).

Sonuç olarak çalışma, müşteri bilgisi ve müşteri sadakati arasındaki ilişkinin ve Malezya Tekafül endüstrisinde memnuniyetin aracılık etkisinin araştırılması üzerine rapor vermektedir. Bu çalışma literatüre hem teorik hem de pratik katkı sağlamaya çalışmaktadır ve ayrıca gelecekteki araştırmalar için çeşitli çıkarımlar sağlamaktadır. Çalışmada elde edilen bulgular, politika yapıcıların, pazarlama uygulayıcılarının,

planlamacıların ve hükümetin gerektiğinde stratejilerdeki kuralların ve prosedürlerin değişmesine ve bu ülkedeki müşteri ilişkileri yönetimi hizmetinin iyileştirilmesine yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte bu çalışma çeşitli sınırlamalara sahiptir ve daha fazla inceleme ve ek araştırma gerektirmektedir. İlk olarak, çalışmada yerel mülkiyet Tekafül şirketlerinde deneyimi olan müşterilere odaklanmıştır. Daha titiz sonuçlar için yerli ve yabancı mülkiyet Tekafül organizasyonlarından politika sahiplerini karşılaştırmak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. İkincisi bu incelenen çalışma sadece yerel mülkiyet Tekafül şirketleri olarak kabul edildiğinden, analitik sonuçların Malezya'daki hem yerli hem de yabancı mülkiyet Tekafül operatörleri için genelleştirilip yaygınlaştırılamayacağı konusu ise belirsizdir. Son olarak, bu çalışmanın örneklemi Malezya'da toplandığından, memnuniyet ve sadakat ile ilgili müşteri ilişkileri yönetimi konularının yönetimindeki kültürel farklılıklar nedeniyle diğer ülkelere genelleme sınırlı olabilmektedir (Abu Hassan, Wan Jusoh ve Hamid, 2013, s. 386-369).

Hollanda'da yayınlanan Hayat Khan'a ait "Optimal incentives for takaful (Islamic insurance) operators" makalesinde öncelikle tüm tarafların (poliçe sahipleri, işletmeciler ve düzenleyiciler) çıkarlarına hizmet edecek şekilde kurum sorununu azaltan bu teşviklerin gücünü anlamak amacıyla KİT'lere sunulan teşvik programlarını analiz etmektedir. Bu analiz dizisi güçlü bir araç olarak görülür ve sıklıkla gerçek dünya senaryolarına uygulanmaktadır. İslami sigorta (tekafül) İslami finans endüstrisinin nispeten yeni fakat büyüyen bir kesimidir. Teşvikler söz konusu olduğunda geleneksel sigortayı tekafül'den ayıran en önemli özellik, poliçe sahipleri ile bir sigorta şirketi arasındaki ilişkiyi düzenleyen sözleşmenin niteliğiyle ilgilidir. Konvansiyonel sigorta, poliçe sahiplerinden sigortalanan zarar riskini, üzerinde anlaşmaya varılan prim tutarı kadar bir sigorta şirketine devrettiği için öncelikle bir risk transferi sözleşmesidir. Sigorta şirketi, yazılı primlere ve sigorta işlemi tarafından ortaya konan fazlalık veya açıklara sahiptir. Poliçe sahipleri sadece sigorta poliçesinde belirtilen şartlar altında talep etme hakkına sahiptir. Diğer yandan İslami sigorta poliçe sahipleri arasında bir risk paylaşımı sözleşmesidir (Khan, 2015, s. 135-136).

Dolayısıyla tekafül operatörleri tarafından toplanan primler, poliçe sahiplerine bir grup olarak aittir ve bu nedenle sigortacılık faaliyetinden kaynaklanan fazlalık veya açık da vardır. Bu durumda katılımcılar birbirlerini kar amacı gütmeden sigortalar ve değişmeli olmayan bir sözleşme olan tabarru (şartlı ve geri alınamaz bağış) temelinde tekafül

havuzuna katkıda bulunurlar. Özellikle İslami sigorta endüstrisi için bu çalışmanın ek bir önemi vardır. Bu da uygulamada, poliçe sahiplerinin bu teşvik planlarının seçiminde ve tasarımında, ajans sorununun ciddiyetine katkıda bulunan ve düzenleyicilere karşı olan sorumluluğudur. Şimdiye kadar odaklanılan konu teşvik planlarının tasarımına çok az dikkat edilerek konvansiyonel ile İslami sigorta arasında ortak olan düzenleyici konular olmuştur. Bu çalışmanın katkısı bilginin en iyisi için türünün ilk denemesi olan İslami sigorta operasyonlarına standart sözleşme yapma araçlarının uygulanması anlamında yenidir ve acentenin yönetimi sırasında hibrit sözleşmenin katma değerini belirlemektedir (Khan, 2015, s. 135-136).

Hollanda'da yayınlanan Ahmad Alrazni Alshammari, Syed Musa bin Syed Jaafar Alhabshi ve Buerhan Saiti'ye ait "The impact of competition on cost efficiency of insurance and takaful sectors: Evidence from GCC markets based on the Stochastic Frontier Analysis" makalesinde 2009-2016 yılları arasında Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) ülkelerinde konvansiyonel sigortacılık ve tahakkuk sektörlerinin maliyet verimliliği üzerindeki etkisini stokastik bir sınır maliyet fonksiyonu kullanarak incelenmektedir (Alshammaria, Syed Jaafar Alhabshi ve Saiti, 2019, s. 410-411).

Körfez İşbirliği Konseyi (GCC) ülkelerindeki sigorta endüstrisi zaman içinde önemli bir büyüme kaydetmiştir. Bölgedeki büyüme genel ekonomik kalkınmanın, artan nüfusun, sigorta ihtiyacının daha fazla farkındalığının ve destekleyici bir yasal çevrenin bir fonksiyonudur. Bu sektör, çeşitli göstergelerde (primler / katkılar, sigorta penetrasyonu ve yoğunluk) sağlam bir gelişmeye tanık olmuştur. Bu etkileyici başlık göstergelerine rağmen, sigorta endüstrisinin kârlılığı GCC ülkelerinde hala nispeten düşüktür ve diğer ülkelerdeki tahminlere ve deneyimlere dayalı beklentilerle uyumlu değildir. Bu süreç sigorta şirketlerini ve sorumlu operatörlerini primlerinin fiyatını belirlerken kar marjlarını azaltmaya yönlendirmektedir. Bu tür bir rekabetin fiyat savaşlarına yol açtığı ve bunun özellikle GCC'de bu endüstrinin karşılaştığı önde gelen iş riskini temsil ettiği de eklenebilir. Sigortacılar ve usta operatörler arasındaki yüksek rekabet, pazarda sürdürmek için kâr marjlarını azaltmalarına yol açacaktır. Bu azaltmalar iflaslara yol açabilir ve bu ikilem düzenleyiciler ile piyasa oyuncuları tarafından araştırılmaktadır. Endüstrinin performansını, özellikle sürdürülebilir kârlılık için kilit bir tehdit rekabet olduğu göz önüne alındığında, dikkatli operatörlerin geleneksel oyuncularla ticaret yaptığı çift sistemde maliyet verimliliğini ölçerek incelemek gerekmektedir.

Düzenleyiciler için etkin piyasa oyuncuları ekonominin istikrarını desteklemektedir. Bu tür oyuncuların ne ölçüde verimli çalıştıklarını ve bunun belirli etkilerini anlamak, düzenleyicilerin verimliliğini artırmak için stratejiler geliştirmek ve benimsemek için mevcut bilgileri geliştirebilir. Akademik bir bakış açısıyla yaklaşıldığında tekafül operatörler geleneksel sigorta şirketlerine kıyasla ihmal edilmektedir (Alshammaria, Syed Jaafar Alhabshi ve Saiti, 2019, s. 410-411).

Sonuç olarak rekabet ve verimlilik arasındaki ilişkinin olumlu olduğunu ve daha az rekabetçi bir pazardaki yönetici firmalarının piyasa gücünü kullanabileceği ve çabalarını azaltabileceği Sessiz Yaşam (QL) hipotezini desteklediğini göstermektedir. Bu çalışmanın sonuçlarının düzenleyiciler, politika yapıcılar ve yönetim için etkileri vardır. Rekabet ve maliyet verimliliği arasındaki pozitif ilişki düzenleyicileri verimlilik kazanımlarından yararlanmak, pazara giriş için kısıtlamalar ve gereklilikleri dikkatli bir şekilde uygulamak amacıyla rekabetçi bir ortamı desteklemeye teşvik edebilir. Bunu yapmak firmaları karlılıklarını arttırmaya teşvik edecek ve aynı zamanda ürün ve hizmetlerde çeşitliliği destekleyecektir. Yönetim yeni ve etkili ürünler oluşturabilecek insan kaynaklarını geliştirerek, maliyet verimliliğini artırabilir. Kaynak kullanımını en üst düzeye çıkarmak için sağlam dağıtım sistemleri için yeni teknolojiye yatırım yapmalıdırlar. Ayrıca yüklenim ve talep uygulamaları operasyonel döngüleri etkileyen herhangi bir eksiklik ve sızıntı ile birlikte firmaların performansını güçlendirmede önemli bir role sahiptir (Alshammaria, Syed Jaafar Alhabshi ve Saiti, 2019, s. 423).

İtalya'da yayınlanan Amela Trokic'e ait "An Analysis of Takaful: The Potential and Role in Financial Inclusion and Challenges Ahead" makalesinde günümüzde tekafül endüstrisini büyüme potansiyeli ve gelişmesiyle ilgili zorluklar açısından analiz yapılmaya çalışılmaktadır. Tekafül ile ilişkili olasılıklar öncelikle genişletilmiş pazar erişimi ve uyarlanabilirliği nedeniyle sayısızdır. Tekafül geleneksel sigortadan farklı olarak Müslümanlar ve gayrimüslimler için daha çok yönlü teklifler sunabilmektedir. Bu nedenle bu incelen makale Tekafül endüstrisinin ekonomik potansiyelini ve etkisini analiz edecek ve Tekafül'ün bazı araştırmaların zaten başarılı olduğu kanıtlanmış olan yoksulluğun azaltılmasındaki rolünü araştırmaktadır. Tekafül veya İslami sigorta öncelikle aynı hizmetleri sunan şeriat uyumlu bir ürün isteyen Müslümanlar için geleneksel sigortaya alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Sektör o zamandan beri küresel sigorta pazarında önemli bir paya sahip olarak büyümüş ve gelişmiştir. İslami bankacılık

ve finans endüstrisinin sunduğu diğer ürün ve hizmetleri henüz geçememiş, ancak yıldan yıla sürdürülebilir büyümesi tekafül endüstrisinin potansiyelinin ne kadar büyük olduğunu göstermektedir. Bu incelenen makale tekafülün konvansiyonel sigortaya bir şeriat şikayeti alternatifi olmasıyla bağlantı kurarak potansiyeline bakmaktadır. Ayrıca dünya çapında giderek artan Müslüman nüfusa hitap ettiği anlamına gelmektedir. Araştırmalar Müslüman nüfusun gayrimüslim nüfustan çok daha hızlı büyümeye devam ettiğini göstermektedir. Büyüme ve gelişme ile ilgili adımların ne kadar ilerlediğini daha iyi anlamak için endüstrinin ve tekafül operatörlerinin karşılaştığı engelleri vurgulamanın gerekmediği ileri sürülmüştür (Trokic, 2017, s. 1).

Tekafül endüstrisi, küresel sigorta endüstrisine katkıda bulunmaya devam etmek için büyüme ve daha fazla pazara nüfuz etme potansiyeline sahiptir. Ortaya çıkmasından bu yana dünya çapında yeni ürün ve hizmetler sunarak, yıldan yıla sürekli büyümüştür. Özellikle Amerika ve Avrupa'daki artan Müslüman nüfusun tekafül ürünleri açısından potansiyel pazara giriş için önemli göstergeler olduğu vurgulanmıştır (Trokic, 2017, s. 4).

Demografideki değişiklikten yararlanmak tekafül endüstrisinin ana stratejilerinden biri olmalıdır. Bununla birlikte, tekafül endüstrisinin sürdürülebilir büyüme oranına rağmen hala maksimum potansiyeline ulaşmadığı gösterilmiştir. Hem küresel sigorta piyasasında hem de İslami bankacılık ve finans piyasasında çok küçük bir pazar payına sahiptir. Tekafül'ün yoksulluğun azaltılmasındaki potansiyel rolü de sunuldu ve önemli bir potansiyel gösterdi. Böylece diğer mekanizmalarla ortaklaşa kullanıldığında, yoksul nüfusun ekonomik durumunu iyileştirmek için stratejiler sağlamada etkili olabilmektedir. Bunun nedeni tekafül'ün yatırım fonlarına ve kooperatiflere benzer olmasıdır. Gösterildiği gibi, tekafül endüstrisinin artan büyümesine rağmen, hala yüz yüze kalan birçok zorluk vardır. Bu zorlukların çoğu yönetişim, düzenleme, operasyon, kapasite geliştirme ve risk yönetimi ile ilişkilidir. Dikkatli operatörler, küresel sigorta piyasasında daha iyi rekabet edebilmek için bu engelleri ve zorlukları hafifletmek için çalışmalıdır. Bu nedenle tekafül endüstrisinin tam potansiyeliyle çalışmasını sağlamak için hala önemli çalışmalara ihtiyaç vardır (Trokic, 2017, s. 4).

2.9.3. İngiltere'de Tekafül Alanında Yazılan Bazı Tez Çalışmaları

İngiltere'de yayınlanan Hashem Abdullah Al Nemer'e ait "Takaful Products And Services In Saudi Arabia: An Exploration Into Policyholder's Perceptions And Regulatory Framework" tezinin temel amacı iki tane yol araştırması yaparak katılımcılar için uygun koruma kanalları önermektedir. Bu araştırma yeni çalışma alanlarının açılması yönünden mevcut akademik araştırmalara da katkıda bulunmaktadır. Ayrıca ürünün operasyonel ve pratik yönleri ile ilgili mevcut düzenlemeleri ve uygulamaları geliştirmek için endüstri uygulayıcılarına değerli girdiler sağlamaktadır. Öncelikle çalışmada, katılımcıların Suudi Arabistan'da sunduğu hizmet ve ürünler hakkındaki algılarını, bilgilerini, tercihlerini ve memnuniyet seviyeleri araştırılmaktır. Daha sonrada Suudi sigorta mevzuatının getirdiği mevcut direktifleri ve yasaları gözden geçirmek ve karşılaştırmak uluslararası sigorta ve tekafül kurumlar tarafından uygulanan standartlar ve politikaları incelemektedir (AlNemer, 2012, s. 16).

İslam hukukuna uygun sigorta poliçesi sunan tekafül, büyüyen ve hızlı gelişen bir endüstridir. Bu tür işler çoğu Müslüman bilgin tarafından şiddetle tavsiye edilir, çünkü bireysel ve kurumsal organları kendilerine ve mülklerine zarar veya tehlikelere karşı korumada kardeşliğin gerçek anlamını yansıtır. İngiliz sigorta hukukuna benzer şekilde, İslam sigortasının da uyulması gereken temelleri ve koşulları vardır. Bazı unsurların varlığı ve başkalarının yokluğu, İslami yasalara göre geçerli veya geçersiz bir sözleşme arasında bir fark oluşturabilir (AlNemer, 2012, s. 16).

Tekafül Operatörleri (TO) üst ve alt yönetim seviyeleri arasında daha iyi bilgi dönüşümü için yenilikçi bir kültürel ortam uygulaması ve katılımcılarla daha iyi iletişim kurması için önemlidir. TO'lar sigorta ve tekafül endüstrileri için uluslararası standart organlarında belirtildiği gibi mevcut en iyi kurumsal yönetim uygulamalarını benimsemelidir. Sistem katılımcıların haklarına daha iyi koruma sağlamak için katılımcılar ve TO'lar arasında daha iyi iletişim kanalları sağlayarak paydaşların ihtiyaçlarına ve isteklerine uygun olmalıdır (AlNemer, 2012, s. 50).

Piyasa yürütme ve açıklama katılımcılara yönelik (TO)'ların yükümlülükleri ile ilgili olarak önemli konular kabul edilir, çünkü katılımcılar zaman zaman tekafül fondaki finansal faydalarını ve talep ile tazminat durumlarını gözden geçirmek isteyeceklerdir. Aktif bir şirket bilgilendirme sistemi, katılımcıların şirketin getiri oranı ve aracılık

fazlası, hisse senedi bilançosunda bir açıkla karşılaştığında tekafül fonu desteklemek için mevcut kredi miktarı gibi şirketin finansal profilini gözden geçirmelerine olanak sağlamaktadır (AlNemer, 2012, s. 79).

İngiltere'de yayınlanan Abdulrahman Khalil Tolefat'a ait "An Analysis of the Investment Portfolio Composition of Takaful Undertakings in the GCC and Malaysia" tezinin amacı tahakkuk eden işletmelerin hissedar fonu, genel fon ve aile fonlarının yatırım portföy kompozisyonunu içeren varlık sınıflarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu incelenen araştırma hem GCC hem de Malezya'daki tekafül işletme şirketlerinin yatırım portföyü kompozisyonunu araştırmayı amaçlamaktır. Ayrıca zorlayıcı endüstri için varlık sınıflarındaki boşlukların belirlenmesini hedeflemektedir. Ancak her iki gruptaki şirketler arasında istenen varlık sınıflarında yakınsama gözlenmiştir. Bu gelecekte sukûk için birincil ve ikincil piyasalar GCC'de geliştiğinde ve uluslararası düzenleyici çerçeve uygulandığında her iki bölgedeki tekafül işletme şirketlerinin yatırım davranışlarında bir yakınsamanın beklendiğini göstermektedir (Tolefat, 2008, s. 35).

İslami sigorta endüstrisi genellikle müşterek teminat veya dayanışma anlamına gelen Arapça bir fiil olan "tekaful" kelimesini ifade eder. Uygulamada bir grup katılımcı arasında, gelecekte herhangi bir risk veya talihsizlik karşısında birbirlerini ortaklaşa güvence altına almak için bir anlaşma olarak tanımlanabilir. Malezya'nın Tekafül Yasası 1984 "katılımcıların karşılıklı olarak bu amaca katkıda bulunmayı kabul etmeleri gerektiğinde katılımcılara karşılıklı finansal yardımlar sağlayan bir kardeşlik, dayanışma ve karşılıklı yardım temelli bir plan" olarak tanımlamaktadır. İlk tekafül işletme şirketi 1979 yılında Sudan'da kuruldu ve bunu GCC ile Malezya'daki birçok şirket izledi (Tolefat, 2008, s. 35).

Geleneksel sigortanın aksine tekafül'ün farklı yapısı, bir yatırım stratejisi olarak araştırıldığında özel dikkat gerektirmektedir. Özellikle paydaş, genel katılımcı özel fonu (aile tekafül için risk koruma kısmı) ve katılımcı fonu (aile tekafül için tasarruf kısmı) olan tekafül yapı altındaki fonların her biri için yatırım stratejisi ayrı ayrı incelenmelidir. Bu her bir fon altında farklı bir yatırım stratejisi veya kompozisyonu gerektiren yükümlülüklerin doğasından kaynaklanmaktadır. Çalışmanın özünde tekafül ailesi altında, katılımcıların özel fonu ve katılımcı fonu "Aile fonları" adı verilen bir fon altında birleştirilmiştir. Bunları birleştirmenin nedeni, pek çok dikkatli işletme şirketi

tarafından kullanılan IT (bilgi teknolojisi) sistemi gerekli ayrıntılı bilgileri doğru bir şekilde sağlayamadığından, bu fonlar için verileri ayırmada güçlük çekmesinden kaynaklanmaktadır (Tolefat, 2008, s. 80).

SONUÇ

Bu tez çalışması sonuçları kapsamında, İslam ekonomisinin bir parçası olan bir bilgi alanı İslami finans, kapitalizmin temelinden farklı olan benzersiz ontolojik dünya görüşlerini ve epistemolojik düşünceleri içermektedir. İslam iktisadı kapitalizmde üretilen bilgiyi kullanabilir, ancak bu tür bilgilerin İslami ontolojik dünya görüşü ve epistemolojik düşünceler doğrultusunda yeniden üretmesi ve uyarlaması gerektiği anlamına gelmektedir. İngiltere çoğu çalışmalarda İslami finans uygulamaları üretip, onları değerlendirerek bir çözüme kavuşturmuştur. Hatta İslami finans kurumlarının modern kreasyonlar olduğunu çoğu çalışmalarda savunmuşlardır.

İngiltere hükümeti, Körfez İşbirliği Konseyi ülkelerinin 2003 yılından bu yana petrol fiyatlarındaki yükselişin neden olduğu likidite fazlalarını çekmek, ülkeye kazandırmak, yönetmek ve finansal pazara eşit erişimi sağlamak için Londra şehrinde İslami bir finans merkezi kurmuştur. Bu ülkede akademik olarak İslami finans, İslami mikrofinans, İslami sermaye piyasası, İslami bankacılık, İslami fon, sukûk ve tekafül çalışmalarına yoğunlaşmışlardır. Almanya günümüzün en büyük Müslüman nüfusuna sahip iki Avrupa ülkesinden bir tanesidir. Bu ülkede İslami finansman prensipleri dahilinde, faize ilgisi olmayan tarafların işlem görmeyen fonlarını uluslarası ekonomiye aktarma amaçları bulunmaktadır.

Almanya'da daha çok akademik olarak; İslami finans, İslami bankacılık ve İslami fon çalışmalarına yoğunlaşmışlardır. Özellikle faizsiz finans sistemi üzerinde bankacılık faaliyeti yürüten müesseseler bulunmaktadır. Farklı uygulamalarla Almanya'daki kredilere azaltmaların tespit edildiğine yönelik çalışmalar yaygındır. Hollanda'da ise İslami finansal ürünler yaygın bir şekilde bilinmemektedir. Hollanda'da akademik olarak daha çok İslami finans, İslami sermaye piyasası, İslami bankacılık, İslami fon, sukûk ve tekafül çalışmalarına yoğunlaşılmıştır. İsveç'te ise İslami bankacılığın basit demografik ekstrapolasyon (tahmin etme) işlemine dayanarak gerçekleşmeyen potansiyeli, Avrupa çapında yansıtılmıştır.

Bu ülkede akademik olarak daha çok İslami sermaye piyasası ve sukûk üzerine çalışmalar bulunmaktadır. İtalya'da modern bankacılığın kökeni 12. yüzyıla dayanmaktadır. İtalya'da akademik olarak daha çok İslam ekonomisi ve finansı ile tekafül çalışmalarına yoğunlaşmışlardır. Fransa'ya baktığımız zaman İslami finansı

ülkelerine çekmek için büyük yasal değişiklikler yapmışlardır. Özellikle akademik programların, modüllerin, yayınların ve konferansların sayısında önemli artışlar göze çarpmaktadır. Ayrıca petro-doları çekmek için büyük yasal değişikliklerle teşvik edilen bir ülkedir. Fransa'da akademik olarak daha çok İslami finans, sukûk ve İslami bankacılık çalışmalarına yoğunlaşılmıştır. İsviçre'de İslami finans için petro-dolar çekmek için teşvikler bulunmaktadır. Bu ülkede akademik olarak daha çok İslam ekonomisi ve finansı, İslami bankalar ve tekafül çalışmalarına odaklanmışlardır.

Sonuç olarak, Avrupa'da İslam ekonomisi ve finansı alanında hem teoride hem de pratikte önemli araştırmalar ve aşamalar kaydedilmiştir. Bu çalışmanın sonuçları kapsamında, Avrupa'da İslam ekonomisi ve finansı alanında çalışmalara öncülük eden çok sayıda ilim insanı, akademisyen bulunduğu ve bu tarz konulara ilgi duyanların sayısının giderek arttığı gözlenmektedir. Avrupa'da bu konularla ilgili yapılan çalışmalarla mukayese edildiğinde Türkiye'de bu konuda daha çok akademik çalışmanın yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Kaynakça

Abdelsalama, O., Fethi, M. D., Matallínc, J. C., & Tortosa-Ausinad, E. (2014). On the comparative performance of socially responsible andIslamic mutual funds. *Journal of Economic Behavior & Organization*(103), 108-128.

Abedifar, P., Hasan, I., & Tarazi, A. (2016). Finance-growth nexus and dual-banking systems: Relative importance of Islamic banks. *Journal of Economic Behavior & Organization*(132), 198-215.

Abedifar, P., M. , S. E., Molyneux, P., & Tarazi, A. (2015). Islamic Banking And Finance: Recent Empirical Literature And Directions For Future Research. *Journal of Economic Surveys, 4*(29), 637-670.

Abu Hassan, L. F., Wan Jusoh, W. J., & Hamid, Z. (2013). Determinant of Customer Loyalty in Malaysian Takaful Industry. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 362 – 370.

Alam, N., Gupta, L., & Shanmugam, B. (2017). *Islamic Finance.* Palgrave Macmillan.

Alshammaria, A. A., Syed Jaafar Alhabshi, S., & Saiti, B. (2019). The impact of competition on cost efficiency of insurance and takaful sectors: Evidence from GCC markets based on the Stochastic Frontier Analysis . *Research in International Business and Finance*, 410-427.

Asutay, M., & Hakim, A. (2018). Exploring international economic integration through sukuk market connectivity: A network perspective. *Research in International Business and Finance*, 77-94.

Ayturk, Y., Asutay, M., & Aksak, E. (2017). What Explains Corporate Sukuk Primary Market Spreads? *Research in International Business and Finance*, 1-16.

Benhayoun, N., Chairi, I., El Gonnouni, A., & Lyhyaoui, A. (2014). Islamic Banking Challenges Lie In The Growth Of Islamic Economy Despite Of The Free Interest Loans Policy: Evidences From Support Vector Machine Approach. *Acrn Journal of Finance and Risk Perspectives, 1*(3), 19-31.

Bitar, M., Pukthuanthong, K., & Walker, T. J. (2019). Efficiency in Islamic vs. Conventional Banking: The Role of Capital and Liquidity. *Global Finance Journal*, 1-58.

Cole, O., Soufani, K., & Tse, T. (2013). Notes on Islamic economics and finance. *Int. J. Trade and Global Markets, 1*(6), 83-91.

Efendic, V., Hadžić, F., & Izhar, H. (2017). *Critical Issues and Challenges in Islamic Economics and Finance Development.* Palgrave Macmillan.

Fan, Y., John, K., Liu, F. H., & Tamanni, L. (2017). The Financial and Social Performance of Islamic Microfinance Institutions: A Cross Country Study. *The Centre for Responsible Banking and Finance*, 1-39.

Franzon, S., & Allali, A. A. (2018). Principles of Islamic Finance and Principles of Corporate Social Responsibility: What Convergence? *Sustainability*, 1-11.

Hammami, Y., & Oueslati, A. (2017). Measuring skill in the Islamic mutual fund industry: Evidence from GCC countries. *Journal of International Financial*, 15-31.

Hassan , M. K., & Aliyu, S. (2018). A contemporary survey of islamic banking literature. *Journal of Financial Stability*(34), 12-43.

Mimouni, K., Smaoui, H., Temimi, A., & Al-Azzam, M. (2019). The Impact of Sukuk on the Performance of Conventional and Islamic Banks. *Pacific-Basin Finance Journal*, 1-47.

Naifar, N., Hammoudeh, S., & Al dohaiman, M. S. (2016). Dependence structure between sukuk (Islamic bonds) and stock market conditions: An empirical analysis with Archimedean copulas. *Journal of International Financial Markets*(44), 148-165.

Paltrinieri, A., Hassan, M. K., Bahoo, S., & Khan, A. (2019). A bibliometric review of sukuk literature. *International Review of Economics & Finance*.

Pesendorfer, J., & Lehner, O. M. (2016). Islamic Banking and Finance As an Ethical Alternative: A Systematic Literature Review. *ACRN Oxford Journal of Finance and Risk Perspectives, 2*(5), 42-64.

Smolo, E., & Ismail, A. G. (2011). A theory and contractual framework of Islamic micro-financial institutions' operations. *Journal of Financial Services Marketing, 15*(4), 287-295.

USTAOĞLU, M., & İNCEKARA, A. (2018). *Balancing Islamic and Conventional Banking for Economic Growth.* Palgrave Macmillan, Cham.

Abdelsalam, O., Duygun, M., Matallín-Sáez, J. C., & Tortosa-Ausina, E. (2014). Do ethics imply persistence? The case of Islamic and socially responsible funds. *Journal of Banking & Finance*(40), 182-194.

Adıgüzel, İ. (2016). Türkiye'de Sukuk Piyasası, Tarihsel Gelişim, Mevcut Durum ve Geleceğe Yönelik Öneriler. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

Ahmad, P. D. (2015). Does Islamic Banking help in Economic Development of Muslim Countries? *MPRA (Munich Personal RePEc Archive), 2*(6), 1-33.

Ahmed, H. (2010). Islamic finance at a crossroads: the dominance of the asset-based sukuk. *Journal of International Banking & Financial Law, 6*(25), 1-4.

AHMID, A., & ONDES, T. (2019). Bibliometric Analysis Of Phd Dissertations Written In Islamic Banking And Finance In The United Kingdom. *Journal of Islamic Economics and Finance, 5*(1), 63-91.

Ainley, M., Mashayekhi, A., Hicks, R., Rahman, A., & Ravalia, A. (2007). Islamic Finance in the UK: Regulation and Challenges. *Financial Services Authority*, 1-33.

Akkaş, E. (2017). *Körfez Ülkelerinde İslam İktisadı ve Finansının Güncel Durumu.* İstanbul: İslam İktisadı Araştırma Merkezi (İkam).

Alam, N., & Syed Aun R. Rizvi (eds.). (2017). *Islamic Banking : Growth, Stability and Inclusion.* Palgrave Macmillan.

Alandejani, M., & Asutay, M. (2017). Nonperforming loans in the GCC banking sectors: Does the Islamic finance matter? *Research in International Business and Finance*(42), 832-854.

AL-ASKAR, S. R. (2005). Client and employee perceptions of Islamic banking in Saudi Arabia. *Durham E-Theses*. UK: Thesis (Doctoral).

Aldosari, B. N. (2016). Islamic Microfinance System And Poverty Alleviation. *International Journal of Development and Economic Sustainability, 6*(4), 33-44.

Aleshaikh, N. M. (2016). A Critical Analysis of Asset-Backed Sukuk from Sharia Perspective and Observed Risk Mitigation Process in Sukuk Structure: A Case Study in Saudi Arabia. *Durham E-Theses*. UK: Durham University.

Alhabashi, K. (2015). Financing For Small And Medium Enterprises: The Role Of Islamic Financial Institutions In Kuwait. *Thesis*. University of Gloucestershire.

Alhajam, A. S. (2013). Exploring And Analysing The Demand and Supply Conditions For The Institutionalisation of Islamic Banking and Finance In Libya. *Durham E-Theses*. UK: Durham University.

Al-JARHİ, D. A. (2004). Islamic Finance: An Equitable and Efficient Option. *Munich Personal RePEc Archive(MPRA)*, 1-58.

Al-Jarhi, M. A. (2017). An economic theory of Islamic finance. *ISRA International Journal of Islamic Finance, 2*(9), 117-132.

ALKIŞ, A. (2018). İslam Hukukunda Katılım Bankacılığı Fon Toplama ve Kullandırma Yöntemleri. *Al-Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 3*(2), 120-133.

Al-Mutairi, H. A. (2010). A Comparison Between Islamic and Conventional Home Financing In Kuwait: Client Perceptions of The Facilites Offered By The National Bank of Kuwait and Kuwait Finance House. *Durham E-Theses*. Uk: Durham University.

AlNemer, H. A. (2012). Takaful Products And Services In Saudi Arabia: An Exploration Into Policyholder's Perceptions Andregulatory Framework . *Durham E-Theses*. UK: Durham University.

Aloui, C., Hammoudeh, S., & Hamida, H. B. (2015). Global factors driving structural changes in the co-movement between sharia stocks and sukuk in the Gulf Cooperation Council countries. *North American Journal of Economics and Finance*, 311-329.

Alrashidi, F. (2013). Comparison of The Performance of. *Durham E-Theses*. UK: Durham University.

Al-Saeed, K. S. (2012). Sukuk Issuance in Saudi Arabia: Recent Trends and Positive Expectations. *Durham E-Theses*. UK: Durham University.

Alswaidan, M. W. (2017). An Investigation of Sukuk Structure Risk. *Thesis*. Unıversity Of Portsmouth.

Alziyadat, N. S. (2016). A Framework For Corporate Social Responsibility In Islamic Financial Institutions: Theory And Evidence From Gcc Region. *Durham E-Theses*. UK: Durham University.

Al-Zumai, F., & Al-Wasmi, M. (2016). 2008 Financial Crisis and Islamic Finance: An Unrealized Opportunity. *International Journal for the Semiotics of Law, 2*(29), 455-472.

Aras, O. N., & Öztürk, M. (2011). Reel Ekonomiye Katkıları Bakımından Katılım Bankalarının Kullandırdığı Fonların Analizi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi, 3*(2).

Arham, M. (2012). An Empirical Analysis Of Marketing Activities in Indonesian Islamic Banking Industry. *Durham E-Theses*. UK: Durham University.

Arslan, S., & Akpınar, A. (2019). İslami Finans Açısından Mikrofinans Modeli ve Uygulamaları . *International Congress of Islamic Economy, Finance And Ethics* (s. 12-162). KTO Karatay Üniversitesi Öğrencileri Tam Metin Bildiriler Kitabı.

Atar, A. (2017). Başlangıcından Günümüze Dünyada ve Türkiye'de İslâmi Bankacılığın Genel Durumu. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 4*(6), 1029-1062. .

Azhar, J. H. (2010). Sukuk and its Risk Management in the Current Scenario. *Islamic Capital Market*. Sweden: Umea School of Business.

Azhar, M. (2010). Islamic Capital Market : Sukuk and Its Risk Management in the Current Scenario. *Islamic Capital Market(Master Thesis)*. Umea School of Business.

Baharom, A., Mohsin, A., Choudhari Wajahat, N., & Zaheer, A. (2017). *Introducing Islamic finance in unchartered economies: the case of Canada* . Palgrave Macmillan.

BAROM, M. N. (2013). An Analysis of Social Responsibility Dimension in Islamic Investment Funds: Evidence from Malaysian Investors. *Durham E-Theses*. UK: Durham University.

Bashır, M. S. (2010). Islamic Finance And Its Contribution To Solving The Current Financial Crisis. *International Journal of Knowledge Management Studies , 1*(17), 85-99.

Berger, A. N., Boubakri, N., Guedhami, O., & Li, X. (2019). Liquidity Creation Performance and Financial Stability Consequences of Islamic Banking: Evidence from a Multinational Study . *Journal of Financial Stability*, 1-55.

Binmahfouz, S. S. (2012). Investment Characteristics of Islamic Investment Portfolios: Evidence From Saudi Mutual Funds and Global Indices . *Durham E-Theses*. UK: Durham University.

Boo, Y. L., Ee, M. S., Li, B., & Rashid, M. (2017). Islamic or conventionalmutual funds:Who has the upper hand?Evidence from Malaysia. *Pacific-Basin Finance Journal*(42), 183-192.

Casper, M., & Allali, A. A. (2017). Islamic Finance Made in Germany – A Case Study on Kuveyt Türk (KT Bank): Germany's First Islamic Bank. *Westfalishe Wilhelms- Universitat Münstrer*, 1-51.

Casson, D. A. (1989). *Durham E-Theses*. UK: Durham University.

Demuth, F. (2016). An Islamic Economy based on Rizq: A Grounded Study on Islamic Economics and Finance through an Everyday Understanding of Muslim Civil Society Representatives in Germany . *Thesis (Doctoral)*. Durham University.

Durmuş, A., Güney, N., & Koçdoğan, A. (2015). Türkiye'de İslam İktisadı ve Finansı Literatürü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 13*(25-26), 75-138.

Dusuki, A. W. (2008). Banking for the poor: The role of Islamic banking in microfinance initiatives. *Humanomics (Humanomics)*, 46-66.

Eskicioğlu, P. D. (1999). İslam Ekonomisi. P. D. Eskicioğlu içinde, *İslam ve Ekonomi* (s. 1-173). İzmir: Çağlayan Matbaası.

GHANI, A. H. (2019). An Empirical Examination into the Social Reporting Practices of Islamic Banks in Malaysia and Bahrain. *Thesis (Doctoral)*. UK: Durham E-Theses.

Gheeraert, L. (2014). Does Islamic finance spur banking sector development? *Journal of Economic Behavior & Organization*(103), S4-S20.

Gundogdu, A. S. (2012). Developing Islamic Finance Opportunities For Trade Financing: Essays On Islamic Trade Vis-À-Vis The Oic Ten-Year Programme of Action. *Durham E-Theses*. UK: Durham University.

Güçlü, A., & Kılıç, D. (2019). İslami Finansın Türkiye, Abd, İngiltere Ve Malezya'da Gelişimi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 17*(3), 271-293.

Gül, M. E., Torun, T., & Dumrul, C. (2017). Türk Katılım Bankalarının Fon Kaynaklarını Etkileyen Faktörler Ve Bu Bankaların Klasik Bankalarla İlişkileri Üzerine Bir Uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*(50), 141-166.

Güngören, M. (2011). Katılım Bankalarında Menkul Kıymet İhracının (Seküritizasyon) Yapısal Farklılık Gösteren Finansal Piyasalarda Uyum Modellemesi: Sukuk Örneği. *Tez*. İstanbul: Kadir Has Üniversitesi .

H.Ibrahim, M. (2015). Issues in Islamic banking and finance: Islamic banks, Shari'ah-compliant investment and sukuk. *Pacific-Basin Finance Journal* , 185-191.

Halim, Z. A., How, J., Verhoeven, P., & Hassan, M. (2019). Asymmetric information and securitization design in Islamic capital markets. *Pacific-Basin Finance Journal*.

Hamed, M. M. (2016). Constructing Justice: A Practice-Dependence Approach To Islamic Finance. *Doctorates thesis*. UK: University of Birmingham.

Hamid, S. S. (2014). Efficacy of corporate governance theories in determining the regulatory framework for Islamic finance institutions. *Finance (Islamic law) PhD thesis*. Unpublished.

Hamza, Q. H. (2006). Islamic Sukuk securities as financing instruments: An examination of bond pricing in the conventional and Islamic setting and a survey of literature on alternative benchmarks to the interest-based system. *Durham E-Theses*. uk: Durham University.

Haque, M. F. (2015). Exploring Product Development Process in Islamic Banks with Special Reference to Islamic Trade Financing. *Durham E-Theses*. Uk: Durham University Business School United Kingdom.

Harrison, B. M. (May 2018). *Islamic Finance & The Uk.* Lancaster University: Golcer Economic Report Series.

Hoepner, A. F., Rammal, H. G., & Rezec, M. (2010). Islamic Mutual Funds' Financial Performance and International Investment Style: Evidence from 20 Countries. *European Journal of Finance, 9*(17), 829-850.

Hsien Chang, J. Y. (2012). Income Diversification and Performance of Islamic. *Thesis*. Uk: The University of Manchester.

Iqbal, Z., & Mirakhor, A. (2017). *Ethical Dimensions of Islamic Finance.* Palgrave Macmillan.

İsedak. (2019). *İslami Fon Yönetimi.* İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi.

Islam, R., & Ahmad , R. (2020). Applicability of Mudarabah and Musharakah as Islamic Micro-equity Finance to Underprivileged Women in Malaysia. *The European Journal of Development Research, 1*(32), 176-197.

Karadoğan, S. (2017). İslam İktisat Düşüncesi: Birikim ve Yönelim . N. SHINSUKE içinde, *İslam İktisat Tarihine Eleştirel Bir Bakış: Kurumu, Dönüşümü ve Yeni Anlayışlar* (s. 7-327). Maruf Vakfı İslam Ekonomisi Yayınları: 2.

Kelleroğlu, F. (2017). Katılım Bankacılığı Sistemi Ve Türkiye'de Katılım Bankacılığı. *Yüksek Lisans Tezi*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisat Ana Bilim Dalı.

Khan, H. (2015). Optimal incentives for takaful (Islamic insurance) operators. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 135–144.

Kumati, A. (2008). Commercial Banking In Libya and The Potential For Islamic Banking. *Thesis (Doctoral)*. UK: Durham University.

Kutval, Y. (2017). İslam İktisadi Düşünce, Ticaret ve Finansman Yöntemlerinin Tarihsel Gelişimi. *Medeniyet ve Toplum Dergisi, 1*(2), 1-14.

Latif, J. (2015). Just Money And Interest: Moving Beyond Islamic Banking By Reframing Discourses. *Thesis*. University Of Birmingham.

Lesser, K., & Walkshäusl, C. (2018). International Islamic funds. *Review of Financial Economics*(6), 1-6.

Maghyereh, A. I., & Awartani, B. (2016). Dynamic transmissions between Sukuk and bond markets. *Research in International Business and Finance* , 246-247.

Masyita, D. (2012). Sustainable Islamic Microfinance Institutions In Indonesia: An Exploration of Demand & Supply Factors and The Role of Waqf. *Thesis (Doctoral)*, 1-293. Uk: Durham University.

McMillen, M. J. (2006). Islamic capital markets: developments and issues. *Capital Markets Law Journal, 1*(2), 136-172.

Moghul, U. F. (2017). *A Socially Responsible Islamic Finance.* Palgrave Studies In Islamic Banking, Finance, and Economics.

Mulkiaman, M. Z. (2016). Impact of Monetary Policy and Macroeconomic Envıronment On Islamic Banking Operations In A Dual Banking System Of Malaysia . *Thesis (Doctoral)*. Uk: Durham Univerrsity.

Muscat, M. (2015). Banking on the divine: everyday Islamic banking practices in Malaysia. *Thesis (PhD)*. Michaela Muscat.

Noipom, T. (2013). Assessing the Performance and Scope of Islamic Microfinance in Thailand: Developments and Prospects. *Durham E-Theses*, 1-432. UK: Durham University.

Ok, R. (2018). Yüksek Lisans Tezi. *Dünden Bugüne Türkiye'de İslam Ekonomisi ve Finansı Çalışmaları*. Karabük Üniversitesi.

Oskay, C. S., Altınışık, İ., & Çakmak, Y. (2006). Avrupa Birliği Sermaye Piyasalarında Görülen Entegrasyon Çalışmaları Ve Türkiye'deki Sermaye Piyasalarının Uyumu. *S e l ç u k Ü n i v e r s i t e s i K a r a m a n İ . İ . B . F . D e r g i s i, 9*(10), 181-197.

Othman, J. (2012). Analysing Financial Distress in Malaysian Islamic Banks: Exploring Integrative Predictive Methods. *Thesis (Doctoral)*. Uk: Durham University.

Öner, M. H. (2018). Katılım Sigortacılığı Yönetmeliği Perspektifinde İslami Sigortacılığın Gelişimi. *Journal of Emerging Economies And Policy, 1*(3), 63-71.

Pappas, V. (2013). Essays on the Economics of the Gulf Cooperation Council. *Lancaster University PhD thesis*. UK: ProQuest.

Petracci, B., & G. Rammal, H. (2016). Developing the Islamic Financial Services Sector in Italy: An Institutional Theory Perspective. T. I. Harrison içinde, *Islamic Finance* (s. 174-189). Palgrave Macmillan, Cham.

Platonova, E. (2014). Comparative Analysis of CSR Disclosure and Its Impact on Financial Performance in the GCC Islamic Banks. *Durham E-Theses*. Durham, UK: Durham University.

Polat, S. (2015). Katılım Bankaları Sigorta Uygulamarında Tekafülün Yeri Ve Geleceği. *Yüksek Lisans Bitirme Projesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Rahman, N. U. (2012). Attitude of Muslims towards Islamic Banking and Finance in the North West of England: A Socio-Economic Perspective. *Durham E-Theses*. Uk: Durham University.

Risfandy, T. (2018). Empirical essays on islamic banking : competition, stability and governance. *thesis*. Fransa: Universite De Limoges.

Riwajanti, N. I. (2013). Islamic Microfinance in Indonesia: A Comparative Analysis between Islamic Financial Cooperative (BMT) and Shari'ah Rural Bank (BPRS) on Experiences, Challenges, Prospect and Role in Developing Microenterprises. *Durham E-Theses*, 1-487. UK: Durham University.

Rowley, V. (2014). The Rise of Islamic Finance in the United Kingdom. *Uk Law Student Review, 2*(2), 73-85.

Saad, N. M., Haniff, M. N., & Ali, N. (2019). Contents lists available at ScienceDirectPacific-Basin Finance Journaljournal homCorporate governance mechanisms with conventional bonds and Sukuk' yield spreads. *Pacific-Basin Finance Journal*, 1-24.

Saba, I. (2017). *Developments in Islamic Finance-Local and Global Status.* Palgrave Macmillan, Cham.

Saeed, A., & Salah, O. (2014). Development of Sukuk: Pragmatic and Idealist Approaches to Sukuk Structures. *Journal of International Banking Law and Regulation*(1), 41-52.

Salleh, A. M. (2013). Exploring an Inclusive Islamic Financial Planning Framework in Brunei Darussalam. *Thesis (Doctoral)*. UK: Durham University.

Siddiqui, A. (2003). Markfield Institute of Higher Education. *Islamic Studies, 3*(42), 509-516.

Smaoui, H., & Nechi, S. (2017). Does sukuk market development spur economic growth? *Research in International Business and Finance*, 136-147.

Sobol, I. (2015). Islamic Banking in the European Union Countries. *European Integration Studies*, 184-197.

Tabakoğlu, A. (2004). İslam İktisadı Metadolojisi. İ. v. S.A.Tüz(Dü.) içinde, *İslami İlimlerde Metadoloji//Usul Meseleleri II.* İstanbul: İSAV.

(2015). *The Uk: Leading Western Centre For Islamic Finance.* Thecityuk.

Tolefat, A. K. (2008). An Analysis of the Investment Portfolio Composition of Takaful Undertakings in the GCC and Malaysia. *Durham E-Theses*. UK: Durham University.

Trokic, A. (2017). An Analysis of Takaful: The Potential and Role in Financial Inclusion and Challenges Ahead. *EJIF – European Journal of Islamic Finance*(7), 1-6.

(2014). *UK Excellence in Islamic Finance.* UK trade and Invenstment. www.gov.uk/ukti adresinden alındı

ÜSTÜN, Y. (2014). Sigorta, Tekafül ve Kooperatif Siğortacılıgı. *Karınca dergisi*(927), 1-12.

Warsame, M. H. (2009). The role of Islamic finance in tackling financial exclusion in the UK. *Durham E-Theses*. Uk: Durham University.

Wicaksono, K. P. (2015). Understanding Islamic Finance Comparative Analysis on Advantages and Disadvantages between Sukuk and Bonds. *Thesis*. Lund University.

Wijnbergen, S. v., & Zaheer, S. (2013). Sukuk Defaults: On Distress Resolution in Islamic Finance. *Duisenberg school of finance - Tinbergen Institute Discussion Paper*, 1-53.

Yahia, S. A. (2011). Service Quality in the Context of the Egyptian Islamic Banking Industry. *Thesis (PhD)*. UK: University of Gloucestershir.

Yaşar, M. M. (2019). Dünyada Yükseköğretim Düzeyinde İslam Ekonomisi Eğitimine Genel Bakış Ve Türkiye İçin Öneriler. *Uluslararası İslam Ekonomisi, Finans Ve Etik Kongresi* (s. 1-239). İstanbul: ISEFE.

Yıldırım, İ. (2014). Tekafül İslami Sigortacılık Sisteminin Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye de Uygulanabilirliği. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 6*(2).

Zinsa, A., & Weill, L. (2017). Islamic banking and risk: The impact of Basel II. *Economic Modelling*, 629-632.

Zolfaghari, P. (2017). An Introduction to Islamic Securities (Sukuk). *Uppsala Faculty of Law Working Paper*, 1-40.

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Yazılmış Başlıca Kitap, Tez ve Makale Sayıları……...…21

Tablo 2. İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Avrupa'da Eğitim Veren Kurumlar...25

Tablo 3. 2000-2019 Yılları Arasında Birleşik Krallık'ta İslami Bankacılık ve Finans Alanında Yazılan Doktora Tezleri……72

Tablo 4. Avrupa'daki İslami Bankaların Listesi…….....140

Tablo 5. Klasik Sigorta ile Tekafül Sigorta Arasında Uygulamadaki Farklar…….171

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 2017 Yılı Ülkelere Göre İslami Finans Kursu Sayısı…….....24

Şekil 2. 2017 Yılı Ülkelere Göre İslami Finans Lisans Kurslarının Sayısı……..24

Şekil 3. İslam Ekonomisi Programlarının Eğitim Seviyesine Göre Dağılımı……33

Şekil 4. İngiltere'de İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Üniversitelerin Tez Sayıları…...……...56

Şekil 5. 2000 ile 2019 Yılları Arasında İngiltere'de Yazılan Doktora tezlerinin Sayısı……..92

Şekil 6. 2017 Yılı Küresel İslami Finans Sektörel Kompozisyonu…….112

EK 1. Global İslâmi Bankacılık Aktif Büyüklükleri Ülke Sıralaması (2018)

SIRA	ÜLKE	Global İslami Bankacılık Toplamından Aldığı Pay
1	İran	32.1%
2	Suudi Arabistan	20.2%
3	Malezya	10.8%
4	Birleşik Arap Emirlikleri	9.8%
5	Kuveyt	6.3%
6	Katar	6.2%
7	Türkiye	2.6%
8	Bangladeş	1.9%
9	Endonezya	1.9%
10	Pakistan	1.3%
11	Sudan	0.7%
12	Bahreyn	0.7%
13	Umman	0.7%
14	Ürdün	0.7%
15	Mısır	0.6%
16	Brunei	0.5%
17	Diğer	1.7%

Kaynak: https://www.statista.com/

EK 2. 2018 Yılı İslami Finans Ülke Endeksleri ve Seçilen Ülkeler

ÜLKE	2018 SIRASI	2018 PUANI
Malezya	1	81.01
İran	2	79.01
Suudi Arabistan	3	66.66
Birleşik Arap Emirlikleri	4	39.78
Kuveyt	5	37.67
İngiltere	17	6.33
Sri Lanka	18	3.77
Amerika Birleşik Devletleri	19	3.48
İsviçre	27	1.89
Kanada	28	1.83
Almanya	38	0.67
Fransa	40	0.57
Diğer	---	2.06

Kaynak: Global trends in Islamic finance and the UK market 2019.

EK 3. Uluslararası İslam Finansı ve İktisadı Konferansı (IIFEC-2014) Konu Dağılımı

Bildiri Konuları	**Yapılan Bildiri Sayıları**	**Türkçe veya Türk Akademisyenlerce Yapılan Bildiri Sayıları**
İslami Bankacılık- İslami Finans Kurumları, Ürünleri	5	4
İslami Endeksler	1	1
İslami Sigortacılık – Tekafül	1	1
İslam İktisadında Temel Kavramlar-Fikirler- Metodoloji	2	2

Kaynak: Ok, R. (2018). *Yüksek Lisans Tezi.* Dünden Bugüne Türkiye'de İslam Ekonomisi ve Finansı Çalışmaları. Karabük Üniversitesi, s.124.

EK 4. İkinci Uluslararası İslam Finansı ve İktisadı Konferansı (IIFEC-2015) Konu Dağılımı

Bildiri Konuları	Yapılan Bildiri Sayıları	Türkçe veya Türk Akademisyenlerce Yapılan Bildiri Sayıları
Mudaraba vb.- Diğer İslami Finansman Kaynakları	1	1
İslami Bankacılık-İslami Finans Kurumları, Ürünleri	5	2
Vakıflar	2	2
İslam İktisadında Temel Kavramlar-Fikirler-Metodoloji	1	1

Kaynak: Ok, R. (2018). *Yüksek Lisans Tezi.* Dünden Bugüne Türkiye'de İslam Ekonomisi ve Finansı Çalışmaları. Karabük Üniversitesi, s.125.

EK 5. Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finans Kongresi (ICISEF-2015) Konu Dağılımı

Bildiri Konuları	Yapılan Bildiri Sayıları	Türkçe veya Türk Akademisyenlerce Yapılan Bildiri Sayıları
İslami Endeksler	14	7
İslami Bankacılık-İslami Finans Kurumları	43	17
Mudaraba vb.- Diğer İslami Finansman Kaynakları	3	-
İslami Mikrofinans	9	1
Sukuk	9	4
İslami Sigortacılık Tekafül	6	4
İslam İktisadı ve Faiz	5	3
İslam İktisadı ve Zekât	12	4
Vakıflar	-	-
İslam İktisadında Temel Kavramlar-Fikirler- Metodoloji	8	2
İslam hukuku - Fıkıh	6	2
Kalkınma–Yoksulluk-Büyüme-Gelir Adaleti-Sosyal Adalet	11	4
İslam Çalışma Sistemi ve Ahlakı-İslami Girişimcilik	8	5

Kaynak: Ok, R. (2018). *Yüksek Lisans Tezi*. Dünden Bugüne Türkiye'de İslam Ekonomisi ve Finansı Çalışmaları. Karabük Üniversitesi, s.126.

EK 6. Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Kongresi (IJCIEF-2016) Konu Dağılımı

Bildiri Konuları	Yapılan Bildiri Sayıları	Türkçe veya Türk Akademisyenlerce Yapılan Bildiri Sayıları
İslami Endeksler	12	6
İslami Bankacılık-İslami Finans Kurumları	31	9
İslami Mikrofinans	1	1
Sukuk	2	2
Mudaraba vb. Diğer İslami Finansman Kaynakları	3	2
İslami Sigortacılık – Tekafül	4	2
İslam İktisadı ve Faiz	1	-
İslam İktisadı ve Zekât	5	1
Vakıflar	14	10
İslam İktisadında Temel Kavramlar-Fikirler- Metodoloji	2	2
İslam hukuku – Fıkıh	2	2
İslam Çalışma Sistemi ve Ahlakı-İslami Girişimcilik	5	5
Kalkınma–Yoksulluk–Büyüme- Gelir Adaleti- Sosyal Adalet	5	2
İslam Çalışma Sistemi ve Ahlakı-İslami Girişimcilik	5	5

Kaynak: Ok, R. (2018). *Yüksek Lisans Tezi.* Dünden Bugüne Türkiye'de İslam Ekonomisi ve Finansı Çalışmaları. Karabük Üniversitesi, s.129.

EK 7. Uluslararası İslam Ekonomisi, Finans ve Etik Kongresi (ISEFE-2017) Konu Dağılımı

Bildiri Konuları	Yapılan Bildiri Sayıları	Türkçe veya Türk Akademisyenlerce Yapılan Bildiri Sayıları
İslami Endeksler	8	8
İslami Bankacılık-İslami Finans Kurumları	19	19
Mudaraba vb.- Diğer İslami Finansman Kaynakları	2	2
İslami Mikrofinans	1	1
İslam İktisadı ve Zekât	6	6
İslami Sigortacılık – Tekafül	1	1
Sukuk	-	-
Vakıflar	3	3
İslam İktisadı ve Faiz	2	2
İslam hukuku - Fıkıh	9	9
Kalkınma–Yoksulluk–Büyüme- Gelir Adaleti-Sosyal Adalet	19	19
İslam İktisadında Temel Kavramlar- Fikirler-Metodoloji	16	16
İslam Çalışma Sistemi ve Ahlakı-İslami Girişimcilik	30	30

Kaynak: Ok, R. (2018). *Yüksek Lisans Tezi*. Dünden Bugüne Türkiye'de İslam Ekonomisi ve Finansı Çalışmaları. Karabük Üniversitesi, s.132.

EK 8. İslam Ekonomisi ve Finansı Alanında Gerçekleştirilmiş Sempozyum ve Kongrelerden Bazıları

	Yapılan Kongre ve Sempozyumlar	Yapıldığı Tarih
	Uluslararası İslam ve Ekonomi Sempozyumu	2018
	GPAS İstanbul (Küresel Katılım Finans Zirvesi)	2017
	Türkiye'de Faizsiz Finans Sektörü İçin Yasal Çerçeve	2017
	IV. Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Kongresi (IIEFC)	2017
	Uluslararası İslam Ekonomisi, Finans ve Etik Kongresi (ISEFE)	2017
	Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Kongresi (3.IIEFC) (IJCIEF)	2016
	İkinci Uluslararası İslam Finansı ve İktisadı Konferansı (IIFEC)	2015
	Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finans Kongresi (ICISEF)	2015
	İslami Ekonomi ve Finans 2015 Sempozyumu	2015
	II. Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Kongresi (IIEFC)	2015
	Uluslararası Tarihi, Teorisi ve Pratiğiyle İslam İktisadı ve Finansı: Türkiye Örneği Konferansı (IIFEC)	2014
	I. Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Kongresi (IIEFC)	2014
	İslam İktisadı Atölyeleri	2013 ve Sonrası
	Uluslararası İş Ahlakı ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk Sempozyumu: İdealler ve Gerçekler	2012
	Sabahattin Zaim İslam ve Ekonomi Sempozyumları	2008 ve Sonrası
	İslam Ekonomisinde Yönelişler Sempozyumu	1994
	İSAV Toplantıları	1978 ve Sonrası

Kaynak: Ok, R. (2018). *Yüksek Lisans Tezi.* Dünden Bugüne Türkiye'de İslam Ekonomisi ve Finansı Çalışmaları. Karabük Üniversitesi, s.138.

ÖZGEÇMİŞ

Halil Şahin 1994 yılında Şahinbey/Gaziantep'te doğmuştur. 2012 yılında Akşemseddin Anadolu Lisesi'ni tamamladıktan sonra 2013 yılında Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümü'nden 2017 yılında mezun oldu. 2018'de girdiği Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı'nda İktisat Tezli Yüksek Lisans programında çalışmalarını sürdürmektedir.